

**Goāmu Iribojegue
Majarāre Īgu Dorerire
Wererituri Āhraa**

**Resumen en desano
de pasajes selectos del
Antiguo Testamento**

Sociedad Bíblica Internacional

**Las ilustraciones de color se usan por cortesía
de © Scripture Press Publications, Inc.**

**La ilustración en la página 110 se usa por cortesía
de la © American Bible Society, 1976.**

**Las demás se usan por cortesía
de la © David C. Cook Foundation.**

**Los mapas se usan por cortesía de
la Liga Bíblica Mundial del Hogar, México.**

© 1995

International Bible Society

Primera edición, 1995, 284 ejemplares

**Impreso en
Asociación Editorial Buena Semilla
Apartado Aéreo 29724
Santafé de Bogotá, Colombia**

Introducción

Mari Nuevo Testamentore õaro masidiarā Antiguo Testamento sâre buhero gâhmea. Antiguo Testamento que buherā mari masia: Goāmu i umure īhacūnugurare, masa árinugarare, masa fierire iinugarare, Goāmu īgu yarā masare, Israel masare īgu õaro iirare, Goāmu yare weremuhtanirā Jesucristo eraburire erā weremuhtarare masia.

I turigue Resumen del Antiguo Testamento que, áripehrerire werebeaa. Antiguo Testamento áripehrerire gojacū yoa âhraa. Eropiro wirāya mera gojapehobirabu. Gojapehobiri querecūta baja wereri âhraa. Masa erā iira, erā árīricuri, Goāmu īgu iira âhraa.

I turigue áripehreri gojara weca yuju título âhraa. Iri título doca werea irire wereniguiri bocari pasajere. Ero doca maja pasajes Nuevo Testamento maja âhraa. I Nuevo Testamento maja werea Antiguo Testamento wererare. Eropirā Nuevo Testamento que iri pasajes buherāca Antiguo Testamento que wererare.

I turi ojogoroguere õpa bocarāca: áripehreri quere gojarare número de página mera bocarāca. Eropirā José querere buhediāra, i turi ojogoro majapüre âhma bocarāca di página wereri José warare, arīrā. Ero puhru âhraa mapari. Iri maparigue bocamasia áripehreri yebari wai're iri macāri wai'sâre.

I turire wirā masa uma seis gohra gamenere īama. Bugayeri porā majagu yujugu, ðyucu dearā curu majagu yujugu, sumuperu porā curu yujugu, boreca porā urerā árima. Eropirā oā beyema i turi wererire. Eropiro áripehreri wereri yuju curu maja disiro dihta wereniguiri árībeaa.

Goāmu árīpehrerire īhacū nuguru

Génesis 1-2

(Juan 1.1-3; 1 Corintios 6.16; 15.45-47; 2 Corintios 4.6;
Efesios 5.31; Hebreos 11.3; Santiago 3.9)

Goāmu mata árīpu. Negohraguere Goāmu umarore i yeba sāre īhacūnugu muhtamuripu. I umu naitīari umu árīniya dohpa. Eropa árīcū īagu, “Boyoro árīporo,” arīpu īgu. īgu eropa arīcāta boyoro wayoro. Boyorore, naitīarore deco mera ducawa apipu īgu. Boyoriñere umu waīyepu. Naitīariñere ñami waīyepu.

Eropii yujunu puhru Goāmu yeba maja decore daca waricā iipu. īgu eropa iicā imicā cururi wayoro iri. Eropa wacū umusī dehyoayoro. Eropiro docapure diaro dihta árīcāniriyoro dohpa. Irīñe eropa árīcū īagu penu puhru Goāmu dia wuari yare deco mera daca waricā iipu. īgu eropa iicā nicū dehyoayoro. Iri nicūre yeba waīyepu. Decopure wuariya waīyepu.

Eropigu īgu Goāmu irire īagu, òpa arīpu: “Yebaguere: taa, oteri yucu, ducacaburi dehyoaque,” arīpu īgu. īgu eropa arīcāta taa puhriyoro. īgu īhacūnugura īgu īacū òatariari árīyoro iri.

Uhrena puhru Goāmu neca diparure, abe ñami majagu sāre, abe umu majagu sāre
īhacūnuguru. īgu Goāmu
īhacūnugurare īgu īacū òatariari
árīyoro iri.

Wapicharinu puhru Goāmu dia
majarā waire, wħurā sāre dehyoacā

iípu. Eropigu erāre “Óaro áríque,” arī, apipu. “Dia wuariyague sāre, maurigue sāre, yebague sāre bajarā masaporeque,” arī, apipu.

Yuju mojotō pehrerinuri puhru Goāmu waimurāre yeba majarāre dehyoacū iípu. Irire òaro ëhacünugupehocā, masu yujugure umugure neagohraguere árīnuga muhtabugure ëhacünugupu. Peemasiburi, òarire guñabugure, árīpehrerire dorebugure iípu. Iituhaja ígure Adán waíyepu. Puhru nomeore iípu íga, Adán mera majago árībore. Eropigu erāre “Óaro áríque mua,” arī apipu. “Bajarā porācū masapore iinijarā áríque,” arīpu. Goāmu eropiicū, umagu íga pagu sumarāre cohā wiria, íga marapo mera árīgucumi. Eropirā erā perā árīquererāta yuju dñpu iro dopata árīrācoma.

(*Mateo 19.4-5*)

Seis nari puhru árīpehrerire ígu iirare pehogu, Goāmu mohmeduhu soopu. Eropigu irinure soorinu waíyepu. (*Hebreos 4.4*)

Eropii umugure íga ëhacünugu muhtadigure íga marapo mera apipu Goāmu. Óari yebague Eden waíchrogue apipu. Eropa apituhaja ñpa arī apipu umugure:

—Árīpehreri oteri ducare bamasia mua. Yujugu dñca dihtare bamasibea, arīpu. Irigu ducare barā sīrirāca mua, arīpu Goāmu.

Masa ñerā wanugañorā, tarinuganijarā

Génesis 3.1-21

(Romanos 5.12-19; 2 Corintios 11.3; Apocalipsis 12.9; 20.2)

Irisibuguere pirū ñaro masigu árīpu. Ígu gajirā waimurā tauro guyarire masigu árīpu. Eropigu nomeore serēpi ñapu:

—¿Ne, dohpa arāri Goāmu muare? ¿“Árīpehreri yuch ducare babiricáque,” arāri? arī serēpi ñapu pirū.

Ígu eropa arīcū peego nomeo yahripo ígare.

—Árīpehreri yuch ducare bamasia. Yujugureta bamasibea gua. “Yujugu majare babiricáque mua. Irigu ducare barā, sīria warāca,” arī wereami Goāmu guare, arī yahripo igo.

Igo eropa arīcū
peegu òpa arī yahripu
īgu:

—Sirisome mua.
Irigu majare barā,
Goāmu iro dopata òaro
masirā warāca mua,
arīpu pirū igore.

Ígu eropa arīcū
peego irigu ducare
turaro ihasua badiago,
òaro masigo árīdiago,
irigu ducare bapo igo.
Batuhaja igo marapu
sāre ópo. Igo ocū īagu
īgu sā bapu. Erā

batuhara pahra òarire, ñeri sāre masirā wañorā. Suhri marirā
erā árīrire masiñorā. Eropirā erā basi gahyasíriñorā erā.
Eropa gahyasírirā pūri mera erā suhri áriburire iiñorā.

Ñamicague Goāmu erā árīrogure curigu ejaru. Erā ìgu
arīcū pee, yucu watope duhriñorā. Eropigu Goāmu piyuñapu
umagure Adāre.

—¿No hogue áhriri muhu? arīpu ìgu.

—Yaha suhri marigu áhrraa. Eropigu mure güia, arīpu
umagura.

Ígu eropa arīcū Goāmu òpa arī serēpiku:

—¿Nihinojo suhri marigu muha árīrire masicū iiari mure?
¿Yaha badorebiridigu ducare bahari muha? arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū umagura òpa arī yahripu:

—Nomeo yure muha odigo irigu ducare sua, ohoamo yure.
Igo eropa ocū bahabu, arīpu ìgu.

Ígu eropa arīcū nomeore òpa arīpu:

—¿Ne, dohpa iiari muhu? arī serēpiku Goāmu igore.

—Pirū yure guyami. Ígu yure eropa guyacū peego bahaca
yaha, arīpu igo.

Igo eropa arīcū peegu Goāmu òpa arīpu pirūre:

—Muha eropa ñero iicū iira dipuwaja ñero tarigu dujaguca
muha dohpaguere, arīpu Goāmu pirūre.

—Umuri nucu sīgu curigu árīguca muha. Umuri nucu nicūre baguca muhu. Muha pirū, nomeo mera, igo magu mera game ihaturirā árīrāca, arīpu Goāmu pirūre.

Eropa arītuhaja òpa arīpu nomeore:

—Muha porācugo, ñero tarigoca. Mure turaro pūriroca. Eropa ñero tariquerego porācugoca. Umugaru mu opa árīgacumi, arīpu Goāmu nomeore.

Eropa arītuhaja umugare òpa arīpu:

—Muha yare tarinugadigu áhrabu. “Babiricāque,” arīrabu mure. Yuhu eropa arīquerecūta yure tarinugadigu áhrabu. Eropa iira dipuwaja mu ya pohe ñero tiaroca. Muha poheguere turaro mohmeniguiguca. Muha dupure nicū mera iiabu. Eropiro muha sīricū muhu dupu nicūta dujaroca daja, arīpu Goāmu umugare.

Eropigo nomeo árīpehrerā pago árīpo. Igo eropa árīcū Adán igore Eva waīyepu. Eropiga Goāmu waimurā gasiri mera erā suhri sañaburire iipu. Eropirā erā ñero iira dipuwaja ñari yebague árīnemo masibiriñorā. Eropiga erāre erore árīnirāre cohā wiucāpu Goāmu.

Caín Abere wejēpu

Génesis 4-5

(Hebreos 11.4-5; 12.24; 1 Juan 3.12; Judas 11)

Adán marapo Eva porācupo. Neagohrare Caín waīcagu masa dehyoamuhapu. Puhru Abel waīcagu masa dehyoapu. Mamu árīgu Abel ovejare ihadibugu árīpu. Ígu tīgapu Caín poherire mohmegu árīpu. Eropiga Caín ígu pohe maju oteri ducare gameneo aīgā Goāmu ya árīburire apipu. Abelpu ígu ejorā ovejare yujugu ñataugure apipu Goāmure. Erā eropa apicū íagu Goāmu, Abel ígu oripure ihasuapu. Caín ígu oripure ihasuabiripu. Ígu eropa ihasuabiricū íagu Caín gua, bujawerepu. Ígu eropa guacū íagu òpa arīpu Goāmu ígure:

—¿Dohpa árīronojo mera gua, bujawereru muha? Guabita. Óaro iique muha sā. Muha eropa iicū íagu mu sāre ihasuaguca. Queoro iibigu ñero iigu iiguca muha. Eropiga ñero iinemediaguca. Eropiga ñaro iique, arīpu Goāmu Caíre.

Goāmu īgure eropa arīquerecū, yahribiripu Caín. Puhru Caín īgu pagu magure “Ina, campugue curirā,” arī guya sihugā, īgure erogue wejēcāpu pare.

İgu eropa wejēra puhru ūpa arīpu Goāmu Caíre:

—¿Nohogue āhriri mu pagu magu? arīpu.

—Masibea. Yū pagu magure īhadibugu árībeaa yuhu, arīpu Caín Goāmure.

İgu eropa arīcū Goāmu yahripu.

—Dohpa iiari māhu? Yuhu masia mu pagu magure māhu wejērare. Eropigu māhu ñero tariguca dohpaguere. Mu ya pohe maja duca mariri árīroca. Eropigu māhu curiri masu dujaguca, arīpu Goāmu.

İgu eropa arīcū ūpa arīpu Caín.

—Māhu eropa iicū dohpa iigacuri yuhu? Māhu yure ūho arīgure coáwiu gajipugue māhu yure apicū, gajirā yure bocajarā wejērācoma, arīpu Caín Goāmure.

İgu eropa arīcū Goāmu yahripu:

—Gajigu mure wejēgu īgu māhu tauro ñero tari, sīrigucumi, arīpu Goāmu.

Eropigu Caín gaji yebague waha wapu. Erogue īgu marapo porācupo. Irisibuta īgu pago sā porācupo daja. Eropigu Set waīcugu masa dehyoapu. Puhru bajarā porācupo igo. Erā magu Set bugu árīgu, porācupa. Set magu Enós waīcugu masa dehyoapu. Enós bugu īgu árīcū, īgu magu Cainán waīcugu masa dehyoapu. Cainán īgu bugu árīcū, īgu magu Mahalaleel waīcugu masa dehyoapu. Mahalaleel īgu bugu árīcū, īgu magu Jared waīcugu masa dehyoapu. Jared īgu bugu árīcū, īgu magu Enoc waīcugu masa dehyoapu. Enoc īgu bugu árīcū, Matusalén waīcugu masa dehyoapu. Enocpu Goāmu yagu árīgu Goāmu dorerire yuhrigu árīmuripu. Eropigu Goāmu yujunu īgure aīgā wapu īgu pohrogue īgu sīribiriñuquerecū. Eropirā masa bocabiriñorā īgure pare. Enoc magu Matusalén bugu īgu árīcū, īgu magu Lamec waīcugu masa dehyoapu. Matusalénpu yoariboje ojocaripu. Novecientos sesenta y nueve bojori ojocaripu. Eropigu i nacu bojori opagu sīria wapu īgu. Lamec bugu īgu árīcū, īgu magu Noé masa dehyoapu pare.

Noé wuadiru dohodiru iipu Génesis 6-9

(Mateo 24.37-39; Lucas 3.36; Hebreos 11.7; 1 Pedro 3.20; 2 Pedro 2.5; 3.6)

Noé òagu árīpu. īgu Goāmu yagu árīmuripu. Eropigu Goāmu dorerire tarinugabiripu. īgu urrerā pagu árīpu. īgu porā òpa waīcuñorā: Sem Cam, Jafet. Gajirā masa i umure bajarā árīñorā. Erāpu árīpehrerā fierire iimuriñorā. Eropirā Goāmure tarinugamuriñorā. Erā eropa fiero ii tarinugacū īapu Goāmu. Árīpehrerā masa fierā, game wejérā árīmuríñorā. Erā eropa árīrā árīcū īagu òpa arīpu Goāmu Noére:

—Yuhu masare iibiricacū òaboya. Árīpehrerā masa sīriehrea warācoma. Yuhu sīricū iigvura erāre, arīpu Goāmu Noére.

Eropa arī weretuhajagu òpa arīnemopu:

—Wuadiru dohodirure òari yucu mera ii que, arīpu Goāmu Noére.

—Eropa iigü iriru pohecague baja tari dipabu ii que. Irirure tuhaja, wecare comepi mera bihaque. Eropigu muhu òaro pehora puhru yuhu árīpehreroguere yoariboje deco merecū

iigaca. Eropirā áripehrerā masa miri, sīria warācoma. Mūhu dihta ñagu árígure taugaca mu marapo, mu porā mera, arī werepu Goāmu Noére.

Eropigu ñpa arinemopu Goāmu:

—Irisibure mūhu, mu marapo, mu porā, mu porā marasā nome mera dohodirugue ñajarāca. Dohodirugue mua ñajaboro core waimurā nucare acuque umagu, nomeo mera. Waimurā baburi, mua baburi sāre áripehrerire aī acuque, arípu Goāmu.

Ígu eropa iidorecū Noé wuadiru dohodiru ciento veinte bojori iimuripu. Goāmu dorediro dopata iipehopu.

—Mūhu ñagu áhrraa, arípu Goāmu Noére.

—Eropirā dohodirugue ñajaque mua. Áripehrerā waimurāre umagu, nomeo mera aī acuque erā masaporema ñaro. Siete nuri puhru deco aricū iigaca. Eropiro cuarenta nuri gohra deco mereniguiroca, arípu Goāmu Noére.

Ígu eropa aríra puhru Noé ígu acawererā mera, bajarā waimurā mera dohodirugue ñajapu. Erā ñajatuhacū ñagu, dohodiru bihariñere bihapu Goāmu.

Eropii siete nuri puhru turaro deco merenugayoro. Áripehreroguere turaro deco mereyoro. Áripehreri mauri yuhra wayoro. Dia wuariya sā yuhra wayoro. Eropirā áripehreroguere dia yuracū masa miri, sīriehrea wañorā.

Waadiru dohodiru
pohecague wecua,
mirimagu porā, bajarā
waimurā yeba majarā,
uma, nome mera áriñorā.
Eropirā áripehrerā,
irirugue ñajabirinirā
waimurā, masa mera
síripehrea wañorā.

Eropiro cuarenta nuri
gohra deco mereyoro.
Áripehrerogue miria
wayoro. Naguri
miripehrea wayoro.
Eropiro siete metro ühcāro
mirinemoyoro umari yucu
utā yucu wecaguere.
Ciento cincuenta nuri
gohra iri puiro

dujanugayoro. Eropigu Goāmu dia bojodijacū iipu. Siete aberi
puhru waadiru dohodiru utāgu wecague bojowere bejayoro.
Iriru eropa bojowere bejacū īagu, Noé miri disipohrogāre pagū,
goroporāre wiupu. “¿Yeba dehyoanijari?” arī īadore obeopu.
Eropigu īgu goroporāpu wu wiria wapu, dia bojori, arī īagu
wagu. Ne erabiripu dohodiruguere. Pahru bujare obeopu
īadoregu. Eropigu buja yebare bocabigü dujarapu daja
dohodiruguere. Dipaturi Noé bujare obeopu daja. Irisibure
olivo waicadigu püre cuñunijagü buja dujarapu daja. Dipaturi
Noé bujare obeopu daja. Irisibure buja ne dujajabiripu
dohodiruguere. Eropigu, “Yeba dehyoaca,” arī masipu Noé.

Ígu eropa masicū ūpa arīpu Goāmu īigure:

—Muhu mu acawererā mera, áripehrerā waimurā mera
wiriaque. Eropirā waimurā masa porerācoma, arīpu Goāmu
Noére.

Ígu eropa arīcū erā wiriañorā.

Noé ígu wiriara puhru waimurāre ígu babonirāre ūarāre
wejē soemuju, umupeopu Goāmure. Ígu eropa umupeocū īagu
īha mucubiripu Goāmu.

—Dipaturi áripehrerā masare, waimurā sāre miunemosome yahu, arīpu Goāmu.

Eropa arītuhajagu, “Óaro árīque,” arī, apipu Noére.

—Eropigu dipaturi masare deco mera miunemosome yahu. Irire guñadoregu buibugu dare dehyoatuhajacū iiguca. Irida mera yu wererare masare guñacū iiguca. Eropirā iridare buibugu dare īarā, ne dipaturi áripehrerāre yahu miubiriborore masirāca mua, arī apipu Goāmu Noére.

Áripehrerā masa yuju disirota wereniguirāre baja disi wereniguicū iipu Goāmu

Génesis 11.1-9

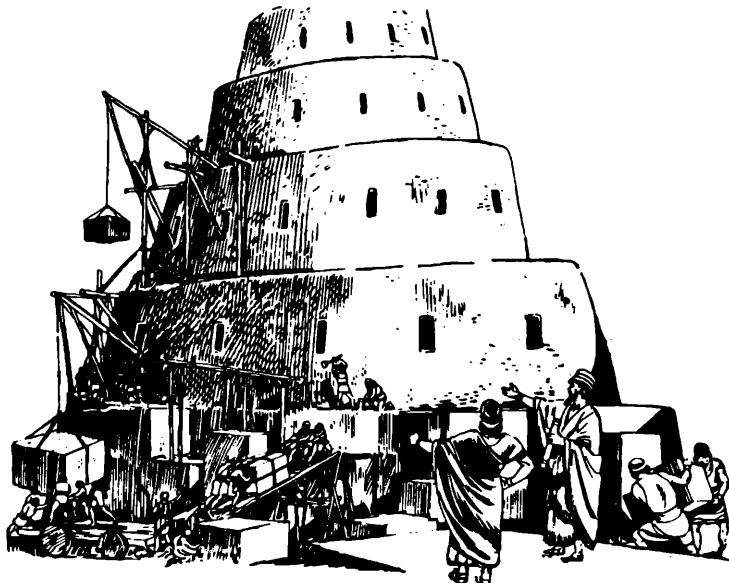
Neagohraguere áripehrerā masa yuju disirota wereniguirā
árīmuriñorā. Eropirā bajarā erā Sinar waicuri yeba árīñorā. Iri
yebague árīrā òpa arī weretamuñorā erā basi.

—Wuari macā iirā mari. Eropirā umari wihire iirā
umusīgue ejaburi wihire. Mari eropa iicū īarā gajirā masa
marire masirācoma. Eropirā ibu árīrā árīsome mari. Mari

eropa árīrā i yebague árīpehrerogue wásirisome mari, arīñorā erā erā basi.

Eropa arītuha ja iri macāre, umari wihi sāre iinugañorā. Erā eropa iicū īagu Goāmu erāre īhasuabiripu. Eropigu árīpehrerā masare gajiropa wereniguicū iipu. Eropiro yuju curu gajiropa werenigui, gaji curu gajiropa werenigui, gaji curu gajiropa dihta wereniguicū iipu Goāmu erāre.

Īgu eropa iicū masa gorowerea waha, yujuro mera mohmenemo masibiriñorā. Eropa gajiropa wereniguirā waha, erā wasiria wañorā árīpehreri yebariguere. Erā iidiara macā Babel wañchuyoro.

Abram

Génesis 12-18; 21.1-8

(Mateo 1.1-2; Lucas 1.54-55; 3.34; 17.28-29; Hechos 7.2-8; Romanos 4.1-22; 9.7-9; Gálatas 3.6-9, 16-18; 4.21-30; Hebreos 7.1-10; 11.8-10, 17-19; Santiago 2.21-23; 2 Pedro 2.6-8; Judas 7)

Baja bojori puhru Noé īgu sīrira puhru, Abram árīpu. Harán wañcuri macā árīpu īgu. Eropigu òpa arīpu Goāmu īgure:

—Mu ya macāre cohāgā, gajipague waque. Eropigu mure yahua apiburi yebague wagaca muhā. Muhā eropa wacū bajarā porācucū iigura mure. Eropigu mu parāmerā árituriarā mera òaro iigura árīpehrerā masare, arīpu Goāmu Abrāre.

Ígu eropa dorecū peegu ígu dorediro dopata iipu Abram. Eropigu ígu marapo Sarai waicugo mera, ígu tīgu magu Lot waicugu mera, árīpehrerā ígu mohmecorerā mera, árīpehrerí ígu doberi mera Canaán yebague waha wapu.

Eropirā Canaán yebague erā ejara puhru Goāmu òpa arī werepu erāre:

—Mure, mu parāmerā árituriarā sāre i yebare ogura, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu, Abram guhyadiaro mera aīduhcua mereja Goāmure umupeopa.

Eropi irisibure bari mariyoro. Deco arībiricū bari mariyoro. Eropa arīcū íagu Abram ígu yarā mera Egipogue wañorā. Waha ejañorā erogue. Eroguerre merogā áhri, dujariñorā Canaán yebague daja.

Eropii Canaángue Abram, ígu marapo mera, Lot mera, ígu mohmecorerā mera òaro árīcāñorā erā. Eropirā Lot mohmecorerā Abram yarā mera yujurota mohmeñorā. Eropa mohmerā gariborea waha, game turiñorā erā basi. Erā eropa game turicū íarā Abram Lot mera werenigui amuñorā.

—Marire mohmecorerā ovejare diburā bajarā gohra áhrima. Eropirā game tuhrima erā, arīpu Abram.

—Mari basi ñero áribiricārā. Òaro árīrā. Eropirā mari ya yebare mari mohmeborore amurā mari. Wharo árīcāa i yeba mari mohmeboro. Eropigu muhā gameri yebare aīque. Muhā aīduari yebare mohmegura yu sā, arīpu Abram Lotre.

Ígu eropa arīcū peegu, Lot taaburi watope árīri yebare ñeapu. Abrampu gajipuru ñeapu ígu sā. Lot ya yeba Sodoma waicuri macā pohrogue árīyoro. Sodoma ñetariaro iirā ya macā árīyoro. Goāmure tarinugarā árīñorā erā. Eropirā Abram Lot mera erā ya yebare game duka wañorā.

Erā eropa iira puhru Goāmu òpa arī werepu Abrāre:

—Íaque muhā. Ipague, si pague sāre, i yebare muhā ñaropē ogura mure, arī werepu Goāmu.

—Mu parāmerā pahruuguere bajarā warācoma. Erā imipa yerire queorā gohrabiro dopata bajarā árīrācoma mu parāmerā, arī werepu Goāmu Abrāre.

—Eropigu i yebare mure yahu werera yebare īagu waque árīpehrerogue. Muhu īabeoropē mure ogura i yebare, arīpu Goāmu Abrāre.

Eropi irisibure gaji macāri majarā oparā erā masa mera gamenere, Sodoma majarā mera game wejērā wañorā. Sodoma Lot īgu árīri macā árīyoro. Eropa game wejērā Sodoma majarāre tarinugañorā. Erāre tarinugārā Sodoma majarāre, Lot sāre, ñeagā wañorā. Erā doberi sāre ēmagāñorā. Erāre eropa iituhaja gaji macārigue sāre wejērā wañorā. Erā Lot sāre aīgācā peepu Abram.

—Mu tīga magure Lotre īgu ya merata aīgāa waháma, arī werepu duhridigu Abrāre.

Īgu eropa arīcū peegu, Abram īgu acawererā mera, īgu pohro majarā mera īgu tīga magure ñehagānirāre nurusiaqāpu. Erāre bocaja, erā mera tarinugapu Abram sā. Eropa tarinugatuha erā aīrare, erā ñeagānirāre, Lot sāre aī dujaripu. Īgu aī dujaricū īagu Sodoma majarā opu Abrāre bocatirigu wapu. Gajigu sā Salem waīcuri macā majagu opu Abrāre bocatirigu wapu. Salem majagu Melquisedec waīcugā Goāmu yagu sacerdote arīpu. Eropigu Melquisedec Abrāre “Óaro árique,” arī werepu.

—Mure īhaturirā mera muhu game wejēcū mure itamuañumi Goāmu. Īgu umusīre, yeba sāre īhacūnugudigū áhrimi. Īgu mera òaro áríque muhu īgu itamuri mera, arīpu Melquisedec Abrāre.

Eropi Sodoma majagu opu, īgu ya macā majarāre, Abram duja aīgāricū īaga mucubiripu. Eropigu õpa arī werepu Abrāre:

—Gua ya doberi mārare muhu duja aīrare muhuta aīque. Oā yaha macā majarā tamera wasome mu mera. Yū merata dujarācoma, arīpu īgu Abrāre wajayedagi opu Sodoma majagu.

Īgu eropa arīquerecūta õpa arī yuhripu Abram.

—Mu ya doberire aībeaa. Yū uma erā poecuburi dihtare ejatuharo oque erāre. Eropigu waja gamebeaa. Goāmu

itamuri mera dihta āhraa yuhu, arī yahripu Abram Sodoma majagu opure.

Erā eropa iira puhru Goāmu werepu Abrāre.

—Ne güibiricāque. Mu yagu Goāmu āhraa yuhu. Eropigu itamugura mure, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū Abram òpa arī serēpípu:

—¿Goāmu, ñehere ogucuri muhu eropa arīgu yure? Yuhu, porā marigu āhraa. Yuhu sīrira puhru gajigu yahare aīgucumi. Muhu yure porācucū iibearaa. Eropiro yuhu sīrira puhru gajigu aīgucumi yahare, arīpu Abram Goāmure.

—Ne, gajigu mu yare aīsome. Yuhu mure porācucū iigura, arīpu Goāmu Abrāre.

—Neca erā bajarā árīro dopata árīrācoma mu parāmerā sā, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu Abram Goāmure guñaturagū “Diayeta arīgu iicumí,” arī pepipu. Ígu eropa guñaturacū īagu “Óagu āhrimi,” arī īapu Goāmu īgure.

Eropigu Goāmu òpa arīnemopu Abrāre:

—I yebare ogura mure. Yuhu eropa oquerecūta mu parāmerā árīturiarāgue gaji yebague waha, cuatro cientos bojori weca gohra ñero tarirācoma. Eropirā iri macā majarā pohro majarā árīrācoma. Yoariboje puhru òguere dujarirācoma daja. Erā eropa dujarira puhru i yebare ogura erāre, arīpu Goāmu.

Irisibure Abram marapo Sarai, porā marigo árīpo. Eropigo turaro porācudiago igo òpa arī werepu Abrāre:

—Yuhu porā marigo āhraa. Eropigu muhu gajigo mera yu pohro majago mera árīque, arīpo igo, igo marapure.

Igo eropa arīcū peegu, Abram ígu marapo pohro majago mera Agar waicugo mera arīpu. Igo Egipto majago árīpo. Eropigo igo porācupo. Eropigu Ismael waicugua masa dehyoapu.

Trece bojori puhru Goāmu Abrāre òpa arī werepu:

—Yuhu Goāmu turagū āhraa. Queoro iiique. Muhu eropa iicū mu parāmerāgue baja cururi warācoma, yuhu arīdiro dopata, arīpu Goāmu Abrāre.

Ígu eropa arīcū peegu Abram aīduhcua mereja Goāmure umupeopu. Eropigu òpa arī werenemopu Goāmu.

—Muhu baja macāri majarā ñecu áriguca. Mu waíre gohrotoguca. Dohpaguere muhu Abraham waícuacuca. Muhu bajarā masa ñecu áriguca. I yeba mu ya yeba muhu parāmerā ya yeba sā áriniguicāroca. Mure yahu arídiro dopata iigura, arípu Goámu.

Eropigü õpa arí werenemoru:

—Yaharā masa áhraa mua. I yahu õpa arírare mua guñaboro dopa, merogā mua ya dupu maja gasirogäre wíri aíque muhu, muhu una mera, arí apipu Goámu Abrahäre. Iri gasirore erā wíri aíra puhru circuncisión waícuayoro.

Eropa arítuhaja õpa arí werenemoru:

—Dohpaguere mu marapo Sarai porácuacum. Eropigo igo waíre gohrotoguca. Eropigo Sara waícuacum dohpaguere. Igo baja macāri majarā ñeco árigocum, arípu Goámu.

Eropirā Goámu ígu arídiro dopata porácuñorā pare.

Eropigü Abraham porácu Isaac waíyepu ígu magugäre. Sara buro gohra áripo ne porácuago. Abraham cien bojori opapu. Erā porácura puhru ígugäre merogā ígu ya dupu maja gasirore wíri aíñorā erā, Goámu ígu iidorediro dopata. Iri gasirore erā wíri aíra circuncisión waícuayoro.

Goámu Abrahäre ígu Goámure umupeorire queoñara quere áhraa Génesis 22.1-19; 25.19-23

(Hechos 3.25; 7.8; Hebreos 6.13-14; 11.11-12, 17-19; Santiago 2.21)

Isaac buguñari ígu árícū “¿Abraham yure yahribocuri?” arígu, õpa arípu Goámu Abrahäre:

—Mu magu yujugü árigure, muhu mahigüre, Isaacre Moria waícuri yebague aígäque. Eropa ígure aí ejara puhru ígure wejë soemuju umupoque yure, arí dorepu Abrahäre.

Ígu arídiro dopata iipu Abrahampu. Gajinu ñamiñarigā árícū Abraham ígu magu mera ígu pohro majarā mera wahgā, peare sea, Moria yebague utágugue wañorā.

Uhrenu waha, Goámu ígu arídirogue eja, ígu pohro majaräre utágü gubuye apipu. Eräre ero apituhaja Abraham, ígu magu mera utágugue muria wapu. Isaac ígu magu, peare

coã mariapu. Eropigu Abrahampu wiriri mijire, peame sãre, sîha opapu. Eropigu mapurimijî mera sîha aîmuriapu. Eropigu Isaac īgu pagure òpa arî serêpipu:

—Ahu, peamere, pea sâre opaa mari. ¿Waibugu cordero Goãmure muhu wejë soemuju obugapu nohogue âhriri? īgure serêpipu īgu.

—Goãmu īgu basi corderore ogacumi marire, mahgu, arî yahripu īgu Abraham.

Eropa arîtuha utâga maria ejañorã.

Eropi Abraham utâyeri mera dipabu duripeomujupa. īgu magure īgu duhpeoburibile iipu. Eropigu Abraham iribu weca peare duhpeopu. Isaacre pea weca peyadorepu. īgu peyacû īgure diripu. Dirituha īgu ñoseboro coregã gohra, Goãmu yagu angel umaroguere piyupu Abrahâre.

—Abraham, wejëbita mu magure, arîpu.

—Goãmu dorerire tarinugabeaa muhu, arîpu angel īgure.

Eropigu īgu pñgupñpñ majiñapñ Abraham. Cordero ero árīpa. Yucu dñpñrigue īgu ya cusari ñeayoro. Eropigu ero niguipñ cordero. Ígure īha Abraham īgu magure diriradare pāapñ. Corderopure gohroto, wejē, soemujupñ Goāmure umupeogu.

Eropigu Goāmu yagu angel umarogue weremedijupu.

—Muñu Goāmu dorerire tarinugabeaa. Eropigu masa bajarā iigura mu ya curu majarā árīmorāre. Masa bajarā árīrācoma muñu parāmerā. Muñu parāmi árīturiagü mera, òaro iigura gajirā masare árīpehrerāre, muñu yure tarinugabiricü īagu, arípu Goāmu yagu angel Goāmu wereniguirire.

Ígu eropa arīcū peetuha, Abraham īgu magu mera, īgu pohro majarā mera īgu ya macāgue duja wapu.

Eropi baja bojori pñhru, Sara igo sñrira pñhru Isaac marapocupñ. Ígu marapo Rebeca wañcago árīpo. Isaac igo mera árīpa. Igo porā marigo árīpo. Igo eropa arīcū īagu Isaac serēpu Goāmure:

—Yu marapo porā marigo áhrimo. Eropigu porācucü iiique igore, arī serēpu Isaac Goāmure.

Ígu eropa serēcū peegu, Goāmu porācucü iipu igore. Eropigo Rebeca porācupo. Perā porācupo suhruanirāre. Esaú wañcagu masa dehyoamuhapñ. Ígu masa dehyoara puhrugā Jacob masa dehyoapñ.

Esaú, Jacob mera árīñorā

Génesis 25.24-34

(Mateo 1.2; Lucas 3.33-34; Hechos 7.8; Romanos 9.10-12;
Hebreos 11.9, 20; 12.16-17)

Esaú buguñari wagu waimurā wejēgu árīpa. Eropigu īgu pagu īgu mahigu árīpu īgu. Jacobpu īgu tīgu iro dopa waimurā wejēgu árībiripñ. Ígu wihi majagu, barire īghu árīpa. Eropigo īgu pagopu turaro mahipo īgu Jacobre.

Eropigu yujunø Jacob bari soragu iipu lentejare. Esaúpñ nugague ejadigu ñetariadigu, oaboadigu īgu ya wihiñere erapñ. Eropa oaboagu, turaro īgu pagu magu īgu bari iirire badiapñ.

—Yuhu oaboagu iica. Eropigü muhü sorara sorore oque yure, arípu Esaú, ígu pagu magure.

Ígu eropa arícü peegü ígu pagu magu ópa arí yahripu:

—Muhü ya tígü áhrraa. Eropigü yupure, mu tígü árícü iiique. Muhü "yu tígü," muhü yure arícü bari sorore ogura. Mari pagu ígu sīriboro core yupure masa tígü áriri majare Goāmure ígu òaro iidorecü gähmea. Eropigü ígu sīririra pahru yuhu mari yare gohrotogura, arípu Jacob ígu tígure Esaúre.

Ígu eropa arícü peegü ópa arípu ígu tígü.

—Jah, "yu tígü," aríguca mure, bari soro muhü yure ocü, arípu Esaú ígu pagu magure.

Eropigü Jacob pan mera ópu bari sorore Esaúre. Ígu ocü Esaú baha, ihrituha, wahgānugua waha waru.

Ero pahru, erā pagu Isaac ígu sīriboro core Esaúre masa tígupure odiaripu Goāmu òaro dorerire. Ígu eropa iidiacü íha Jacobpu ígu pagure guyapu. "Yuhuta Esaú áhrraa," arípu. Eropigü ígu pagu Jacobpure masa tígü árīburire ópu.

Eropiro Esaú ya curu, wuari curu árīro Edom waicuri macā majá curu árīyoro. Jacob Canaángue ígu pagu ya yebague dujapu.

Pahru Goāmu Jacob waīre gohrotoru. Israel waīyepu ígure. Eropirā ígu yarā masa Israel masa waicuñorā.

José īgu werera quere āhraa

Génesis 37.39-50

(Hechos 7.9-10)

Eropigu Jacob Canaán yebague árīgu bajarā oveja opagu árīmuriyu. Goāmu īgu waīre gohrotodighu árīgu Israel waīcupu. Ígu Israel doce gohra umare porācupu. Eropigu īgu árīpehrerāre īgu porāre turaro mahipu. Eropa mahiqueregu perā īgu porāpure gajirā tauro mahitaricápu. Erā īgu mahirā José, Benjamín waīcūrā árīñorā. Erā Raquel porā árīñorā. Israel gajirā nome īgu marasānōme tauro Raquelpure mahipu.

José diecisiete bojori īgu opacū, īgu pagu ñaro gojoricuri suhrirore ópa īgure. Israel Josére mahigu, īgu tīrā tauro mahipu. Eropirā José tīrā īgu suhrirore īarā guañorā.

Israel porā árīpehrerā ovejare īhadiburā árīñorā. Eropirā erā campugue mohmemuriñorā. Yujurāyeri siburi José īgu tīrā erā gajiropa iicū īaghu, īgu paguguere weremuripu. Eropirā īgu tīrā guañorā īgu mera.

Yuju ñami José quēpu. Eropigu īgu quērare werepu īgu tīrāre.

—Peeque mua. Ñamiguere ópa quēabu. Mari campugue trigo porerire dirirā iiabu. Eropiro yaha porepu nigiabu.

Eropa niguicū īarā mua ya poreripu, aīduhcua mereja umupeoabu yaha porere, arī werepu José īgu tīrāre.

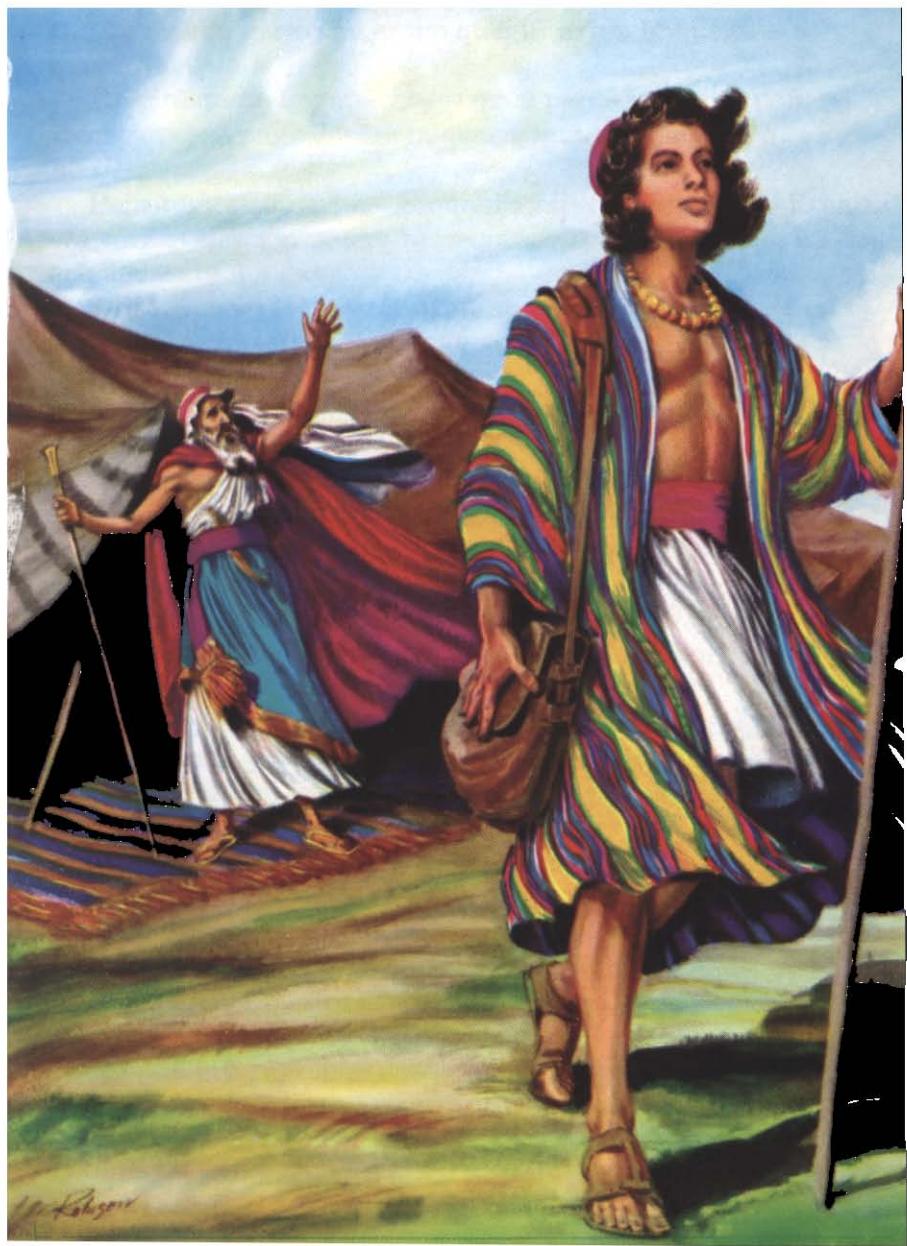
Ígu eropa arīcū peerā īgu tīrāpu gua, īhaturiñorā erā pagu magure.

—¿Ne, gua opa árīdiari muhu eropa quēgu? arī turiñorā īgu tīrā

Puhru José īgu quērare īgu pagu sumarāre, īgu tīrā sāre werepu daja.

—Abe umu majagu, abe ñami majagu, once necā diparure īhabu. Iri árīpehreri yure

José īgₔ pagₔ dorediro dopa
īgₔ tirâre īagₔ wapₔ.

aīduhcua mereja, yare umupeoabu, arī werepu José erāre.

Ígu eropa arīcū peegu Israel Josére turigu ópa arī werepu.

—¿Ne, yahu, mu pago, mu pagu magu eropa árīcū muhu tīrā opu wabu iiri muhu eropa quēgu? arīpu ígu pagu ígu magure Josére.

Eropirā eropa ígu quērare werecū peerā ígu tīrā guañorā. Ibumejeta erā pagu Josére mahirire guñarā ígure fiero iibiriñorā.

Puhra ígu tīrā nortepu Siquem waīcurogue wañorā. Eropirā erā yarā ovejapu eroguere taare ama bañorā. Ero erā árīcū ópa arīpu, Josére ígu pagu:

—Siquemgue íagu waque muhu, mu tīrāre. Eroguere erā gajiropa wacū íagu yure weregu arique, arīpu Israel ígu magure Josére.

Ígu eropa arīcū peegu José Hebrónpu ígu ya macāgue árīdigu waha, Siquemgue ejapu. Erogue ígu ejacū ígu tīrā ne mariñorā. Erā maricū íagu gajigure serēpi íapu José:

—Yahu tīrāre amagu iiaa. ¿Erāre íabirari muhu? arī serēpi íapu.

—Íabu. Mu tīrā Dotángue wahama, arī werepu gajigu Josére.

Ígu eropa arīcū peegu erāre nurusiagāpu. Eropigu Dotángue ejapu. Yoañariogue ígu arīcū ñarā ígu tīrā guañorā. Ópa arīñorā erā.

—Íaque; mari pagu magu quēñari masu ahrimi. Ígure wejērā. Wuari gobegue cōárā ígure. Wejētuha “Waibugu guagu wejēañumi ígure,” arī wererā mari pagure, arīñorā erā, erā basi.

Rubénpu erā masa tīgu árīpu. Eropigu Josére mahiripu ígu. Eropigu ópa arīpu:

—Mari pagu magure wejēbircārā. Mua ígure doorā wuari gobegue cōáque ígure. Ibumejeta ígure wejēbircāque, arīpu Rubén ígu pagu porāre. Erāre eropa arīgu, “Josére puhru aíwiugura,” arī pepiripu.

Eropirā erā pohrogue José ejacū ñarā ígure ñeañorā ígu tīrā. Ñeatuha ígu suhriore ñari suhriore tuwea aí, wuari gobegue tumeacu cōáñorā ígure.

Ígure cōátuha ígu tīrā erota badoañorā. Erā badoarisibu bajarā doberi duarā, erā camello weca peya tarigācū ñañorā. Erā Ismaelita masa árīñorā. Eropirā Egipto warā baja doberire

aígāñorā erā. Erā eropa tarigācū īagu õpa arīpu Judá, José tīrā mera majagu:

—¿Mari īgure wejērā, ñehenojore wajatabocuri? Josére duacárā oā Ismaelita masare, arīpu Judá.

Ígu eropa arīcū peerā, “Jau,” arī Josére, gobegue sañadigure aīwiu, duañorā Ismaelita masare. Eropirā Ismaelita masa José tīrāre veinte seri niyeru serire wajayeñorā.

Rubénpu īgu pagu porā erā eropiicū īabiripu. Eropigu erā iirare masigu turaro b̄ejawerepu. Puhru erā José suhrirore di mera sūñorā. Eropiituba īgu suhriro murarore, aīduja erā pagure īhmudoreñorā.

—Íaque, iñe suhrirore gua mague bocabu. ¿José yañe suhriro áribeari? arī guyadoreñorā erā pagure.

Erā eropa īhmucū īagu īgu magu suhrirore īagu, iha masipu.

—Yu magu suhrirota áhrraa. Yujugu waibugu guagu bagu iiañumi ya magure, arī gaguiniguipu erā pagu.

Eropa arīguta turaro orepū erā pagu Israel. Īgu turaro orecū īarā, “Orebita,” arīriñorā José tirāpu īgure. Erā eropa arīquerecūta Israel bujaweretaricāpu.

—Yu magure guñagura. Nea, sīrigugueta cādijigūca, arīpu Israel īgu porāre.

Īgu eropa arīcū ne dohpa arī masibiriñorā erā īgure. Ñero sīporācugū iipu īgu, erā pagu.

José Egiptogue ejapu Génesis 39-41

Eropi Ismaelita masa Egipto yebague aīgāñorā Josére. Erogue ejarā, erā sā Josére, Egipto majagure dua turiacāñorā. Josére asūdigū Potifar waicagu árīpu. Īgu Faraón yarā surara opu árīpu. Egipto masa tauro opu árīpu īgu Faraón. Eropigu Potifar Josére īgu ya wihiqie aīgāpu. Īgu ya wihiqie aī eja, Josére īgu pohro majagu árībugu acupu. īgure eropa acura puhrū ne īgu opure tarinugabiripu. Eropigu árīpehrerire òaro mohme masigu árīpu. Goāmu īgure itamucū eropa árīpu. Eropigu īgu òaro mehregu árīcū īapu īgu opu Potifar. Eropigu Josére òaro iipu. īgu, īgure òaro iicū īagu, Potifar sāre Goāmu òaro iipu. Eropigu Potifar īgu ya wihire árīpehrerā pohro majarā weca doregu apipu Josére.

Potifar marapopu gameripo Josére. īgupu igore yuhribiripu. īgu yuhribiricū īago òpa arī guyapo igo marapure:

—José ñegu áhrimi. Yahū mera árīdiagu iihami, arī guyapo igo.

Igo eropa arīcū peegu, īgu opu José mera guapu. Eropa guagu Josére peresu iidorepa. Ibumejeta Goāmupu Josére ìhadibucāpu, ñero iiri, arīgu. Eropigu peresu árīrāre doregu José òagu árīcū masipu. Eropigu īgure òaro iipu. Eropigu peresu erā iirāre ìhadibudoregu apipu Josére.

Eropi, erā peresu árīrā mera majagu yujugu opure Faraónre panre iibasa coredigu árīripu. Gajigu erā mera peresu arīgu Faraón pohro majagu árīripu īgu sā. Yujunu ñamiñarigā árīcū, José erāre bujawererāre īapu.

—Dohpa árīronojore bujawereri mha? arīpu José erāre.

—Gua dohpagā ñamire quēaca. Eropirā gua quērare õaro masibirica. ¿Dohpa iirā eropa quēsayarā? arī wereñorā Josére.

Erā eropa arīcū peegu José õpa arī werepu erāre:

—Mua quērare wereque yure. Goāmu marire weregacumi, arīpu erāre.

Ígu eropa arīcū peegu Faraón pohro majagu ígu quērare weremuhtapu Josére.

—Uhre dāpu iguida dāpurire īabu. Iri goora puhru iripu ñia wabu. Eropigu Faraón ígu iħrīripare opabu yahu. Eropigu iri paguere bipi sābu. Eropa bipi sātuha, iripare Faraónre obu, arī werepu Josére Faraón pohro majagu.

Ígu eropa arīcū peegu õpa arī werepu José ígu quērare:

—Uhre dāpu iguida dāpuri uhrenu árīro iiaa. Eropigu uhrenu puhru muhu mohmerogue wagaca daja. Eropigu muhu opu Faraón pohrogue ejagu yure wereque īgure. Eropigu yure wiuporo. Gajirā i yebaguere aigārima yure. Eropigu gajigu yahu ñero iibiriquerecūta peresu acuami yure, arīpu José Faraón pohro majagure.

Eropii, Faraónre pan iibasa coredigu sā, werepu ígu quērare, Josére. Ígu eropa werecū peegu õpa arī werepu José īgure:

—Faraón mure wejēdorebu iimi, arīpu José.

Eropii árīpehreri ígu José, õpa arīdiro dopata, iipu erā opu erāre. Eropigu Faraón yujugure wejē, gajigure ígu pohro majagure ígu wiura puhru, ígu pohrogue õaro opapa daja. Ibumejeta ígu pohro majagupu José ígu weredorerare cādijia wapu. “José sāre wiuque, arī werebiripu ígu opure.

Eropigu pe bojori peresu ígu iidigu árīpu José. Irisibure yuju ñami Faraón quēpu. Ígu quērogue õpa īapu. Dia turogue niguigū īapu wecuare. Eropirā siete wecua dicurā diague árīnirā majari muhtañorā. Eropa majarirā taare barā iñorā. Puhru wecua di marirā diague árīnirā majariñorā. Eropa majararā, wecua dicurāre bañorā, wecua di marirāpu. Wecua erā basi erā game bacū īagu, quēpu Faraón. Erāre quētuhā wahgā, dipaturi carīa wapu daja. Eropa carīgu õpa quēpu. Yujuñu trigo ñure, siete gohra õari pōrari wiribejayoro. Eropiro gajīñupure siete pōrari ñaira pōrari wiribejayoro. Eropiro ñaira pōrariipu bacāyoro õari pōrarire. Ire quēpu Faraón.

Ópa bejarire quēnijagu bħajaweregu wahgāpu Faraón. Eropigu ígu eropa quēra puhru, ígu yarā masare õaro

masirāre, yeea sāre, sihubeopu, īgu quērare weredoregu. Ne, erāpu weremasibiriñorā. Eropigu Faraón turaro būjawerepu. Erā eropa weremasibiricū īagu īgu pohro majagu Josére guñapu pare. Eropa guñagu werepu Faraónre. īgu eropa werecū peegu Faraón sihudorepu Josére. īgu eropa sihudorecū peerā sihurā wañorā. īgure aīgāriñorā. “Íhí āhrimi muhu sihudoredigu,” aríñorā Faraónre. Eropigu Faraón īgu quērare were serēpiñapa Josére. īgu eropa serēpi īacū peegu õpa arī werepu José Faraónre īgu quērare:

—Yuhu muhu quērare weremasibeaa. Goāmupu irire masimi. Ópa waboro core wereyuro iiaa muhu quēra. Siete wecua, siete trigo pōrari siete bojori dopata āhraa. Siete bojori gohra õari bojori árīroca. Puhra siete bojorita oaboari bojori waroca marire. Ñeri bojori árīcū, árīpehrerā masa ñero tarirā õari bojori árīrapure cādijia warācoma. Árīpehrerā masa oaboarācoma. Iripēta āhraa muhu quēra. Muhu quērare yuhu werediro dopata iigucumi Goāmu, arīpu José.

—¿Mari dohpa iibocuri? arī serēpípu Faraón Josére.

īgu eropa arī serēpicū José õpa arī werepu.

—Siete bojori õari bojori árīnicū õaro masigure beyeque. Eropa beyegu i mohmerire apique īgure. īgu baja barire dibuporo. Puhra īgu oaboari bojori árīcū iri barire opagucumi masa baburire, arīpu José.

Ígu eropa arīcū Faraón ígure ñaro peepu. Eropigu õpa arípu ígure weredigure Joséreta:

—¿Nohogue masure Goāmu yagu Espíritu opagure bocabocuri yuhu? Yuhu masa, ne yujuju muhu iro dopa árīgu marimi. Muhuta guare itamumasia. Eropigu muhuta yuhre itamubugu ñajaque. Yaharā masa opu árīguca muhu. Yuhu dihta mu opa árīguca, arípu Faraón Josére.

Eropa arítuha ígu mujusíru sāri berore tuwea aī, iri berore José mujusírugue sāpu, ígure opu acugu. Eropigu õari suhrire Josére ópu. Eropigu José Egiptogue opu ñajaru. José ígu opu ñajara bojorire treinta bojori opagu árīpu. Eropigu mohmeri baja opapu. Siete bojorire õari bojorire ne soobiripu. Trigo yerire aī gameneo eropa dibuniguicāpu. Eropigu bari ígu dibuburi wirire paga wiri iidorepu. Masa bajarāre iri barire aī gameneo dibudorepu José. Ígu diburi wiri wjuturicū íagu gaji wiri iidorepu daja. Eropirā oaboari bojori wacāguere Egiptore baja trigo opañoñorā erā.

José tīrā Egiptogue barire asurā warā Josére bocañuma daja

Génesis 42-50

(Hechos 7.11-16; Hebreos 11.21-22)

Irisibure Canaán yeba majarā turaro oaboañorā. Ne bari mariyoro erāre. Bari maricū íagu Israel José sā pagu, ígu porāre õpa arī werepu:

—Egipto majarā trigore opa waīchma. Eropirā asūrā waque mua, erāre. Marire ne bari mara, arípu Israel ígu porāre.

Ígu eropa arīcū peerā José tīrā Egiptogue barire asūrā wañoñorā. Eropirā Benjamín ígu pagu mera perāta dujañorā erā asūrā wara puhru. Eropirā Egiptogue eja, opu José pohrogue ígu tīrā barire asūmorā iiñorā. Erā pagu magu José pohrogue eja, ígu pohro aīduhcua merejañorā. Erā eropa ejacū íagu, José ígu tīrare ñha masipu. Erāpū ñha masibiriñorā ígure. Eropirā ígu tīrā “Íhī Egipto majagu opu, mari pagu magu áhrimi,” arī ne masibiriñorā. Eropigu José erāre õpa arípu.

—¿Noa áhriri mua? ¿Nohogue majarā áhriri mua? arípu erāre.

—Gua doce gohra yujugu porā áhrraa. Gua pagu magu duhyagu gua pagu mera dujami. Eropi gajigu gua pagu magu marimi. Gua Canaán yebague ahrabu, barire asúrā arirā, aríñorā erā.

Erā eropa arícu peegu òpa arípu José erāre:

—I yeba majarāre ihaturirā áhrraa mua. Eropirā duhri íarā arirā iiaa mua. Yure guyarā iiaa mua, arípu José ígu tīrāre.

Eropa arítuha ígu tīrāre peresu iidorepu. Puhru ígu òpa arí werepu erāre:

—Yahu Goāmure umupeogu áhrraa. Eropigü muare wiugura. Yujuguta peresugue dujaque. Eropirā mua gajirā dujaa waque. Eropirā mua pagu magure duhyaguguere ògue aígärique. Ígure aígäricu íha “Diayeta arāa mua,” aríguca, arípu José erāre.

Ígu eropa arícu
ígu tīrāpu turaro
bujawereñorā.
Eropirā erā basi,
òpa arí
wereniguiñorā.

—Mari ya
dipuwaja áhrraa,
opu marire ígu
ñero iicu. Mari
pagu magu José
murare mari ñero
iira dipuwaja,
Goāmu dipuwaja
moágua iimi marire,
arí wereniguiñorā
erā basi, erā ya
mera.

Erā eropa arícu
peegu òpa arípu
Rubén:

—Ígure “Ñero iibita,” aríribu mua. Ne, yure mua peediabiribu. Eropirā mari eropa iira dipuwajare dohpaguere ñero taria mari, arípu Rubén.

Erā eropa arí wereniguirā “José, cāmigā peecumi”, arí masibiriñorā José tīrā. Ígu erā yare peepu. Eropiga erā eropa arí wereniguicū peegu wiria wapu José, oregu wagu.

Puhru José ígu tīgu áridigure Simeónre diridorepu. Eropa ígu diridorera puhru gajirā ígu tīrare, erā ya wihiue dujaadorepu. Eropiga José ígu pohro majarāre òpa arípu:

—Oā ya ajure trigo diyeque. Óaro چuturiri aju iiqüe iri ajure. Eropiituhā marire erā wajayerare erā ya ajugue diyeque, arípu José.

Eropa arítuha ígu tīrare barire duhpeopu. Ígu eropa iira puhru Canaán yebague ígu tīrā dujaa wañorā. Waniguiri erā ya ajure pāa īañorā. Iri ajugue erā asūrare erā wajayera niyerure, erā wia sārare īañorā. Íha uca wa güiñorā erā. ¿Dohpa áríronojo mari wajayera niyerure aibirayuri ígu? aríñorā erā basi.

Eropa arítuha, waha wañorā erā. Waha erā pagu pohrogue ejañorā. Eja òpa arí wereñorā erā pagure.

—Gua pagu magure Benjamire gamebeoami Egipto majagu opu. Ígure aígábirā gua dipaturi eroguere wamasisome mari baburire asūrā warā, arí wereñorā erā pagure.

Erā eropa arí werecū peegu, erā pagu turaro bujawerepu. Eropa bujaweregū òpa arípu.

—Benjamín yu magure, ne mua mera obeosome yuhu. Yu magu yujugu dederetuhajami. Dohpaguere Simeón peresugue arí waicumi. Eropiga yu magu Benjamín ígu tīrā iro dopa

dederecū gamebeaa yahua, arīpu erā pagu.

Eropii yoara puhru erā bari pehrea wayoro daja. Iri pehrecū īagu ūpa arīpu Israel īgu porāre:

—Egiptogue bari asūrā waque daja, arī obeopu.

Īgu eropa arīcū, īgu porā erā pagure yahriñorā:

—Gua mera Benjamín īgu wabiricū Egiptoguere gua wamasibirica, arīñorā erā pagure.

Eropirā Rubén, Judá mera ūpa arīñorā:

—Mure diaye arīrā iiaa. Mu magure ne Egiptogue apisome gua. Īgure aīdujarirāca daja, arī wereñorā erā pagure.

Erā eropa arīcū erā pagu yahripu:

—Irisibu tamerare aīgāque Benjamire, arīpu erā pagu.

Eropirā niyeru gajino doberi baja aīgāñorā Egiptogue warā. Israel porā erā pagu magu Benjamín mera Egiptogue ejañorā. Egiptogue erā ejacū José, īgu pagu magu Benjamire īagu mucubiritariacāpu. Eropa mucubirigu īgu tīrāre, Benjamín mera īgu ya wihique sihugāpu. Simeón sāre peresugue arīdigure wiudorepu. Puhru erā árīri taribugue José barire ejopu. Eropirā árīpehrerā yujuru barā mucubiriñorā. Eropii iri ñami José īgu pohro majagure ūpa arīpu:

—Erā ya ajure trigore diyeque daja. Eropa diyegu erā niyerure iri ajugue diyeque daja. Eropigu yahapa ihriripare Benjamín ya ajurogue diyeque, arīpu José īgu pohro majagure.

Īgu eropa arīcū peegu, īgu pohro majagu īgu arīdiro dopa iipu. Boyoro José tīrā Benjamín mera duja wañorā. Eropigu José īgu pohro majagure ūpa arīpu:

—Oā Canaán majarāre nurusiagāque. Yahua ihriripare duja aīgu waque, arī obeopu īgu pohro majagure.

Īgu eropa obeocū erāre suhaja serēpiñapu:

—¿Duhpirā yu opu īgu ihriripare yajagārāri muā? arīpu īgu pohro majagu.

Īgu eropa arīcū peerā José tīrā yahriñorā:

—Gua ne yajabirabu mu.opu ihriripare. Gua ya ajure amañaque. Muha opu ihriripare bocacū, iripare aīdigu sīriporo, arīñorā erā.

Erā eropa amadorecū amagu Benjamín ya ajurogue bocapu. Benjamín ya ajurogue īgu bocacū, īgu tīrā turaro bujawereñorā. José pohro majagu, Benjamín dihtare aīdujadiapu. Īgu eropa aīdujacū īarā, īgu tīrā sā Benjamín

mera maji duja wañorā. Dipaturi erā maji dujara puhru José serēpiku erāre.

—¿Dohpa árīrono yure yajari mua? Yuhu ihriripare yajadigu yuhu pohro majagu árīgacumi. Maapu dujaamasia, arípu José.

Ígu eropa aricū Judá yahripu:

—Yu opu, mure weregura. Benjamín gua pagu magure turaro mahimi gua pagu. Ígu tīgu Josépu sīria wadigu árīmi. Eropigu gua pagu turaro bājaweremi. Yuhu yu pagu magu ígu mohmeborare mohmegura. Yuhu pohro majagu acuque. Benjamín ígu dujabiricū yu pagu pohrogue ne dujaamasibea yuhu, arípu Judá.

Ígu eropa aricū peegu José werediapu erāre. Eropigu árīpehrerā ígu pohro majarāre, Egípto majarāre wiriadorepu. Erā eropa wiriara puhru ígu tīrā mera erā seyaro dujañorā. Eropigu José ígu tīrāre ópa werepu:

—Yuhu José mua pagu magu gohra āhraa. ¿Mari pagu ðhari? arípu José.

Ígu eropa aricū peerā ígu tīrā pee uca wañorā. Erā ucacū íaga José ópa arípu:

—Yu pohrogue arique. Güibita mua. Yuhu muare ñero iisome. Óguere mua yure obeobiribu. Goāmupu yure obeomi.

Mari oaboari mera sīribiriboro dopata, yure obeomuhtami. I yeba majagu opu árībugure acumi yure. Dohpaguere mari pagu pohrogue dujaaque. Mari pagure òpa arī wereque. “Mu magu José áhrimi. Ojocarimi,” arī wereque mari pagure. Árīpehrerā mari pagu, mari acawererā sā, ògue Egiptogue ariporo. Ógue árīcárā mari. Ógue baja bari áhraa. Ó majarā Egípto majarā ovejare ihadiburā árībeama. Eropirā ò pohro Gosén waicurogue árīrāca mua. Erogue mua yarā oveja òaro árīrācoma. Taa baja áhraa erā baburi, arīpu José.

Eropa arītuhaja José īgu tīrāre, Benjamín sāre dujaadorepu. Eropigu José īgu acawererāre īgu wererare peepu Faraón. Eropa peegu turaro mucubiripu.

—Mu pagu īgu porā mera ògue ariporo, arīpu Faraón Josére.

Eropigu José īgu pagure baja doberire obeopu. Diez gohra burroa īgu obeori doberire aígāñorā. Eropirā diez burroata bari sāre aígāñorā.

—Óapehrecāporo mari acawererā, arīpu José erāre.

—Eropata iiporo, arī yahriñorā īgu tīrā Benjamín mera.

Baja bojori tarituhayoro, Israel bugu īgu magure Josére īgu iabiro. Eropigu “José mu magu ojocariami,” erā arī werecū peegu Israel peediabiripu. Eropa árīqueregu José īgu obeora doberire ianijagu, “Diayeta árīca,” arī pepipu īgu. Erā eropa arīcū peegu “José ya magu ojocaricumi dohpa,” arī gaguiniguipu Israel.

—Yahu sīriboro core Josére īagu wadiaa, arīpu īgu.

Eropigu Israel īgu porā mera Egiptogue waha wapu, īgu magure īagu wagu. Erogue īgu pagu ejacū īagu, José mucubiritariacāpu. Eropigu José īgu pagure, Faraón pohrogue aígāpu. Eropigu Faraón Israere òaro iipu. Israere árīpehrerāre īgu acawererā mera Goséngue apipu erāre. Eropirā Egípto majarā Israel acawererāre “Israel porā áhrima,” arī waíyeñorā.

Eropiga ígu sīriboro core erogue diecisiete bojori mucubiriri mera árīcāpu Israel. Ígu sīriboro core òpa werepu Josére:

—Yuhu sīricū òguere yure yaabiricāque. Yaha yebague, Canaán yebague, Goāmu marire ora yebague, yaaque yure, arīpu Israel.

Eropiga José ígu pagu ígu sīrira puhru, ígu acawererā mera ígure yaarā ejañorā Canaán yebague.

Eropiga yoariboje Egiptoguere ígu acawererā mera mucubiriri mera árīcāpu José. Baja bojori Egiptogue opu arīpu. Eropiga Faraón ígu ya yeba majarā mera mahipu Josére. Goāmu Josére itamupu Egipto opu ígu árīcū. Eropiga Faraón òaro iipu Israel masare.

Eropiga José sā sīria wapu ciento diez bojori opagu.

Egipto majarā Israel masare ñero iibirañorā Exodo 1

(Hechos 7.17-19; 13.17)

José, ígu tīrā mera Israel masa árīmuriñorā. Eropirā erā sīria wamuriñorā. Erā eropa sīrira puhru erā acawererāpu Egipto yebague árīmuriñorā. Bajarā porācu muriñorā erā. Eropirā baja bojori puhru erā bajatariarā masaporeñorā. Irisibure gajigu faraón Egipto yeba majarā weca opu ñajapu. Ígu José murare ne masibirimuripu. Ígu murure ne guñabiripu. Eropiga bajarā Israel masa erā wacū íagu erāre ihaturinugapu. “Israel masa, mari Egipto majarā tauro turarā warācoma,” arī pepipu. Ígu erāre Israel masare güipu. Erāre eropa güigu árīpehrerāre erāre turaro mohmedorepu ígu yare. Ígu eropa mohmedorecū, erā ígu pohro majarā árīmuriñorā. Yujurā yeri cururi duca wapu, ígu yare mohmemorāre. Eropa duca wagu erā cururi nucu erāre doremorāre Egipto majarāre apipu faraón. Eropa apigu iri cururire mama macārire iidorepu.

Iri macāri trigo yerire erā dibuburi macāri árīyoro. Eropiga Egipto majarā erāre eropa erā ñero iiquerecūta Goāmupu Israel masare òaro ïhadibugu iipu. Eropirā Egipto majarā erāre erā ñero iiquerecūta bajarā porācu niguicāñorā Israel masa. Eropirā bajarā erā wacū ïarā, Egipto majarā erā ero core

erā īhaturidiro tauro erāre īhaturiñorā pare. Israel masa nome, erā porācucū, yujurā yeri nome erāre corerā nome áriñorā. Erā nomere ūpa dorepu faraōpu: “Ārīpehrerā Israel masa nome, umare erā porācucū īarā, erāgāre wejēcāque,” arīpu īgu. īgu eropa arīquerecūta erā nome, corerā nomepu, īgu dorero dopata iibiriñorā. Umagāre wejēbiriñorā. Erā eropa wejēbircū īagu, mucubiripu Goāmu. Eropa mucubirigu, erā nomere ūaro iípu īgu.

Eropigu faraōpu ūpa arīpu Israel masare: “Ārīpehrerā mua porāre, uma porā erā masa dehyoara puhru diague cōāque erāgāre,” arīpu īgu.

Moisés Israel masare itamubugu masa dehyoapu Exodo 2.1-22

(Hechos 7.20-29; Hebreos 11.23-27)

Puhru yujugu Israel masu marapo umugure porācupo. īgu Jacob muru magu, Leví muru parāmi árituriagugue árīpu. īgu magugā ñagugā árīpu. Eropigo īgu pago, īgugāre diague cōādiabiripo faraón dorediro dopa iidiabigo. Eropigo urerā aberi gohra īgugāre duhu oparipo. “Yoariboje īgugāre duhu opamasisome,” arīgo, ūpa iipo igo: Puibure comepi mera ūaro bihapo, deco ñajari arīgo. Eropigo iri puibugue duhusāpo igo magugāre. Igo duhusāra puhru diague pihripopo īgugāre. Wuju watope pihripopo īgugāre, Eropigo, īgugā pago igo magore, ero payagugāre īhanurudorepo, gajiropa warí, arīgo. “Īhanuraque īgugāre puibugue payagugāre,” arīpo igo, igo magore, īgugā tīgore. Merogā puhru Egipto majarā weca opu, faraón mago buhapo. Guhago wago iipo. Eropa buhajago puibure īapo. Eropa īago igo pohro majagore, iri puibure aīgāridorego obeopo. Igo eropa aīgāricū igo puibure pagū, īgugāre īapo.

Ígugā oregū iipu. Ígugā eropa orecū īago igo ígugāre mojomoro īapo. Igo eropiicū īago ígugā tīgopu ūpa arīpo, faraón magore: “Israel masore, ígugāre mihubogore amago wagora,” arīpo igo. Eropa wago, ígugā pagore bocago, igore sihugāripo faraón mago pohrogue. Eropigo faraón mago ígugā pagore, ígugāre masudorepo. Eropa masudorego, igo masuri wajare wajayepo igore. Bajame bojori igo magure igo opara puhru, ígu pago ígugāre faraón mago pohrogue aīgāpo.

Eropigo faraón magopu ígugāre igo magu iro dopa opapo. Eropa opago Moisés waīyepo ígugāre. Puhru Moisés mamu waru. Eropigu īghu yujunu curigu waru īghu acawererā árīrogue. Eropa curigu īghu yarā masa, Israel masa erā ñero tari, mohmecū īapu. Erā eropa ñero tari mohmecū īagu, turaro mojomoro īamuripi erāre. Eropigu yujunu Egípto majagu Israel masure īgu paacū īapu. Eropa īagu guataria waha, gajirā erā īhapeobirisibu īgu Egípto majagure

wejēduripu. Wejētuhaja, imiporogue īgu dupu murarore yaa duricāpu.

Gajinu dipaturi curigu wapu daja. Eropa curigu perā Israel masare erā basi gamequeārāre īapu. Erā eropa gamequeācū īagu turipu gajigure paagure. īgu eropa turicū peegu, paagupu īgu mera guapu. Eropa guagu ūpa arīpu Moisére: “Muhu gua opu árībeaa. ¿Cārure Egípto majagure muhu wejēdiro dopata ya sāre wejēdiagu iiri muha?” arīpu īgu. īgu eropa arīcū peegu güipu Moisés. “Arípehrerā Egípto majagure yahu wejērare masicoma dohpaguere,” arī pepigu güitaricāpu īgu. Puhru faraón, Moisés Egípto majagure īgu wejērare peepu. Eropa peegu, Moisés īgu wejēra waja īgure wejēbugu iiripu. īgu eropa iidiacū Moisés Egípto árīdigu duhrigā wapu. Madián waīcuri yebague wapu. Erogue ejagu, iri yeba majagu sacerdote mera árimuripu. Puhru īgu magore marapocupu. Igo Sefora waīcupo. Erā umugugāre porācuñorā. īgugāre Gersón waīyeñorā.

Israel masare itamudorepu Goāmu Moisére Exodo 2.23-4.31

(Mateo 22.32; Hechos 7.30-35)

Baja bojori puhru Egípto majarā weca opu, faraón īgu sīrira puhru, Goāmu īgu yarā masare, Israel masare itamudiapu. Irisibure Egípto majarā weca opu gohrotopu. īgu sā faraónta waīcupu. Eropigu Goāmu Israel masare itamudiapu. Egípto masa erāre ñero iicū īagu, īgure “guare itamuque,” erā arī serēcū peegu, erāre itamudiapu. Eropa itamubugure, Moisére, Egípto yebague obeodiapu erogue Israel masare aī wiriadoregu.

Yujuna Moisés īgu muñecū ejorāre ihadibuga iipu masa marirogue. Eropa ihadibuga Horeb waīcudigague, utāgguge ejagu, yucusarigáre چیں īapu. Irisaripu eropa چینiguicāro iiyoro. Ne چیں pehrebiriyoro. Irisarire īagu irisari pohrogue ejagu. Erogue īgu ejacū Goāmu īgu waīre “Moisés,” arī piyupu. “Jau,” arī yuhripu Moisés. īgu eropa arīcū ūpa arī werepu Goāmu:

—Yuhu ñho áhraa; yu pohro arinemobiricäque. Yuhu Goāmu árīri yeba muhu niguia; mu ya sapatu gasirire tuweaque. Yuhu ñho árīcū, i yeba muhu niguiri yeba ñari yeba áhraa, arípu ígu.

Ígu eropa arícū peegu ígu dorero dopata Moisés ígu ya sapatu gasirire tuweapu. Eropigu dipaturi wereniguigu ñpa arípu Goāmu:

—Yuhu Abraham muhu, Jacob muhu, mu acawererā iribojegue majarā erā opu áhraa. Egipto majarā, mu acawererāre Israel masare erā ñero iicū íabu. Eropigu erāre itamuguca. Egipto yeba árīrāre erāre wiugura. Eropa wiugu Canaán waicuri yebague aígágura erāre. Iri yeba ñari yeba

āhraa. Eropirā erogue mucubiriri mera árīrācoma erā. Moisés, mapu Egipio majarā weca opu pohrogue wereniguigu waque. Mapu Israel masare Egipio yeba árīrāre wiu aīgāguca, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu Moisés òpa arī yahripu:

Yahu duhpibu árībeaa. Irire muhū eropa arīrire iimasibrica, arīpu ígu.

—Mu mera árīgura. Eropigu muhū gohracāguca, arīpu Goāmu.

—Israel masa, yure obeodigare serēpirācoma. ¿Dohpa arī yahrigucuri yahu erā serēpicū? arīpu Moisés.

Ópa arīque erāre, arīpu Goāmu:

—Abraham murū, Isaac murū, erā opu yure obeodigu āhrimi. Ópa waicumi ígu. Yahu áhraa eropa árīniguicāgu waicumi, yure obeodigu,” arī wereque erāre. Ire arī wereque Israel masare, murāre. Muhū erāre eropa arī werera puhru, erā mera faraón pohrogue wererā waque. Ópa arī wereque: “Uhrenu gohra masa mariogue wadoremi Goāmu guare. Erogue waimurāre wejē, soemuju ígure umupeodoremi Goāmu guare,” arī wererā waque faraōre. Mua eropa arīcū peegu muare wiudiasome. Ígu eropa wiudiabircū íagu, yupu Egipio majarāre fiетariaro taricū iīguca. Yahu eropa iira puhrugue ígu muare wiugucumi. Turaro mua wacū gamegucumi pare ígu. Eropigu muare wadoregucumi, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu Moisés òpa arīpu:

—Israel masa, murāre muhū arīdiro dopa arīcū yure yahrisome erā, arīpu ígu.

Ígu eropa arīcū Goāmupu Moisérē ígu tuadigure yebague mehpicādorepu. Ígu eropa mehpicū irigupu pirū poyaja mereja wayoro. Eropa pirū poyacū íagu, pirū porerure ñeadorepu Moisérē. Ígu eropa ñeacū, pirūpu ígu tuadigu wayoro daja. Ígu eropa iira puhru Goāmu Moisérē ígu mojotōre, ígu suhriro pohecague sīiacudorepu. Ígu eropa iidorecū Moiséspu ígu dorero dopata iipu. Puhru ígu mojotōre ígu tara wea wiura puhru ígu ya mojotōre baja cāmi boayoro. Eropigu dipaturi ígu mojotōre ígu suhriro pohecague sīiacu, ígu tara wea wiucū cāmi mariri mojotō wayoro daja. Ígu eropa iicū Goāmu íghre òpa arī werepu:

—Ígu mu tuadigu mera muhū ii ēhmucū, mu mojotō mera muhū ii ēhmucū sāre, Israel masa, murā mure yahrirācoma.

Mure yahua obeorare masirācoma. Eropigu mure erā peebiricū īagu merogā decore diague waa aī, irire yebague siramépique. Muħħu eropa siramépicū iri deco, di waroca, arīpu Goāmu.

Īgu eropa arī werecū Moiséspu güiniripu. Goāmu īgu arīdiro dopa iidiabiripu güigū. Eropa güigū òpa arīpu:

—Ne òaro wereniguigu árībeaa yahua. Cuhcugu āhraa, arīpu īgu.

Īgu eropa arīcū peegu Goāmu òpa arīpu:

—Ire guñaque. Yahua Goāmu āhraa. Mu disirore iiabu yahua. Yu arīdiro dopata iigū waque. Muħħu eropa wacū mure itamuguca, òaro muħħu wereniguiboro dopa, arīpu Goāmu īgure.

Īgu eropa arīquerecūta, Moisés īgu arīdiro dopata iidiabiripu daja. Gajigupure obeodoreripu Goāmure. Īgu eropa arīcū peegu guapu Goāmu. Eropa guaqueregu òpa arīpu Moisére:

—Irisibu tamerare mu tīgu Aarón mure itamugacumi. Eropigu mupu Aarōre wereguca yahua arīrare. Eropigu īgupu gajirāre werebasagħacumi mure. Egipogue muħħu dujaacū īgu mure bocatīrigacumi, arī werepu Goāmu Moisére.

Īgure eropa arī weretuhajacū, īgu muñecū pohrogue duja wapu Moisés. Dujaja Egipogue īgu waborore īgu muñecūre werepu. “¿Egipogue yahua wacū ūbabouri muħħu pepicū?” arīpu īgu muñecūre. īgu eropa arī serēpicū peegu, “Jau,” arīpu īgu muñecū, Jetro waċċagħu.

Īgu eropa arīcū peegu waha wapu Moisés Egipogue. īgu marapo īgu porā wapeħħrea wañorā. Erogue erā wacū, Goāmu erāre bocatīripu. Eropa bocatīrigu Moisére wejēdiagh iiripu. īgu dorediro dopata īgu magure merogā gasirogāre īgu wírita aibbirira dipuwaja, wejēdiagh iiripu Goāmu. Eropigo īgu marapo igo magure merogā gasirogāre wíri aipo īgu dħipure, Goāmu īgu dorediro dopata. Igo eropa iicū īagħu Goāmu Moisére wejēbiripu.

Eropirā erā waha wañorā. Ero core Goāmu Aarōre Moisére bocatīridorepu. Eropirā erā Egipogue wacū, mague erāre bocatīripu Aarón. īgu bocatīricū Moisés werepu Aarōre árīpehrerri Goāmu īgu wererare. Eropirā Egipogue ejarā, erā perā, árīpehrerā Israel masa, murā mera gamenereñorā. Eropigu árīpehrerri Goāmu Moisére īgu wererare Aarōpu werepu murāre. īgu eropa werera puħħru, Moisés īgu tuadigħure pirū wacū ii ēhmupu. īgu aīra puħħru īgu tuadigħu, yucuġu wayoro daja. Eropigu Moisés īgu mojotō cāmicuri mojotō wacū

iri mojotō yaria wacū sāre ii ēhmupu murāre. Ígu eropa ii ēhmura puhru Israel masa, murā, òpa arī pepiñorā: “Diayeta Goāmu marire itamubu iimi dohpaguere,” arī pepiñorā. Eropa arī pepirā, mereja Goāmure umupeoñorā.

Egipto majarā weca opu Israel masare wadorebiripu Exodo 5-10

Eropi Moisés, Aarón mera faraón pohrogue ejañorā. Ígu faraópu Egipto majarā weca opu árīpu. Erogue eja, faraôre òpa arīñorā:

—Masa mariogue bosenu iidoreami Goāmu guare, ígure gua umupeoboro dopa, arīñorā erā ígure.

—Wamasibeaa mua. Eropa busurā yure garibodiarā iica mua. Israel masare erā mohmebicicū iidiarā iica mua. Eropigu erāre wadorebeaa, arīpu faraón.

Eropa arītuhaja ígure mohme corerāre, Israel masare mohmedorerāre, òpa arī dorepu:

—Ero core erā mohmediro tauro mohmedoreque dohpaguere Israel masare. Moreburi taare erāre onemobicāque. Erā basi iri taare amarā waporu ladriyu erā iiburire. Eropa obiriquererā ero core, erā iira nuču serita ladriyu serire umuri nuču iidoreque erāre. Masa mariogue bosenu iirā wamorāno árībeama. Teericurā áhrima. Mohmediabeama erā, arīpu ígu.

Ígu eropa dorecū Israel masa, taare aírā wanijarā ladriyu serire bajamegā iiñorā. Eropirā erā, ero coregue erā iidiro dopa iibricū iarā, erā oparā Egipto majarā erāre turaro paañorā. Erā eropa iicū iarā Israel masa, Moisés sā mera guañorā. Moisés sā faraón mera erā weretamura puhru Israel masa ero core erā fiero taridiro tauro ñero taríñorā, faraón erāre turaro mohmenemo dorecū. Eropirā Israel masa Moisés sā mera guañorā. Erā eropa guacū íagu Moisés Goāmu mera wereniguipu:

—¿Duhpigu guare òpa iiri muha? Ero core erā fiero taridiro tauro Israel masa fiero tarima dohpaguere, arīpu Goāmure.

—Corenique; yahu arīdiro dopata iiguca. Árīpehreri yahu arīdiro dopata waroca. Faraón muare wiugucumi. Eropigu Canaán waicuri yebague aígāgaca muare. Iri yebare oguca muare, arīpu Goāmu Moisére.

Ígu eropa arícu peegu Israel masa, murare weregu wapu Moisés. Ígu eropa werequerecūta erā ígure peediabiriñorā. Eropa peediabirā ígure eropa íhacáñorā. Eropi Moisés, Aarón mera faraore īarā wañorā daja. Eropa ejarā Goāmu ígu iidorediro dopa iiñorā. Aarópu ígu yagu tuadigure mehpicāpu, faraón ígu īaro. Eropa árícu ígu yarā oparā erā īaro, irigu ígu tuadigure mehpipu. Ígu eropa mehpicū, irigu ígu tuadigupu píru poya merejayoro. Ígu eropa iicū īagu, faraón, ígu yarā masiri masare sihudore beopu. Erā yeea masa áriñorā. Eropirā erā sā, Aarón ígu iidiro dopata iiñorā erā masiri mera. Eropirā erā sā erā ya tuari yucare yebague mehpiñorā. Erā eropa iicū, iri yucu sā, pírua poyapehrea wañorā. Eropa erā iiquerecūta, Aarón yagu tuadiga, píru poyadigupu, faraón yarā masiri masa erā pírua poyacū iiñirāre bapehocāpu. Erā eropa ii ēhmuquerecūta faraópu ne yuhridiabiripu Goāmu ígu arídiro dopata.

Puhru Goāmu Moisére diague, Nilo waicuriyague ígu tuadigure paapodorepu, faraore īadoregu. Ígu eropa paapocū iriya dia diya dihta wacāyoro. Iriya eropa wacū, iriya majarā wai, sīripehrea wañorā. Eropiro masa erā ihriburi deco

mariyoro. Eropa ñero waquerecūta faraón Israel masare wiudiabiripu. Ígu eropa wiudiabiricū īagu, bajasiburi ñero taricū iipu Goāmu Egípto majarāre. Yujusibu bajarā tarumurāre iri yebague obeopu. Gajisibu daja nurāmarare bajarāre obeopu daja. Ígu eropa obeoquerecū, Israel masa pohrogue nurāmara mariñorā.

Puhru Egípto majarā yarā wecuare dorecucū iipu. Eropa dorecurā sīripehrea wañorā. Israel masa yarāpu ne sīribiriñorā.

Puhru Egípto majarāre bijirimurā mera dorecucū iipu erāre. Puhru deco yusari diparu, buriri diparu yuridijaricū iipu Egípto yebague. Deco merero dopa yuriyoro. Iri diparu erā ya poheri oterire sīripehrea wacū iiyoro, eropa yuriro. Israel masapure iri diparu yuribiriyoro.

Puhru poreroa bajarāre obeopu
Egiptogue Goāmu. Erā

poreroapu erā ya poheri duhyarare bapehocāñorā. Puhru Egípto yebare naitiācū iipu Goāmu. Israel masa pohroguepure naitiābiriyoro. Egiptoguepure uhrenu gohra naitiāyoro. Eropigu nueve siburi gohra ñero taricū iipu Goāmu erāre. Erā eropa ñero taririsibu faraōpu Israel masare wadoreripu. Ígu erāre wadorecū Goāmupu erāre ñero taricū iirare pihricānipu dohpa. Eropa pihricū īagu daja faraōpu dipaturi erāre wadorebiripu daja. Ero puhru òpa weredoreripu Goāmu faraōre:

—Mure wejēboaya yahú. Eropa wejēdiaquereguta mure opa áridorenigura dohpa, árīpehrerā yu turarire īaboro dopa, erā yure masiboro dopa, arī weredorepu Goāmu faraōre, Moisére. (Romanos 9.17)

Faraón Israel masare wadorepu

Exodo 11.1-13, 16

(Marcos 14.12-16; Hechos 7.36; 13.17; 1 Corintios 5.7;
Hebreos 11.28; Judas 5)

Eropi Faraón, Egipto majarā weca opu, Israel masare īgu wadorenibircū īagu, yujusibu ñero tarinemocū iibu iipu Goāmu Egipto majarāre. Áripehrerā Egipto majarā masa dehyoamuhantanirāre masa sāre, waimurā sāre, wejēbu iipu Goāmu. Eropigu Israel masapure wejēbu iibiripu. Goāmu ire werepu Moisére, Aarón sāre:

—Ópa mua iicū īagu, mua porāre, waimurā sāre, masa dehyoamuhantanirāre
wejēdoresome yahu. I abe
gohra diez nuri waboro
gohra yujurāyeri wiri
majarā ovejare o cabritore
ahma beyeque. īgagā yuju
bojori opaga umagu ne ñeri
marigu árigucumi. Eropa
beyerā īgure erota dibu
opanique dohpa. Yuju wihi
majarā bajamerāgā árīrā,
erā gaji wihi majarā mera
gamenere erā pe wihi
majarā yujugu waibugure
baphehoporo. Erā beyera
puhru catorce nuri iri abe
waboro gohra waibugure
wejēporo. Abe umu majagu
īgu ñajara puhrugā īgugāre
wejēporo. Eropa wejērā,
waibugu erā wejēdigu di
mera, erā wihi disipohrore
sūporo. Yujupure, gajipa
sāre, weca sāre, merogā
sūporo iri di mera. Erā

eropa sūra puhru iri wihi majarā iri wihigue ñajaporo. Eropa ñajarā iri wihi pohecagueta árībotahmuacāporo. Eropirā waibuga dihire mupūporo. Eropa mupūrā iri dihi mera suīridari pūrire, bugabiriri pan sāre bapor. Eropa barā waibuga gōarire nuabircāporo. Eropirā waibuga dihi duhyacū ñarā, iri dihire soepehocāporo. Erā ya sapatu gasiri sañanirā, amunirā bapor, puhru erā waboro dopa, arīpu Goāmu Moisére Aarón sāre.

Ígu eropa arīcū peegu Moiséspu árīpehrerāre Israel masa, murāre irire werepehocāpu. Ígu eropa werecū ígu arīdiro dopata iñorā erā, erā ya wiri majarā erā òaro erā tariboro dopata. Erā eropa iira puhru árīpehrerā Egípto majarā erā porāre, erā ejorā sāre masa dehyoa muhtanirāre wejēpu Goāmu. Eropigü Israel masa ya wiri maja disipohrorire waimurā dire erā sūra dire ïagu, erā yarāre masa dehyoa muhtanirāre wejēbiripu. Erā ya wiri weca tarigā wapu. Ígu eropa tarigācū iri ñami “Goāmu ígu tariri ñami,” waicayoro. Pascua “Ígu tarira ñami,” arīo iiaa. Eropi ñami deco core árīpehrerā erā Egípto majarā porā, erā ejorā sā masa dehyoa muhtanirā sīriehrea wañorā. Faraón magu masa tīgu sā sīria wapu. Iri ñamireta faraón Israel masare wadorepu pare erāre. Eropirā erā pan diparure, pan bugabiriri diparure, erā soebirira diparure aīgāñorā erā. Gaji erā yare aīgāñorā. Erā waboro core oro mera erā iira darire, oro berorire, gaji eropa doberi sāre serēñorā Egípto majarāre. Suhri sāre serēñorā erāre. Erā eropa serēcū Egípto majarā oñorā erāre.

Eropirā iri ñamita Egípto árīnirā waha wañorā pare. Eropa warā, Sucot waicuri macāgue warā iñorā. Erā Israel masa seiscientos mil uma árīñorā. Erā marasānomere erā porāre, árīpehrerā gajirā erā acawererā sāre aīgāñorā erā mera. Erā ejorā sāre aīgāñorā. Erā, erā acawererā iribojegue majarā mera cuatro cientos treinta bojori gohra Egíptogue árīniriñorā. Eropirā iri ñamire Egípto árīnirā erā wari ñamire bosenu erā iñiguiborore apipu Goāmu. Eropirā bojori nucu Pascua waicuri bosenu iidorepu iri ñamire erā guñaboro dopa. Bojori nucu ovejagāre o cabritogāre wejēdorepu iri ñamire erā iidiro dopata. Irinu árīnugaboro core pan bugacū iirire erā ya wirigue árīrire cóadorepu erāre. Eropigü yuju semana bugabiriri panre badorepu erāre. Iri árīpehrerire iidorepu erāre. Egípto árīnirā

erā waranure erā guñaboro dopa “Árīpehrerā Israel masare iri bosenure iiro gāhmea,” arī apipu Goāmu erāre. Eropigu erā porāre iri bosenu warare “Ópa Goāmu marire taumi,” arī werepehocā dorepu erā guñaboro dopa. Eropi Goāmu Israel masare òpa dorepu:

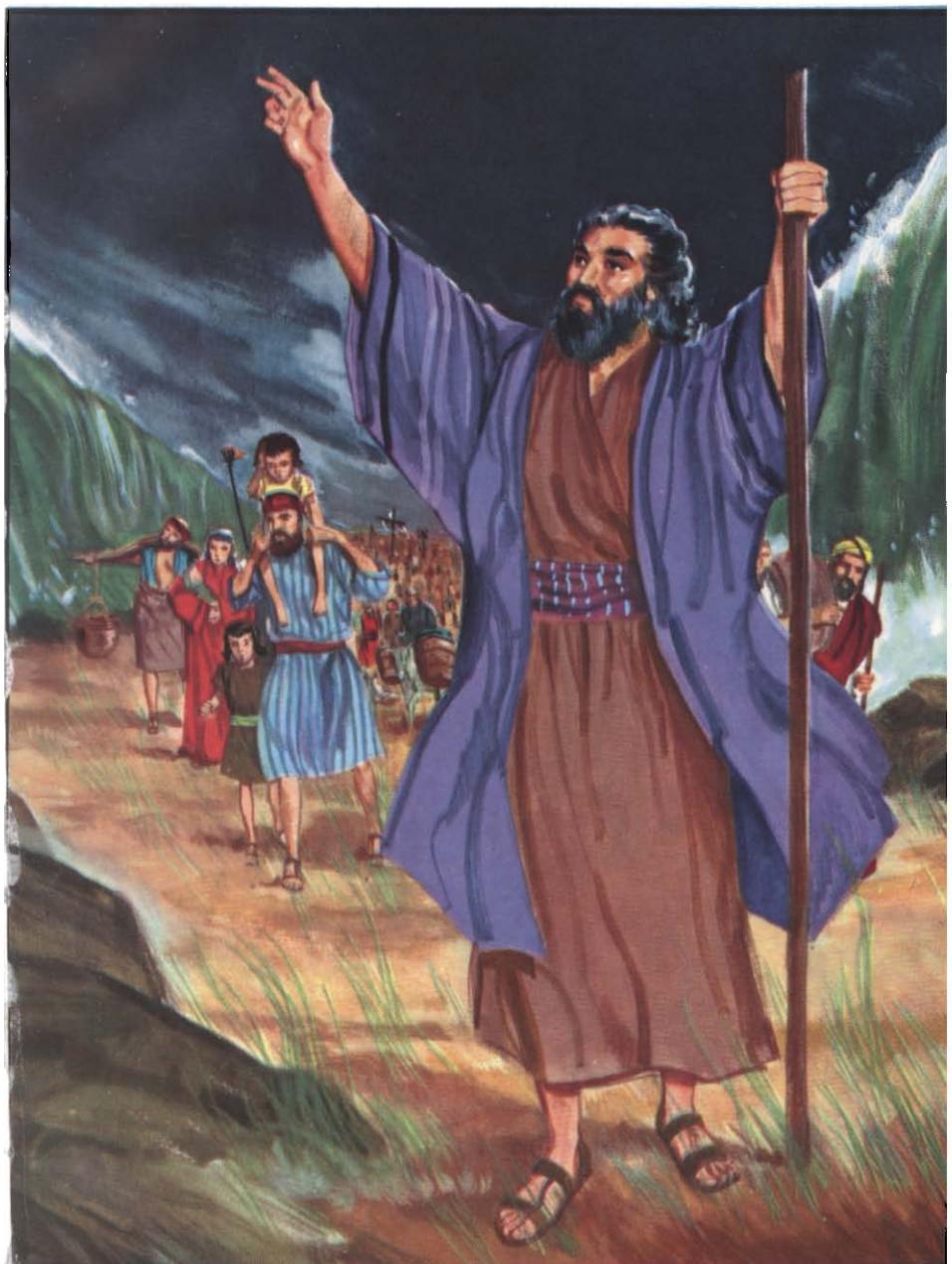
—Mua porāre, mua ejorā sāre masa dehyoa muhtarāre Goāmure īhmuque. “Ígā mu yagu áribugu āhrimi,” arī īhmuque, arīpū ìgh. (*Lucas 2.23*)

Eropa arī dorepu iri ñamire Goāmu erāre ìgu wiura ñamire erā guñaburire. Eropigu erā ejorāre dehyoa muhtarāre oveja o cabrito árīcūre wejē soemuju umupeodorepu. Oveja o cabritogā maricū gajirāno waimurāre yujudiyeta wejēmasiñorā. I sāre iidorepu erāre. Gajigu ovejare o cabritore wejēdorepu yujurāyerire. Erā eropa wejēcū erā porāre, masa tīrāre Goāmure oboro dopa iiñorā. Eropa ii ēhmudorepu Goāmu erāre Egipto árīnirāre ìgu wiurare guñadoregu. Erā eropa iiricurire erā porāre weredorepu, “¿Duhpirā eropa iiri mari?” arī masidoregu, erā Goāmu òaro iirare erā cādijibiriboro dopa. Erā eropa werecū iri ñamire Israel masare ìgu òaro wiurare masiñorā erā porā sā.

**Wuari yare, diariya waīcuri yare taribujacū
ípū Goāmu Israel masare**
Exodo 13.17-15.21

(Hechos 7.36; 1 Corintios 10.1-2; Hebreos 11.28)

Eropirā Egipto árīnirā Canaán yebague pobero mera wadiarā, Filisteo masa ya yebague eja, tarigādiariñorā. Ero erā wadiaquerecūta Filisteo masa, Israel masare game wejéri, arīgu, gajipu aīgāpu Goāmu erāre. Iripu ìgu aīgāropu yoataricāyoro. Erogue waha wuari yare, diariya waīcuri yare taribujamorā iiñorā. Eropirā Sucot waīcuri macāre eja, taria wañorā. Goāmu erāre aīgāgu imicā curu dopa bejari curu mera erā warore īhmumuhtapu. Umuguere imicā curu erāre wamuhtari curu, dipagu dopa deyoyoro. Ñamire iri curu peame iro dopa boyoyoro. Ñamire iri curu boyo wearo wañorā.

**Israel masa wuari yarc taribujañorā
Goāmu itamuri mera.**

José mura gōarire aīgāñorā erā. “Warā yu gōarire aīgāque mua,” arípu José mura, neagohrare īgu sīriboro coreguere. Eropirā Canaán yebague yaamorā árīrā, īgu mura gōarire aīgāñorā. (*Hebreos 11.22*)

Waha Etán waīchrogue ejafiorā Israel masa. Erogue erā ejacū Goāmu erāre wuari ya, diari ya waīcuri ya turo pohrogue wadorepu, ero erā cariboro dopa. Faraōpure ūpa arī pepicū gamepu Goāmu: “Wuari ya turogue árīrā, Israel masa taribujamasibirā wanemomasisome.” Eropa erā pepicū Israel masare faraón sā nurusiacū gamepu Goāmu. Eropigu wuari ya turogue caridorepu Israel masare. Eropirā erā īgu dorediro dopata iriya turogue cariñorā.

Erā Israel masa wara puhru faraón sā, Egiptogue árīrā, ūpa arī pepiñorā:

—Israel masare wiurā, peemasiro mariro wiuabu mari, arī pepiñorā.

Eropa arī pepirā, erā yarāre surarare sihu gameneo Israel masa puhru nurusiacāñorā. Erā turūri gasi, cabayua erā taragāacū erā wañorā. Eropigu faraón īgu basi muhtapu. Waha, Israel masare, iri ya turo pohro árīrare suhajañorā. Israel masa sā erā aricū īañorā. Erāre īarā güitariacāñorā. Eropa güirā Goāmure turaro serēñorā, erāre īgu itamuboro dopa. Eropirā Moisére turiñorā:

—Egiptogue gha árīnirā mata wiribiricācū ūaboaya, arīñorā erā.

Erā eropa arī turicū peegu, Moisés ūpa arípu erāre:

—Güibiricāque. Corenique. Goāmu marire itamugucumi. Puhruñari Egipto majarā surara dederea warācoma, arípu Moisés.

Eropii Goāmu ūpa arípu Moisére:

—Israel masare erā yare amudoreque dohpaguere mua waboro dopa, arī dorepu Moisére.

Eropa doreguta dipaturi arípu īgure:

—Mu tuadigure aīmemuju sīmetari bujuque iriya wuariya diariya weca. Muha eropa iicū deco gohra, dipa wahya deco mariri wahya waroca, arípu Goāmu Moisére.

Eropa arīgū imicā curure erā purupuru apipu. īgu eropa iicū imicā curu cāhmotayoro Israel masare. Eropirā Egipto majarā erāre īabiriñorā. Iri curu erāre cāhmotacū naitia

wayoro. Eropiro iri ñamire miruñe turaro wēayoro, iri yare dipa wahya wacū iiro. Eropirā Israel masapū iri wahya bojo merejara wahyague taribuja, waha wañorā erā. Waha gajipū masegue ejañorā. Iri wahya pepurigue tiarica iro dopa ejanugajama wayoro iri deco.

Erā eropa taribujacū īarā, erā wara wahyare īarā, Egipto majarā sā erāre nurusia taribujariñorā. Erā eropa taribujacū Goāmu erāre ñero taricū iipu. Erā turūri gasire turūri berorire werepehrea wacū iipu. Eropirā wamasibiriñorā. Eropi Israel masa, iri yare erā õaro taribujaja pehrecū īagu, Goāmu õpa arípu Moisére:

—Muḥu tuadigure mu mojotō mera sīibehoque i ya wecague daja, arípu.

Ígu eropa arīcū peegu Moisés ígu mojotōre sīibehopu ígu tuadigu mera. Ígu eropa sīibehocū iriya maja deco murarota gamenerema wayoro daja. Eropa wacū Egipto majarā iri wahyague wanirā miripehrea wañorā. Israel masapū õaro taripehrecāñorā. Õpata Goāmu itamupu Israel masare. Egipto majarā surara erāre ñeadiacū īagu erāre itamupu. Ígu eropa itamucū īarā Israel masa īhamaria wañorā. Eropirā Goāmure õaro guñaturañorā. Ígu pohro majagu, Moisés sā guñaturapu. Eropirā erā guñari mera, Goāmure bayarire, erāre Ígu itamurare wereri bayarire bayañorā. Õpa arīñorā:

—Goāmu yure ígu itamucū ígu mera mucubiria. “Óagu turagu áhrimi,” arīguca. Marire īhaturirāre Egipto majarāre miucāmi diariyague. Ne ígu iro dopa árīgu gajigu marimi. Ígu marire īhadibugu iimi. Eropigu Canaán yebague marire aīgāgu iimi, arī bayañorā erā.

Israel masa diariya turo árīnirā Sinaí waīcudigugue utāgugue ejañorā

Exodo 15.22-17.16

(Juan 6.31, 49; Hechos 7.36; 1 Corintios 10.3-4; Apocalipsis 2.17)

Eropi Israel masare wuariya diari ya turogue árīnirāre mauri mariri yebague aīgāpu Moisés. Uhrenu gohra wañorā. Ne deco bocabiriñorā. Waha, Mara waīcurogue ejañorā. Ero erā

deco aīri gobe árīriyoro. Eropa árīquerecūta iri gobe árīri deco, suīri deco árīyoro. Iri deco eropa árīcū īarā, Israel masa papūri ñero wereniguñorā. Erā eropa ñero wereniguicū peegu, Moisés Goāmure serēpi īapu:

—¿Dohpa iicuri yahua? arīpu.

Ígu eropa arīcū peegu Goāmu īigure yucugure īhmupu. “Irigure iri decogue mahu mehyucū, iri deco suīri deco árīra, imisīri deco waroca,” arīpu Goāmu Moisére. Eropigu irigure īgu īhmura puhru Moisés irigure, iri gobegue mehyupu. Ígu eropa mehyucū iri deco imisīri deco wayoro. Eropirā erā árīpehrerā iri decore ihriñorā. Ero Mara waīcuro erā árīcū, Goāmu òpa arī werepu erāre:

—Yare eropa yahriniguicārā árīque. Mua eropa árīrā árīcū Egipto majarāre yahua ñero iidiro dopa muare iisome, arī werepu Israel masare.

Puhru Elim waīcurogue ejañorā. Ero doce goberi deco wiriri goberi árīyoro. Eropirā erā ero dujaniñorā soonimorā. Eropirā Elimgue árīnirā, masa marirogue wañorā daja. Eropirā dipaturi Moisére turinugañorā.

—Egiptogue bari árīribu. Óho masa mariro árīrā oa mera sīrirāca. Eropiro Egiptogue gwa árīnirā mata wiribiricācū òaboaya, arī turiñorā Moisére.

Erā eropa arīcū Moisés erāre òpa arīpu:

—Yu gohrare turirā iibeara mua. Goāmapure turirā iiaa mua. Eropigu īgu barire omasimi marire, arīpu erāre.

Eropigu bajarā poresuare erā carīri gohro pohro eracū iipu Goāmu. Eropirā Israel masa erāre ñeañorā, erā bamorāre. Eropiro gajinu baja bari boreri dipaserigā dehyoayoro yebague. Eropigu Moisés òpa arī werepu erāre:

—Goāmu muare umarogue īgu obeora pan āhraa i. Mari baburire obeoañumi, mari īigure “Goāmu gohra āhrimi,” arī masiboro dopa. Umuri nucu ñamiñarigā árīcū i barire sea gameneorā waque. Yujurāyeri mua pe litro majañe aīque. Iripēta aīque. Aīnemobiricāque. Iri barire dibu botahmuabiricāque. Mua eropa dibucū iri bari becapua waroca.

Eropirā Sábado, mari soorinu árīcū, i barire aībiricāque. Irinu core árīburinu wapicuri litro aīque. Mari eropa aīcū, mari soorinu mari baburire, mari dibucū becacusome iri bari, arī werepu Moisés erāre.

Ígu eropa arí werecū, erā Israel masa bari boreri serire sea gameneñorā. Eropirā erā árīpehrerā iri barire queoro bari opamujuñorā. Merogā seaquerecū, wuaro seaquerecū, erā bari queoro wayoro. Yujurāyeri masa Moisére tarinugañorā. Eropirā iri barire merogā dibudiañorā. Erā eropa dibucū ígu arīdiro dopata becapua wayoro iri bari. Eropiro үritariacāyoro. Eropirā gajirā erā soorinu core árīrinu wapicuri litro seabiriñorā. Europa seabirā erā soorinu erā barire amarā waríñorā. Bocabiriñorā. Irinu erā soocū gamepu Goāmu. Eropigu irinure erā barire ne obiripu. Erā barire maná waīyeñorā erā. Galletapu mome deco iro dopata ñaro usuriyoro. Iri manare aī biurā áruñe iro dopa cahra bañorā. Eropirā gajisibu poga deco mera erā soraro dopata iri barire sora bañorā. Gajisibu yujudiayeta bacāñorā.

Pahru Goāmu Moisére ñpa dorepu:

—Mátasoro mera wapicuri litro aīgāri sorobu mera manare aīque. Eropigu yare mua umupeorogue apique iri sorobure, mua parāmerā pahrague árīrā, iri barire erā masiboro dopa, arīpu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu, Moiséspu ígu arīdiro dopata iipu. Eropirā Israel masa umuri nuca iri barire sea bañorā. Erā soorinu dihtare seabiriñorā. Eropirā Canaán yebague erā ejaboro core iri barire bamuriñorā.

Pahru Refidim waīcurogue eja, erā ero dujaniñorā. Dipaturi erore deco maricū ñarā, Moisére turinugañorā daja:

—Ñemesiburiñe mera sīrirāca mari, arīñorā erā.

—Goāmure turibircāque, arī yahripu Moisés.

Eropa arīgu Goāmure īgu iiborore serēpi īapu. īgu eropa serēpi īacū, Goāmu òpa arī yahripu īgure:

—Mu tuadigure, Egiptogue árīra yare mu paapodigure aīgārique. Eropigu murā sāre, aīgārique utāye pohrogue. Iriye pohrogue ejagu irigu mera utāyere paaque, arīpu Goāmu.

īgu dorero dopata Moisés iriye utāyere paapu. Israel masa, murā erā ihabeoro iriyere paapu. īgu eropa paacū, iriyegue deco wiriyoro masa erā ihriburi.

Puhru Amalec yeba majarā masa, Israel masare game wejēdiarā erañorā. Erā Isaco muru magu, Esaú waīcugu muru parāmerā árīñorā. Erā eropa eracū īagu Moisés, Israel masa surarare obeopu erā mera game wejēdoregu. Israel masa yarā surara opu Josué waīcupu. Eropirā Israel masapu Amalec yeba majarā mera game wejēñorā. Erāre tarinugañorā. Ero core Amalecita masa mera guapu Goāmu, erā īgure tarinugara dipuwaja. Eropa guagu, Moisés sāre erāre wejēpehocādorepu. īgu eropa dorecū, Moiséspu Josuére erāre wejēpehocā dorepu. Erā eropa game wejērisibu, Moisés īgu mojotōri sīmemuju niguipu. īgu eropa opaniguicū game wejērapu tarinugañorā. īgu garibore mojotō aīdijucū erā game wejērā, īgu ya curu majarā turabiriñorā. Eropirā gajirā īgu mera majarā Moisés mojotōrire sīmuju tamuñorā. Erā eropa Moisés ya mojotōrire opatamurisibu turañorā, īgu yarā game wejēri masa daja. Eropa iicū tarinugañorā.

**Sinaí waīcudigu utāgugue Goāmu Israel masare
“Ópa iigura,” arī apipu. Eropigu īgu
diez dorerire apipu erāre**
Exodo 19.1-20.20

(Mateo 5.21, 27; 12.2, 10; 15.4; 19.17-19; Juan 1.17; 7.19; 9.16; Hechos 7.38, 53; Romanos 2.21-23; 13.9; Gálatas 3.17-19; Efesios 6.1-3; 1 Timoteo 1.8-10; Hebreos 12.18-20; Santiago 2.11)

Eropi Israel masa waha, Sinaí waīchrogue ejañorā. Erogue eja, Sinaí waīcudigu utāgu pohro dujaniñorā. Eropigu Moisés irigu utāgugue īgu murijacū Goāmu īgure òpa arīpu:

—Ire guñacū iique Israel masare. Egipto majarāre ñero taricū iigu, Israel masare itamuabu yuhu. Eropigu oāre, õaro ñhadibu, õguere aī erabu. Eropigu oā mera wereniguigura. “Ópa iirā mari,” arī wereniguigura dohpaguere. Oā Israel masa yure erā õaro yuhricū īagu, yuhu arīro dopata erā iicū īagu, erāre gajirā tauro õaro iigura. Áripehrerā i yeba majarā weca opu gohra árīquereguta yapa Israel masapure yaharā gohra iigura. Eropirā yuhu árīricurire ñhmurācoma gajirā masare, arīpu Goāmu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu, Israel masare arī weretaupu Moisés Goāmu ígu wererare. Ígu eropa arī werecū peerā “Jau,” arīñorā erā Goāmu dorerire. Erā eropa arīcū peegu utāgague maria “Jau,” arī erā yuhrirare werepu Moisés Goāmure.

Ígu eropa arī werecū Goāmu òpa arīpu:

—Dohpaguere irigu utāgu turo sāhrirore iique. Eropirā masa irigure ne muriribircāporo. Eropirā irigure ne pēhrebircāporo. Yujugu irigu utāgure pēhrecū īarā, utā mera dea wejēque īgure. Eropigu ire wereque oā masare: “Mua suhrire coeque. Eropirā mua marasānome mera árībircāque dohpaguere. Ùhrenu puhru irigu wecague árīgu, mari Opa Goāmu dijiragucumi. Eropirā eropa iique mua,” arī wereque erāre, arīpu Goāmu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu Moisés masare weregu dijapu. Ígu eropa werera puhru, ùhrenu puhru irigu utāgure õaro imicā cururi cāhmotacāyoro ero wecapure. Eropigu bupu paari mera, miamédiju muripu. Eropiro corneta busuro cariyoro. Ero eropa wacū masapu güitaria wañorā. Eropigu Goāmu utāgu gubuye masare gameneredorepu. Ígu eropa dorecū Goāmu Moisére muriridorepu. Ígu eropa muriara puhru, Goāmu īgure dipaturi dijadorepu masare òpa arī weredoregu:

—Sāhriro pohecague ñajadorebita masare, arī weredore obeopu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu dijapu Moisés. Utāgu gubuye ígu arīcū, Goāmu utāgu weca árīgu, ígu basi diaye werepu masare. Òpa arīpu:

—Yuhu Goāmu mua opu ãhraa. Egipto majarā pohro majarā mua arīcū īagu muare itamuabu. Eropirā òpa iique mua:

Goãmu Moisere ïgu diez dorerire apipu.

Gajigure “Goāmu āhrimi,” erā arīgure, umupeobiricāque. Yu dihtare umupoquo. Muare mahitariaca. Eropirā goāmarā wéanirāre umupeobiricāque mua.

Yu waire, ñero arī waípeo piyubiricāque. Mua eropa arīcū muare dipuwaja moagura.

Soorinure, muare yu apiranure õaro soo umupoquo. Semanare, seis nuri dihta mohmemasia mua. Iri nuca nuri puhrū, siete nuri waboro mua, mua ejorā sā mohmesome. Ne mohmebiricāque inure. I yahu wereburire guñaque mua: I yebare, umaro sāre īhacūnuguba. Seis nuri gohra īhacūnuguba. Siete nuri waboro gohra yu mohmerire tuhajabu. Yuhu eropa iira puhrū, irinu soorinu ibu árīrinu árībeaa. Mua sooburinu āhraa.

Mua pagusumarāre õaro umupoquo. Mua eropa iirā muare yu oburi yebare yoariboje árīrāca mua.

Ne masare wejēbiricāque.

Marapocurā, gajigu marapo mera árībiricāque. Marapucurā nome, gajigo marapu mera árībiricāque.

Gajirā yare yajabiricāque.

Gajirāre guyaa, ñero quere iibiricāque.

Gajirā yare uaribejabiricāque. Erā ya wirire, erā marasānomere, erā pohro majarāre, erā ejorāre, gajino erā oparire duyasobiricāque, arīpu Goāmu Israel masare.

Goāmu ya disirore peerā güitaricāñorā masapu. Eropa güirā dipaturi Goāmu, īgu wereniguicū peediabiriñorā.

—Puhrū muha dihta guare weretauque. Goāmu guare werenigui nemobiricāporo, arīñorā erā Moisére.

Erā eropa arīcū Moisés erāre güidorebiripu.

—Güibiricāque. Goāmu dehyoami marire mari īgure güiboro dopa. Eropa güirā ñerire iidiasome, arī werepu Moisés masare.

**Pohro majarāre õpa iiue, arī dorerire, baja gaji
maja doreri sāre apipu Goāmu Moisére**
Exodo 20.21-23, 33

Eropi dipaturi Sinaí waicudigugue mariapu Moisés. Ero
nicā curugue arīpu Goāmu. Eropigu Moisére õpa arīpu:

—Dohpague mure ya wereburire werepehoque Israel masare. Dohpaguere umarogue erāre yuhu werenigui medijucū peeama erā. Irire guñacū iique erāre. Erā goāmarā wéarā oro mera, plata mera ne iibiricāporo. Ne erā erāre weha umupeobiricāporo. Eropirā yure umupeomorā, altarpure iiporo. Iri altarpure nicū mera o utā mera iiporo, iri utāre tea amuro mariro. Eropiro iri altar, muriariñe opabiricāporo, arīpu Goāmu.

Puhru erā pohro majarāre, erā òaro iiburi dorerire apipu Goāmu. Eropigu gajigure o gajigu yare erā ñero iicū, irire erā amudoreburi sāre apipu erāre. Òpa arīpu:

—Israel masu, pohro majagu īgu árīcū, īgure mua asūrā, seis bojori gohra īgure opamasia. Siete bojori waboro gohra īgure wiuque. Mua pohro majagu árīnemosome īgu. Mua pohro majagu īgu árīrisibu, īgure mua marapo moacū, īgu marapo porā mera pohro majarā dujaniporo. īgu dihtare wiuque. īgu marapore, īgu porāre īgu mera aīgāmasibeami īgu. Ibumejeta īgu marapore, īgu porāre, īgu opu sāre mahigu, pohro majagu dujamasimi. īgu eropa dujadiacū, īgu opu īgu gamirore putoreagacumi. Eropigu īgu pohro majagu īgu mera eropa árīniguigacumi. Gajigu pohro majagore asūgu, igo mera carīgu, igore īgu marapo iro dopata òaro iiporo. Igore barire, suhri sāre oho, igo mera árīniguicāporo. Gajigore marapocu quereguta īgu pohro majago mera sāre árīniguicāporo. Eropi yujugu īgu magure pohro majagore marapo moagu, īgu bepo iro dopata òaro iiporo.

Mua pohro majarāre wejēbircāque. Eropirā erāre turaro paarā, erā cuirure o erā għucurire erāre dederecū iirā, erāre wiuque. Eropata wiuque erāre mua paara dipuwaja, erāre mua wajayeboro dopa.

Yujugu gajigure wejēdiagu īgu wejēcū īarā, īgupure wejēque. Guñaña marirogā gajigure īgu wejēgu, duhrigu wamasimi gajipugue. Gajigure īgu gamero wejēgure wejēque mua. Muare īgu turaro “Yure wejēbircāque,” īgu arī serēqurecūta īgure wejēque.

Gajirā sāre dipuwaja moarā, wejero gāħmea muare. īgu pagusumarāre paagure, īgu pagusumarāre ñero wereniguigure dipuwaja moarā, īgure wejēque. Gajigu porāre yaja duhri aīgāgu sāre dipuwaja moarā, wejēque. Yujuga

gajigu īgu ejogure yajagu, īgu opapure wħaro wajayero gāħmea. Eropigu gajigu īgu ejogure wejēgu opapure wħaro wajayero gāħmea īgu sāre. Eropigu gajigu īgu ejogure duagu īgu opapure wħaro wajayero gāħmea īgu sāre. Wecure yajadigupure cinco weċua mera wajayenomoro gāħmea īgu weċu opure. Yujugħu ovejare yajadigupure oveja mera wajayero gāħmea īgu oveja opure. Yajadigu īgu yajadigure opanigu, īgu opure wiagħacumi daja. Eropa wiagh, gajigu waibugure onemoro gāħmea opapure. Yujugħu īgu poħere soegħu, guñaña marirogħ gajigu ya poe õari poe sāre soegħu iri poe opure wajayegħacumi. Soedigu īgu ya poe maja mera wajayegħacumi gaji poe opure. I doreri āħraa, árīpehrerāre yu doreri goħra.

Gajigure ñero iirā, īgħare wajayerāca mua. Yujugħu gajigure wejēcū īarā, īgħipure wejēque mua. Īgu wejħera dipuwaja, dipuwaja moară īgħipure wejēque. Yujugħu gajigure īgu cāmi moacū, īgu dupure īgu ñero iicū īgu iidiro dopata ii gamebasaqe mua īgu sāre. Mure gajigure mu cuirure īgu patiadiro dopata mua sā īgħire patiā gameque. Mu għacurirure īgu panuadiro dopata mua sā īgħire īgu għacurirure panua gameque, arī apipu Goāmu. (*Mateo 5.38*)

Goāmu i dorerire apipu masare, gajirāre erā õaro iiboro dopata. Gaji doreri sāre apipu Goāmu Israel masare. I doreri Goāmure erā dohpa ii umupeoburi doreri árīyoro. I dorerire Moisés Israel masare wereġu, “Ópa arī doremi Goāmu,” arīpu:

—Yuhu diħtare umupeoque mua. Yu diħta āħraa Goāmu. “Goāmu āħrimi,” mua arī wéanirāre mua umupeocū ñehe āħraa. Yujugħu erā wéanirāre umupeogħu. waibugure īgu wejē soemujucū īarā īgħire wejēque. Eropiरā masa yeeħa purisirirā sāre wejēque. Soorinire sooque mua. Eropiरā soorinu árīcū ne poħere mohmebiricāque mua. Bojori naca siburi, uħresibu yaha bosenurire iirāca mua. Iri nurire yure mua umupeori wiħigue umupeorāca. Gajipu majară mua pohrogue eracū, erāre õaro iique. Egipto árīrā mha sā gajipu majarāgueta āħrabu. Eropiरā gajipu majarāre õaro iique. Mojomorocurāre gajino game wayunirā game wajasea nemobiricāque mua wayura wajare. Wapeweyarā nomere, pagħusħmarā marirā sāre, ñero iibircāque. Goāmure dobiricāque. Mua macā

majarā opare ñero wereniguibiricāque. (*Los Hechos 23.5*) Waibagu ïgu gamero sīricū ïarā, ïgure babiricāque. Doberi oparā dihtare ðaro iibiricāque. Mojomorocurā sāre ðaro iiue. Gajirā muare erā guyadorecū, erā guyadore wajayerire aibiricāque. Guyabiricāque, arī apipu Goāmu.

Eropa arītuhaba ñpa arīnemopu:

—Canaán waicuri yebare “Muare ogura,” arītuhaba muare. Eropigu muare eroguere aīgābugure, muare ïhadibubugure angelre ohogura. Ígure mua ðaro yuhricū ïagu, Canaán majarāre mua game wejēcū muare itamugura. Canaán majarāre, ero dohpaguere árīrare tarinugarāca mua. Yujurāyeri cururire ero majarāre mua game wejēcū, erā sīripehrecū ïagu, iri yebare muare opehocāgura. Eropiro mua ya yeba árīroca. Eropirā erāre weretamubiricāque. “Mari yujuro mera árīrā,” arībiricāque erāre. Erā ñero iirire ïacūbiricāque. Eropirā erā yarā goāmarāre umupeobiricāque. Yu dihtare umupeoque. Erā ya altar majare, erā yarā goāmarāre, erā sibuirore cōāpehocāque. Eropirā erā masare wejēpehocāque. Mua eropa iibiricū erāpu muare guyaa, erā yarā goāmarāre umupeodorerācoma. Eropa iiri, arīrā erāre wejēpehocāque, arīpu Goāmu. Eropata arī apipu Goāmu Moisére Sinaí waicudiguguere.

**Moisés Israel masare Goāmu dorerire werecū, “Jau,
iri dorerire iirāca,” arīñorā**
Exodo 24

(Hebreos 9.18-21)

Ígu eropa arīra puhru Moiséspu, árīpehrerire Goāmu utāgugue ígure ígu wererare, ígu dorerare, Israel masare weretaupa. Ígu eropa arī weretaucū peerā iri dorerire “Jau, irire iirāca,” arī yuhriñorā masa. Erā eropa arīcū peegu iri dorerire gojapehopu Moisés. Gajinu ñamiñarigā árīcū altare iipu Moisés. Utāgu Sinaí waicudigü gubuye irire iipu. Eropigu mamarā wecuare wejēdorepu. Erā eropa wejēra puhru, erāre merogā wecha dirore soemuju dorepu Goāmure umupeo

doregu. Eropiga wecua diire deco mera wejēsiri peopu altar wecague. Iri dii deco mera duhyarare soroparigue dibupu. Eropiga masa “Jau, iri dorerire iirāca,” erā arīra gojarapūre erāre buhe ihmupu. Eropirā árīpehrerā masa iri dorerire “Yührirāca,” arīñorā. Erā eropa arīcū peegu, dii dicuri cori mera masare wejēsiripeopu. Eropa wejēsiripeogu òpa arīpu:

“Jau, iri dorerire iirāca,” Goāmure mua arīrare “Diayeta āhraa,” mua arīboro dopa i diire wejēsiri pehotuhabu muare, arīpu Moisés Israel masare.

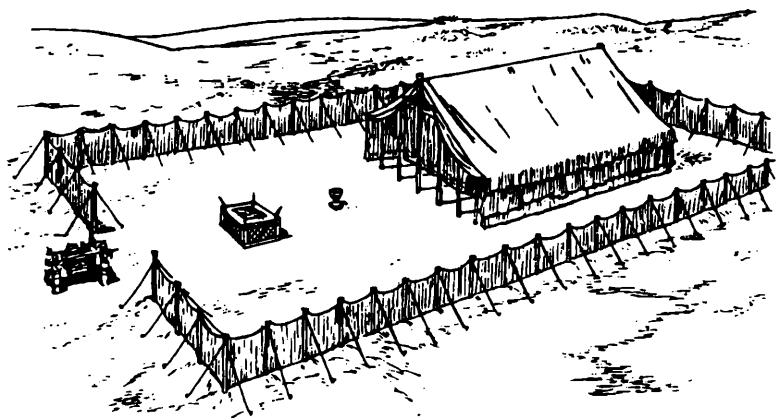
Puhru Moisés īgu tīgu Aarōre, Aarón porā perāre, Israel masa erā murā sāre, setenta gohra árīrāre, sihu muriapu, irigu utāgu decogue. Aarón porā Nadab, Abiu waīcuñorā. Goāmupu erāre sihu muriadorepu Moisére. Gajirāre muriadorebiripu. Eropirā Moisés sā utāgague muriañorā. Erogue Goāmu īgu dehyoacū īañorā erā. Ero puhru wecua dihire Goāmure erā ora dihire bañorā erā.

Eropiga Goāmu Moisés dihtare murianemo dorepu. “Ero pe mijī utā mijīrire yu dorerire yu gojara mijīrire oguca,” arīpu Goāmu Moisére. Irigu ūtagu imicā cururi cāhmotadigu árīyoro. Irigure Moisés īgu murijara puhru Goāmu imicā curugue īgure piyuga caripu. īgu eropa piyucū peegu, Moiséspu iri curugue, imicā curu pohecague, ūtagu wecague cuarenta nuri gohra dujanipu. Iri nūrire ūtagu īgu árīrisibure, Aarōre, Hur sāre Israel masare doremorā Moisés apinirā árīñorā.

**“Waimurā gasiri wihire yaha wihi árīburi
wihire Israel masare iidoreque,” arī
apipu Goāmu Moisére**
Exodo 25-31.11; Levítico 24.1-9

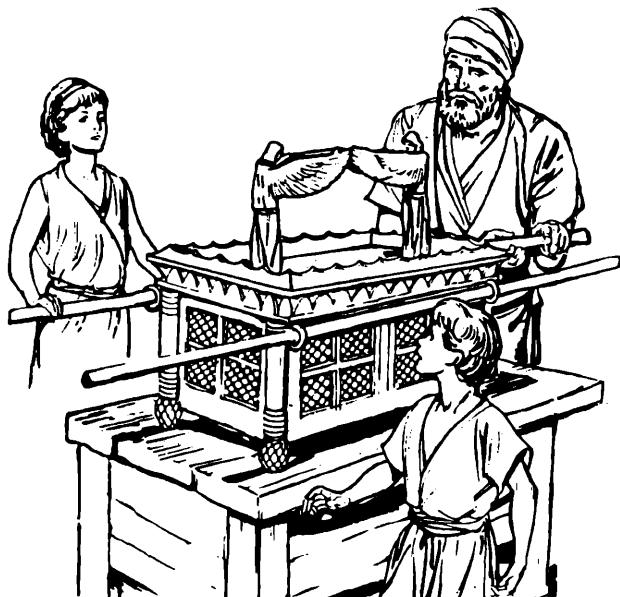
(Hechos 7.44; Hebreos 5.1-4; 7.11-28; 8.1-7; 9.1-6; 10.19-20; Apocalipsis 8.3)

Eropi Sinaí waīcudigu Moisés īgu árīcū, Goāmu īgu ya wihi árīburi wihire, waimurā gasiri wihire īgu iiborore werepu īgure. Iri wihi Goāmure masa erā umupeoburi wihi árīyoro. Ópa arī wereserep:

—Israel masare yaha wihire erā iiborore iri wihi maja áriburire gameneo doreque. Iri wihi waimurā gasiri wihi, yaha wihi ñeri mariri wihi árīroca. Iri wihi poheca maja áriburire gameneo doreque. Muare yahu dorediro dopa queoro iique mua iri wihire. Ópa árīroca iri wihi. Iri wihi core árīripaú, òaripáu veinte cinco metros ehyaro árīroca. Eropiro cincuenta metros yoariñe árīroca. Disipohropu abe māririropa árīroca. Iripu taro maja cāhmotari sāhriro suhri gasiri, boreri gasiri mua pihrisiura gasiri árīroca. Wecagā mua nugura yucugue pihrisiurāca iri gasirire. Puhru warā, duaairāca iri yucure. Wihi gohra quince metros yoari wihi, cinco metros ehyari wihi árīroca. Iri wihi maja tiari cari taboa mera mua iira cari árīroca. Iri mijírire nugurāca. Iri mijírire dipa taburi mera dohorāca. Dipa taribupu come berorigue taboa mijírire mua paapua, iri berorigue sīsārāca mua game dohora. Muji pāhmere wapicuri gasiro mera iirāca. Wapicuri gasiro usēburiro árīroca iri pāhme. Doca maja gasiro suhri gasiro árīroca. Iri gasiro umaro majarā angeles querubín waicurā erā gojanirā, gojoricu tuhyari gasiri árīroca. Iri gasiro weca cabritoa poari mera mua iira gasiro árīroca. Eropiro weca maja gasiro, ujutuyari gasirore, deco pēhrequerero weñajabiriri gasiro árīroca.

Eropiro iri wihi pohecague pe taribu árīroca. Suhri gasiri mera iri pe taribure tiarāca. Wihi pohecague majā taribu árīroca yaha taribu. Yuhu Goāmu gohra yuhu árīri taribu árīroca. Iri taribu yaha comoro òari comoro árīroca. Iri comoro taboa mera mua iira comoro árīroca. Wecapu mua oro mera mua pihritura comoro árīroca. Iri comoro pohecague yu dorerire, yu gojara mijīrire, utā mijīrire pihrisāque. Iri buariñe oro mera mua pihritura buariñe perā angeles wéa nugunirāre oparoca wecapu. Erā angeles querubín waicurā árīrācoma. Erā wéa nugunirā perā erā basi game ihabocatíu niguirācoma. Eropirā erā perā erā wuri quēdupuri mera sítu doarācoma. Iri comoro buariñe weca yuhu, Goāmu, Israel masa mera wereniguigüa. Eropa wereniguigu erāre erā iiborore weregüa. Gaji taribu, mama ñajajaro majā taribure uhre mesa iri taribu majā árīburire doborāca. Mesare doborāca. Iri mesa, mua taboa mera iira mesa árīroca. Eropiro oro mera mua pihritura mesa árīroca. Iri mesa weca panre duhupeorāca. Sihagodiru sāre pihripeorāca iri taribugue. Iriru oro mera dihta mua iidiru, yucagu goricudigu iro dopa bejadiru árīroca. Eropiro siete sīhagori diparu oparoca.

Miriñegā altargā sāre pihrinugurāca iri taribugue. Iri altargāguere wapicuri sari oparoca iri mesa ojogorori nucuguere. Inciensore mua soemujuburi altargā árīroca. Eropii mesa weca mua pihripeora panre, poresuri yerire wejēsirirācoma mua yarā pahia. Iri pan diparu, doce diparu árīroca. Semanari nacu, mua soorinu árīcū, iri diparure mesa weca amurāca. Eropirā peeca pihripeorāca iri diparure. Yuju care seis diparu, gaji care seis diparu pihripeorāca. Irisibure erā iri panre bamasima pahia. Gajirāpu iri panre basome. Sīhagodiga sāre õaro īhadibu, amuro gāhmea pahiare. Umu sāre, ñami sāre sīhagoro gāhmea iri diparure, siete sīhagori diparure. Eropi disipohro õaripure iripu majare pihri doboro gāhmea. Õpa áhrraa. Wuari altarpure pihridoboro gāhmea. Iri altar ojogoro, wapicuri sari niguiri altar árīroca. Iri altar waimurāre mua wejēnirāre mua pihripeoburi mesa árīroca. Eropirā mua wejēnirāre soemujurā yare umupeorāca. Iri altar taboa mera mua iira altar árīroca. Eropirā bronce waīcuri come mera mua pihritura mesa árīroca. Mojocoeripa sā iripu õaripugue árīroca. Iripa sā bronce waīcuri come mera, erā irrapa árīroca.

I árīpehrerire yaha wihi majare aīgāpehorāca gajipague warā. Eropiro yaha wihi, dipaberori oparoca. Eropirā wadiarā, yucure iri berorigue sīiacurāca coāgāmorā. Gaji sāre, iri wihi maja árīburire iique mua:

Oro pari, oro soroburi sāre iique. Bronce waīcuri come mera mua iiri parire, erā waa sāburi parire, puaīri serēri sāre, peamere erā aīgāburi pari sāre iique mua. Iri pari mera waibugü dihire soerāca, wuari altargue õaripugue, arī apipu Goāmu, īgu ya wihiqü iiburire weregu.

Eropa arītuha “Inciensore õpa iique,” arī werepu Moisére. Iri inciensore Goāmu ya wihi dihtare erāre soebuimuji dorepu. Gajipugue soedorebiripu iri inciensore.

Puhru Aarōre, īgu parāmerā árīturiarā sāre pahia acupu Goāmu. Erā dihta īgu ya wihi, īgu yare mohmemorā árīñorā. Eropigü erā ya suhri, gajiropa bejañariri erā sañaburire wereserépu Goāmu. Eropirā īgu ya wihi mohmerā, iri suhrirre sañañorā. Iri suhri boreri suhri õari suhri árīyoro. Eropigü Aarón pahia opapu gajiropa bejariñe sapea peyapu. Eropigü dabero yahsari suhri diari suhririore weca maja suhririore,

miriñegā cāmisagā sañapu īgu. Iri cāmisagā mera, peye utāyere opapu īgu comeparegue. Yujuye utāye seis cururi Israel masa cururi waīre gojaturaye árīyoro. Gaji utāye gaji seis cururi erā waīre gojaturaye árīyoro. Iri cāmisagā weca īgu sīporā diaye cāhmotari mijī árīyoro. Iri mijī wajacuri mijī árīyoro. Doce utā mera erā tuhura mijī árīyoro. Iri nucu yeri, Israel masa cururi doce cururi gohra árīyoro.

Eropirā pahia ne ñajarā, bosenā iro dopa iiñorā erā. Irinā majā poresurire wejēsiriñorā. “Ópa iirāca mua,” Goāmu īgu arī wererare guñañorā erā. Iri poresuri irinā majā dihta árīyoro. Gajirā gajinurire iri poresurire opamasibiriñorā. Eropiro pahia erā ñajacū “Ópa iirāca mua,” arī wereserepu Goāmu. Eropi árīpehrerire Goāmu ya wihi, iri wihi majā sāre mohmemorāre perā umare wererepipu Goāmu. Bezaleel waīcugu, wihire, wihi majā sāre, iibugu árīpu. Aboliab waīcugu īgure itamubugu árīpu.

**Israel masa Goāmure tarinugañorā.
Wecure wéa umupeoñorā**
Exodo 31.18-34.35

(Hechos 7.39-41; 13.18; 1 Corintios 10.7)

Eropi cuarenta nuri gohra Sinaí waīcudiga utāga wecague árīpu Moisés. Irigu wecague īgu árīcū, Israel masare īgu dorerire apigu iipu Goāmu. īgu eropa apirisibu Israel masa Moisére utāgu gubuye coreniguirā gariborea wañorā. Eropa gariborerā Aarōre òpa arīñorā:

—Gua yagu árībure goāmure wéabasaque muha. īgu wéadigupu marire aīgāgacumi mari ya yebague, arīñorā erā Aarōre.

Erā eropa arīcū peegu Aarōpu erāre nome ya gamiri siarire, erā oro mera iirare aīgāridorepu. Erā eropa aīgāricū Aarōpu erā gamiri siarire sora sebecū iipu. Iri eropa sebecū īagu, iri oro mera wecure wéaphu. Eropigu òpa arīpu erāre:

—Israel masa peeque mua. īhī áhrimi mua yagu goāmu. īhī áhrimi Egiptogue árīnirāre wiudigu, óguere marire aīgāridigu, arīpu Israel masare.

Eropa arītuhaja erāre gajinu bosenu iidorepu. Ígu eropa dorecū, waimurāre wejē soemuju, wecu wéadigure oñorā, ígure umupeorā. Erā eropa fiero iicū íagu, Goāmu Moisérē utāgague áridigure dijadore purumujuju. Israel masa ígu dorerire tarinugatuharā iiñorā wecu wéadigure umupeonijarā. Erā eropa fiero iicū íagu guataricāpu Goāmu.

—Erāre wejēpehocādiagu iiaa. Mure, mu marapore, mu porāre mua dihtare wuari curu wacū iigura, arípu Goāmu Moisérē

Ígu eropa aricū peegu ópa arípu Moisés ígure:

—Erāre wejēbiricāque. Abrahāre, Isaacre, Jacobre, muhu arī wererare guñaque muhu. “Mu parāmerā mera bajarā masa iigura muare,” muhu arírare guñaque muhu. Eropigu i sāre guñaque. Oāre muhu wejēcū īarā, Egípto majarā ópa arī pepirācoma: “Israel masa Egípto árīrāre fiero iidiagu wiuañumi Goāmu,” arī pepirācoma mure. Eropigu erāre wejēbiricāque, arípu Moisés Goāmure.

Ígu eropa aricū peegu Israel masare wejēbiripu Goāmu. Eropa arī wereniguituha, Moisés dija wapu. Pemijī Goāmu ígu dorerire ígu gojara mijirire aídjaga iiripu. Eropa dijagu utāgu gubuyegue dijajapu. Ero dijajagu wecu erā wéadigure íagu, erā

wéadigare umupeorā erā gubucucū īagū guatariacāpū. Eropa guagu iri mijīrire yebague mehpicāpū. Eropiicū, iri mijīri õaro wahri siria wayoro. Eropigu erā pohrogue eja, wecure erā umupeogure cóācāpū. Aarōre turaro turipu. Ígu eropa turiquerecta Aarōpū õpa arī yahriripū:

—Oā masapu yure goāmarāre wéadoreama marire mari ya yebague aīgāmorāre. Eropigu erā gamiri siarire, orore yure erā ocū, irire peamegue mehpicābu. Yū eropa mehpicū peamegue árīdigu wecu wéadigu mata dehyoami guare, arī guyapu Aarón Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu, Israel masa Goāmure erā eropa tarinugacū īagū, Moisés õpa arīpu erāre:

—Goāmu gohra mera majarā árīdiarā yu pohro niguirā arique dohpaguere, arīpu īgu.

Ígu eropa arīcū peerā, Leví muru ya curu majarā īgu pohrogue ejanugajañorā. Ígu pohro ejanugatuha, Israel masare beyeñorā wecu erā wéadigure dipaturi umupeodiarāre. Erā eropa beyera puhru irinuta tres mil masare wejēñorā, erā wecu erā wéadigure erā umupeonemodiari waja. Puhru Moisés Goāmure ópa arīpu:

—Oā Israel masare dohpaguere erā ñero iirare cādijique muhu. Erāre dipuwaja moabircāque muhu, arīpu Goāmure.

Ígu eropa arīcū Goāmu ópa arīpu:

—Oāre dohpaguere yu oburi yebague aīgāque. Eropigu yu angelre mua core obeogura. Yuru mua mera wanemosome, arīpu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu Moiséspu ópa arīpu:

—Gua Israel masa mera waque muhu. Muhu gua mera wabircā wamasisome gua, arī turaro serēpu Goāmure.

Ígu eropa arīcū Goāmu “Jau,” arīpu. Eropa arīgu pemijī utā mijīrire paa amudorepū daja. Eropa doregu dipaturi utāgugue aīmuriadorepū iri mijīrire, dipaturi īgu dorerire gojatudorebugu. Eropigu irigu wecague īgu muriara puhru Goāmu Moisére ópa arī werenemopu:

—Israel masa, Canaán majorare wapicubiricāporo. Eropirā erā yarā goāmarare umupeobiricāporo, arī werepu Moisére.

Ígu eropa arī werera puhru gaji dorerire guñacū iipu Moisére. Eropigu Moisére cuarenta nuri gohra dipaturi ero arīgu, utā mijīrigue Goāmu dorerire diez dorerire gojatupu Moisés. Gojatuha, iri mijīrire aīdijaripu. Iri mijīrire aīdijarigu, diapo goesesirigu dijaripu. Goāmu mera īgu wereniguira puhru árīcū īgu diapo goesesiriniyoro. Ígu goesesiririre īabiripu īgu, īgu basi. Eropirā Aarón sā īgu diapo goesesiricū īarā güitariacāñorā. Ígu eropa goesesiricū īarā īigure bocatīrigābiriñorā. Erā eropa güicū īagu, suhri gasiro mera īgu diapore cāhmotapu Moisés. (2 Corintios 3.7) Eropigu árīpehrerire Goāmu erāre īgu dorerire werepehopu pare, Israel masare.

Goāmu ya wihire, waimurā gasiri mera iiñorā Israel masa

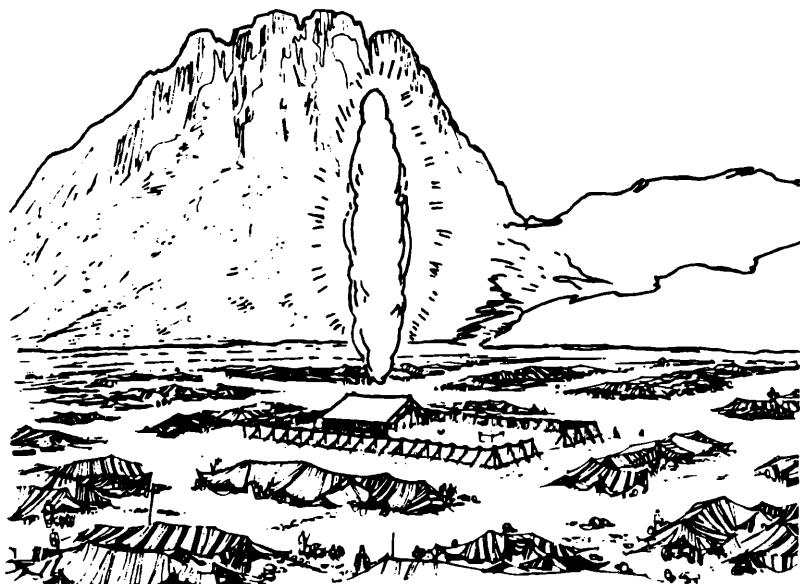
Exodo 35-40

(Hechos 7.44; Hebreos 8.1-6; 9.1-6; Apocalipsis 15.5, 8)

Puhru Israel masare árīpehreräre gameneredorepu Moisés. Erä gamenere pehrecü īagu, Moisés eräre òpa arī werepu:

—Goāmu marire īgu ya wihi árīburi wihire, waimurā gasiri mera iidoreami. Eropirā iri wihi maya árīburire oparā aīgārique. Eropirā iri wihi majare mohme mehrerā árīrā, itamurā arique. Bezaleel waīcugua, Aboliab waīcugua sā i mohmerire dorerācoma, arī werepu masare.

Ígu eropa arī werecū peerā mucubiriñorā Israel masa. Eropa mucubirirā iri wihire erä iiburire òaro aīgāri pehocāñorā. Baja aīgāriñorā. Eropirā bajarā masa “Mohmerā,” arīñorā. Baja aīgārirā erä gamediro tauro aīgāriñorā erä. Eropigu “Iripēta aīgārique; aīgāri nemobiricāque,” arīpu

Moisés masare. Eropirā mohmeri masa Goāmu īgu arīdiro dopata iri wihire, iri wihi majā árīburi sāre òaro iipehocāñorā. Taboa mijīri mera cāhmota pehocāñorā. Suhrire, mesare, altare, poresuri mera morera uyere, incienso sāre iipehocāñorā. Árīpehrerā masa erā aīgārira mera irire iiñorā. Eropirā niyeru erā wajayera mera soe sebeo gaji iri wihi majā árīburire iiñorā. Eropirā pahia erā sañaburi suhri sāre, òari suhri iibasañorā. Eropa erā iipehocū īagu, iri árīpehrerire erā iirare, īgu òaro īapehopu Moisés, queoro irire iiayuri arīgu. Eropii iri wihire erā tuhajara puhrū, poresuri mera morera uyere wejēsiri dorepu Goāmu iri wihi weca, “Goāmu ya wihi árīburi wihi áhraa,” arīgu. Eropa iituhaja, pahia erā mohmenugaburinu, bosenu iro dopa iidorepu, Goāmu īgu dorediro dopata.

Irisibure yuju bojori wayoro Egipogue árīnirā erā wara puhrū. Iri wihire erā tuhajara puhrū, imicā curu iri wihi weca dujanugajayoro, Sinaígue erā wacā erāre muhtara curu árīyoro. “Goāmu i wihigue áhrimi,” arīro iri wihi weca dujanugajayoro, imicā curu. Eropigu gajipu erāre wadorediagu iri wihi weca árīri curure erā core muhtagā dorepu Goāmu.

Israel masa Goāmure erā oburire werepu Moisére Goāmu

Levítico 1-7; 17; Números 5; 15.1-31; 28.1-15

(1 Corintios 5.7; 9.13; Colosenses 2.16; Hebreos 9.6-14; 10.11-12; 13.11-12)

Eropi Goāmu werenemopu Moisére. Israel masa Goāmure umupeorā oburi cinco siburi majā árīyoro. Yujuñe árīyoro. “Waibugu dipamúta erā oburiñe,” waíchayoro. Diparā erā omorā oā árīmorā árīñorā. Yujugu wecu, utāgu majagu cabra, cabrito umugure, buja árīñorā erā diparāta erā omorā. Erā waimurāre, òarā dihtare, ñeri marirā dihtare odorepu. Ñerāre omasibiriñorā. Wecure aīgāridigu īgu wecu dipuru weca īgu mojotōre pihripeobu árīpu, Goāmure, “yuhu ñero iira wajare cōaque,” īgu arīboro dopa. Tuhaja īgu wecure wejēñorā. Eropa erā wejēcū īagu, pahi, wecu diire altargue wejēsiripeopu. Eropa wejēsiripeo tuhajagu, wecure árīpehregure altargue

soepehocāpu. Erā eropa iicū īagu, Goāmu mucubiripu. Wecare aīgāridigu īgu ñero iira dipuwajare wajayedigu dujapu.

Gaji Goāmure erā ori árīyoro. “Oteri yerire oriñe,” waīcuyoro. Oteri yerire erā ori ōpa árīyoro: Neagohrare iri yerire dipapoga iiriñe árīyoro, harina poga iro dopa. Gajisibure erā ori ōpa árīyoro: Harina pogare erā uye mera mohmorera, gajisibure epayeri erā garira yerire, erā uye mera mohmorera yerire Goāmure oñorā. Iri yeri mera poresuri ii moreñorā. Eropa erā morerare Goāmure oñorā. Gaji yeri galleta iro dopa garira o deco mera sorara Goāmure oñorā. Iri oteri yeri erā ora uye mera, moa mera erā morera yeri árīyoro. Erā eropa morequerecūta pan bugacū iiri mera, mome deco mera, iri yerire moredorebiripu Goāmu. Yujugu Goāmure umupeogu iri yerire Goāmure odiagu īgu aīgāricū, pahia bajame yerigā aūi, altargue soemujuñorā. Iriyerire soerā īgu aīgāririra gore, poresuri goo poga sāre soemujuñorā. Eropa iicū dāhyari yerire erā soebirira yerire pahia bañorā.

Gajisibure Goāmure, erā ori ōpa árīyoro: Waibugure Goāmure pahi īgu obasaburire mero oñorā. Dāhyari diro erā basi erā baburi diro árīyoro. Eropiro “Erā game duca warī,” waīcuyoro. Irire orā wecu umugare aīgāridiarā aīgāriñorā. Wecu nomeore aīgāridiarā aīgāriñorā, o gajisibure ovejapure aīgāriñorā. Waibugure aīgārigu, waibugu dipuru weca īgu mojotōre pihripeo īgure wejēpu. īgu eropa wejēcū, pahi waibugu diire wejēsiripeopu altar wecague. Tuhaja waibugu ñehmeturi īgu uye sāre aī soemujupu altargue, Goāmure oro dopata. Eropigu waibugu odigu īgu patore, īgu diaye maja gosopure ópu pahire īgu baboro dopa. Eropigu waibugu dihi dāhyarire īgu basi aīgāpu īgu baburire.

Gajisibu yujugu Goāmure “Ōhaa,” arīdiagu mucubiridiagu, waibugu merata aīgāripu. Panre, galleta sāre aīgāripu. Pan diparu, galleta pan bugacū iiri mera erā iira diparure aīgāripu. Gaji diparu pan bugacū iiri moreñā mariri árīyoro. Iri panre, galleta sāre aīgāripu waibugu mera. Irinu īgu aīgārinuta iri árīpehrerire baro gameyoro.

Gajisibu Goāmure “Opa iigura,” arīgu īgu arīrare ihmuga Goāmure ópu waibugure, panre, galleta sāre. Gajisibu yujugu īgu sihajaro Goāmure odiagu erā game duca wadiro dopata ópu waibugure. “Opa iigura,” Goāmure arīgu, īgu sihajaro odiagu

sā Goāmure waibugure oho, erā oranu boyoro badiarā, bamasiñorā. Penu taricū bamasibiriñorā. Iri barire, game duca wa barire bamorā, Goāmu īgu īhuroguere òarā, ñeri marirā árīro gameyoro.

Waimurā uye gohrire badorebiripu Goāmu Israel masare. Erā dii sāre ihridorebiripu. Eropiga wechare, ovejare, cabritoare, erā árīogue wejēdorebiripu. Waibugu dirore badiarā, pahia pohrogue īgure wejēcū gameñorā. Eropirā erā game duçawa masiñorā waibugu dirore. Mirimagure erā wejēcū, Goāmu erāre erā wejēdigu diire decotari dijudorepu yebague. Decotari pehrecū iri diire yaadorepu.

Gaji Goāmure erā ori “Erā ñeri dipuwaja erā ori,” waichyoro. Yujugu īgu ñero iicū, irire odorepu Goāmu. Yujugu pahi sā ñero iidigu, wecu umugure, Goāmu ya wihigue aīgārigucumi, Goāmure īgu ñero iirare cōädoregu. Eropa aīgārigu īgu mojotōre waibugu dipuru weca pihripeo, waibugure wejēgucumi. Eropa wejēgu merogā īgu diire Goāmu wihi pohecague aī ñajagucumi. Eropa aī ñajagu, miri altargā ojogororire wejēsiripeogucumi. Eropiga merogā iri diire wejēsirigucumi, Goāmu ya comorore cāhmotari suhriro pohro. Eropiga wuari altar doca, dāhyara diire sirapigucumi. Puhru wecu riñore merogā ñehmeturire, īgu uye sāre soegucumi, wuari altar wecague. Gaji īgu soedaharare erā ya macā pohro soegucumi. Eropata iibasagucumi īgu masa sāre, erā ñero iicū.

Gajisibu árīpehrerā Israel masa ñero erā iicū erā mera majarā, murā, wecu umugure aīgārirācoma. Eropa aīgārirā erā mojotōrire īgu dipuru weca pihripeotuhaja īgure wejērācoma. Erā eropa iira puhru pahipu iri dii mera, ero core īgu iidiropata, iigucumi daja.

Opū gohra, ñero iidigu īgu cabrito umugure aīgārigucumi pahi pohrogue. Ibu árīrā masa ñero iinirā, erā cabrito nomeore aīgāribocoma. Gajisibure oveja nomeore aīgāribocoma. Mojomorocurā árīrā, cabritore moorā árīrā, oveja sāre moorā árīrā, perā bujare aīgārirācoma. Eropa aīgārirā, yujugu bujare wejērācoma, erā ñeri dipuwajare erā obugure. Gajiga bujare wejērācoma dipamúta erā obugure. Eropirā mojomorochrā mirimagure moorā árīrā, oteri yerire odiarā, trigo pohgare aīgārirācoma. Uye mariro, poresuri go mariro, iri pohgare

aīgārirācoma. Eropigu ñeri iidigu, īgu oburire īgu aīgāri ocū ñagu, Goāmu ëgu ñero iirare cādijigucumi.

Gaji Goāmure erā ori, "Dipuwajacurā erā ori," waīchuyoro. Yujugu guñaña marirogā Goāmu dorerire tarinugagu, cabrito umagure ogucumi, ëgu ñero iira dipuwaja. Gajigu Goāmu waī mera guyagu, ëgu sā cabritore umagure aīgārigucumi, Goāmure obugu. "Goāmu waī mera diayeta arīguta iiaa," arī ëgu guyari dipuwaja, ëgu cabritore ogucumi. Cabritore ëgu obugu, aīgārira puhrū. ëgure ëgu wejēra puhrū, pahi ëgu diire waari altargue wejēsiripigucumi. Eropa wejēsiripigu, ëgu riñore, merogā ëgu ñehmeturire, ëgu uye sāre soegucumi. ëgu eropa iituhajacū, pahia cabrito dirore bamasima. Gajigu yare guya aīdiguru, ëgu aīrare wiagucumi, ëgu guya aīdigure. Eropa wiagu onemoro gāhmea gajinore. Goāmure oburire ëgu aīgāririnata, ëgu guya aīdigure wiagucumi.

Gajire erā ocū, gamepu Goāmu. ëgu queorana ejacū odorepu ëgu. Ùmuri nucu perā cabritoa umare, yuju bojori oparāre wejēdorepu, Goāmure diparāta erā oboro dopa. Ñamiñarigā erā obugu árīpu yujugu. Gajigu abe ñajarisibu erā obugu árīpu. Eropa waimurāre orā, oteri yerire, vino mera oñorā. Eropirā soorinuri árīcū, ñamiñarigā perā cabritoare wejē ómorā árīñorā. Eropiro abe ñajacāgue erā omorā sā, perā árīñorā. Eropiro aberi nucu, iri abe árīnugarina yujugu cabritore wejēdorepu, erā ñeri dipuwaja erā obugure. Eropiro wechare, yuju bojori oparāre wejēdorepu, Goāmure diparāta erā omorāre.

Pahia erā ne ñajarare werera āhraa Levítico 8-9

(Hebreos 3.1; 4.14-15; 7.11-28; 8.1-6; 9.6-14; 10.11)

Eropi Sinaí waīchadigugue Moisés ëgu árīnicū, pahia erā ñajaborore werepehopu Goāmu ëgure. "Ópa iirāca mua," arī werepehopu.

Eropigu masare gamenere dorepu Moisés. Goāmu wihi, waimurā gasiri mera iira wihi disipohro erāre gamenere dorepu. Eropa iituhaja pahia árīmorāre Aarōre, ëgu porā sāre deco mera coepu Moisés. Erāre coetuhaja, Aarōre pahia opu yañe suhrirore

sāapu. Aarón porāre ibu árīrā pahia suhrire sāapu. Eropa iituhaja, Goāmu wihire wejēsiripeopu poresuri uye mera. Iri wihi majā sāre, pahia sāre wejēsiripeopu. Īgu eropa iira puhru, Aarón īgu porā mera yujugu wecu dipuru weca, erā mojotōrire pihriopeñorā. Erā eropa iira puhru, Moisés īgu wecure wejēpu. Erā ñero iira dipuwajare wecure wejēpu. Wejētuhaja, waibugu īgu uye gorire altargue soepu. īgu dāpū duhyara dirore, erā árīri gohro turogue soepu. Puhru yujugu cabritore wejē dipamáta soemuju Goāmure ópu. Eropigu gajigu cabritore wejēpu, pahia erā ñajaburire Goāmu dorero dopata iigu. īgu wejēra puhru cabrito diire aī, pahia erā dāparire, diayepu sūpu Moisés. Erā gamiri níriro, erā mujusíru wuadirure erā guburi majarure, wuadirure sūpu. Eropa īgu sū duhara diire altar wuari altar doca sirapipu. Eropigu erā wejēdigu waibugu riñore, merogā ñehmeturire, īgu uyeré, īgu ñigagu ñurusiaro majagu diaye majagure, bugabiriri pan sāre Aarōre īgu porā mera opadorepu, Goāmure erā oboro dopata. Irire Goāmure orā soepehocāñorā. Cabrito patore sāre oñorā Goāmure.

Eropigu Aarón īgu porā mera, cabrito diro duhyarare sora bañorā. Pan mera bañorā. Iri árīpehrerire erā òpa iiro, yuju semana wayoro. Iri semana ojogoro, Aarón īgu basi īgu ñeri īgu iira dipuwajare Goāmure ópu. Eropigu waimurā diparāta apipu Goāmure. Eropigu masa, erā ñerire erā iira dipuwaja sāre, Goāmure apipu īgu. Oteri yerire, masare apibasapu Goāmure. Erā Israel masa, Goāmu īgu dorero dopata iipehocāñorā. Erā eropa iicū īagu, imicā cururigue árīri peamere obeopu Goāmu. īgu eropa obeocū, iri peame erā Goāmure erā orare, ujūa wacū iyyoro. Iri eropa waha ujūpehrecū īarā, “Goāmu turatariagu áhrimi,” arī masiñorā Israel masa.

Pahia erā iiburi dorerire werepu Goāmu Levitico 21-22

(Lucas 1.8-9)

Pahia tamerare, Goāmu yare mohmerā erā árīcū, tauro dorerire apinemopu Goāmu. Gajirā masa, iri dorerire opabiriñorā. Sīridigu dāpūre pēhredorebiripu erāre. Sīridigu

dupure pēhrerā, gahraricurā dopa wañorā, Goāmu īgu īacū. Eropa warā, erā pahia mohmerire iimasibiriñorā. Eropirā erā acawererā mūra erā sīricū īarā, erāre yaamasibiriñorā erā dupuri pēhreri, arīrā. Óa erā acawererā dihtare yaamasiñorā erā sīricū: Erā pagusumarāre, erā porāre, erā pagu porāre, erā tīrāre, erā sīricū īarā yaamasiñorā. Erā pagu porā nome erā marapu marirā nome árīcū, erā sīricū yaamasiñorā. Eropirā pahia marapocudiarā, gajigu umugu mera áribirā nomere, wapeweyarā sāre marapocu masiñorā.

Eropigu pahia opupu, gaji doreri sāre opapu. Īgupure Goāmu gajirā tauñariro dorepu. īgu acawererāre sīrinirāre ne yujugure yaamasibiripu. īgu pagusumarā mūra, erā sīriquerecūta erāre yaamasibiripu. Eropigu wapeweyore marapocu dorebiripu īgure.

Eropigu Goāmu, òari dupucurā dihtare pahia ñajadorepu. Poyer masare, murāgue erā dupure poyaricunirāre pahia ñajadorebiripu, erā Leví curu majarā árīquerecūta. Eropirā Goāmu dorerire tarinugabirā, Goāmu īgu gamebiririre opabirā, pahia erā barire bamasiñorā. Pahia erā bari, gajirā Goāmure erā oduhara bari árīyoro. Pahia acawererā sā erā barire bamasiñorā.

Masa waimurāre Goāmure odiarā, pahiare aīgāriñorā. Erā eropa aīgārirā, òarā, ñieri marirā dihtare, ñeadorepu Goāmu, pahiare.

Perā Aarón porā Goāmure tarinugara dipuwaja sīria wañorā

Levítico 10.1-7

Eropii, Aarón porā masa tīrā perā árīñorā. Nadab, Abiu waícuñorā. Eropirā Goāmu wihigue pahia mohmerire iirā, Goāmu īgu dorediro dopata iibiriñorā. Peame dicuri parigue peamere diye, inciensore oriñorā Goāmure. Erā eropa ocū īagu, erā queoro iibircū īagu, ihasuhabiripu Goāmu. Eropigu iri wihita peame mera erāre wejepu. Eropa wacū īagu Moisés òpa arípu:

—Goāmu “Ópa iiue”, īgu arīdiro dopata iiro gāhmea marire, arípu Moisés.

Eropa arīgu, Aarón pagu magu porāre sihubeopu.
Sihubeotuha, Aarón porā mára erā dupurire aī wiriadorepu.
Puhru Aarōre, īgu porā duhyarā sāre ūpa arī werepu:

—Poresuri uye mera sūnirā āhraa mua, Goāmu wihi majare pahia mohmerire iimasimorā. Mua eropa sūnirā árīrā mua tīrā mára pohrogue, orerā wabiricāque, Goāmu marire dipuaja moari, arīrā. Mua acawererāpu árīpehrerā bujāwereco, arīpu Moisés Aarón porā perāre.

Erā perā Eleazar, Itamar waīchñorā. īgu eropa dorecū peerā, īgu arīdiro dopata iiñorā erā.

Israel masare gaji barire badorebiripu Goāmu Levítico 11

(Mateo 15.11; Hechos 10.9-16, 27-29; 11.5-10; 15.28-29;
Colosenses 2.16; Hebreos 9.10)

Eropirā yujurā yeri waimurāre bamuriñorā Israel masa. Yujurā yeri waimurāre badorebiripu Goāmu erāre. Oā waimurāre badorepu: Erā guburi dipa serēricurāre, erā barire dipaturi wiu bahga niguirāre erā waimurāre badorepu. Wecuare, ovejare, cabritoare, ñamare, erā nucu waimurāre badorepu. Gajirā waimurāguere ne badorebiripu Goāmu. Yeseare, conejoare, camelloa sāre badorebiripu Goāmu. īgu badorebirāre erā sīricū, erāre pēhredorebiripu Goāmu Israel masare. Eropirā Israel masare īgu badorebirāre “Guhrraricurā dopa árīrā,” waīyeñorā erā. Waire, nuturicurāre, wejari oparāre badorepu. Erāre eropa baoore quereguta, gajirā dia majarāre badorebiripu Goāmu.

Bajarā waimurā wurā sāre badorepu Goāmu. Waimurā wurā, erā basi ñeabarāre, urīri barā sāre badorebiripu Goāmu. Yujurā yeri poreroare badorepu erāre. Gajirāno muragāre badorebiripu. Árañare, gajirā pahacurirā sāre badorebiripu. Árīpehrerā oā īgu badorebirā “Guhrraricurā,” erā arī waīyerā árīñorā. Eropirā guhraricurā árīñorā. Masa erā oparire, erā guhraricurā sīrinirā erā mehbejacū erā masa opari guhraricurā wayoro, Goāmu īgu īacū. Masa sā guhraricurā dujañorā erāre pēhrerā. Guhraricurí iri wacū īarā, Israel masa irire coeñorā.

Comesoro iri soro eropa guhraricuri wacū coeñorā. Mátasoro áricāpure iri sorobu guhraricucū, iri sorobure cóācāro gameyoro.

**Goāmu īgu īacū guhraricurā árīcū iiri,
guhrari marirā árīcū iiburi sāre
werepu Goāmu Moisére
Levítico 12-15; Números 19**

(Mateo 8.2-4; Lucas 2.22-24; Juan 7.22-23; Hebreos 9.10-14)

Yujusiburi yeri, masa gajiropa iirā, guhraricurā wañorā, Goāmu īgu īacū. Eropa guhraricurā árīrā, masa erā árīri gohroguere wadorebiripu. Gajirā masa pohrogue sāre, wadorebiripu. Goāmu wihiigue sāre, wadorebiripu. Eropirā guhraricurāre pēhrerā guhraricurā wañorā erā sā, Goāmu īgu īacū.

Eropirā guhraricurā árīnirā, guhrari marirā dipaturi árīdiarā òpa iiñorā, Goāmu īgu iidorero dopata: Erā guhañorā. Eropirā erā suhrire coeñorā. Tuhaja waibugure odiarā, waibugure oñorā Goāmu wihiigue. Mirimagure odiarā mirimagure oñorā. O gajinojopure odiarā, gajinojopure oñorā Goāmure, erā guhraricurire coeweamorā. I árīpehrerire Goāmu werepu Moisére.

Ópa iidorepu porācurā nomere, erā porācura puhrugāre. Umugugāre porācago, cuarenta nuri gohra guhraricugo dopa árīniguigocumo igo, Goāmu īgu īacū. Yuju semana īgu masa dehyoara puhru, umugugāre merogā gasirogāre wíridorepu. Eropigo cuarenta nuri puhru, cabrito umugure Goāmu wihiigue aīgāripo, Goāmure igo guhrarire coedorego. Pahipu cabritore dipamúta soemuju, Goāmure obasapu igore. Eropigo buja boregu sāre aīgāripo igo, irisibu igo ñeri dipuwaja sāre Goāmure cādijidorego. Ígu buja sāre obasapu pahi igore. Igopu òpa iinijago guhrari marigo wapo, Goāmu īgu īacū. Eropigo mojomorocugo árīgo, cabritore opabigo, perā bujare aīgāripo Goāmure, igo guhrarire coedorego. Nomeogāre porācago, ochenta nuri gohra guhraricugo dopa árīpo igo. Eropigo ochenta nuri puhru, waimurāre aīgāripo, Goāmure igo.

guhrarire coedorego. Eropi pahi igo orare, īgu soemuju basara pahru, igo sā guhrari marigo wapo, Goāmu īgu īacū.

Eropii cāmi boarā sāre, pahia erā iiburire werepu Goāmu Moisére, Aarón sāre. “Iri cāmi boari, ñetariari árīcū, iri pēhreri árīcū òpa masirāca,” arī werepehopu Goāmu erāre. Ñetariari iri árīcū īagu, pahipu erāre “Guhraricurā áhrima,” arīpu. Eropa arīrāre, guhraricurāre, masa erā árīri gohrogue árīdorebiripu. Eropigu masa pohrogue sāre, wadorebiripu. Gajirā sāre, erā pohrogue wadorebiripu. Eropa guhraricugu waqueregata, “Yu cāmi boara yariro iiaa,” īgu arīcū, pahi īgu cāmire õaro īamasipu. Diayeta iri yaria wacū īagu, masa mariro òpa iipu pahi, cāmi boadigu mera. Perā mirimagu porāre, õarāre aīgāri dorepu. Eropa aīgāri tuhajacū, dipapa deco dicuripa weca yujugure wejēdorepu. Tuhajanugu īgu diire deco mera more, masure cāmi boagure wejēsiri tupu. Siete siburi īgure wejēsiri tupu. Pahru gajigu mirimagine, ojocarigure, iri decopague ñamiupu. Ñamiutuhaja, mirimagine pihribecapu. īgu eropa iira pahru, cāmi boadigu muru īgu suhrire coe, disipoari wuárimijī mera īgu poarire õaro wuawapehocā guhapu. Seis nari pahru, īgu iidiro dopata dipaturi iipu daja. īgu eropa iira pahru, yujunu pahru perā cabritoare, yujugo cabrito nomeo sāre aīgāripu Goāmu wihiqie. Erā maricū yujuga cabritore, perā bujare, oteri yerire, uye sāre aīgāripu. Gajirā waimurā sāre, mirimagine porā sāre aīgāripu pahire cāmi boadigapu, īgu ñeri dipuwajare Goāmu cādijiporo arīgu. Erāre īgu aīgāricū, pahi òpa iipu, cāmi boadigu murare coeweabu. Cāmi boadigu muru waibagu odigu diire, merogā īgu gamiro nirirore, diayepu árīri gamirore sūpu. īgu mujusíro wuadiru sāre, īgu guburu majaru wuadiru sāre diayepu árīdirure sūpu pahi cāmi boadigure. Pahru merogā īgu uye aīgārirare wuari altargue wejēsiripu. Eropa iituhaja, iri uyere, masu īgu gamiro nirirore, īgu mujusíro wuadiru, īgu guburu majaru wuadiru sāre sūpu. īgu eropa iituhajacū, cāmi boadigu muru guhrari marigu wapu, Goāmu īgu īacū. (*Marcos 1.44*)

Eropi cāmi, deco wiriri cāmire opagu sā guhraricugu árīpu, Goāmu īgu īacū. Eropigu boje árīpu. Árīpehrerí īgure pēhrerí sā guhraricuri árīyoro. Árīpehrerā masa īgu pēhrenirā sā guhraricurā dopa wañorā dorecubiri quererā. Erā pēhreranuta guhraricurā wañorā. Eropa guhraricurā warā, erā suhrire coe,

guhañorā. Eropa iinirā, abe umu majagu īgu ñajacū, guhrari marirā wañorā daja. Abe umu majagu īgu ñajacū, gajinu ne nugaro iiyoro Israel masa erā pepicū. Eropirā, abe ñajacū, guhrari marirā wañorā. Eropigu cāmicudigū īgu cāmi yaria wacū īagu, perā bujare aīgāripa pahia pohrogue, Goāmure erā oboro dopa. Yujugu bujare, īgu ñeri dipuwajare obu iipu. Gajigure dipamáta obu iipu. Eropa iituha guhrari marigu wapu, Goāmu īgu ñacū.

Eropigu umagu, nomeo mera árīgu erā perā yujunu gohra guhraricurā dopa árīñorā, Goāmu īgu ñacū. Uma nome mera erā árīra puhrū, guharo gameyoro erāre. Eropirā nome, quēñarā nome sā guhraricurā nome dopa árīñorā, Goāmu īgu ñacū. Guhraricurā ne Goāmu wihigue ñajamasibiriñorā.

Gajirā ōpa guhraricurā dopa wañorā: Sīridigu murare pēhrenijarā, sīridigu muru īgu oyara wihigue ñajarā sā guhraricurā dopa wañorā. Yuju semana gohra guhraricurā dopa árīñorā. Eropirā uhrenu waboro gohra, gajirā guhrari marirāpu, guhraricurāre deco mera wejésiri peoñorā. Eropirā siete nuri waboro gohra, dipaturi wejésiri peoñorā daja. Iri deco, wecu diagure erā soera nuja mera, erā morera deco áriyoro. Eropirā abe īgu ñajacū, erā guhrari marirā wañorā.

Goāmu gaji dorerire Israel masare apipu

Levítico 18-20

(Mateo 5.33; 22.39; Marcos 12.31; Romanos 10.5;
Gálatas 3.12; 5.14; Santiago 2.8; 1 Pedro 1.16)

Eropii gaji dorerire werepu Goāmu Moisére, Israel masa erā yahriboro dopa. Ōpa arīpu Israel masare:

—Yu dorerire mua õaro yahrirā, umuri nucu ya mera árīrāca, arīpu erāre.

Yujurā yeri dorerire ōpa arī apipu:

—Mua acawererā gohra mera ñero coārācubiricāque. Uma mua basi perā coārācubiricāque. Perā nome sā mua basi coārācubiricāque. Waimurā mera coārācubiricāque. Quēñarā nome mera coārācubiricāque, arī apipu Goāmu.

Canaán waicuri yeba majarā, eropa árīri ñerire iirā árīñorā. Eropigu Goāmu erāre iri yeba árīrāre cóābu iipu. Eropigu iri

yebare Israel masare obu iipu. Irire werepehopu Israel masare. Eropirā árīpehrerire, erāre īgu dorerire erā yuhricā gamepu, erā sāre dipuwaja moadiabigu.

Eropigu Israel masare, òpa arī apipu Goāmu:

—Yuhu Goāmu gohra āhrraa. Eropigu ñeri marigu āhrraa. Eropirā mua sā ñeri marirā árīque. Muare ya dorerire, òaro umupeoche mua. Mua pagusumarāre umupeoche. Eropirā mua soorinure sooche. “Goāmu áhrrimi,” arī wéabiricāque. Yajabiricāque. Gajirāre guya ēmabiricāque. Yu waī mera waípeo guyabiricāque. Muare mohme corerāre, umuri nacu wajayeque irinu pehrecā. Peejabirāre, cuiri ihajabirāre, mojomorocurāre, gajipu majarā sāre, òaro iiuche. Mua mera majarāre ihaturibiricāque. Gajirā muare erā ñero iicā ñarā erāpure ñero ii gamebiricāque. Mua basi mahiro dopata, mu pohro árīrā sāre mahique. Yeeare serēpiñarā wabiricāque. Gajinojore duarā, mua queodirure queoro queoche. Iriru queodiru mera duarā, yujuru merata queo asūque. Yujurā yeri masa erā porāre wejēma, “Goāmu áhrrimi,” arī, erā wéanirāre umupeomorā. Eropa iirāre wejēque mua. Árīpehrerri muare, ya apira dorerire òaro yahrique mua. Eropirā Canaán yebague òaro árīrāca mua, arī werepu Goāmu, Israel masare Moisés mera.

Yujunuri yerire Goāmure erā umupeoburinurire apipu Goāmu Israel masare

Levitico 16; 23; Números 28.16-29.40

(Mateo 26.2, 5, 17-19; Juan 2.13; 7.10-24; 11.55-56; 12.1, 12; 13.1; 18.28, 39; Hechos 2.1; 12.3; Hebreos 10.1-4)

Eropi semanari nacu Israel masare soodoregu, òpa arī apipu Goāmu erāre:

—Sábado árīcū, yare mua umupeoburinu árīroca. Seis nuri dihta mohmerāca. Iri nacu nuri pahru, Sábado árīcū soorāca mua, arī apipu Goāmu.

Gajinurire bosenari árīburinurire apipu, Israel masare. Ígu apimuhataranu, bosenu árīburinu Pascua árīyoro. Irinure Goāmu erāre Egipro árīnirāre ígu aī wiurare erā guñaburinure apipu. Iri bosenu bugabiriri panre erā baburi bosenu árīyoro. Yuju semana iri bosenure iiñorā. Iri bosenu árīnugaranu,

soodorepu erāre. Ujntuyarinu sāre soodorepu erāre. Penuta soodorepu erāre. Iri bosenure iirā, umuri nacu, bugabiriri panre bañorā erā. Eropirā umuri nacu, waimurāre wejēñorā. Umuri nacu, perā wechare umare, yujugu cabrito umare, gajirā siete cabritoare, yuju bojori oparāre, wejē soemuju, Goāmure umupeoñorā. Waimurāre oho, trigo yerire o eropa árīri yerire Goāmure oñorā. Gajigu cabritore wejē, oñorā, erāñierire erā iira dipuwajare cādijidorerā.

Eropigu bugabiriri panre erā bari bosenu erā moarisibu, gaji bosenu iidorepu. Iri bosenu árīcū, poe maya ducare, bojori árīcū erā aímuhtara ducare, odorepu. Eropigu irinure “Poe maya ducare, mari aímuhtara ducare, mari orinu” waīcuyoro. Iri ducare pahiare odorepu Goāmu, erā īgure oboro dopata. Cabrito sāre odorepu. Dipamáreta odorepu erāre. Trigo yerire, o vino sāre odorepu. Iri poheri maya ducare, erā aímuhtara ducare, Goāmure erā oboro core, gaji ducare erā poheri majare bamasibiriñorā. (Erā Canaán yebague erā ejaboro core, poerire opabiriñorā. Eropa curiniguicārā árīñorā. Eropirā iri bosenure iimasibiriñorā dohpa. Erā eropa iimasibiri querecūta, Goāmu irinure erāre apipu, puhrugue Canaángue árīrā erā iiboro dopata.)

Eropiro irinu erā queonugacū, cincuenta nuri pahru, Pentecostés waīcuri bosenu árīborore apipu erāre. Iri bosenure, gaji erā ya poheri maya ducare odorepu erāre Goāmu. Eropigu irinure siete cabritoare, umare yuju bojori oparāre, yujugu wecure umugure odorepu erāre. Eropigu perā cabritoare, umare diparāta odorepu. Eropigu gajigu cabritore umugure odorepu, ñierire erā iira dipuwaja cādijidoreboro dopa. Eropigu perā ovejare, gajirā mera erā duca wamorāre odorepu. Irinu sāre, Pentecostés waīcurinu sāre soodorepu. I sāre dorepu erāre:

—Mua ya poheri maya ducare aírā, aípehobiricāque. Bajame duca dūhaque, mojomorocurā erā aíburire. Eropirā yebague yurimerejari sāre aíbiricāque, iri sāre mojomorocurā erā boca baboro dopa, aírī dorepu erāre.

Iri bojori siete aberi waboro gohra, iri abe īgu nugari abe gaji bosenu iidorepu. Iri bosenu corneta bosenu waīcuyoro. Iri bosenu, dipaturi erā sooburi bosenu árīyoro. Eropirā árīpehrerā Israel masa Goāmu ya wihi pohro gamenereñorā. Eropa gamenererā, waimurā wejē soemuju, Goāmure

umupeoñorā. Yujugu wecugāre, yujugu cabrito umugure, siete cabrito umare, yuju bojori oparāre, wejē soemujuñorā. Erāre diparāta oñorā Goāmure. Eropirā waimurāre oho, oteri yeri sāre oñorā. Eropirā yujugu cabritore wejē soemuju oñorā Goāmure, erā ñero iira dipuwaja.

Iri bojori siete aberi waboro gohra, iri abe diez nari pahru gohra, gaji bosenu iiñorā. Iri bosenu "Goāmu mari fieri iirare bujawere īgu cādijidoreburinu" waicuyoro. Irinu guhyadiarinu árīro iiyoro. Ibu árīrinu árībiriyoro. Irinu Israel masa iri bojori erā ñero iirare bujawere, Goāmure erā weretariburinu árīyoro. "Gua fiero iirare cādijique muhu," Goāmure erā arī serēburinu árīyoro. Irinu sā erā sooburinu árīyoro. Irinu pahiapu Goāmu ya wihique bajarā waimurāre, erā orayeri sāre soemuju Goāmure oñorā, Israel masa erā ñero iirare cādijidorerā. Irinuta Goāmu īgu árīri taribu gohrague pahia opu ñajamasipu. Iri taribugue Goāmu ya comoro árīyoro. Iri comoro weca Goāmu īgu árīrire ihmupu, imicā curu mera. Iri taribuguere pahia opu dihta ñajamasipu. īgu dihta, iri taribure cāhmotari gasirore tari ñajamasipu. Eropa ñajajagu, queoro iiro gameyoro īgure. Queoro Goāmu īgu dorediro dopata iibigu, sīria wabu árīpu. Iri taribuguere īgu ñajaboro core, Goāmu dorediro dopata guhrari marigu árīro gameyoro īgure. Eropigu boreri suhrire, guhrari mariri suhrire, sañaro gameyoro īgure.

Eropigu wecu umugure aīgāripu, īgu ñeri iira waja, gajirā pahia sā erā ñeri iira dipuwajare Goāmure omuhtabu. Cabrito sāre aīgāripu, dipamúta Goāmure soemujubu. Eropigu gajirā Israel masa ñerire erā iira dipuwaja obu, perā cabritoare umare aīgāripu Goāmure. Erā perā cabritoare aīgārituhaja, yujugure beyepu. īgu beyegu, Israel masa erā ñeri iira dipuwaja īgu wejēbu árīpu. Gajigu cabrito, duhyadigu ojocarigupu masa marirogue īgu obeobu árīpu. Cabritoare eropa beyera pahru, wecu umugupure aīgāri wejē, īgu diire aīpu. Eropa iituhaja, Goāmu īgu árīri taribu gohrague iri dīi mera ñajabu, goseri nitīre erā wehasāripare aīgāpu. Eropigu pe mojotō īgu aīgāropēta, inciensore peamegue pohsāpu. Eropigu incienso iri ujūrisibu, iri taribuguere ñajapu. Ñajaja, wecu diire, īgu wejēdigu diire wejēsiripu, iri taribu árīri comoro buariñe weca. Eropa iipu, pahia ya dipuwajare cādijidorebu. Irire īgu iira pahru wiriri, ero pohro árīripuugue õaripuugue

wirija, masa ñerire erā iira dipuwajare wejēbu, īgu beyedigure cabritore wejēpu. Wejētuha ja, īgu diire aī, dipaturi incienso mera Goāmu īgu árīri taribu gohrague ñajapu daja.

Ñajajatuha ja, iri comoro buariñe weca cabrito dii sāre wejēsiripu. Eropa iituhaja, iri wihi erā ñajaja muhtari taribu sāre, òaripugue árīri altargue sāre, wecu diire cabrito ya mera wejēsiripu. Eropa iituhaja, ojocarigu cabrito dipuru weca īgu mojotōrire pihripeopu. Pihripeo tuha ja, Israel masa árīpehrerā, iri bojorire erā ñeri iirare werepu īgu. īgu eropa weretuhajacū, gajigapu masa mariogue aīgāpu cabritore. Erogue aīgāgu, īgure wiupu. īgu eropa iicū, iri bojori Israel masa erā ñeri iirare, yoarogue Goāmu cōāboro dopata cabritopu yoarogue waha wapu. īgu eropa iira puhru, pahia opu īgu eropa iigu īgu sañara suhrire tuwea aī, īgu sañamuhtara suhrire sañapu daja.

Sañatuhaja,
òaripugue wirirapu
daja. Gajirā waimurā
erā wejēnirā mūrare
soemuju, Goāmure
ópu daja. Gajirā
waimurā, erā
wejēnirā mūrare,
diparāta erā onirā
mūrare soepehocāpu.
Erā ñerire erā iira
dipuwaja, erā onirā
mūra, erā uye gori
sāre soecāpu.
Eropigu yujugu, ero
mohmecoregu erā
waimurā soe duhara
dihire masa
mariogue
soepehocāpu. Israel
masa, erā árīri gohro
turogue soepu irire.
Irinuta gajirā
waimurāre wejero

gameyoro Israel masare. Yujugu wecu umugare, yujugu cabrito umugre, siete cabritoa umare, yuju bojori oparāre, wejero gameyoro, erāre diparāta erā Goāmure erā omorāre. Erā áripehrerā mera, cteri yeri sāre oro gameyoro. Gajigu cabrito umugre wejero gameyoro, erā ñeri erā iira waja Goāmure erā obure.

Eropii siete aberi waboro gohra, iri abe quince nuri waboro gohra, gaji bosenu iiñorā. Iri bosenure muta wirigāre iiñorā. Eropiro iri bosenu "Muta wirigā bosenu" waīchayoro. Yuju semana gohra, iri bosenure iiñorā. Iri semana nugarinu, Israel masa soñoñorā. Ujutuyarinu sāre soñoñorā. Penuta soñoñorā. Eropirā irinurire, Goāmu ya wihigue gamenereñorā erā. Eropirā muta wirigāre iituhajarā, iri semanare iri wirigāgue árimuriñorā. Ero core Israel masa Egiptogue árinirā, warā iiñorā. Canaán yebague warā iiriñorā. Eropa waniguicārā iiñorā. Eropa warā, muta wirigāre carimuriñorā. Erā europa iirare erā guñaboro dopa, muta wirigāre árīrā, iri bosenure iiñorā. Canaán yebague erā ejara puhru, iri bosenure iiñorā. Iri bosenu árīcū, masa mucubiriñorā. Goāmu erāre òari poerire īgu ocū, gaji òarire īgu ocū sāre, erā mucubiri, īgure "Ohaa," arīñorā. Irinurire waimurāre wejē soemuju, diparāta oñorā Goāmure. Gajirā waimurāre īgure oñorā, erā ñeri erā iira waja cādijidorerā.

Goāmu Moisére queodorepu Israel masare Números 1-2

Israel masa Egipto árinirā yuju bojori erā wara puhru Goāmu erāre queodorepu. Moisés sāre, Aarón sāre, Israel masa sāre queodorepu. Erā doce cururi árīñorā. Iri cururi nucu oparā árimorāre beyepu Goāmu. Moisés sāre queobasamorā árīñorā īgu beyenirā. Eropirā áripehrerā veinte bojori oparāre erā core bugamuhtanirā sāre, uma dihtare queoñorā erā. Erā ya cururi òpa waīchayoro:

Rubén, Simeón, Judá, Isacar, Zabulón, Efraín, Manasés, Benjamín, Dan, Aser, Gad, Neftalí waīchuri cururi árīyoro. Iri cururi majarāre queoñorā. Leví ya curu majarā dihtare queobiriñorā. Eropirā erā queonirā áripehrerā seiscientos tres

mil, quinientos cincuenta una árīñorā. Eropii Israel masare erā árīri gohro taro. “I curu majarā ñoho árīporo. I curu majarā sā ñoho árīporo,” arī queo apipu Goāmu Moisére. Eropa queo apigu, Goāmu īgu ya wihire, waimurā gasiri wihire, erā árīri gohro decogue apidorepu. Iri wihi disipohro diaye abe muririropu árīyoro.

Eropiro abe muririopure, i cururi majarā ya wiri árīyoro: Judá, Isacar, Zabulón ya cururi árīyoro. Eropirā gajipugue, Israel masa erā wacū, abe muririropu árīri cururi wamuhtañorā. Eropirā Goāmu wihi surpure, Rubén, Simeón, Gad ya cururi majarā ya wiri árīyoro. Eropirā gajipugue warā, abe muririro majarā erā wara pahru wañorā oā. Eropiro abe ñajaropure, i cururi majarā ya wiri árīyoro. Efraín, Manasés, Benjamín ya cururi majarā ero árīñorā. Eropirā gajipugue warā, sur majarā pahru nurusiañorā. Eropiro nortepure, i cururi majarā ya wiri árīyoro. Dan, Aser, Neftalí ya cururi majarā árīñorā. Eropirā gajipugue warā, i cururi majarā wanurusiañorā.

Goāmu Leví ya curu majarāre beyepu pahiare itamumorāre

Números 3-4; 7-8

Israel masa Sinaí waicudigüa erā ejara pahru, Goāmu Leví ya curu majarāre beyepu pahiare itamu coremorāre. Iri curu majarā “Levita masa” waicurā árīñorā. Iri curu majarā árīñorā Moisés, Aarón mera. Eropirā Levita masa Moisére, Aarōre, pahia sāre itamumorā árīñorā. Israel masa Sinaí waicudigague erā ejara pahru Goāmu Aarōre, īgu porāre, īgu parāmerā árīturiarā sāre pahia árimorāre beyepu. Eropigu gajirā Leví ya curu majarāre pahiare itamumorāre beyepu Goāmu. Pahia waibugure wejē, soemuju Goāmure erā ocū, Levita masapu erā mohmerire iibiriñorā. Pahia dihta Goāmure orā iiñorā. Israel masa gajipugue erā wacū Leví ya curu majarā Goāmu ya wihire waimurā gasiri wihire duha, coágārā árimuriñorā. Iri wihi maja árīpehrerire aígāmuriñorā. Gaji mohmerire pahia erā iicū sāre itamumuriñorā, Leví ya curu majarā. Leví muru urerā pagu árīpu. īgu porā Gersón, Kohat, Merari waicuñorā. Kohat parāmerā árīturiarā Moisés, Aarón,

gajirā pahia sā árīñorā. Gajirā Kohat parāmerā Goāmu wihi pohecague árīrire coāgārā árīñorā. Gersón parāmerā árīturiarā iri wihi majā suhri gasirire coāgārā árīmuriñorā. Eropirā Merari parāmerā árīturiarā iri wihi majā borarire, dipa taburire, wihi wasūrire, taboa mijīrire coāgārā árīmuriñorā. Iri wihire erā duatuhara puhru coāgāñorā iri wihi majare.

Eropirā Israel masa gajirā doce cururi majarā, weca oparāpu, seis turūri gasire oñorā Leví ya curu majarāre, seisbari wecua sāre oñorā iri gasire erā taragāboro dopa, iri wihi majare erā ñaro aīgāboro dopa. Erā eropa ocū, Merari parāmerāpu wapicuri turūri gasire ñeañorā, borarire, dipataburire, wihi wasūrire, taboa mijīri sāre erā aīgāburi gasire. Taboapu nacutaricāyoro.

Gersón parāmerāpu Peru turūdirure ñeañorā, erā ya mohmerire erā iiboro dopa. Kohat parāmerāpu turūri gasi mera mohmebirñorā. Goāmu wihi pohecague árīrire tuyari berorire yucu mera sīiacu, erā basi coāgāñorā. Goāmu, īgu ya wihi pohecague árīri, iri árīcū īagu, eropa sīiacu coāgādorepu erāre.

Eropigu árīpehrerā Leví ya curu majarāre erā ñerire coedorepu Goāmu. īgu ya mohmerire iimorāre, ñarā ñeri marirā dihta árīdorepu erāre. Eropirā erā ñerire coemorā, perā wecuare wejē soemuju Goāmure oñorā. Yujugure dipamúta oñorā. Gajigure erā ñeri dipuwajare Goāmure cādijidorerā oñorā. Leví ya curu majarā erā carīri wiri Goāmu ya wihi turo árīyoro. Abe muririropu Moisés, Aarón, pahia sā erā carīri gohro árīyoro. Gajirā Kohat parāmerā abe ñajaropu árīñorā. Surpu Gersón parāmerā árīñorā. Eropirā nortepure Merari parāmerā árīñorā.

**“Mu yare iibu āhraa,” arīgure, nazareo
masu árīdiagure īgu iiburire
werepu Goāmu Moisére**
Números 6; 30

(Lucas 1.15; Hechos 18.18; 21.23-26)

Yujurā yeri masa bajamenurigā Goāmu yare iimorā árīdiabocoma. Gajisibu árīrā, īgu yare iiniguicārā

árídiabocoma. “Iripañe yoariboje mū yare iigu árígura,” yujugú arígú, ígu arídiropéta i dorerire iiro gāhmea íghre. Eropa iidiagure uhreñe doreriñere apipu Goāmu. Ne vinore ígure ihridorebiripu. Eropii ígu poarire ne seadorebiripu. Eropigú sīridigú māru pohrogue ne wadorebiripu. Sīridigú māru ígu acaweregu áríquerecūta ígu pohrogue wadorebiripu Goāmu ígure. Sīridigú māru pohrogue ejagu, guhraricugu dopa wabocumi Goāma ígu īacū. “Iripañe yoari boje mū yare iibu árígura,” ígu Goāmure arídiropéta guhrari marigu árdorepu ígure. Ópa iigu nazareo masu waīcupu.

Eropigú ígu queorasibu suhajacū, wiriadiagu cabrito umugure aīgāripu, dipamáta Goāmure obu. Cabrito nomeore aīgāripu, ígu ya ñeri dipuwajare Goāmure cōādoregu. Eropigú gajigu cabrito umugure aīgāripu, Goāmure deco mera duacawabu. Pan sāre aīgāripu Goāmure obu. Ígu eropa aīgāricū, yujugú pahia mera majagu, iri árípehrerire soemuju, Goāmure obasapu masure. Ígu eropa iituhajacū, erota Goāmu ya wihiqü erā ñajariro, ígu poarire seari mijí mera seapehocā dorepu. Ígu seatuhajacū íagu árípehrerí ígu poarire peamegue mehtīacāpu. Goāmure ígu waibugú odigu mera soepu ígu poarire. Eropa iituhaja, pahi cabrito gosore umutari gosore, Goāmu mera ígu duca wara gosore masu mojotō wecague pihriopeopu. Merogā pan sāre eropa pihriopeopu. Ígu pihriope tuhajacū, masu iri gosore, pan sāre altargue peopu, Goāmure ígu oboro dopa. Eropa ogu nazareo ígu árīrare wiripu. Eropigú cabrito gosore, nurusiaro maja gosore, diayepu árīri gosore pahiare ópu, erā eropa duca wadiro dopata. Irire iituhajagu Goāmure ígu arídiro dopata ii ojogorocua, arígú iipu. Eropa iituhajagugue dipaturi vinore ihrimasipu.

Sinaí waīcudigu utāgu pohro árīnirā Israel masa Canaán yebague wañorā

Números 9.15-10.36

Eropi Goāmu wihire, waimurā gasiri wihire, erā nugura puhru, imicā curu iri wihi weca tuha nugajayoro. Umure imicā curu iri wihire cāhmotayloro. Ñamiguere iri curu iri wihi wecare õaro boyoweayoro. Eropirā imicā curu iri wihi weca

árīcū, Israel masa erā árīri gohrota dujaniñorā. Egiptogue árīnirā, erā wara puhru, yuju bojori, gaji bojori mama bojori ñajacū gohra, imicā curu iri wihi weca árīra curu wamuhtayoro. Iriñe eropa wacū īarā, Israel masa erā yare ahmu, iri curu puhru nurusiagāñorā. Judá, Isacar, Zabulón ya curu majarā wamuhtañorā. Erā puhru Leví ya curu majarā Goāmu wihire duha, taboare, dipa gasiri sāre aī nurusiagāñorā. Erā puhru Rubén, Simeón, Gad ya cururi majarā nurusiañorā. Erā puhru gajirā, Leví ya curu majarā Goāmu ya wihi pohecague árīrire sīiacu coágārā nurusiañorā. Erāpu nurusiarā árīñorā. Eropirā gajirā erā core ejamuhtanirā, iri wihire erā tuhajara puhru, iri wihi pohecague árīrire aī nurusia ejañorā. Eja, iri wihi pohecague árīrire aīñaja, pihri peoñorā. Erā puhru Efraín, Manasés, Benjamín ya curu majarā nurusiagāñorā. Eropirā erā puhru Dan, Aser, Neftalí ya curu majarāta nurusiagā gohrarā árīñorā.

Pesibu Israel masa gariborerā Goāmure turiñorā Números 11

(Hechos 13.18; 1 Corintios 10.6)

Irisibuguereta Israel masa ñero tari gariborerā Goāmu mera papūriñorā. Erā eropa papūricū īagu, Goāmu erā mera guapu. Eropa guagu peamere obeopu erā carīri gohrogue. Eropiro erā ya wiri sā wjūa wayoro. Eropirā Israel masa Moisére òpa arīñorā:

—Goāmure peamere yaudoreque, arīñorā īgure.

Erā eropa arīcū peegu erā arīdiro dopata Goāmure yaudorepu Moisés. īgu eropa yaudorecū peamere yaupu Goāmu.

Gajisibu Israel masa manare eropa baniguicārā gariborea wañorā. Eropa gariborerā Egipto yebague árīrā erā barare turaro guñañorā. Eropirā papūriñorā daja. Erā eropa papūricū īagu Goāmu erā mera guapu daja. Moisés sā guapu erā mera. Eropa guagu erā opa árīnemodiabiripu. Eropata arīpu Goāmure. “Yure itamuque,” arīpu. īgu eropa arīcū peegu òpa arīpu Moisére:

—Setenta murāre, mu mera majarāre gamenere doreque. Mure ya masicū iidiro dopata, erā sāre masicū iigura. Eropa masirā árīrā erā mure itamurācoma, oā masare muhu dorecū. Eropigu ūpa arī wereque Israel masare: “Waimurā dihire turaro serēa mua yure. Iri dihire ogura muare. Wuaro ogura muare, yujugu abe gohra mua baboro dopa. Eropirā iri dihire barā gariborea warāca daja mua. Yuhu mera mua papūrira waja, iri dihire barā gariboreacū iigura muare,” arīque erāre, arīpu Goāmu Moisére.

Ígu eropa arīcū peega Moiséspu serēpipu īgure:

—Israel masa seis cientos mil masa áhrima, uma dihtare mari queocū. ¿Dohpa erā árīpehrerāre barire obocuri muhu? arī serēpipu Goāmure.

—Árīpehrerire iipehocā masia yuhu. Yuhu eropa iicū īaguca muhu, arī yuhripu Goāmu.

Ígu eropa arītuhajacū setenta murāre sihu gameneopu Moisés. Erā eropa gamenerecū īagu ñaro masirā árīcū iipu Goāmu erāre. Eropa masirā warā Moisére itamuñorā erā.

Puhru bajarā poresuare Israel masa erā árīri gohro yebagā wuu wahgācū iipu Goāmu. Erā eropa wuu wahgācū īarā, Israel masa erāre bajarā wejē, siyuñorā. Erāre eropa ejoquereguta erā mera suabiripu Goāmu. Eropa suabigu erā eropa papūniguira dipuwaja dorere ópu erāre. Iri dore mera bajarā erā mera majarā sīriñorā.

María Moisés tīgo, Aarón sā

Moisére īhaturiñorā

Números 12

(Hebreos 3.2-5)

Merogā puhru, Goāmu poresuare īgu obeora puhru, María, Aarón mera erā pagu magure Moisére ñero werenigui nugañorā. Moisés marapo Cus waicurā mera majago igo árīcū īarā, īhaturiñorā igore. Cus masa, Israel masa árībiríñorā. Eropirā igore īhaturiñorā. Eropirā “Gajirā tauro masigu áhraa yuhu,’ arī pepimi īgu,” arī turiñorā Moisére. Erā eropa arīri diaye árībiriyoro. Moisés eropa árīcāgū árīpu. “Ibu árīgu áhraa,” arī pepigu árīpu. Eropigu Moisére erā ñero wereniguicū masipu Goāmu. Eropa masigu Maríare, Aarōre, Moisés sāre īgu ya wihigue gamenere dorepu. Iri wihigue erā ejacū īagu Goāmu Maríare, Aarōre turipu, Moisére erā ñero wereniguira dipuwaja. Ópa arīpu:

—Moiséspu ya gamero dopata iiniguigu áhrimi. īgu mera wereniguigu, yuhu īha bocatīu nugaja wereniguia. Gajirā mera yu īha bocatīu nugaja ne wereniguibea, arīpu Goāmu erāre.

Eropa arītuhaja Maríare dipuwaja moapu. Igore cāmimura boacū iipu. īgu eropa dipuwaja moacū masigu, Moisés ópa arī serēpu Goāmure:

—Igo cāmi boarire yaricū iique, arīpu Moisés.

īgu eropa arīcū peega, igore Goāmu igo cāmire yaricū iipu. Iri yariboro core igo, Israel masa erā árīri gohrore árīmasibiripo. Igore cāmi yarira puhru, yuju semana gohra árīdorebiripu igore erā árīri gohrore. Yuju semana puhru iri gohroguere dujarimasipo daja, ergoche árībo.

Israel masa Canaán yebare duhri īamorāre, obeopu Moisés

Números 13-14

(Hechos 13.18; Hebreos 3.16-18; Judas 5)

Erā árīri gohro María dipaturi igo árira pahru, Parán waicarogue wañorā erā áripehrerā. Erogue erā ejacū īagu, Goāmu Moisére Canaán yebare duhri īamorāre obeodorepu. Canaán yeba erāre Goāmu oburi yeba árīyoro. Īgu eropa dorecū, īgu arīdiro dopata Moisés duhri īamorāre obeopu. Eropa obeogu òpa arīpu erāre:

—Iri yebare òaro īaque. Iri yeba òari yeba árīcū īaque mua. Ero majarā sāre òaro īaque. Erā árīricuri sāre òaro īaque mua. Òaro ītuhaja wereque guare, arī obeopu Moisés, doce gohra masa duhri īamorāre. Erā nacu cururi majarā árīñorā. Eropirā Canaán yebare duhri īarā ejañorā. Eropirā cuarenta nuri pahru maji dujarañorā erā īarā ejanirā. Dujara erā īarare werepeho, òpa arīñorā:

—Òari yeba áhrabu. Ibumejeta masa ero majarāpu gahyadia taricāma. Eropiro erā ya macāri òaro erā sāhri sāra macāri áhrabu gajirā ñajariri arī, erā cāhmotari cari, arīñorā erā duhri īarā ejanirā.

Erā eropa arīquerecūta erā mera majarā Josué, Caleb mera erā perāta òpa arīñorā:

—Canaán yeba majarāre tarinagarā warā, arīñorā erā. “Goāmu marire itamugucumi,” arī pepirā, eropa arīñorā erā.

Erā eropa arīquerecūta, Israel masa, gajirā diez duhri īarā ejanirā erā arīrapure peerā, Josué sāre peediabiriñorā. Eropirā Canaán yeba majarāre güiñorā. Eropa güirā, Moisés sāre turinugañorā daja.

—Egipto yeba mari sīricū òaboaya. Egipto yebague dujaa warā, árīñorā erā.

Erā eropa arīcū peegu Goāmu erā mera guapu. Ígure erā umupeobirira dipuwaja, “Goāmu marire itamugucumi,” erā arībirira dipuwaja eropa guapu Goāmu erā mera. Eropa guagu Moisére òpa arīpu:

—¿Dipañe yoariboje oā masa yure ihaturirācuri? Erāre wejēpehocāgura. Mu mera mu porā mera bajarā masa iigura, arīripa Goāmu Moisére.

Ígu eropa arīcū peegu Moisés òpa arīpu íigure:

—Egipto yeba majarā oāre mu wejēcū peerā, òpa arīrācoma: “Goāmu Israel masare Canaán yeba majarāre tarinugabasa masibigu Israel masapure wejēcāñumi,” arībocoma mure, arīpu Moisés Goāmure.

Eropa arītuhajagu Israel masa erā ñero iirare cādijidorepu daja. Ígu eropa dorecū peegu òpa arīpu Goāmu:

—Erā ñero iirare cādijigüca. Eropa cādiji quereguta, oā yure umupeobirā, cuarenta bojori gohra eropa waniguicārācoma. Eropa waniguirā masa mariogue sīrirācoma. “Goāmu Canaán yebare marire ogacumi,” erā arīdiabirira waja, ero erā waniguirota sīridoregura. Josué Caleb mera erā dihta Canaán yebaguere ejarācoma. Gajirā sīripehrea warācoma. Eropirā erā porāpu ejarācoma Canaán yebague, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu, Moisés ígu Goāmu arīrare werepu Israel masare. Ígu eropa arī werecū peerā, erā turaro bujawereñorā. Eropa bujawererā, “Canaán yeba majarāre tarinugarā,” arīrā, erā mera game wejērā wañorā. Erā eropa iiquerecūta Goāmu erāre itamubiripu. Eropirā ero majarāre tarinuga masibiriñorā. Goāmu ígu arīdiro dopata cuarenta bojori gohra masa marioguere árīnemorā iiñorā.

Coré, Datán, Abiram sā Goāmure tarinugañorā Números 16-17

(1 Corintios 10.10; Judas 11)

Yujunu Coré waicuga, Moisés pagu puhru majagu magu, Moisére yahridia nemobiripu. Perā Rubén ya curu majarā sā ígu arīdiro dopata pepiñorā. Erā Datán, Abiram waicuñorā. Gajirā doscientos cincuenta oparā sā eropata arī pepiñorā. Eropa arī pepirā Moisés sā pohrogue ejarā, òpa arīñorā:

—¿Duhpirā Israel masa weca oparā árīdiari mua? Gajirā sā oparā árimasima. Gajirāre tarinugadiarā áhrraa mua, arīñorā erā Moisére Aarón sāre.

Erā eropa arīcū peegu Moisés arīpu:

—Ñamigāgue Goāmupu īgu yarā pahiare beye apigacumi, arīpu erāre.

Puhru Moisés turipu Corére. īgu Leví ya curu majagu árīquereguta, Goāmu ya wihi pohecague majā árīrire mohmerā mera majagu árīquereguta, irire ne suabiripu. Pahi gohra árīdiaripu īgu. īgu eropa suabiricū īagu Moisés īgure turipu.

Eropa arītuhaja Datánre, Abiram sāre sihudorebeopu. īgu eropa sihuquerecūta wadiabiriñorā erāpu. Eropirā weredore beoñorā Moisére:

—Muha guyaricugu áhrraa. Guare ñari yebaguere aī ejabirabu muha. Masa mariogue apiabu muha guare. Gua opu árīmasibeaa muha, arīñorā erā Moisére.

Eropi Moisés Corére ópa arīpu:

—Árīpehrerā guare iħaturirāre gamenere doreque. Erā árīpehrerā inciensore erā soeripa sāre aīgāriporo. Goāmu ya wihi disipohro pohro gamenereporo, arīpu Moisés.

īgu eropa arīcū peegu, īgu arīdiro dopata iipu Coré. īgu mera majarā Moisére iħaturirāre īgu gameneocū, erā inciensore soerā niguiñorā Goāmu wihi disipohrogue, Moisés Aarón sā árīrogue. Erā eropa niguicū īagu Goāmu mata wejēpeho diaripu. īgu eropa iidiacū īha Moisés Aarón mera yebague muhribia mereja Goāmure turaro serēñorā.

—Yujuga dihta ñero iiами. īgu ya dipuwaja árīpehrerāre wejēbiricāque, arīñorā.

Erā eropa arīcū peegu Goāmu yahripu:

—Masare wereque: “Oā Coré, Datán, Abiram sā ya wiri pohrogue masa árībiricāporo,” arīque, arīpu Goāmu.

Eropigu Moisés masare werebeopu:

—Oā ñerā ya wiri pohrogue árībiricāque. Yoañariogue niguique, arīpu Moisés.

īgu eroparīcū peerā boje niguiñorā. Eropigu Goāmu yebare yehrema wacū iipu pare. Eropirā iri maha yehrera wahyague erā Coré, Datán, Abiram sā, īgure turirā, erā ya wiri majarā mera, erā ya mera dijapehrea wañorā. Eropii tuhajanugu, imicā curugue peamere obeopu. Iri peame mera, doscientos cincuenta umare Goāmu wihi disipohrogue inciensore soerāre soecāpu. Erā árīñorā Moisére suabirā. Eropa soegu Aarōre, īgu

beyerare masare masică iiga iipu. Aarón pahia opu, Goāmu īgu acudigu īgu árīcă irire masare masică iigu iipu Goāmu.

Eropa wacū īha, gajinu masa turinugañorā daja. Ópa arī turiñorā Moisére Aarón sāre:

—Oāre wejēabu muā, arī turiñorā.

Erā eropa arīcă peegu, Goāmu erā mera gua, erāre wejēpehocā diagu iiripu. īgu eropa iidiacă masigu, òpa arīpu Moisés Aarōre:

—Masa pohrogue, inciensore soegu wa purumujuque. Muā eropa iică īagu, Goāmu dipuwaja moabiribocumi, arīpu.

īgu eropa arīcă peegu īgu arīdiro dopata ii purumujuque Aarōpu. īgu eropa iiquerecūta catorce mil masare sīrică ituhajapu Goāmu. Eropa iituhaja òpa arīpu Moisére:

—Israel masare òpa arī wereque: Erā doce cururi majarā, erā nucu tuari yucure aīgāriporo. Eropigu, iri cururi majarā oparā waire iri yucugue gojatuque muā. Eropa gojatu tuhajagu, Aarón waire īgu tuadigue gojatuque. Eropa gojatu tuhajagu, yaha wihi árīri taribugue, yahu árīri taribu gohrague, erā tuari yucure pihrinuguque. Muā eropa pihrinugucă, pahi árībugare, yu beyedigu yagure pūricucă iigura, arīpu Goāmu.

īgu eropa arīcă peegu, īgu arīrare werepu Moisére Israel masare. īgu eropa arī werecă peerā, erā tuari yucure aīgāriñorā. Eropigu iri yucure Goāmu ya wihi pihrinugupu Moisére. Yujunu īgu pihrinugura puhrū, gajinu iri yucure īagu wapu Moisére. Aarón yagu tuadigu pūricudigu arīcă īapu. Pūri dihta irigure wiribiriyoro. Gorich, ducacudigu árīyoro irigu. Irigure īatuhaja, doce yucure iri wihi īgu pihrinugura yucure aī wiria īhmupu Israel masare. Eropirā Aarón yagure pūricudigure īañorā. Eropa īarā, Aarōre Goāmu īgu beyerare masiñorā erā. Eropigu Moisére Goāmu òpa arīpu:

—Aarón yagure, yaha wihi pihrinuguque daja. Muā pihrinugucă irigure īha masirācoma masa, yuhu pahi beyedigure. Eropirā puhrague sāre pahia ñajarāre wereyabirācoma, arīpu Goāmu

īgu eropa arīcă peegu, īgu arīdiro dopata Moisére Aarón yagure Goāmu ya wihi aī ñajaa pihrinugupu.

Moisés Aarón mera Goāmure tarinugañorā

Números 20.1-13; 22-29

Puhra Israel masa Cades waīcurogue ejañorā. Erogue erā ejacū erā ihriburi deco mariyoro. Deco maricū īarā, erā Moisére werenigui papūriñorā daja:

—Marire árīpehrerāre Goāmu īgu wejēcū ñaboaya. Egipto yebague árīnirāre guare ògue muhu aīgāricū ñetariaro tarica gua. Ne duhpiboro árībeaa ògue. I yeba ñehe áhraa. Bojori yeba áhraa. Ne puhribeaa. Yuch sā mara. Gua ihriburi deco sā ne mara. Muhu Coré sāre wejēdiro dopata gua sāre wejēcū ñaboaya, arī turiñorā erā.

Erā eropa arīcū peerā Moisés, Aarón mera Goāmu wihi disipohrogue ejañorā Goāmure serérā. Ero erā ejacū Goāmu õpa arīpu Moisére:

—Mu yagu tuadigure, aīgu waque. Eropiga muhu Aarón mera masare gamenere doreque. Eropa mua gamenerecū īagu, iriye utāyere wereniguique. Muha eropa wereniguicū iri ye utāyegue deco wiriroca, arīpu Goāmu Moisére.

Ígu eropa arīcū peerā, Moisés Aarón mera masare gamenere doreñorā. Erā gamenerecū īagu guaro mera õpa arīpu Moisés erāre:

—Mua oparāre eropa turiniguicārā áhraa mua. ¿Eropa árīquererāta dohpaguere yure decore serérā iiri mua? ¿Iye utāyere deco wiricū iibocuri yuhu, mua ihriboro dopa? arī turipu erāre.

Eropa arītuhaja, iriyere wereniguibiri queregua paapu. Pesibu paapu. Ígu eropa paacū utāyegue deco wiririyoro. Masa, waimurā, árīpehrerā erā ihricū õaro sihajayoro iri deco. Eropa decore oquereguta Moisés sā mera īigure erā guñaturabirira waja erā mera guapu Goāmu. Moisére utāye mera werenigu doreripu. Ígu eropa werenigui dorequerecūta, utāye mera wereniguibiri quereguta paapu iriyere. Ígu eropa iira waja õpa arīpu Goāmu Moisés sāre:

—Canaán yebague, Israel masare aī ejasome mua, arīpu Goāmu Moisére. Aarón sāre eropata arīpu.

Merogā puhru Aarón sīria wapu. Īgu eropa sīricū īgu magu masa tīgu pahia opu ñajapu. Īgu pagure gohrotogu, pahia opu ñajapu.

Bajarā Israel masare añaa curī wejēcū iipu Goāmu Números 20.14-21; 21.4-9

(Juan 3.14; 1 Corintios 10.9)

Eropii yoariboje puhru cuarenta bojori ejaboro pohro gohra, Israel masa warā, garibore papūri nugañorā daja. Moisés sāre turiñorā erā. Canaán yebague warā iiriñorā. Ibumejeta gajipugue wacañorā. Edom yeba majarā erā ya yebare erāre tarigā dorebiriñorā. Ero majarā Jacob tīgu Esaú parāmerā árituriarāgue árīñorā. Eropirā gajipugue warā, yoarogue masa marirogue waniguirā, Israel masa gariborea wañorā. Mana wañcuri barire bañorā. Iri sāre gariborea wañorā. Eropa gariborerā papūri nugañorā daja. Erā eropa papūricū īagu, bajarā añaa nimacurāre erā árīri gohrogue obeopu Goāmu.

Eropirā bajarā masare erā curīcū sīriñorā.

Eropa erā curī wejēcū īarā, masa òpa arīñorā:

—Ñero iiabu gua. Goāmure, mu sāre papūri turirā, fiero wereniguiabu gua. Eropigu añaare, Goāmure cōadoreque, arīñorā erā Moisére.

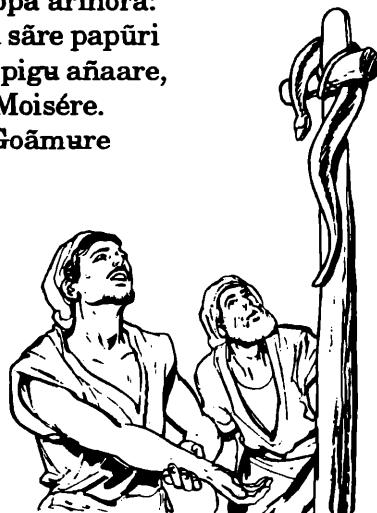
Erā eropa arīcū peegu Moisés Goāmure serēpu:

—Añaare cōáque, arīpu.

Ígu eropa arīcū peegu Goāmu òpa arīpu Moisére:

—Come mera yujugu añare wéaque, arīpu. Yucagague mu nugudigague pihri siuque ígu wéadigure. Eropirā árīpehrerā añaar erā cōhmonirāpū muhu wéadigure īarā, tarirācoma, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu ígu arīdiro dopata Moisés añare wéapu. Bronce waicuri come mera ígure wéapu. Wéatuhaja yucagague ígu duhu nugudigague duhu siupu ígu wéadigure. Eropirā añaar erā cōhmonirā, ígu aña wéadigure ihamehturā mata tariñorā.

Israel masa pesibu gajirā masa mera game wejērā, erāre tarinugañorā

Números 21.21-35

Puhru Israel masa warā, Amorreo waicurā masa ya yebare tarigā diariñorā. Eropa tarigā diarā ero majarā opure quere obeñoñorā. Òpa arī quere obeñoñorā. “Mua ya yebaguere tarigāraca. Ne muare dipaturi garibosome,” arī gojabeoñorā. Erā eropa arī gojabeo querecūta, erā opu “Jau,” arībiripu. Eropa “Jau,” arībigu ígu yarā surarare gameneo, Israel masa mera game wejēgu wadorepu. Erā eropa iicū īarā, Israel masa sā erā yarā surarare gameneo, erā mera game wejērā wañorā. Eropa game wejērā erāre tarinugañorā. Eropirā Amorreo waicurā masa ya yebare wejē wajatacāñorā. Eropirā ero árīñorā. Puhru Basán waicuri yebague erā ejaboro coregā, ero

majarā opu īgu yarā surarare gameneopu daja. Eropirā erā sā, Israel masa mera game wejēñorā. Erā eropa iicū īagu ñpa arīpu Goāmu Israel masare:

—Güibiricāque. Oāre tarinugacū iigura muare. Muare itamugura, arīpu erāre.

Eropirā Israel masa Basán waīcurāre tarinugañorā. Ero majarāre wejēñorā. Wejētuha ja erā ya yeba árīñorā.

Moab majarā opu, Balaam waīcugure īgu Israel masare “Nero waporō” arītamudoregu īgure wajayediaripu
Números 22-25; 31

(2 Pedro 2.15-16; Judas 11; Apocalipsis 2.14)

Pahru Moab waīcuri yebague erā carīburi gohro iiñorā. Ero Jordán waīcuriya gajipu mase, Canaán yeba árīyoro. Ero erā árīcū īarā Moab yeba majarā erāre güiñorā. Pesibu game wejērā, gajirāre tarinuganirā erā árīcū peerā, bajarā masa erā árīcū īarā, erāre güiñorā. Eropigu erā opu yujugu yee gohrare, Balaam waīcugure quere obeopu. Balaam yoarogue majagu Goāmu yare weremuhtagu árīquereguta queoro iibigu arīpu. Ópa arīdoregu obeopu īgu yarāre:

—Egipto yebague árīnirā dohpaguere ñho áhrima. Guare tarinugabocoma. Bajatariarā áhrima erā. Eropigu muhp muhp turari mera erāre “Nero waporō,” arīgu arique, arīdoregu, obeopu īgu yarāre Balaam pohrogure.

Ígu obeonirā erā eropa arīrā ejacū peegu, ñpa arīpu Balaam erāre:

—Dohpagā ñami ñho carīnique. Goāmu yare īgu werecū muare weregura, arīpu Balaam.

Eropigu iri ñiamire, Goāmu īgure opu obeonirā mera wadorebiripu. Eropigu Israel masare “Nero tariporo” arīdorebiripu Balaāre.

—Erāre Israel masare ñaro iibu iiaa yuhu, arīpu Goāmu īgure.

Ígu eropa arīcū peegu Balaam īgu pohro eranirāre ñpa arīpu:

—Goāmu yare wadorebirami mua merare. Eropigu Israel masare “Nero waporō,” arīdorebirami, arīpu erāre.

Ígu eropa arīcū peerā, erā duja waha, erā opure Balaam ígu arīrare wereñorā. Erā eropa arī werera puhru erā opu gajirā weca oparā árinirāre Balaam pohrogue obeopu daja. Ígu pohrogue ejarā Balaāre turaro mera sihubasañorā erā opure.

—Israel masare “Nero waporō,” muhu arīcū wuaro wajayegucumi mure gua opu, arīñorā erā Balaāre.

Erā eropa arīcū peegu Balaāpu Goāmure serēpi īapu daja. Ígu serēpi īacū Goāmu werepu īgare.

Erā mera ígu wacū gamebiriripu Goāmu. Eropa gamebiri queregata “Waque,” arīpu Balaāre. Eropigu Goāmu ígu angelre obeopu ígu waburi mare cāhmotadoregu. Eropigu Balaāpu burro weca peyagāpu. Eropa erā wacū burropu angel ígu cāhmotacū īapu. Balaāpu īabiripu. Ígare deyobiripu. Burropu eropa īagu mehretari werewahgā wapu. Merogā, ma turo pohro ígu eropa wacū īagu, Balaam ígu burrore paapu. Ígu eropa iira puhru dipaturi angel cāhmotapu daja. Ero angel niguiro pepuri utāyucu niguiyoro. Ígu eropa niguicū burro dipaturi ígare īagu mehretarigā nijagu ígu opu guburure utāgugue tiāpu. Ígu eropa tīacū īagu dipaturi burrore paapu Balaam. Ígu eropa paara puhru angel dipaturi iri mare cāhmotapu daja. Ígu cāhmotari maha, dipa yuju áriyoro. Ígu eropa cāhmotacū īagu, burro maha oyacāpu. Ígu eropa oyacū īagu gua, turaro paapu Balaam īgare. Ígu eropa turaro paacū īagu, burrore wereniguicū iipu Goāmu. Ópa arīpu īgapu:

—¿Duhpigü ahresibu yare paari muhu? Mure ñero iibirabü, arīpu ígu.

Balaam yahripu:

—Yare muhu peemasibigare iiro dopa ii birari dipuwaja, mure paabü, arīpu Balaam.

Ígu eropa arīcū burro ígare wereniguipu:

—Yu weca eropa peyaniguicāga áhraa muhu. Mure ne tarinugabiri murabu yahu. ¿Eropata áhriri muhu pepicū? arīpu ígu.

—Eropata áhraa, arī yahripu Balaam.

Ígu eropa arīcūta Goāmu Balaāre, angelre ero niguigure
iacū iipu. Nosēri mijire opapu angel. Eropigu Balaāre turipu.

—¿Duhpigū burrore uhresibu paari muhu? Mure
cāhmotagu iiabu yahu, mure wadorebigu. Burro ígu mehre
tarigābiricū mure wejēboaya yahu, arīpu angel.

Ígu eropa arīcū peegu ópa arīpu Balaam:

—Mu wadorebiricū wasome yahu. Dujagura yahu, arīripu
angelre.

—Muha wacū òaroca. Eropa w:agu Goāmu ígu arīdiro
dopata arīque muhu. Gajiropa arībiricāque, arīpu angel.

Eropi Moab majarā opu pohrogue waha, ejapu Balaam.
Yujunu ígu ejara puhru, utāggue muria wapa. Marija, Israel
masa erā carīri gohrore òaro ihamedijupu. Irigu weca siete
gohra umupeoburi mesarire iidorepu Balaam erā opure, Moab
majarā opure. Eropigu iri mesari nucu wecu yujuga, cabrito
umaga yujuga wejē soemuju dorepu Goāmure umupeoboro
dopa. Yujurā yeri mesarire perā yeri dihta wejē soemuju
dorepu. Ígu eropa dorecū peegu opu, Balaam ígu arīdiro dopata
iidoreripu. Ígu eropa iituhajacū íagu, “Corenique,” arī,

yoañariogue īgu sehyaro wapu Balaam, Goāmu mera wereniguigu wagū. Eropigu Goāmu īgure weretuhajara pūhrū opu pohrogue dujaripu daja. Dujara, òpa arī werepu:

—Israel masare “Nero waporō,” arīdoregu yure sihubeodigū árīrabu muhū. Muhū eropa dorequerecūta erāre “Nero waporō,” arīmasibea. Erāre waaro òaro iibu iimi Goāmu. Erāre bajatariarā masa porecū iituhajadigū áhrami Goāmu. Erāre mari queoturabeaa, arīpu Balaam Moab majarā opure.

Īgu eropa arīcū peegū erā opu guataricāpu. Īgu eropa guacū īagu òpa arīpu Balaam īgure:

—Yure Goāmu īgu iidorebircū mu dorero dopata iimasibea yuhū, arīpu īgu opure.

Eropiga gajigu utāggue, opupu aīmuriapu Balaāre. Erogue ejagu gaji umupeori mesarire iidorepu opupu īgu masare. Eropa iituhaja wecuare, cabritoa sāre wejē soemuju dorepu. Erā eropa iira puhrū Balaam òpa arī werepu opure:

—Masa iro dopa árībeamī Goāmu. Īgupu, īgu arīdiro dopata īgu áhrimi. Ne gohrotobeami īgu. Eropigu yupu īgure gajiropa iidoremasibea. Yure yahrisome īgu. Israel masa mera áhrimi īgu. Eropigu erāre “Nero waporō,” yu arīcū ne duhpiburi arībeaa, arīpu Balaam īgure.

Īgu eropa arīcū peegū, opu ne mucubiribiri. Eropiga gajigu utāggue Balaāre aīmuriapu daja. Erogue ejagu umupeori mesarire siete mesarire iidorepu daja. Eropa iituhajarā wecuare, cabritoa sāre wejē soemujuñorā. Erā eropa iiquerecūta, Israel masare Goāmu īgu òaro iiborore masigu, “Erāre ‘Nero waporō,’ arīgaca yuhū yu turari mera,” arī pepibiripu Balaam. Eropiga Israel masa erā carīri gohrore ihamedijugū, Goāmu īgu Espíritu īgu itamuro mera òpa arīpu:

—Dohpaguere yure masicū īigu iimi Goāmu. Israel masa erā dohpa waborore īacū īigu iimi yure. Goāmu īgu itamuro mera turatariarā warācoma erā. Erāre ihaturirāre tarinugarācoma erā Goāmu īgu itamuro mera. Árīpehrerā Israel masare ñero iirāre ñero iigacumi Goāmu. Árīpehrerā erāre òaro iirāre òaro iigacumi īgu, arī werepu Balaam Moab majarā opure.

Īgu eropa arīcū peegū guataricāpu erā opu. Eropa guagu Balaāre omedujupu īgu ya wihiq. Īgu eropa obeoboro core, òpa arīpu Balaāre:

—Mu ya wihigue dujarisa. Mure wuaro wajayediagu iirabu. Eropigu mure opu acudiagu iirabu, arípu opu Balaâre.

Ígu eropa arícu peegu Balaam ópa arípu:

—Wagura. Yu waboro core ópa arinemogura. Israel masare masinemo doregu Goámu yure itamudoregu iimi. Ópa yure masicú iiga iimi. Puhru yujugu, Israel masa opu gohra árígucumi. Ígu Moab majarâre, Edom majarâre, Amalec majarâre, Kenite majarâre tarinugagucumi, arípu Balaam.

Balaam “Israel masare ñero waporo,” aríbiriqueregu Israel masare erâ goroweoborore werepu Moab majarâ opure. Eropigu puhru Moab majarâ nome, Madián majarâ nome sâ erâ iiburire werepu. Eropirâ ópa iiforâ erâ nome Balaam ígu werediro dopata: Israel masa pohrogue curirâ wañorâ. Eropirâ erâ bosenurire erâre sihuñorâ. Bosenu árícu ero majarâ “goámarâ áhrima,” erâ arí wéanirâre waimurâre wejê soemuju umupeoñorâ. Eropirâ yujurâ yeri Israel masa erâre ihacú “Goámu áhrimi,” arí erâ wéanirâre umupeoñorâ erâ sâ. Eropirâ ero majarâ nome mera áhri ñero iñorâ yujurâ yeri. Erâ eropa iicu íagu Goámu guataricâpu. Eropa guagu Moisére, gajirâ Israel masa oparâre, eropa ñero iinirâre wejêdorepu. “Goámu áhrimi,” arí erâ wéanirâre erâ umupeora dipuwaja sâre erâre wejêdorepu. Madián majarâ Israel masare iri fierire iidoreñorâ. Erâ eropa ñero iidorerâ árícu íagu erâ sâre dipuwaja moadorepu Goámu. Eropigu iri yebari majarâ mera game wejêdorepu Israel masare. Eropirâ Israel masapu erâ yarâ surarare gamenere doreñorâ. Madián majarâre game wejê tarinugañorâ. Balaâre, Madián yeba majarâ uma sâre wejêñorâ. Eropirâ ero majarâ nomere, erâ porâ sâre ñeha peresu iñorâ. Eropirâ ero majarâ yarâ ejorâ wechare, gajino erâ opara sâre añorâ. Eropa aírâ erâ peresu iinirâre, erâ aíra sâre Moisés pohrogue, Eleazar pohrogue sâre aí ejañorâ. Eleazarpu pahia weca opu árípu. Eropigu Israel masa surarapu Madián majarâ nomere erâ wejêbiricú íagu guapu Moisés. Erâ nome Israel masare “Goámu áhrimi,” arí erâ wéanirâre umupeodorenirâ nome árîñorâ. Eropigu erâ nomere erâ wejêbiricú íagu Moisés guapu. Eropirâ árîpehrerâre erâ nomere wejêñorâ. Erâ porâ uma sâre wejêñorâ. Nome dihtare uma mera árîbirâ nomere wejêbirîñorâ. Eropirâ erâ wejêñirâ mára erâ ya dupuri mára pohrogue árîrâ Israel masa

guhraricurā dopa árīñorā Goāmu īgu īacū. Erā eropa guhraricurā dopa árīcū erā árīrire guñacū iipu Moisés. Irire masirā, Goāmu īgu dorediro dopata iiñorā erā guhraricurire coemorā. Erā opari sāre coeñorā. Gaji erā oparire peame mera cuñupoñorā erā guhraricurire coemorā. Erā eropa iiuhajacū, Moisés, Eleazar mera Madián majarāre erā ēmarare duca wañorā. Surara sāre, Leví ya curu majarā sāre, gajirā masa sāre irire duca wañorā.

Dipaturi masare queopu Moisés

Números 26

(1 Corintios 10.5; Hebreos 3.16-18; Judas 5)

Eropii Moab yeba, Jordán waicuri ya pohro Israel masa erā árīcū, Goāmu Moisés sāre Israel masare queodorepu daja. Cuarenta bojori tariyoro masare erā queora pahru. Eropigu dipaturi erāre queodorepu daja. Eropa queorā una veinte bojori oparāre queonugañorā. Te murā, umare árīpehrerāre queopehocáñorā. Erāre erā queocū seiscientos un mil, setecientos treinta una árīñorā. Eropa queodore muhtanigu iipu erāre, Canaán yeba erā ejara pahru iri yebare erā duca waboro dopa. Bajarā árīri curu waari yeba opaboro dopa árīñorā. Bajamerāgā árīri cururi muta yebarigā opamorā árīñorā. Leví ya curu majarā dihtare erā mera queobiriñorā. Erā dihta yebare opabirā árīñorā. Eropirā boje queoñorā iri curu sāre. Una dihtare queocū, erā veintitrés mil árīñorā. Yujugu abe oparāre queonuga, te murāguere queotuñorā. Eropa queotuhajarā, ñpa masipu Moisés Eleazar mera: Neagohrare Sinaí waicudigague erā queonirā sīripehrea wañorā. Moisés, Josué, Caleb erā dihta sīribiriniñorā dohpa. Erā sīrinirā mára Goāmure guñaturabirinirā mára árīñorā. Eropirā “Marire Canaán yebare ogacumi Goāmu,” arī pepibiriñorā. Erā eropa guñaturabirira waja Goāmu erāre masa marirogue yoariboje árīdore, sīripehrecū iipu. Eropirā īgu arīdiro dopata sīria wañorā erā. Eropirā Goāmu erāre oburi yebare ne ejabiriñorā.

Uhre curu majarā Moisére dia Jordán pohro abe muririropu árīri yebare serēñorā

Números 32

Eropi Rubén ya curu majarā, Gad ya curu majarā mera ejorāre bajarā opañorā. Eropa oparā dia Jordán abe muririropu árīri yebare, ðari yeba ero árīcū ñarā, iri yebapure gameñorā. Eropa gamerā òpa arīñorā Moisére, Eleazar sāre:

—I yeba ðari yeba áhraa. Gua yarā wecua erā baburi taa árīpehrecāa. Dia Jordán sipu masegue gua wadiabeaa. Eropigu i yebare oque guare, arīñorā Moisére.

Erā eropa arīcū peegu neagohrare Moisés suabiripu erā merare. Ópa arípu erāre:

—¿Ógue dujadiarā mua pagu sumarā mára iro dopa, mua sā, Canaán yeba majarā mera game wejérā wadiabeari? Mua acawererā, Israel masare güicū iirāca mua gajipu masegue Canaán yebague wadiabirā. Eropa güirā, erogue wadiasome erā, arípu Moisés.

Ígu eropa arīcū peerā erā òpa arīñemoñorā ígure:

—Gua ejorāre gua nuguburi sährirore iirāca ògue. Eropirā gua porā erā pago sānome sā, erā árīburi macārire iirāca. Tuhanugu gua sā, gua acawererā mera Canaán yebague warāca. Iri yeba majarāre game wejētamurāca, arīñorā erā Moisére.

Erā eropa arīcū peegu “Jah,” arī yahripu Moisés. Eropigu dia Jordán abe muririropu árīri yebare, Moisés iri curu majarāre ópu. Rubén ya curu majarāre, Gad ya curu majarāre, Manasés ya curu majarāre iri yebare apipu erāre. Manasés ya curu majarā deco mera i yebare opañorā. Erā acawererā dāhyarāpu gajipu masegue opañorā erā ya yebare.

Canaán yebare duca wadorepu Goāmu Israel masare, erogue erā ejanibircūta

Números 27.1-11; 34-36

Puhra Canaán yebare Goāmu wereserere Moisére, “Ipañe áhraa Canaán yeba,” arīgu. Eropa wereserere Moisés masare

erā ya yebare duca wadorepu erogue erā ejabiricūta. Nueve cururi majarāre, gaji curu deco majarāre iri yebare duca wadorepu. Iri nacu cururi, dia Jordán abe ñajaropu árīri yeba árimorā árīñorā. Eropigu Josué sāre, Eleazar sāre, iri yebare duca wamorāre apipu Goāmu. Josuépu Moisére gohrotobugu, Israel masare dorebugu árīpu. Eleazarpu pahia opu árīpu. Eropa apigu iri cururi nacu majarāre, Moisés sāre erā duca wacū itamumorāre apipu. Eropa apigu òpa arī werenemopu:

—Yujuga umugu maga sīricū, īgu ya yebare īgu porā nome opaporo. Iri yebare oparā, erā ya curu majarā dihtare marapucurācoma, arī apipu Goāmu erāre.

Erā eropa marapucurā, iri yebare yuju curu majarā dihta opamorā árīñorā. Leví ya curu majarāpure yebare duca wabiriñorā. Eropa duca wabiriquererāta, cuarenta y ocho macārire oñorā erāre. Iri macāri turo pohro árīri yebari sāre oñorā erāre, erā ejorāre erā nuguburi yebare. Seis macārire, Leví ya curu majarā ya macārire “Masa erā duhriri macāri,” waīyeñorā. Eropigu gajigure guñaña mariro wejēgu, yuju macāgue duhriri macāgue duhri wahgā, iri macāgue árīpu. Iri macā īgu árīcū, īgu wejēdigu mrua acawererā īgure dipuwaja moamasibiriñorā. Eropa árīquerecūta, masure wejēdia wejēdigupure duhriri macāre īgu ejacū, erota īgure dipuwaja moarā, wejēmasiñorā. Gajirāre guñaña mariro wejērā dihtare erā duhriburi macāri árīyoro iri macāri. Eropigu ero ejadigu erota árīnguicāro gameyoro. Eropigu pahia opu īgu sīririra puhrū īgu guñaña mariro wejēdigu īgu duhri árīri macāre wiriamasipu. Eropa wiriagu, īgu ya macāgue duja wamasipu wadiagu. Pahi opu īgu sīriboro core, guñaña mariro wejēdigu īgu duhriri macāgue árīdigu īgu wiriacū, guhya árīyoro īgure. īgu eropa wiriacū, īgu wejēdigu mrua acawererā īgure wejēma guhya árīñorā. Erā eropa wejēcū īarā, gajirā erāre dipuwaja moamasibiriñorā. Eropa doregu, duhriri macārire uhre macāre apidorepu Goāmu, dia Jordán abe muririropu. Eropigu uhre macāre apidorepu abe ñajaropure.

Masa mariogue masa dehyoanirāre ōarire werepu Moisés

Deuteronomio 1-11

Eropii Israel masa Egipto árīnirā erā wara puhru, cuarenta bojori puhru Canaán yebague ejanijañorā. “Muare i yebare ogura,” Goāmu īgu arīra yebaguere erā ejaboro merogā duhyayoro. “Iri yebague mua ejaboro coregā sīriguca,” Goāmu īgu arīrare guñagu, Moisés “Iri yebague ejaguca,” arī pepibiripu. Eropigu īgu sīriboro core, Goāmu dorerire guñacū iidiapu Israel masare. Sinaí waicudigu utāggue Goāmu ora dorerire erāre guñacū iidiapu. Masa mariogue erā yoariboje erā waniguicū, irisibu erā Israel masa, masa dehyoamuriñorā. Eropigu iri dorerire, erāre guñacū iidiapu Moisés. Eropa erāre werenemogu òpa arīpu:

—Canaán yebague mua pagusumarā mārare ejacū gameripu Goāmu. Eropigu doce umare iri yebare duhri īhamorāre eroguere obeodoremi. Eropa duhri īamorāre yahū obeocū, iri yebare iārā ejañorā. Óari yeba iri yeba áricū īañorā. Eropa īaquererāta ero majarāre güirā, “Eroguere wabircárā,” arīma guare. Erā eropa arīcū, mua pagu sumarā māra “Goāmu marire itamugucumi,” arībirima. Īgure erā eropa guñaturabiricū īagu, Goāmu erāre Canaán yebaguere ejacū iibirim. Eropigu cuarenta bojori gohra, masa mariogue curigāri siaricū iimi guare. Erópirā òho masa mariota curiquererā sīripehrea wama mua pagusumarā māra. Mūrā perāta yu mera sīribrima. Josué, Caleb āhrima erā. Erāre ejadoremi Canaán yebaguere Goāmu. Erā duhri īari masa mera majarā árīrima. Goāmure guñaturarā, Canaán yeba majarāre güibirima. Eropa güibirā, irisibure erogue wadiarima. Dohpaguere ejarācoma pare, erā sā Canaán yebaguere. Pe yeba majarā mera game wejérā, erāre tarinuga tuhajabu mari. Amorreo masare, Basán majarāre tarinugabu mari. Eropirā, Rubén ya curu majarā, Gad ya curu majarā, Manasés ya curu majarā deco mera òho dujama. Eropirā erā i yebare oparācoma. Iya Jordán ipu abe muririrophá árīri yebare oparācoma. Yuhu Canaán yebaguere ejasome. Goāmu yure eroguere ejadorebirimi. Yuhu sīririra puhru, Josué

yare gohrotoga árigucumi. Ígupu mua opa árigucumi, arī werepu Moisés erāre.

Eropa arītuhaja, ópa arī werenemopu daja:

—Canaán yeba árīrā, Goāmu dorerire yuhriniguicāque mua. Eropirā mua porā sāre, mua parāmerā sāre iri dorerire òaro buheque mua. Eropirā goāmarā wéanirāre umupeobiricāque. Necā erā wéanirāre, abe ñami majagu erā wéadigure, abe umu majagu erā wéadigure umupeobiricāque. Wéanirāre mua umupeocū Goāmu gohra muare dipuwaja moagu, Canaán yeba árīrāre muare cohā wiugucumi. Gajipngue wadoreghcumí muare. Ígupure dipaturi mua umupeoboro dopa eropa wadoregucumi muare. Goāmu òaro iiāmi marire. Gajirā masare ígu iidiro tauro, òaro iiāmi marire, Goāmu marire ígu wereniguicū, peeabu mari. Gajirā masapure ne eropa arī wereniguibiripu. Ígu marire, Egiptogue árīnirāre wiumi. Ne gajirāre eropa iibirami ígu. Mari ñecusumarāre “Ópa muare iigura,” ígu arīdiro dopata marire òaro iigucumi. Mari ñecusumarāre eropa arīgu, áripehrerāre Israel masare eropa arī apigu iipu, arī werepu Moisés.

Eropa arītuhaja, Goāmu doreri diez dorerire erāre werepehopu. Sinaí waicudigague Goāmu ígu werera doreri árīyoro iri. Gaji doreri sāre erāre guñacū iipu. Eropa arī weregu, bajasiburi Goāmure erā turirare erāre guñacū iipu, “Dipaturi ígure turinemobiricāque,” arīgu. Ópa arī werenemopu:

—Ñero iibiricāque mua, “Goāmu marire dipuwaja moabiribocumi,” arī pepirā eropa ñero iidiabiricāque. Cuarenta bojori gohra Goāmu marire ihadibugārami, yure yuhrirācuri arīgu. Guare, mua pagusumarāre oaboacū iimi Goāmu. Eropa iituhaja, manare ohami guare. Eropa iiāmi ígu, gua bari mera dihtare ojocaribeaa gua arī pepiboro dopa. Ígu ya wereniguiri sāre guare gamecū iidiagu eropa iirimi ígu, arī werepu Moisés Israel masare. (*Mateo 4.4*)

Eropa arīgu ópa arīnemopu daja:

—Peeque mua Israel masa. Jehová waicugu mari opa Goāmu gohrata áhrimi. Eropirā ígure turaro mahiniguicārā. Ma Opu Goāmu dihtare umupeoque. Ígu ya doreri dihtare iique. (*Mateo 4.10*) Mari porāre iri dorerire eropa wereniguicārā. Noho mari árīro ígu dorerire eropa game wereniguirā. Eropirā iri dorerire papera pūgue gojarā, iri pūre

muta comororigāgue pihrisārā. Eropa pihrisārā, iri comororire mari mojotōrire, mari dipu sāre diriturāca iri dorerire mari guñaboro dopa. Eropáricā mari wiri maja disipohrori maja borarigue, sähriro maja disipohro maja borarigue, iri dorerire gojarāca mari, arī, werepu Moisés. (*Mateo 23.5*)

Eropa arītuha ja ūpa arīnemopu daja:

—Canaán yebague ejarā, ero majarāre wejēpehocāque.

Ñetariaro iiniguicārā áhrima erā. Eropirā erāre wejēpehocāque. Eropirā erāre “Óaro árīcārā,” arī weretamubiricāque. Eropirā erā mera mojotō diribiricāque. Erā mera mua weretamucū, erā mera mua mojotō diricū, erāpū muare guyaa, erā yarā goāmarā wéanirāre umupeocū iirācoma. Árīpehrerire altarire, erā wéanirā sāre cōápehocāque mua, mua sā erāre ïhacūri arīrā. Árīpehrerire ero majarā erā umupeorire cōápehocāque. Jehová dihtare umupoque mua. Ígu dihta Goāmu gohra áhrimi, arī werepu Moisés Israel masare.

Eropa arītuha ja ūpa arīnemopu daja:

—Mari òari iira waja mera Goāmu marire beyebirami.

Marire mahigu marire beyeami ígu. Eropiga mari ñecusumarāre Abrahāre, Isaacre, Jacobre, ígu arīdiro dopata iibu marire beyeami. Canaán yeba mua òaro árīrā, Goāmure cādijibiricāque. Canaán yeba majarā erā ñetariarā árīcū íagu erā ya yebare muare obu iimi. Óarā mua árībiriquerecūta, i yeba opabiribonirā árīquerecūta, Goāmu muare mahigu, i yebare muare ogu iimi. Goāmu Jehovápu merogā marire iidoremi. Ígure mari umupeocū gāhmemi ígu. Ígu dorediro dopata iidoremi marire. Eropiga ígure turaro mahidoremi ígu. Ígu dorerire marire apigu, mari òaro árīboro dopa eropa apiamí ígu. Irire guñaque mua. I yu wereburi sāre peeñaque. I yeba sāre umaro sāre ïhacūnugudigū Goāmu gohra mari ñecusumarā mārare, mari sāre beyeami ígu yarā árīmorāre, arī werepu Moisés.

Eropa arīgū ūpa arīnemopu:

—Goāmu dorerire mua yahricū íagu, ígapu Canaán yeba majarāre cohā wiugacumi. Ígu eropa cohā wiura puhru, iri yebare muare ogucumi. Eropa ogu, iri yebare deco merecū iigacumi mua oteri, mua poheri maja òaro iri ducacuboro dopa, arīpū Moisés Israel masare.

Goāmu dorerire guñacū iipu Moisés Israel masare Deuteronomio 12-26

(Juan 5.45-46)

Eropii Goāmu dorerire guñacū iigu, Israel masare iri dorerire yahridorepu Moisés. Sinaí waicudigague erā árīcū, Goāmu īgu apira dorerire werepu erāre daja. Gaji doreri sāre werenemopu. Iri doreri ero core Goāmu īgu werera doreri árīyoro. Puhruaguere Israel masa weca opu acurā erā iiburire werepu Goāmu. Eropigu Moiséspu irire weretaupu masare. Gaji yeba majagure erā opu acudorebiripu. Eropigu erā opu acudigure bajarā cabayuare opadorebiripu. Bajarā nome marasānecomecu dorebiripu. Eropigu niyerubugu áribiricāro gameyoro erā opare. Eropigu erā opu “Dipaturi mari árimuhtadirogue Egiptogue dujaa warā,” īgu arīcū ūnehe árīroca. Eropa arībiricāro gameyoro. Eropigu erā weca opure Goāmu dorerire erā gojarapūre eropa opaniguicā dorepu. Eropa opagu iripūre buhero gameyoro īgure. Irire werepu Moisés erāre.

Eropii Goāmu yare weremuhtarāre weregu ūpa arīpu:

—Yeea purisirirāre ne peebiricāque. Gaji yebari majarā erāre peema. Muapu eropa iibiricāque.

Puhru Goāmu yare weremuhtagare, yuhu iro dopa árīgure, Goāmu mua pohrogue obeogucumi. īgupu Goāmu muare īgu iidorerire weregucumi. īgure mua peebiricū, Goāmu muare dipuwaja moagucumi. (Juan 1.45; Hechos 3.22-23, 7.37)

“Goāmu yare weremuthagū áhrraa,” yujugu muare arīcū peerā, īgu arīri diaye arīcū masique mua. Guyari iri arīcū sāre masique mua. Guyari masu īgu árīgu, Goāmu īgu obeobiridigu arīmi. Eropigu Goāmu īgure dipuwaja moagucumi, arī werepu Moisés.

Eropigu Moisés erāre ūpa arīnemo werepu:

—Mua mera majagu īgu ūnero iicū īarā, īgure weresārāca ūnero iirāre dipuwaja moamorā. Eropa weresārā, perāta īgu ūnero iirare īanirā dihta weresārāca. Yujuguta weresāmasibeami. Eropirā erā weresāra puhru ūnero iidigure

dipuwaja moamasima. (*Mateo 18.16; 2 Corintios 13.1; 1 Timoteo 5.19; Hebreos 10.28*)

Eropirā yujuga ñero iidigure dipuwaja moarā, īgu wanagure dirisiu wejērā, yujunata īgu dupu murarore yaaque. īgu yucugague dirisiudiga Goāmu īgu ñero iira dipuwaja moadigu āhrimi. īgu eropa árīcū, yujunata īgu maru ya dupure aīdiju yaadoremi Goāmu. (*Gálatas 3.13*)

Eropirā mirimagu suhrirore bocarā, īgu diurire, īgu porā sāre mua aīcū òaroca. Eropa aīquererāta erā pagore aībiricāque.

Amón majarāre, Moab majarāre mua mera árīdorebiricāque. Erāpu Balaāre, muare Israel masare “Ñero waporo,” arīdorenirā árīñorā. Eropirā erā mua mera majarā árīmasibeama.

Igui dari pohere, gajirā ya pohere tarigārā, iri poe maja ducare bamasia mua. Erota mua bapehocū òaroca. Ibumejeta gaji tōrire aīduja masibeara mua. Gajirā ya poerigue tarigārā, iri poheri maja duca sāre erota mua bacū òaroca. Eropirā yajarā iibeara mua.

Yujuga īgu marapore cōādiagu, igore īgu cōārire, paperapūgue were gojaro gāhmea īgure. Eropa gojagu, iripūre igore oro gāhmea īgure. (*Mateo 5.31, 19.7-9*)

Yujuga pagusumarā erā ñero iira dipuwajare dipuwaja moarā, erā magure dipuwaja moamasibeaa mua. Yujuga magu sā, īgu ñero iira dipuwajare dipuwaja moarā, īgu pagure dipuwaja moamasibeaa. Yujuga īgu basi īgu ñero iira dipuwaja tamerare īgure dipuwaja moamasia mua.

Yujugure īgu ñero iira dipuwajare dipuwaja moarā, īgure paarā, cuarenta siburita īgure paamasia. Cuarenta siburita paaturo gāhmea. Panemobiricāro gāhmea.

Wech, trigo yerire īgu guburi mera īgu suhri wearisibu, īgu disirore cāhmotabiricāque. Oaboagu badiagu baporu īgu. (*1 Corintios 9.9, 1 Timoteo 5.18*)

Yujuga īgu porā marigu īgu sīricū īagu, īgu pagu magupure īgu marapo árīdigore marapocuro gāhmea. īgu eropa marapocucū, ne erā porācugugā umugugā árīgu, sīridigu maru magugā iro dopata árīgacumi. Mua eropa iirā, sīridigu maru ya yebare orāca īgu magu iro dopa árīgure, arī werepu Moisés Israel masare. (*Mateo 22.24*)

Israel masare Goāmu yare weretupu Moisés

Deuteronomio 27-30

(Gálatas 3.10)

Eropii dipaturi werenemopu Goāmu yare Moisés Israel masare īgu sīriboro core:

—Goāmu dorerire ne tarinugabiricāque. īgu dorerire tarinugarāre turaro dipuwaja moagucumi Goāmu. Dia Jordán mua taribujarinuta Canaán yebague ejarā, Ebal waicudigu utāgugue waque. Erogue ejarā, paga yeri utāyeri mera dipaburu iiique. Eropirā iri utā weca Goāmu dorerire gojatuque. Gojatutuhaja, Goāmure umupeoburi mesare altare iiique. Iri mesare iituhaja, waimurāre wejē soemuju, Goāmure umupeoque. Eropirā bosenure iiique, arī werepu Moisés.

Eropa arīgu òpa arīnemopu daja:

—Goāmure mua òaro yuhricū òaro iigucumi muare. Mua poheri majā oteri òaro ducacuroca. Mua ejorā, bajarā masaporerācoma. Eropirā bajarā porāchrāca mua sā. Muare īhaturirā mera game wejérāca mua. Eropirā erāre tarinugarāca mua. Ibumejeta Goāmure mua tarinugacū īgu muare ñero taricū iigucumi. Eropa tarirā dorecurāca. Eropiro mua ya yebare deco arisome. Eropirā bajarā poreroa dehyoarācoma mua oterare bamorā. Eropirā oaboarāca. Muare īhaturirā mera mua game wejēcū, erāpu muare tarinugarācoma. Eropirā muare īhaturirā gajipugue muare aigárācoma. Gaji yebarigue muare aísiri nungajarācoma, Goāmure mua tarinugacū. Eropirā erā ya yebarigue òaro árisome mua, arī werepu Moisés Israel masare.

Eropa arītuhaja òpa arīnemopu daja:

—Goāmure tarinugarā, “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeorā, ñero tarirāca mua. Goāmu muare dipuwaja moagucumi. īgu eropa dipuwaja moacū ītarā áripehrerā gaji yebari majarā Goāmure mua tarinugarare masirācoma. “Israel masa erā Goāmu gohrare erā umupeobirira dipuwaja ñero tarirā iicom. Erā ya yeba ñero waro iica,” arīrācoma masa muare. Dipaturi Goāmure umupeorā, īgu dorediro dopata iirā òaro tarirāca mua. Goāmu muare òaro iigucumi. īgu dorerire

masicū diasabeaa. Eropirā iri dorerire iirā ōaro árīniguirāca. Iri dorerire tarinugarā, sīrirāca. Ōaro mua árīburire beyeque mua. Goāmure mahique. Ígure ōaro yuhrique mua, arī weretupu Moisés Israel masare.

Moisés īgu sīricū Josué īgure gohrotogu ñajaru Números 27.12-23; Deuteronomio 31-34

(Judas 9)

Eropa arī weretuhaja ūpa arīpu Moisés:

—Dohpaguere ciento veinte bojori opaa. Merogā duhyaa yahu sīriboro. Josuépu yure gohrotogucumi. īgu muare Canaán yebaguere aīgāgucumi. Mua turarā árīque. Josué, mu sā turagu árīque, arīpu Moisés.

Eropa arītuhaja árīpehreri Goāmu dorerire papera gasiro īgu tūrara gasirogue gojatupehopu. Gojatutuhaja, Leví ya curu majarā sāre, Israel masa, murā sāre iri ducare papera īgu tūrara ducare ópu. Eropa ogu seis bojori puhru erā soori bojori árīcū, iri dorerire buhepehodorepu. Israel masa ume, nome, erā porā árīpehrerā erā peeuro, iri gasiro erā gojaturare buhodorepu Moisés erāre. Erā soori bojori árīcū, muta wirigāre erā iiri bosenu árīcū, iri dorerire buhodorepu.

Puhru Moisére īgu sīriboro coregā ūpa arīpu Goāmu īgure:

—Merogā duhyaa muhu sīriboro. Eropigu Josuére sihugāque. Eropa sihugāgu yaha wihi waque, arīpu Goāmu Moisére.

Īgu eropa arīcū peegu īgu arīdiro dopata iipu Moisés. Eropigu Josué Moisés mera Goāmu wihigue árīcū, imicā curu mera eragu Josuére ūpa arīpu Goāmu:

—Yure ūaro guñaturaque. Ne güibiricāque. Mu merata árīgura. Eropigu Canaán yebague mu acawererāre Israel masare muhu aīgācū, mure itamugura, arīpu Josuére.

Eropa arītuhaja Moisére ūpa arīpu:

—Árīpehrerā Israel masa erā ihabeoro Josué dipuru weca mu mojotōrire pihriopeque, arīpu Goāmu.

Īgu eropa arīcū īgu arīdiro dopata iipu Moisés. Eropigu Moisés Josuére īgu opu acurare ihmugū iipu. Puhru Moisés

Josué mera òaro wereniguri mera Israel masare wereñorã. Eropa òaro wereniguirã Goãmu ìgu turagu ìgu áririire wereñorã. Guhyadiaro mera wereñorã. Eropirã Goãmure tarinuga dorebirinorã Israel masare. Eropa weretuhaja, áripehreri cururire Israel masa ya cururire, “Òaro áríque mua Goãmu mera,” arípu Moisés erãre. Eropa iituhaja, Nebo waicadigu utágugue mariapu. Irigu wecague marijagu Canaán yebare ihamedijupu. Eropa ìgu ñara pahru, irigu wecague síria wapu ìgu Moisés. Eropirã ìgu masagobere bocabirinorã massa. Ìgu Israel masa mera majagu Goãmu yare weremuhtagu árimuripu. Eropigu gajirã Goãmu yare wererã tauro òagu árigu, guñaturagu árimuripu ìgu. Ìgu eropa síricú masirã Israel masa turaro oreñorã. Erã eropa co orera pahru, Josué erã opu ñajapu. Eropa ìgu opu ñajara pahru Goãmu ìgure itamupu, òaro masigu ìgu áriboro dopa.

Israel masare dia Jordánre aitaribujapu Josué Josué 1-5

(Mateo 1.5; Hechos 7.45; Hebreos 11.30-31; Santiago 2.25)

Eropii Moisés sīrira pahru Goāmu Josuére ūpa arípu:

—Dohpaguere Jordán waīchri yare taribujaque. Mu acawererā mera waque Canaán yebague. Iri yebare muare ogu iiaa. Ero majarā mera mua game wejērā erāre tarinugarāca. Muare itamugura yuhu. Eropiga turagu árique. Ne güibircāque, arípu Goāmu Josuére.

Eropiga Josuére ūpa arípu īgu doca dorerā oparāre:

—Mari acawererā Israel masare, ūpa arī wererā waque. “Poecuburire amuyuque. Jordánre taribujamorā iiaa. Canaán yebare Goāmu marire īgu ora yebare ñajamorā iiaa,” arī wereque erāre, arī weredorepu Josué īgu doca dorerā oparāre.

Eropa arītuhaja Rubén ya curu majarāre, Gad ya curu majarāre, Manasés ya curu deco mera majarāre, ūpa arípu:

—Mari niguiri yebare ohoami Goāmu muare. īgu eropa ouquerecūta mua umaru, guare mua acawererāre itamurāca, gajipu masegue gua áriboro dopa. Canaán yeba majarā mera gua game wejēcū, mua sā guare game wejētamurāca. Canaán yebare guare ēmabasatuhaja ūgue dujarirāca, mua ya yebague daja, arípu Josué.

Eropa arītuhaja, una perāre Canaán yeba áriri macāgue, Jericógue obeoyupu Josué, erāre duhri ihadoregu. Eropirā erā waha, Jericó waīchri macāgue ejañorā. Erogue ejarā Rahab waīcugo ya wihi duhri árineacāñorā. Igo una mera ñero iigo arípo. Igo ya wihi erā árīcū, peebeopu iri macā majarā opu. Eropa peebeogu īgu pohro majarāre obeopu igo ya wihigue. Úpa arīñorā erā igore:

—Mu ya wihigue duhri árīrāre owiuque guare. Mari ya yebare duhri īarā eranirā áhrama, arīñorā igore.

Erā eropa arīrā eraboro core igo erāre dibutuhajapo. Igo ya wihi weca maja phugue erāre dibutuhajapo. Eropigo erā umare erā odorecū igo ūpa arī yahripo:

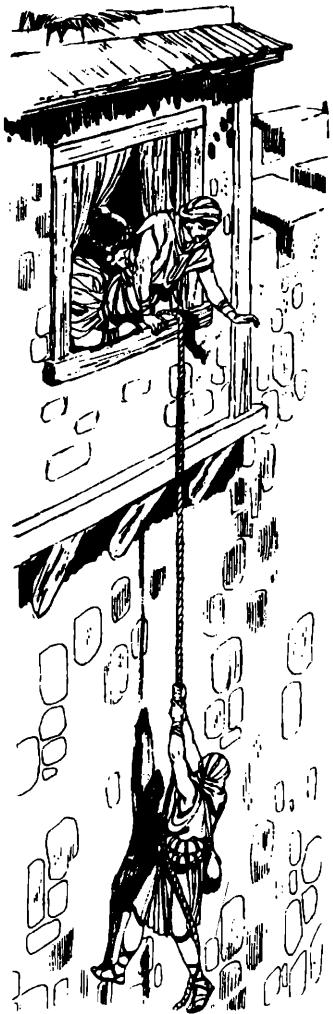

—Eropata āhraa. Yū pohro uma perā erama. Erāre yū masibiri querecūta yū pohro ñajarama. Eropirā naidijaricū erā waha wanirā āhrama. Eropigo masibeaa erāre, arī guyapo igo.

Igo eropa arī werecū peerā, majiduja, waha wañorā erāre amarā eranirā. Erā eropa wara pahru wihi weca igo duhunirā mera wereniguigo wapo igo. Ōpa arīpo erāre duhri īari masare:

—Mua Israel masapu árīpehrerā i yeba majorāre tarinugarāca. Goāmu muare itamucū masia gua. Eropirā muare dohpaguere yahū itamudiro dopata yū sāre itamuque. Yaha wihi majorā sāre itamuque. I macā majorāre mua game wejērā arirā, yaha wihi majorāre wejēbiricāque, arīpo igo.

Igo eropa arīcū peerā “Jau”, arī yuhriñorā duhri īari masapu. Igo ya wihi iri macā cāhmotari sāhriro wecague árīyoro. Eropigo yuju ventanague yurada mera iri sāhriro wecapu erāre pihridijupo. Igo pihridijuboro coregā erāre werenipo:

—Uhrenu gohra utā yucugue duhrirā waque mua, muare nurusiagā ñeari, arīrā. Mua eropa iira puhru dujaque mua acawererā pohrogue, arī werepo igo.

Igo eropa arīcū peerā igore ūpa arīñorā:

—I yebaguere gua acawererā mera gua aricū īago, yuradare, diari dare i ventanague diri sihuque. Eropa diri sihugo mu ya wihi majarāre iri wihi dihta árīdoreque. Wiriadorebiricāque. Iri wihiqüe erā arīcū īarā, gua erāre ne wejēsome, arī wereñorā igore.

Erā eropa arī werecū peego “Jau,” arīpo igo. Eropa arī weretuhaja erā waha wañorā. Eropa warā, uhrenu erā utā yucugue erā duhri árīra puhru, Israel masa pohrogue duja wañorā. Dujaja, ūpa arī wereñorā Josué sāre:

—Diayeta áhrabu. Iri yebare marireta odigu áhrami Goāmu. Arīpehrerā ero majarā marire güitariacāma, arī wereñorā erā Josuére.

Puhru Goāmu, ūpa arīpu Josuére:

—Jordán waĩcuriya turogue pahiare wadoreque. Yaha wihi

maja comorore aīgārācoma erā, arīpu Goāmu.

Ígu eropa arīcū peegu, ígu arīdiro dopata iidorepu Josué pahiare. Eropiro pahia iri ya erā ñumu nugajacūta, iri ya biha cāhmotaro dopa wayoro. Ne õhmayubiriyoro. Dia wuaro árīquererota erota deco ejanugaja wayoro. Eropirā deco biharica iro dopa duja nugajadiro pahia taribujañorā. Ne deco mariyoro erā taribujari mapu. Eropirā Goāmu ya wihi mama comorore aīgārāpu dia deco árīdiro gohra niguiñorā. Ero ne

deco mariyoro. Ero erā niguirisibuta erā acawererā taribuja pehrea wañorā. Eropa erā taribujaja pehrecū īagu, árīpehreri cururi majarāre doce umare utāyerire coāgā dorepu. Dia deco árīri utāre paga yerire coāgā dorepu erāre. Yuju curu majagu yujuye utāye coāgāpū. Gaji curu majagu yujuye, gaji curu majagu yujuye, eropa dihta coāgāñorā erā. Eropata dorepu Josué. Eropa coāgārā erā árīborogue iri utāre pihripeoñorā. Irinu Goāmu erāre īgu itamurare erā guñaboro dopa, eropa iidorepu Josué. Erā eropa iituhajacū, pahia iri comorore aīgārā taribujajañorā, gajirā árīpehrerā taribujajara puhru. Erā taribujajara puhru iri ya miriyuria wayoro daja. Eropiro iri ya murarota ñohmayuyoro daja.

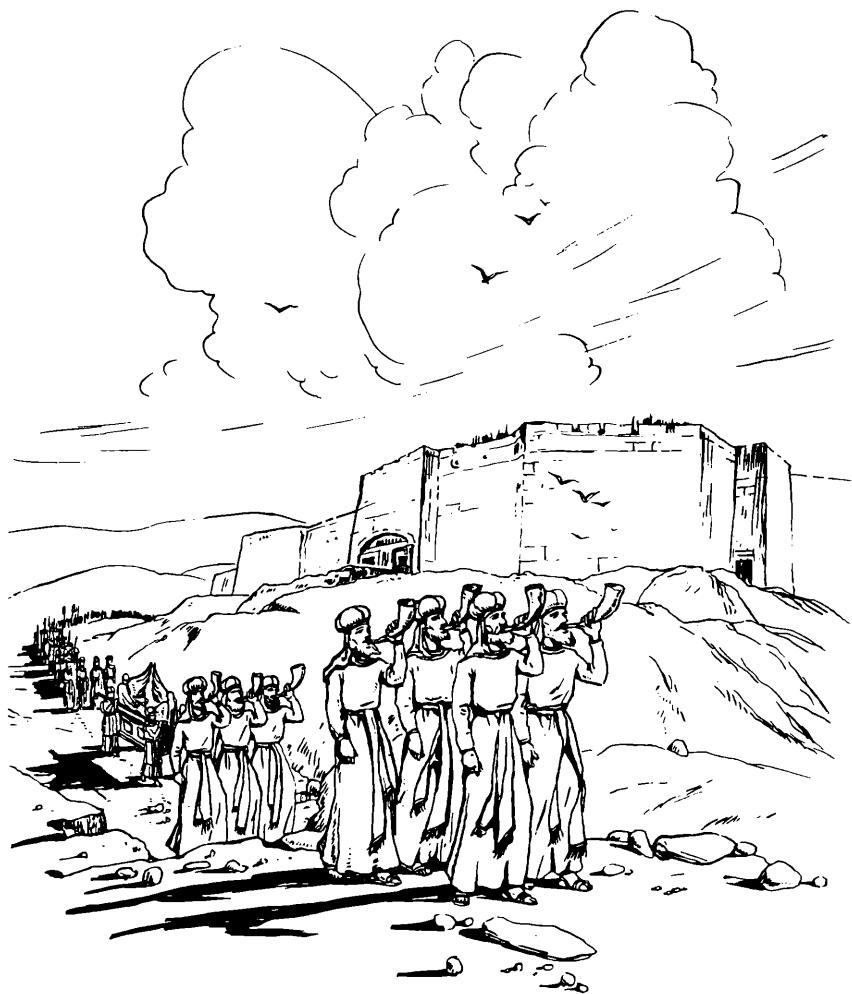
Neagohraguere masa marirogue bajarā Israel masa, masaporeñorā. Eropirā masa marirogue erā porācunirā árīñorā dia taribujanirā. Erāpūre masa marirogue masa dehyoanirāre merogā gasirogāre wíri aibiriñorā. Goāmu Abrahāre īgu wíridorediro dopata erā iibiriñorā. Eropigu, iri yare erā taribuja tuhajacū īagu, Goāmu Josuére merogā gasirogāre árīpehrerāre umare gajirāre wíridoreque, arīpu. Circuncisiōre iidorepu. Iri bojorire mama nugari abe árīyoro.

Eropirā iri abe catorce nuri waboro, Pascua waīcuri bosenū iiñorā erā. Eropa iirā erā erari yeba maja, Canaán yeba maja trigo yeri mera panre iiñorā. Pan bugaro mariro iri panre iiñorā. Pascua bosenure iirā iri panre bañorā erā. Irisibure Goāmu erāre manare onemobiripu. Canaán yeba maja barire opañorā. Eropirā manare gamenemobiríñorā pare.

Jericó majarā mera game wejērā tarinugañorā Israel masa Josué 6

(Hechos 13.19; Hebreos 11.30-31)

Eropii Jericó waīcuri macā majarā Israel masare güitaricāñorā. Eropa güirā erā ya macā maja sāhriro pohecague dujañorā. Iri sāhriro maja disipohrorire ñaro biha ñaja wañorā. Eropigu erāre tarinuga doregu, ñopa arīpu Goāmu Josuére:

—Árípehrerā mua yarā surara mera, yujurā yeri pahia mera iri macāre gāhri siaque. Pahia yaha comorore aīgārācoma. Eropirā seis nuri gohra, umuri nūca yujusibu gāhrisiaque. Eropa warā ejari marirogā waque. Eropirā siete nuri wabodiro, siete siburi iri macāre gāhrisia pihrique. Mua

eropa gāhrisiara puhru pahiapu cabritoa cusarire puriporo.
Erā eropa puricū peerā, mua yarā surarapu árīpehrerā gaguiniguiporo. Erā eropa gaguiniguicū, iri macā majā sāhriro sehtedija waroca. Iri macā majarāre erā ñero iirichri dipuwaja dipuwaja moabu iiaa. Erāre árīpehrerāre wejēque. Erā ejorā sāre wejēpehocāque. Árīpehreri come mera erā iirare yaha wihiqie apique. Eropirā iri macāre soepehocāque. Mua acawererā Israel masa iri macā majā gajinore ne aibircāporo, arī wereserepu Goāmu Josuére.

Ígu eropa arīcū peegu ígu arīdiro dopata werepehopu Josué ígu acawererāre Israel masare. Iri macā majarāre wejēpehocā dorepu. Rahabre igo ya wihi majarā dihtare wejē dorebiripu. Igo ya macāre duhri īarāre itamudigo igo árīcū igore wejēdorebiripu. Israel masare Goāmu eropa dore tuhajara puhru, ígu arīdiro dopata iiñorā erā. Seis nuri gohra, umuri nuch yujusibuta iri macāre gāhrisiañorā. Eropirā siete nuri waboro iri macāre siete siburi gāhrisiañorā. Eropa gāhrisia tuhaja pahia cabritoa cusarire puriñorā. Erā eropa puririsibu surarapu gaguiniguñorā. Erā eropa gaguiniguicū, iri macā majā sāhriro sehtedija wayoro.

Eropa sehtedijacū īarā, Israel masa surarapu iri macāre mata ñaja wañorā. Eropa ñajarā ero majarāre wejē pehocāñorā. Erā ejorā sāre wejē pehocāñorā. Rahab dihtare igo ya wihi majarā sāre wejēbiriñorā. Gajirāre erā wejērisibu iri macāre duhri īarā ejanirā igore, igo ya wihi majarā sāre, sihu wiria wañorā. Eropa warā Israel masa erā árīri gohro erāre opañorā. Eropa iituhaja iri macāre Jericó waīcuri macāre soe pehocāñorā.

**Yujuga Israel masu, Goāmure tarinugara dipuwaja
Israel masa Hai waīcuri macā majarāre
tarinuga masibiriñorā.**

Josué 7-8

Eropii yujuga Israel masu Goāmure tarinugapu. Acán waīchugu árīpu. Eropigüa Jericó majā orore, plata turire, buari gasiro ñari gasirore árīcū īagu, irire turaro gamegu, aīcāpu. Goāmu ígu aīdorebiri querecāta aípu. Iri macāre erā soeboro

core irire aípū. Eropa
aígu, ígu ya wihi
pohecague ígu
yajarare yaapicāpū.
Ígu eropa yaapicū
gajirā ígu eropa aírare
masibiriñorā.

Pahra Israel masa,
erā surara Hai waicuri
macā majarā mera
game wejērā wariñorā.
Wuari macā
árībiriyoro. Eropirā
árīpehreráre erā
surarare obeobiriñorā
Israel masa. Iri
macāgue erā ejacū, ero
majarā erā mera
turaro game wejē,
Israel masare

tarinugacāñorā. Erā eropa tarinugacū ñarā turaro bājawereñorā
Israel masa. Eropigu Josuépa irire serēpipu Goāmure. Ígu eropa
serēpicū Goāmu õpa arī yuhripu ígure:

—Mu acaweregu Israel masu yure tarinugami. Jericó
majare yuhu aídorebirirare ígu aícāmi. Eropirā mu acawererā
Israel masa Hai majarāre tarinugabirama yuhu erāre
itamubiricū, arī werepu Goāmu Josuére.

Eropii boyodiji merero, Goāmure tarinugadigure masicū
iiipu Goāmu erāre. Ígu tarinugadigu Acán waicugu árīpu. Ígu
Judá ya curu majagu árīpu. Iri ñerire iidigu ígu árīcū masigu
õpa arīpu Josué ígure:

—¿Dohpa iiari muhu? Wereque yure, arī serēpipu ígu.

—Jericó majare ñagu irire turaro gāhmeabu. Eropa gamegu
irire aí, yaha wihigue dihbuabu, arī werepu Acán Josuére.

Ígu eropa arīcū peerā Israel masa ígure, ígu ya sāre erā
árīri gohro turo pohro aígāñorā. Eropa íghre aígārā, utā mera
dea wejēñorā ígure. Erā eropa iituhajacū ñagu Goāmu erāre
õpa arīpu:

—Güibiricāque. Hai majarā mera game wejērā waque daja. Erāre tarinagarāca mua, arīpu Goāmu.

Eropigu surara, yuju curure iri macā pohrogue obeomuhtapu Josué. “Erāre güimuhtaro dopa iique mua,” arī obeopu. Eropigu gajirā surarare masa ihmudorebiripu. Eropigu duhricādorepu ero majarā iabirogue. Eropirā īgu obeomuhtanirā iri macā taro pohrogue omañorā güirā iro dopa. Erā guyarā iiñorā. Erā eropa omacū īarā, iri macā majarā erāre wejēdiarā nurusiaqāriñorā. Iri macā majarā wiriacū īarā, ero duhri oyarā surarapu iri macāre ñaja wañorā. Eropa ñajarā, iri macāre soecāñorā. Erā eropa soerisibu erā mera majarā omamuhtanirāpu maji nugajañorā. Maji nugaja, iri macā majarāre erāre nurusianirāre wejē pehocāñorā. Erā eropa wejē tuhajacū iri macā majare, erā ejorā sāre erā aīcū, “Óaroca,” arīpu Goāmu.

Puhru Ebal waīcadigū utāggue Goāmure umupeori mesare iipu Josué. Utā mera iipu. Īgu eropa iicū iri mesa weca īgu acawererā, Israel masa waimurāre wejē, soemuju, Goāmure umupeoñorā. Eropigu irigu áriri utāyegue Goāmu dorerire gojatupu Josué. Moisére Goāmu īgu ora dorerire iri utāyegue gojatupu īgu. Gojatu tuhaja, Israel masa erā peeboro dopa iri dorerire buhepu. Ópa arī buhepu:

—Goāmu dorerire mua iicū, īgupu muare õaro iigacumi. Īgu dorerire tarinagarā ñero tarirāca, arī buhepu erāre iri dorerire.

Ero core Moisés muru īgu sīriboro core, eropa buhedorepu Israel masare. Eropigu īgu arīdiro dopata buhepu Josué erāre.

Gabaón majarā Israel masare guyañorā Josué 9

Eropii Canaán yeba Gabaón waīcuri macā árīyoro. Ero majarā Israel masare güitaricāñorā. Israel masa gaji macāri majarāre erā tarinagarā erā wejērare peebeoñorā. Eropirā güitaricāñorā. Eropa güirā Israel masare guyarā warā iiñorā. Yoarogue arinirā iro dopa ii ihmudiarā, Israel masa pohro waboro core suhri mårare sāña, borewijira panre aīgāñorā. Erā pohrogue ejarā opa arī guyañorā erāre:

—Yoaro majarā āhraa gua. Eropirā gua mera òaro árīque mua. Mari basi game wejēbiricārā. Óaro árīrā, arīñorā Josuérē.

Erā eropa arīcū peegu Josué irire Goāmure ne serēpi īabiripu. Eropirā Gabaón majarā erā guyarire peerā, òpa arīñorā erāre Israel masa.

—Game wejēbiricārā. Mari òaro árīcārā, arīñorā Gabaón majarāre.

Eropa arīrā, Gabaón majarāre wejēbiriñorā Israel masa. Uhrenu erā eropa arīra puhru, Israel masa masiñorā Gabaón majarā Canaán yeba majarā erā árīcū. Eropa masiquererātā erāre wejē masibiriñorā, muare wejēsome arī tuhajanirā árīrā. Eropa wejēbirā erāre mohme corerāre acuñorā Israel masa. Eropirā Gabaón majarā Israel masare peare coā corerā, decore waabasa corerā árīmuriñorā.

Baja macāri majarāre tarinugañorā Israel masa Josué 10-12

Eropii Canaán yebata Jerusalén waicuri macā árīyoro. Iri macā majarā weca opu árīpu. Eropigu Gabaón majarā Israel masare “Óaro árīrā,” erā arīcū peebeopu īgu, Jerusalén majagu opu. Eropa peebeogu güiñaripu Israel masa sāre, Gabaón majarā sāre. Eropigu gajirā oparāre wapicuri macāri majarāre game wejēdoregu sihubeopu. Eropirā erā árīpehrerā erā surarare gameneo, Gabaón majarā mera game wejērā wañorā. Erā eropa aricū īarā, Gabaón majarā Israel masare erāre itamu doreñorā. “Mari basi game wejēbiricārā,” Israel masa mera arīñirā árīñorā. Eropirā Israel masare sihuñorā, erāre game wejētamau dorerā. Erā eropa sihucū īagu Goāmu Josuérē òpa arīpu:

—Güibita. Erā mera mua game wejēcū muare itamugura, arīpu Josuérē.

Īgu eropa arīcū Josué surarare īgu gameneo dorera puhru, erā árīpehrerā cinco macāri majarā mera game wejērā wañorā. Erā eropa game wejēcū īagu Goāmu erāre Israel masare òaro itamupu. Īgu itamucū cinco macāri majarā surarare tarinugañorā. Erā wejēduanirā oma duhricāñorā. Erā eropa

duhricū īarā erāre nurusiaqā, wejē pehocāñorā. Ōpa itamupu Goāmu Israel masare. Umaro maja yusari diparure omedijupu. Iri diparu buriri diparu áriyoro. Deco ariro dopata iri diparu dijariyoro. Eropiro iri diparu bajarā surarare, Israel masare īhaturirāre wejēyoro. Israel masa surara erā wejēdiro tauro, iri diparupu gajirā surarare yuri dijibeja wejēyoro. Eropigu Israel masare itamugā iipu Goāmu. I sāre erāre itamupu. Erā game wejērisibu ñami waro iiyoro. Eropa wacū īagu, Josué ero majarāre irinuta wejē pehodiagu Goāmure serēpu. “Abe umentu majagu murarota tuyacāporo,” arī serēpu Goāmure. Īgu eropa serēcū peegu, abe umentu majagure murarota dujatuhacū iipu Goāmu. Eropigu irinure mata naicū iibiripu. Eropiro yoarinu áriyoro. Īgu eropa iicū Israel masa erāre īhaturirāre õaro wejē pehocāñorā. Erāre tarinuga tuhaja, erā wejēnirā ya macārigue wañorā. Iri macārigue ejarā, ero árīrāre, duhyanirāre wejē pehocāñorā daja.

Erā eropa iirare peebeopu, Hazor waīcuri macā majarā weca opu. Eropa peebeogu gaji macāri majarā weca oparā mera gamenerepu īgu sā. Eropa gamenere tuhaja, erā mera weretamu tuhaja, árīpehrerā erā yarā surara mera, Israel masare game wejērā wariforā. Cabayua sāre, cabayua mera erā tarari gasi, turūri gasi sāre, opañorā erā. Erā eropa opaquerecūta Goāmu ōpa arīpu Josuérē:

—Güibita erāre. Ñamigāre iinosibuta erāre wejē pehocārāca muā. Muare itamugura, arīpu īgure Goāmu.

Īgu eropa arīcū peegu, Josuépu īgu surarare aīgā wapu, Hazor majarā mera game wejēgu waga. Eropa game wejērā Israel masa erāre īhaturirāre wejē pehocāñorā. Eropa iituhajarā, erā turūri gasire soecāñorā. Cabayua sāre ñigari maja wadarire patacāñorā. Erāre eropa iituhaja, Hazor waīcuri macāgue wañorā. Erogue ejarā ero majarā sāre tarinuga wejēñorā. Iri macāre soecāñorā. Eropa iituhaja gaji macārigue eja, iri macāri majarā sāre tarinuga wejēñorā. Iri macāri maja wirire iisiridiju pehocāñorā. Eropirā ero majarā ejorāre, erā doberi opara sāre, aī dibuñorā. Eropa game wejērā, Israel masa baja macāri majarāre, Canaán yeba majarāre, tarinugañorā. Eropa tarinugarā iri yebare ero árīnirā mārare ēmapehocāñorā.

**Canaán waīcuri yebare Josué duca
wapi Israel masare**
Josué 13-22

Eropii baja macāri majarā mera, erā eropa game wejēcū, baja bojori tariyoro. Eropigu iri macārire erā tarinugara puhru Josuépu bugu waga iipu. Ópa arīpu Goāmu īgure:

—Gaji macāri majarā duhyama, mua tarinugamorā. Eropa erā duhya querecūta, dohpaguere i yebare, Canaán yebare duca waque Israel masare. Nueve cururi majarāre gaji curu deco majarāre i yebare duca waque. Jordán waīcuriya abe muririropu árīri yebare opabirā dihtare, i yebare duca waque, arīpu Goāmu Josuére.

Ígu eropa arīcū peegu ígu arīdiro dopata iipu Josué. Eleazar pahia opa īgure itamupu, ígu eropa duca wacū. Iri cururi majarā oparā sā īgure itamuñorā. Iri yebare duca wamorā, “¿Noa ya yebapu dujarocuri?” arīrā dea wajatabirañorā.

Eropii Caleb ero árīpu. Ígu ero coregue Canaán yebague duhri īamahtanirā mera majagu árīpu. Irisibuguere gajirā güirā árīcū īha, Calebpu Israel masare “Goāmure guñaturaque,” arīgu Canaán yebaguere wadoreripu. Ígu eropa Goāmure guñaturacū īagu, Moiséspu òpa arītuhajapu īgure:

—Duhri īarā mera muhu ejara yeba, mu ya yeba árīburi yeba árīniguicāroca. Mu parāmerā ya yeba sā árīniguicāroca, arīpu Moisés ero coregue Calebre.

Ígu eropa arīrare guñagu iri yebare serépu Caleb Josuére. Ígu eropa serēcū “Jah,” arīpu Josué. Eropa arīgu Hebrón waīcuri macāre ópu īgure. Ígu eropa ocū, Caleb sā Hebrón majarā mera game wejērā erāre tarinugañorā. Eropa tarinugara, iri macāre ēmañorā erāre. Calebpu Judá ya curu majagu árīpu. Eropiro īgure ígu ora yeba, Judá ya curu majarā ya yeba árīyoro iri yeba. Surpague árīyoro, Judá ya curu majarā ya yeba. Iri yeba árīyoro Jerusalén waīcuri macā. Iri macā majarā Jebuseos masa waīcuñorā. Erāre tarinuga masibiriñorā Israel masa. Eropirā Jebuseos masa, Israel masa mera yujuro mera iri macāta árīñorā.

Canaán yeba norteguepu áriri yebare Efraín ya curu majarāre, Manasés ya curu majarāre, gajipu masegue áribirāre ópu. Gajirā Manasés ya curu majarā Jordán sipu masegue áriri yebare añirā áriñorā.

Eropirā Silo waicuri macā, Goāmu wihire waimurā gasiri wihire nuguñorā Israel masa. Erā nugurisibure, siete cururi majarāre yebare duca wanibiripu dohpa. Eropigu Josué iri cururi majarāre duca wapu, Canaán yeba áriri yebare. Simeón ya curu majarāre, Benjamín ya curu majarāre, Judá ya curu majarā ya yeba pohro áriri yebare ópu. Eropirā Zabulón ya curu majarāre, Isacar ya curu majarāre, Aser ya curu majarāre, Neftalí ya curu majarāre, Dan ya curu majarāre nortepu áriri yebare ópu. Eropa duca watuhā pahia sāre, Leví ya curu majarā sāre cuarenta y ocho macārire ópu. Erāpure yeba gohrare obiripu. Eropigu iri macārire ópu erāre. Iri macārire ogu, seis macārire erā doreburi macārire apipu. Masare guñaña marirogā wejēnirā iri macārigue erā duhri ejacū, erā wejēdiga muru acawererā erāre dipuwaja moamasibiriñorā. Iri yebare duca watuhaja, Josué ópa arī werepu Rubén ya curu majarāre, Gad ya curu majarāre, Manasés ya curu majarāre deco majarāre:

—Goāmu dorediro dopata iiabu mua. Mua acawererāre “Erāre Canaán majarāre game wejētamurāca,” mua arīdiro dopata iiabu mua. Dohpaguere Jordán sipu masegue mua ya yebague dujaque mua. Eropa dujajarā, Goāmu dorerire òaro iique. Ígure turaro mahique. Eropirā ígu gamediro dopata iiniguicāque mua, arípu Josué iri cururi majarāre.

Goāmu yare weretaupu Josué Israel masare Josué 23-24

Puhra buga wagá gohra, Israel masa weca oparāre sihubeopa. Erāre ópa arī werepu Josué:

—I yebare Goāmu ohoami marire. Eropirā i yebare mari opaboro dopa marire ígu itamucū íabu mua. Eropa íanirā árīrā, Moisés marire ígu doreri apirare tarinugabiricāque mua. Yujurā yeri Canaán yeba majarā i yeba árinima. Erāre wapicubiricāque. Erā mera mojotō diribiricāque. Eropirā erā

wéanirā “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeobiricāque. Mua erāre wapicucū, erā wéanirāre mua umupeocū īagu Goāmu muare itamunemosome. I yeba Canaán yeba majarāre muare cōābasosome īgu. Eropirā erā ūho dujarā, muare ūnero iicū iirācoma. Marire wuaro itamuami Goāmu. Eropa itamudiga árīqueregata īgure mari tarinugacū, erā wéanirāre mari umupeocū īagu, guataricāgucumi mari mera. Eropa guagu marire i yebare ēmacāgucumi. Mari acawererāre iribojegue majarāre, Abraham sāre Goāmu itamumuripu. Mari sāre ūaro iiами īgu. Eropirā “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeobiricāque. Goāmu gohra dihtare umupeoque, arīpu Josué.

Ígu eropa arīcū peerā “Jau,” arīñorā Israel masa. Erā eropa arītuahajara puhru, erā ya cururi nuch erā ya yebargue dujaapehrea wañorā. José muru acawererā erā ya yebague ejarā, īgu José muru ya gōarire yaañorā. Erā Epiptogue aīgārira gōari árīyoro. Iri yeba Israel masa ya yeba árīro, Canaán yeba waīcu nemobiriyoro. Iri yeba Israel yeba waīchuyoro pare.

Ígu masare īgu werera puhru, merogā árīniguiri Josué sīria wapu pare. Ígu eropa sīricū īarā, īgu acawererā īgure yaañorā. Ígu ya macā Efraín ya curu majarā ya yeba árīyoro. Iri curu majagu muru árīpu Josué. Ígu árīnicū Israel masa, Goāmure umupeoñorā. Goāmu erā mera īgu game wejētamucū īanirā árīrā, erā ya cururi majarā oparā erā árīnicū, Israel masapu Goāmure umupeoriñorā dohpa.

Israel masa Goāmure tarinuga nugañorā Jueces 1.1-3.6

Eropii Josué gajirā oparā sā erā sīrira puhru, gaji turi majarā erā porāpu Goāmu dorerire tarinuga nugañorā. Eropa Goāmure tarinugarā yujurā yeri Canaán yeba majarāre iri yebague iribojegue árīnirāre ne tarinugarā wabiriñorā. Eropirā erāre Goāmu dorediro dopata erā ya yebare wejē cōabiriñorā . Eropirā yujurā yeri macāri majarā mera weretamu, “Mari basi game wejēbircārā,” arīrā, iri macāri majarāre waja seañorā Israel masa. Eropirā Canaán yeba majarā iri yeba erā árīnicū,

Israel masa erāre īhacū erā yarā wéanirāre, “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeo nugañorā. Eropirā Canaán yeba majarā mera mojotō dirinugañorā. Erā eropa iicū īagu, guapu Goāmu. īgu dorerire tarinugarā iiñorā erā. Goāmu erāre, Canaán yeba majarāre áripehrerāre wejē doreripu. Eropigu erāre ero majarā mera mojotō diri dorebiriripu. Ero majarā mera wapicu dorebiriripu. Erā yarā wéanirāre “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeo dorebiriripu. īgu eropa dorebiri querecūta, īigure tarinugañorā erāpa. Erā eropa tarinugacū īagu, Goāmu īgu yagu angelre erāre weredoregū obeopu. Ópa arīpu angel erāre:

—Goāmu mua tarinagara dipuwaja, ne dipaturi īgu muare itamunemosome. Canaán yeba majarāre, i yebare cōāwiubasa nemosome. Eropirā erā i yeba árīrā muare goroweorācoma. Muare turaro īhaturirā árīrācoma, arīpu angel Israel masare.

Ígu eropa arīcū peerā, Israel masa turaro bujawereñorā. Eropa bujawererā waimurāre wejē soemuju, Goāmure umupeoñorā.

Eropirā erā Canaán yeba majarāre cóābirā, erā mera iri yeba árīmuriñorā. Eropirā dipaturi iri yeba majarā yarā wéanirāre umupeonugañorā daja. Eropirā ero majarā mera mojotō diriñorā daja. Erā eropa iicū íagu guapu Goāmu dipaturi daja. Eropa guagu erāre ihaturirāre erā mera game wejēcū iipu. Erā eropa game wejē erāre tarinugacū ïarā, Israel masa Goāmure serēñorā turaro:

—Guare itamuque, arī serēñorā.

Erā eropa arīcū peegu Goāmu erāre dorebugure, masare ëha beyebugure apipu. Ígu apidigu erāre ígu itamucū, erāpu Goāmure umupeoniriñorā. Eropirā ígu ëha beyedigu ígu sīrira pahra “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre umupeoñorā daja. Yoariboje eropa dihta iiniguicā mariñorā erā.

**Israel masare doremorāre, ëha beyemorāre
Jueces waicurāre apipu Goāmu**
Jueces 3.7-5.31

(Hechos 13.20; Hebreos 11.32-38)

Eropii Mesopotamia yeba majarā, gajipu majarā árīrā, Israel masare game wejē tarinuga muhtarā árīñorā. Israel masa “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre erā umupeora dipuwaja Mesopotamia majarāre erāre tarinugacū iipu Goāmu. Erā eropa tarinugacū Mesopotamia yeba majagu Israel masa weca opu ñajapu. Ocho bojori gohra erāre doregu iipu. Eropirā Israel masa Goāmure serēñorā daja:

—Guare itamuque, arī serēñorā.

Erā eropa arīcū peegu Goāmu erāre itamupu. Eropigu Otoniel waicugure erāre itamudorepu. Ígu Caleb paturu majagu árīpu. Eropigu ígu surara mera Mesopotamia majarā mera game wejēgu, erāre tarinugapu. Goāmu erāre itamupu erā eropa game wejēcū. Eropigu Otoniel Israel masare dorebu ñajapu. Cuarenta bojori gohra erāre doregu árīpu.

Otoniel īgu sīrira puhru dipaturi Israel masa Goāmure tarinugañorā daja. Erā eropa tarinugacū Moab yeba majarā erā mera game wejē, erāre tarinugañorā. Israel masa erā Goāmure tarinugara dipuwaja eropa fiero tariñorā erā. Europa erāre tarinugacū, Moab majarā opu, Israel masare opu áripu. Dieciocho bojori gohra erā opu áripu. Irisibure fiero tariñorā. Eropirā Israel masa Goāmu gohrare serēñorā daja:

—Guare itamuque, arī serēñorā daja.

Erā eropa arī serēcū peegu, Aod waīcugure Israel masare itamubugure apipu Goāmu. Eropigu īgure Israel masare Moab yeba majarā mera game wejēdorepu. Eropigu erāre tarinugacū iipu. Moab yeba majarāre erā tarinugara puhru, Israel masa ñaro áriñorā. Ochenta bojori gohra ñaro áriñorā.

Irisibure gajigu sā áripu Israel masare itamuga. īgu Samagar waīcugu áripu. Wecuare erā nurasia erā dotedigu mera seis cientos filisteo masare wejēpu.

Eropii Aod īgu sīrira puhru, Israel masa Goāmure tarinugañorā daja. Erā eropa tarinugacū, Canaán yeba majarā erā mera game wejērā erāre tarinugañorā. Goāmupu eropa wadorepu erāre. Eropirā Israel masare tarinuga, erā weca oparā ñajañorā. Canaán majarā surara opu Sísara waīcugu áripu. Eropigu veinte bojori gohra Israel masare fiero iipu īgu. īgu eropa fiero iicū ñarā Israel masa Goāmure serēñorā daja:

—Guare itamuque, arī serēñorā.

Erā eropa arī serērisibure, Israel masare dorego Débora waīcugo áripo. Igo eropa árīgo árīcū Goāmu igore ñopu arīpu:

—Tabor waīcudiga utāgu pohrogue wa doreque Barac waīcugure. Diez mil surarare aīgā doreque īgure. Eropirā erā Sísara yarā surara mera game wejērācoma. Europa game wejērā, Israel masa Barac sā erāre ñhaturirāre tarinugarácoma, arīpu Goāmu igore.

īgu eropa arīcū peego, igopu Baracre Goāmu eropa arīrare wereturiapo. Igo eropa werequerecūta īgupu güipu. Europa güigü igore ñopu arīpu:

—Yu mera muha wacū wagura. Mu wabiricū wasome yuhu, arīpu īgu.

—Jau, wagora. Yu eropa wacū Sísarare wejēbogo nomeo árīgocumo. Mapu īgure wejēsome. Goāmu mure īgure wejē doresome, eropa güigü muha árīcū, arīpo igo īgure.

Eropirā Barac, Débora mera Israel masa surarare gamenere dore, waha wañorā. Eropa warā, Canaán yeba majarā surara mera game wejērā wañorā. Eropa game wejērā, Canaán yeba majarāre tarinugañorā. Erā eropa tarinuga querecūta Sísara Canaán yeba majarā opa duhrigā wapu. Eropa duhrigā Quenita masu ya wihigue waimurā gasiri wihigue duhri ñajariþu. Quenita masa, Canaán yeba majarā mera ðaro árīriñorā. Eropa árīquererā Israel masa erā pēhñarā árīñorā erā. Eropigu iri wihi majagu maripu Sísara īgu ejacū. īgu pēhñarā pohrogue Israel masa pohrogue árīpu īgu. Eropigo īgu marapo dihta igo ya wihi árīpo Sísara īgu ejacū. Igo Jael waicugo árīpo. Eropigo īgu ejacū īago, īgure ñajari dorepo. īgu eropa ñajariçū īgure wecu āpicōre ópo ihridorego. īgu ihri tuhajacū īgure diburipo. Eropa dibugo eropa iicágō iipo. Guyago iipo. Israel masapure itamugo iipo. Eropigo Sísara īgu caria wacū īago, yucu duca erā usipura duca mera īgu dipurure papua, īgure wejēpo. Puhru Barac Sísara murure wejēbugu īgu ahma eracū, igo īgu daphu murarore ihmupo īgure. Eropirā irinu Israel masa Canaán yeba majarāre ðaro wejē pehocāñorā. Eropirā Barac, Débora

mera irire ñaro bayañorā. Goāmu erāre īga itamurare wererā ñaro bayañorā. Ero majarāre eropa tarinugara puhru, Israel masa ñaro árīñorā. Cuarenta bojori gohra ñaro árīñorā.

**Madianita masa mera, Israel masa erā game
wejēcū, Goāmu Gedeónre Israel
masare itamudorepu**

Jueces 6.1-8.29

Puhru Débora igo sīrira puhru, dipaturi Israel masa Goāmu dorerire tarinugañorā daja. Erā eropa tarinugacū īagu erāre dipuwaja moapu Goāmu. Erā mera Madianita masa game wejērā erāre tarinugañorā. Goāmu erāre tarinugacū iipu. Eropi game wejē tarinuga, siete bojori gohra erāre oparā ñaja doremuriñorā. Eropirā Madianita masa, Amalecita masa mera, gajirā masa mera Israel masare ñero ii birañorā. Erā ya poheri majare cōācā muriñorā. Eropiro erāre bari mariyoro. Eropa ñero tarirā Israel masa Goāmure serēñorā daja:

—Guare itamuque, arī serēñorā.

Erā eropa arī serēcū peegu, Goāmu erāre ñpa arīpu:

—Bajasiburi muare yuhu itamuquerecūta yure yuhridiabirabu mua. “Goāmu áhrimi,” mua arī wéanirāre umupeobircāque, yuhu arīquerecūta muapu yure peebirabu, arīpu erāre.

Eropa arīquereguta erāre itamugūrigu iipu. Eropigu angelre yujugu Israel masu pohrogue obeopu, Gedeón waicugu pohrogue. īgu pohrogue ejagu ñpa arī werepu:

—Goāmu mure itamugacumi. Mupu māma mera Madianita masare tarinugaguca, arīpu īgure angel.

—Yure masiña mara, arī yuhripu Gedeón.

īgu eropa arīcū Goāmu yuhripu īgure:

—Yupu erāre tarinugagura. Yuhu muare erāre tarinugacū iigura, arī yuhripu Goāmu.

Eropa arīgu, erā wéanirāre erā umupeori mesarire cōādorepu. Gedeón pagu iira mesa árīriyoro. Baal waicugu wéadigure erā waimurā wejē soemuju umupeori mesa árīyoro iri mesa. Eropigu īgu pagure güiquereguta Goāmure yuhripu. īgu

arídiro dopata iipu. Eropa güigu árígua ñami iri mesare cóacápua. Boyoro ígu cóárare ñarā, ígu ya macā majará ígure wejēdiañorā. Erā eropa wejēdiacū íagu, ígu pagu ñpa arípu erāre:

—Baal Goámu gohra árígua, ígu basi Gedeónre dipuwaja moaboanumi, arípu Gedeón pagu.

Ígu eropa aríci erā Gedeónre wejēbiriorā. Puhru Medianita masa, Amalecita masa mera, erā yarā surarare, bajarare gameneo Israel masa ya yebague ejañorā. Erā eropa ejacū íagu, Gedeón sā bajarā surarare gameneo dorepu. Ígu eropa ii dorequerecūta, Goámu ñpa arípu ígure:

—Mu yarā surara bajatariarā áhrima. Eropigü güirare erā ya wirigue duja doreque, arípu ígure.

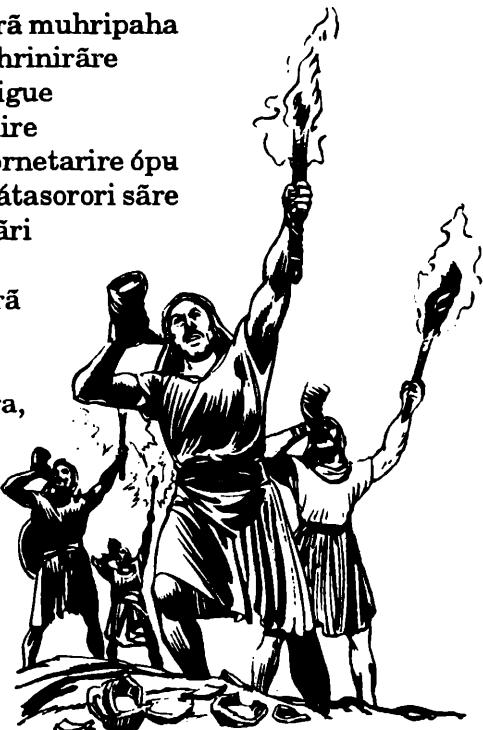
Ígu eropa aríci ígu arídiro dopata iipu Gedeón. Ígu eropa iiquerecūta ñpa arípu Goámu ígure:

—Mu yarā surara bajarā gohra árínima dohpa. Eropigü erāre aíbuhaque peramague.

Ígu eropa aríci ígu arídiro dopata ígu surarare aíbuhapu Gedeón. Eropa aíbuha tuhajagü erāre decore ihri dorepu. Ígu eropa ihri dorecū erā ihriñorā. Trescientos gohra una erā mojotōri mera decore waa aí ihriñorā. Erāre beyepu Gedeón ígu

yarā surara árīmorāre. Gajirā muhripaha
 ihrinirāre, diayea iiro dopa ihrinirāre
 beyebiripu. Erāre erā ya wirigue
 dujadorepu. Eropigu iri ñamire
 áripehrerāre īgu surarare cornetarire ópu
 Gedeón. Sihāri yucu sāre, mātasorori sāre
 ópu erāre. Mātasororipu sihāri
 yucure erā bua cāhmotaburi
 árīyoro. Erāre ihaturirāre erā
 sihāri yucure ihari arīrā, iri
 yucure bua cāhmota dorepu
 erāre. Eropirā cornetari mera,
 sihāri yucu mera,
 mātasorori mera erāre
 wejēmorā carīri gohro
 turo pohro ejañorā. Erā
 sihāri yucure sihā,
 buañorā mātasorori
 mera. Eropigu Gedeón
 īgu ya cornetare puripu.
 īgu eropa puricū pee, īgu
 yarā surara sā erā ya
 cornetarire puripehrea wañorā. Eropa purirā mātasororire
 bojeñorā. Erā eropa bojecū mata erā sihāri yucu boyoma wayoro.
 Iri sororire bojetuhaja erā áripehrerā yujuro mera ópa arī
 gaguiniguiñorā:

—Gedeón mera Goāmu guare itamugacumi, arī
 gaguiniguiñorā.

Eropa arī gaguinigui tuhaja erā trescientos surara erota
 erāre game wejēmorā carīri gohro pohrogueda niguiñorā.
 Eropirā erāre ihaturirā erāre pee uca wañorā. Eropirā
 güitaricāñorā. Eropa güirā, wisia waha erā basita game
 wejēcāñorā erā. Eropa game wejērā, güi, duhri omagā wañorā.
 Erā eropa omagā wacū ñarā, gajirā Israel masa surara, Gedeón
 yarā árībirā, duhri omagārāre nurusia wejēcāñorā. Eropirā
 Jordán gajipu masegue Madianita masa yarā surara erā
 taribujadiacū, gajirā Israel masa yarā surara erāre cāhmota
 wejēñorā. Perā erā oparā sāre wejēñorā. Eropirā Gedeón sā,
 Jordán sipu masegue taribujaja, gajirā Madianita masa weca

oparāre ñeha, wejēñorā. Eropirā Gedeón sā Midianita masare erā tarinugara puhru Israel masa īgure erā opu acudiariñorā. Erā eropa acudiacū masigu òpa arīpu Gedeón erāre:

—Yure mua opu árīsome. Yu magu sā mua opu árīsome. Goāmupu mua opu árīgucumi, arīpu Gedeón.

Eropa arītuhaba erāre ïhaturirāre erā ēmara gamiri siarire serēpu ìgu. Ìgu eropa serēcū gamiri siarire, oro mera erā iirare oñorā erā ìgure. Iri gamiri siari mera miri cāmisagāre iipu, pahia erā oparo dopata. Puhru cuarenta bojori gohra Israel masa òaro árīñorā. Eropirā puhru erā ìgu iira cāmisagāre umupeoñorā. “Goāmu áhrimi” erā arī wéanirāre erā umupeoro dopata iri cāmisagā sāre umupeoñorā. Goāmure umupeobirā, iri cāmisagāre umupeoñorā.

Israel masare doremorāre gajirā sāre apipu Goāmu

Jueces 8.30-12.15

Eropii ìgu sīriboro core Gedeón setenta gohra porācypu. Bajarā nome marapocagu árīpu. Yujugu porācypu ìgu pohromajago mera. Ìgu igo magu Abimelec waīcagu árīpu. Eropirā Gedeón ìgu sīririra puhru, Israel masa erā wéanirāre umupeoñorā daja. Eropii ìgu magu Abimelec, Siquem waīcuri macāgue ejapu. Iri macā ìgu pago igo árīra macā árīyoro. Erogue ejagu ero majarāre òpa arīpu:

—Yure mua opu acuque, arīpu.

Eropirā ero majarā ìgure opu acuñorā. Eropigu ìgu mera majarā mera Abimelec ìgu pagu porāre setenta pagu porāre wejē pehocāpu. Jotam dihtare wejēbiripu. Ìgupu duhricāpu erāre. Puhru Siquemgue Abimelec sā ya macā turogue eja, yoañariogue nugaja ero majarāre gaguinigui beopu. Òpa arī gaguinigui beopu erāre Jotam:

—Yu pagu muare ìgu itamuquerecūta ìgu porāre ñetariaro iiabu mua. Mua sā, Abimelec yu tīgu sā, yu tīrare mua wejēra dipuwaja ñero tarirāca, arī gaguinigui beopu erāre.

Eropirā uhire bojori puhru Abimelec Siquem majarā mera erā basi game wejēñorā. Eropa game wejērā Abimelec ìgu mera majarā mera Siquem majarāre tarinugañorā. Eropirā wuari wihihue, árīpehrerā Siquem majarā iri wihihue erā árīcū, iri

wihire soecāpu. Eropa soegu ero majarāre wejēpehopu. Puhru gaji macā majarā mera Abimelec īgu game wejēcū, yujugo nomeo wuariye utāye mera mehdiju, īgure wejēcāpo, īgu dipuru gohra mehpeo nijago.

Abimelec īgu sīira puhru, Tola waīcugu Israel masare dorebugu árīpu Goāmu dorero mera. Veintitrés bojori gohra erāre doregu árīpu. īgu puhru Jair waīcugu ñajapu daja erāre dorebu. īgu veintidós bojori gohra erāre doregu árīpu.

Puhru filisteo masa, Amonita masa mera, Israel masare game wejē tarinugañorā. Eropa erāre tarinugarā erāre dorera ñajauñorā. Dieciocho bojori gohra erāre ñero dore ii birañorā. “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre Israel masa erā umupeora dipuwaja, Goāmu erāre eropa dipuwaja moagu iipu. Eropa ñero tarirā erā Goāmure serēñorā daja:

—Guare itamuque, arīñorā erā.

Erā eropa arī serēcū Goāmu òpa arī werepu erāre:

—Mua umupeorāre, “Goāmu áhrimi,” mua arīrāre serēque mua. Dohpaguere mua ñero taricū erāpu muare itamuporo, arīpu Goāmu.

īgu eropa arīcū peerā erā wéanirāre umupeo nemobiriñorā. Eropata pihricāñorā. Erā eropa pihricācū īagu, Goāmu erāre itamupu. Irisibure Jefté waīcugu Israel masu árīpu. Óagu surara árīpu. Jefté Galaad waīcugu magu árīpu. Eropigo Jefté pagopu uma mera ñero iigo árīpo. Eropirā Jefté pago gajigo árīcū īha, īgu pagu porāpu īgure īhaturiñorā. Eropa īhaturirā īgure cōañorā wihiguere. Eropa īhaturi quererā Amonita masa surara Israel masare erā game wejēcū ītarā īgu pagu porā īgure erā surara opu acudiañorā. Eropirā īgure sihu òpa arīñorā:

—Marire īhaturirāre muhu game wejē erāre muhu tarinugacū, mure opu acurāca. Guare dorebugure acurāca mure, arīñorā īgure.

—Jau, arīpu īgu erāre.

Eropa arītuhaja Amonita masa opure òpa arī serēpi beopu Jefté:

—¿Dohpa árironojore Israel masa mera game wejēdiari mua? arī serēpi beopu.

īgu eropa arī serēpi beocū, Amonita masa opu òpa arī yahri beopu īgure:

—Mua Israel masa gua ya yebare ēhmabu guare. Mua eropa iira dipuwaja, mua mera game wejēdiaa gua, arī yahri beopu.

Ígu eropa arī yahri beocū Jefté òpa arī were beopu íigure:

—Mua ya yebare ēmabirabu gua, arī were beopu.

Ígu eropa arī werequerecūta, Amonita masa opu íigure peediabiripu. Israel masa mera game wejē dorepu ígu yarā surarare. Erā eropa game wejēcū, Jefté ígu yarā mera erāre tarinugañorā.

Erā acawererāre, gajirā Israel masare werebiriquererā, erāre ihaturirāre game wejē tarinugañorā. Erā eropa werebiricū iarā, Efraín ya curu majarā Jefté mera guañorā. Eropirā Jefté ya curu majarā, Efraín ya curu majarā mera game wejēñorā. Jefté ya curu majarā Manasés muru ya curu gohra árīñorā. Eropa game wejērā bajarā Efraín ya curu majarā síria wañorā. Eropigu Jefté Israel masare doregu árīpu. Seis bojori gohra erāre doregu árīpu.

Puhru Jefté ígu sīrira puhru, Ibzán waicugupu Israel masare doregu árīpu. Siete bojori gohra erāre doregu árīpu. Ígu puhra Elón waicugua diez bojori gohra erāre doregu árīpu. Ígu puhra Abdón waicugua ocho bojori gohra erāre doregu árīpu.

**Filisteos masa Israel masare erā tarinugadiacū,
Sansón ígu acawererāre, Israel
masare itamupu**
Jueces 13-16

Eropii Abdón ígu sīrira puhra, Israel masa dipaturi Goāmu dorerire tarinugañorā daja. Erā eropa tarinugacū íagu, Goāmu erāre dipuwaja moapu. Eropigu erāre ihaturirā filisteos masa erāre erā tarinugacū eropa pepicāpu ígu Goāmu. Eropirā filisteos masa Israel masare dorera ñajañorā.

Puhra Goāmu ígu yagu angelre Israel maso pohrogue obeopu. Igore weredoregu obeopu. Igopu porā marigo árīpo. Ópa arīpu angel igore:

—Porā marigo áhrraa muhu. Eropa árīqueregota muhu porācugoca. Mu magu nazareo masu, Goāmu yagu árībugu

árígucumi. Eropigu poari seasúña marigu árígucumi. Ne ígu poarire sea doresome. Eropigo mu sā vinore gaji pāhmuri decore ihribiricāque. Eropigo guhraricurā dopa, Goāmu ígu arīrāre waimurāre babiricāque. Mu magu filisteo masa mera game wejégu, erāre tarinugagucumi, arípu angel igore.

Eropa arītuhaba waha wapu. Ígu wara puhru igo marapure irire werego wapo. Igo marapuru serēpu daja Goāmure, angelre obeo doregu, “¿Majigu muhu guare obugure dohpa iirācuri?” arīgu. Eropigu Goāmu dipaturi angelre weredoregu erā pohrogue obeopu daja. Eropa obeocū, igore ígu wererare “Diayeta áhraa,” arī masiñorā pare.

Ígu eropa arī werediro dopata wayoro. Eropirā erā porācuñorā. Eropa porācurā, ígugāre Sansón waīyeñorā. Eropigu Goāmu ígugāre itamupu. Ígu itamucū turagu wapu ígu. Eropigu bugu wagu bajarā filisteos masare wejē, erā ya poheri majā ducare soepehocápu. Ígu Israel masare doregu ñajaru. Veinte bojori gohra erāre doregu árīpu. Eropirā filisteos masa ígure wejēdiñorā. Eropa wejēdiñorā, yujugore Sansón weretamugore, erā acaweregore ópa arīñorā:

—Sansón ígu turarire masidiaca gua. Ígure serēpique irire. Mure ígu werecū guare wereque muhu. Ígure tarinugamorā iiaa gua. Gua arīdiro dopata muhu iicū mure wajayerāca, arīñorā erā igore Dalila waīchugore.

Erā eropa arīcū peego igo “Jah,” arī, Sansónre serēpi īapo:

—¿Duhpigu turatariagu áhriri muhu? ¿Dohpa mure tarinugabocuri gajigu? arī serēpipo igo ígure.

Igo eropa arī serēpicū peegu, ígu ópa arī guyapu igore:

—Siete dari wecua gasiri dari erā bojobirira dari mera, yure erā diricū ne turabigu dujaguca yahu, arī guyapu igore.

Ígu eropa arīcū peego, filisteos masare iri darire aīgāri dore ígure diricāpo. Filisteos masa igo ya wihi duhri árīcū ígure diriripo igo. Diri tuhaba, ígure ópa arī gaguiniguipo:

—Filisteos masa mure ñearā ahrima, arī gaguiniguipo ópa ígure.

Erā diayeta ígure ñeamorā árīñorā. Ígupu mata iri darire tahria wacū iipu. Eropirā dohpa ii ñea masibiriñorā erā.

Puhru dipaturi ígure serēpipo daja igo:

—Yure guyabu muhu. Diaye wereque yure. ¿Duhpigu turagu áhriri muhu? arī serēpipo ígure.

Igo eropa serēpicā
dipaturi īgu guyagu õpa
arīpu:

—Siete yuradari
mamadari mera, yure
erā diricū, ne turabigu
iro dopata dujaboaya
yahu, arī guyapu daja
igore.

Īgu eropa arīcū
peego igopu, yuradari
mera īgure dihri, õpa
arī gaguiniguipo:

—Filisteos masa

mure ñearā ahrima, arī gaguiniguipo daja igo.

Igo eropa arīcū peegu īgu, iri darire mata tahria wacū iipu.
Eropirā filisteos masa īgu ya wihi árīquererā īgure
ñeamasibiriñorā.

Puhra dipaturi īgure serēpipo daja:

—¿Duhpigū turagu āhriri muhu? arī serēpipo igo.

Igo eropa arīcū peegu dipaturi guyapu daja igore.

Īgu eropa guyacū dipaturi īgure serēpipo daja:

—Yure mahigu, yure gayabiriboaya muhu. ¿Duhpigū
turagu āhriri muhu? arī serēpipo īgure.

Bajasiburi īgure igo eropa arī garibocū īagu, īgu gariborea
waha, igore diaye werecāpu:

—Yuhu masa dehyoacūgue Goāmu yure beyepu. Īgu yagu
áribure yure beyepu. Eropirā yu poarire ne seabirama. Yu
poarire wuárimijī mera muhu wuapehocū, turabigu dujaguca
yuhu, arī werepu igore.

Īgu eropa arī werecāpu peego igo filisteos masare sihugāpo.
Eropigo Sansónre cāmupo igo. Īgu carīcū īago, īgu poarire
wuárimijī mera wuapeho dorepo. Erā wua tuhajacū īago
dipaturi igo īgure õpa arī gaguiniguipo:

—Filisteos masa mure ñearā ahrima, arī gaguiniguipo.

Igo eropa arīcū peegu wahgā, Goāmu īgure cōarare
masibiripu. Eropigu filisteos masa īgure erā ñeacū, īgu ne
turabiripu pare, igo eropa wuaweadigu árīgu. Eropirā īgu
cuirire goora weawiu, comedari mera diriñorā īgure. Diri

tuhaja erā ya yebague peresu iiñorā īgure. Eropirā trigo yerire cuhrawea doreñorā īgure.

Eropii yoañariri boje ero árīgu īgu poari wijipu daja. Puhra īgu poari pagañari wijidjacū erā irire masibiriñorā. Eropirā yujunu “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre umupeomorā, waari bosenu iiforā. Eropirā Sansónre sihu beoñorā, īgure wereyamorā. Eropigu erā cuiri goora weadigu árīcū yujugu mahmu īgure tuāgāa, iri wihi waari wihigue aīnajapu. Nabajá iri wihi maja borarire pe bora pohro niguipu. Ero niguigu õpa arípu Sansón mahmure:

—Borarire ñehañadiaca. Iri borari pohro duhu nuguque yure, arípu īgure.

Ígu eropa arícū peegu īgu arídiro dopata iipu mahmupu. Iri borari weca iri wihi õaro peyayoro. Eropigu Goāmure õpa arī serēpu Sansón:

—Yure turacū iiique. Yure itamuque oā filisteos masare yu dipuwaja moaboro dopa, arī serēpu.

Eropa arī tuhaja, yuju borare yuju mojotō mera ñeha, gaji borare gaji mojotō mera ñeapu. Eropa ñeagu iri borarire turaro tubeo, iri wihire dija wacū iipu. Iri wihi maja erā muji peora õaro dijapehrea wayoro. Ero eropa dijacū áripehrerā iri

wihi pohecague árinirā, ñaro tähripehrea wañorā. Sansón sā sīria wapu. Eropa sīriqueregu īgu sīriro mera bajarā filisteos masare wejēpu. Ero core īgu wejénirā tauro, bajarā masare wejēpu īgu, īgu acawererā Israel masare ihaturirāre.

Samue waicugu Goāmu yare weremuhtagu áripu

1 Samuel 1-3

(Hechos 13.20)

Irisibuguere yujuga Elcana waicugu áripu. Israel masu, Efraín ya curu majagu áripu īgu. Perā nome marapocugu áripu īgu. Yujugo īgu marapo ne porā marigo áripo. Ana waicugo áripo. Gajigo īgu marapo porācugopu igo peyure porā marigopure wereya muripo. Igo porā maricū īago, eropa arí wereya muripo. Igo eropa wereyacū peego turaro bujawere muripo Anapu. Bojori nacu Elcana īgu marasānomere, īgu

porā sāre, Silo waīcurogue sihugā muripu. Ero Goāmu ya wihi árīmariyoro. Eropigu erogue ejagu waimurāre wejē soemuju, Goāmure umupeo muripu. Yujusibu erā erogue ejara puhru, Anapu Goāmu wihi disipohro ejago, turaro igo porācaborore serēpo Goāmure:

—Yure mu porācucū iicū īago, yu magure mu yagu árībugare apigora. Nazareo masu “Mu yagu árīgura,” īgu árīdiro dopata yu magu sā árīgacumi, arīpo igo Goāmure.

Gajinu Elcana, īgu marasānōme, īgu porā mera īgu ya whigüe duja wapu. Merogā īgu erogue ejara puhru Ana nijipo arīpo. Eropigo porācha tuhaja, igo magure opapo. īgugāre Samue waīyepo.

Puhru Samue īgu mihri pihrira puhrugā īgu pagoru, īgugāre Goāmu whigüe aīgāpo. Elí waīcugu pohrogue ejaa, apipo igo magugāre. Elí pahia opu árīpu. Eropigo igoru īgugāre īgure ogo òpa arīpo:

—Ígā yu magugā áhrimi. Goāmure ya serēcū, īgāre masa dehyoacū iiами. Eropiga īgā Goāmu yagu árībuga áhrimi, arīpo igo Elíre. Eropa arī tuhajago Goāmure òpa arī werepo:

—Yure porāchucū iigū òaro iiabu muhu. Eropigo “Óhaa,” arāa yahu mure, arīpo igo Goāmure.

Igo eropa arīra pahra igo marapu Elcana, īgu marasānome mera, īgu porā mera, īgu ya wihigue dujaa waru. Samuegā dihta wabiripu. Īgugā Elí mera dujapu. Eropigo Anapu bojori nuca igo marapu Elcana mera Goāmu wihigue wago, igo magu suhriro áriburiñere, mamañere aīgāniguicā muripo.

Elípu perā pagu áripu. īgu porā una árīnorā. Oni, Fines waīcuñorā. Erāpu Goāmure ne yahribiriñorā. Goāmure umupeomorā waimurāre masa erā aīeracū īarā, erāpu mata erā dirore aī bamuriñorā. Goāmu doreripu, ayere soera pahra dirore aī baque, arīriyoro. Erāpu corediabirā mata iri dirore aī bacāmuriñorā. Eropirā Goāmu wihi mohmerā nome mera ñero iimuriñorā erā. Erā eropa ñero iicū īagu erā pagu Elí erāre turiripu. īgu eropa turiquerecūta erā ne peediabiriñorā. Samuepu erā iiro dopa áribiripu. īgu Goāmure õaro yahrigu árimuripu. Yujuñu yujugu Goāmu yare weremuhtagu Elí pohrogue eraa, īgure werepu. Õpa arī werepu:

—Mu porā erā Goāmure tarinugacū īaquereguta erāre õaro werebeaa muhu. Muhu eropa werebiriri dipuwaja mu porā yujunuta sīripehrea warācoma. Erā eropa sīricū īagu, mure yahru arīrare diayeta iri áricū masigaca muhu, arīpu Goāmu yare weremuhtagu Elíre.

Pahra Elí īgu bugu gohra īgu áricū, yuju ñami Samuepu Goāmu ya wihigue īgu carīrisibu gajigu īgure sihucū peepu. “Elí áricumi yare sihugu,” arī pepiripu Samue. Eropa arī pepigua Elí pohrogue omagā ejapa.

—Oho āhrraa, arīpu Elíre.

īgu eropa arīcū peegu Elípu õpa arīpu īgure:

—Mure sihubirabu yahru, arīpu īgure.

īgu eropa arīcū peegu Samuepu carīa wapu daja. Eropa carīgu dipaturi īgure sihucū peepu. Eropa peegu Elí pohrogue īgu ejacū daja

murarota arīpu Elí īgure. Eropiro dipaturi īgu carīa wacū daja, eropata sihuro cariyoro daja. Uhresibu īgure sihura puhru masipu Elí. "Goāmu árīcumi īgure sihugu," arī pepipu. Eropa arī pepigū õpa arīpu Samuere:

—Dipaturi coregu waque. Īgu sihucū peegu, Goāmu mure sihucū peegu õpa arī yuhrique īgure: "Yn opu, wereque yure. Mure peebu iiaa," arī yuhrique īgure, arī werepu Elí Samuere.

Īgu eropa arī werecū peegu, dipaturi īgu carīrogue oyagu wapu Samue, Goāmu īgu sihucū peebu. Eropa īgu carīrisibu Goāmu īgure sihugu caripu daja. Īgu eropa sihucū, Elí īgu arīdiro dopata yuhripu Samue. Īgu eropa yuhricū õpa arīpu Goāmu Samuere:

—Elí īgu porā erā ñero iiquerecūta, erāre ne ñerire iibiricāque arībirami. Īgu eropa arībirira dipuwaja īgu sāre īgu ya wihi majarā sāre dipuwaja moagura. Erā ñero iirare ne cādijisome yuhu, arīpu Goāmu īgure.

Īgu eropa arīra puhru, boyoro Samue güigū, Goāmu īgu wererare Elíre werediabiripu. Īgu eropa werediabiri querecūta, Elípu īgure weredorepu. Īgu eropa weredorecū Samue īgure were pehocū peegu õpa arīpu Elí Samuere:

—Goāmu īgu iidiadiro dopata iiporo, arīpu Elí.

Eropi Samue īgu mama īgu wacū, Goāmu īgure īgu yare õaro wereniguicū iipu. Eropigu īgu eropa arī īgu werediro dopata wayoro. Goāmu yare weremuhtagū árīcū iipu Goāmu Samuere. Áripehrerā Israel masa masiñorā īgu eropa árīcū.

Filisteos masa Israel masare game wejē tarinugañorā

1 Samuel 4-7

Puhru filisteos masa erā yarā surarare gameneo, Israel masa mera game wejémorā iiñorā. Erā eropa gamenerecū īarā, Israel masa erā yarā surarare gameneoñorā erā sā. Gameneo tuhaja filisteos masa mera game wejérā wañorā. Erā eropa game wejēcū erā game wejēnugarinu filisteos

masapu erāre tarinugañorā. Erā eropa tarinugacū īarā ūpa arīñorā Israel masapu:

—¿Dohpa árīronojore Goāmu marire dohpagāre eropa wacū iiri? Goāmu ya wihi árīri comorore aīrā warā. Mari ūpa game wejērā iri comorore aīrā. Mari eropa iicū, iri comoro mera marire īhaturirāre game wejē tarinugaboca mari, arī game weretamuñorā Israel masa erā basi.

Eropa arītuhaja Silo waīcuri macāgue Goāmu ya comorore aīrā wañorā. Erogue ejaa, iri comorore Israel masa yarā surara pohrogue aījeñañorā. Elí porā perā iri comoro mera wañorā. Erā pahia árīriñorā. Eropirā iri comorore surara pohrogue erā apira puhrū, filisteos masa surara dipaturi Israel masa mera game wejērā ariñorā daja. Eropa game wejērā Israel masare ñetariaro iiñorā. Treinta mil surarare, Israel masa yarare wejēñorā erā. Perāguereta Elí porā sāre wejēñorā erā. Wejē tuhaja Goāmu ya comorore aīcāñorā. Erā eropa ñero iicū peebeogu Elí sehrogue doadigu, yurimadija, īgu wanugu

mehnuwa wapu. Eropii sīria wapu. Ígu mura íga sīriboro core cuarenta bojori gohra Israel masare doregu árīpu.

Eropi filisteos masa Goāmu ya comorore erā ēmara comorore opariñorā. Eropirā erā ñero dorecu nugañorā. Eropa ñero dorecurā iri comorore opamasibiriñorā. Eropirā iri comorore turūdirugue duhpeo, perā wecuare iriru turūdirure taragā doreñorā. Noho erā waro iri comorore aīgā doreñorā. Eropirā erā wecua Israel masa ya macāgue iri comorore tara ejañorā. Erā eropa aīejacū īarā, Israel masa mucubiriñorā. Eropa mucubiri quererāta yujurā yeri Israel masa iri comorore pāguu iri comoro majare īañorā. Iri comoro ibu árīrāre, Goāmu ígu pāgū dorebiriri comoro árīriyoro. Goāmure erā eropa tarinagara dipuwaja, bajarā masa sīria wañorā. Erā eropa sīricū īarā bujawere iri macā majarā, iri comorore Quiriat-jearim waīcuri macāgue ohoñorā. Eropiro veinte bojori gohra iri macāgue árīyoro iri comoro.

Eropi Elí ígu sīrira puhru, Samuepu Israel masare doregu, ñajapu. Rama waīcuri macāgue árīpu ígu. Eropigu bojori nacu uhre macā majarāre were curipu ígu. Irisibu Israel masa “Goāmu āhrimi,” arī erā wéanirāre umupeoñorā dohpa. Eropa umupeo quererāta Goāmu ya comorore dipaturi erā opara puhru, veinte bojori erā opara puhru, Goāmu gohrare umupeo nugañorā daja. Erā eropa umupeo nugacū īagu Samue erāre árīpehrerāre Mizpa waīcuri macāgue wadorepu. Ígu eropa wadorecū erā erogue ejaa, erā ñero iirare bujawere, Goāmure weretari cādiji doreñorā.

Erā eropa iirisibuta daja filisteos masa erā mera game wejēmorā iiñorā daja. Erā eropa game wejēdiacū peerā, Israel masapu güiñorā. Eropa güirā, Samuere Goāmure serēbasa doreñorā. Erā eropa serēbasa dorecū Samue Goāmure serēbasapu Israel masare itamu doregu. Ígu eropa serēbasacū peegu Goāmu erāre itamupu. Turaro bupu paacū iipu. Iriñe eropa wacū īarā, filisteos masa yarā surara güitaricāñorā. Eropirā erā majinuga duja wañorā. Erā eropa iicū īarā Israel masa yarā surara erāre nurusiañorā, bajarāre wejēñorā. Eropa ñero tarirā yoariboje filisteos masa Israel masa mera game wejēbiri muriñorā.

Saúl waīcagure Israel masa opu árībugure acupu Goāmu

1 Samuel 8.1-13.2

(Hechos 13.21)

Eropi Samue bugu gohra wagu, perā īgu porāre Israel masare doremorāre apipu. īgu eropa apicū erāpu erā pagu, īgu queoro dorediro dopata dorebiriñorā masare. Erā eropa queoro dorebiricū īarā, Israel masa, murā Samue pohrogue ejaa, òpa arīñorā:

—Muha bugu gohra āhraa. Mu porā mu doremuridiro dopata queoro iibeama erā. Eropiga mari opu árībugure beyeque muha. Eropa beyegu opu acuque īgure. Gajirā masa erā opu gohra erā oparo dopata opu opadiaa gua sā, arīñorā erā Samuere.

Erā eropa arīcū peegu Samue suabiripu. Eropigu Goāmure serēpi īapu. īgu eropa serēpi īacū īagu Goāmu òpa arī yahripu īgure:

—Mure erā opu acudorediro dopata iique muha. Opure eropa serērā, “Mure gamebeaa gua,” arīrā iibeama mure. Yūpure erā opu yu árīcū gamebeama erā. Erāre opu acuboro core opu mera erā ñero tariburire wereque erāre, arīpu Goāmu Samuere.

īgu eropa arīcū peegu Samue, Israel masare weregu wapu.

—Òpa árīga muha opu ñajagucumi. Muare waja seagucumi. Eropigu īgu ya mohmerire muare mohme doregucumi. Muha opu īgu árīra puhru bujawererāca muha. Eropa bujawererā Goāmure serērāca, muare īgu itamuboro dopa. Muha eropa arī serēquerecūta muare yahrisome īgu, arī werepu Samue Israel masare.

īgu eropa arī werequerecūta Israel masa, īgure opu acudore serēñorā. Gajirā masa erā opu oparo dopata opu opadiañorā erā sā. Eropi Goāmu Samuere opure beyedoregu, “Íhí muha opu árīgucumi,” arī werebu iipu Samuere. Òpa arīpu īgure:

—Ñamigā inosibuta, Benjamín ya curu majagure mu pohrogue obeogura. īgure īagu īgu dipuru weca yuere

pipeoque. Eropigu mua Israel masa weca opu īgu árīborore masicū iiguca muhu. Filisteos masare game wejē tarinugacū iigucumi īgu, Israel masare, arī werepu Goāmu Samuere.

Eropigu gajinu īgu arīdiro dopata yujugu masu Samue pohrogue ejapu. īgu pagu yarā burroare dederenirāre amagu ejapu īgu. īgu eropa ejacū òpa arīpu Goāmu Samuere:

—Cárure yuhu werediguta áhrimi ihí. Yaharā masa Israel masa weca opu árigucumi īgu, arī werepu Goāmu.

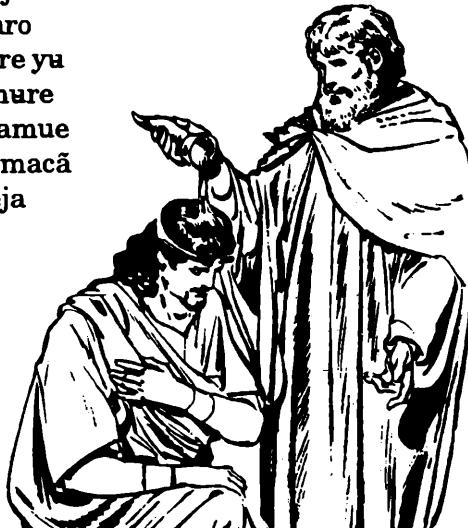
īgu eropa arīcū peegu Samue Saure bocañiri, òpa arīpu īgare:

—Burroare gajigupu bocaja tuhajapu. Eropigu erāre wuaro bujawerebita pare. Dohpagāre ya mera bagu arique. Ñamigā mure werepehogura, arī werepu Samue Saure. Boyoro Samue Saure macā turogue aigā wapu. Erogue eja uyere Saúl dipuru weca pipeopu. Pipeo tuhaja Saure òpa arī werepu:

—Israel masa weca opu acugu iigucumi Goāmu mure, arī werepu Saure.

Pahru Saúl īgu ya wihigue dujaja, Samue īgu wererare ne werebiripu īgu acawererāre. Burroa árīrare Samue īgu werera dihtare werepu erāre. Eropigu Samuepu Mizpa waicuri macāgue árīpehrerāre Israel masare wadorepu daja. Erogue ejarā, erā deabirari mera “¿Noano árigucuri mari opu?” arīrā Saúl waire bocañorā. īgu waire bocatuhaja, īgure amarā wañorā. Erā ya comori watope duhriripu īgu. Eropirā ero īgure bocañorā erā. Eropigu “Opu òpa iiro gāhmea,” arī weregu dipa gasirore erā tūrara gasirore gojapu Samue. Irire goja tuhaja masare goeri serepu. Saúl sā īgu ya wihigue dujaa wapu. Bajamerā surarare īgu mera aigāpu.

Yuju abe pahru amonitas masa yarā surara, yuju macā majarāre Israel masa mera game wejērā wañorā. Eropa game wejērā wacū peebeopu Saúl. Eropigu Israel masa yarā surarare

gameneo iri macā majorāre game wejētamugu wapu. Eropirā erā amonitas masare game wejē tarinugañorā. Goāmu erāre itamugu iipu. Eropirā Israel masa áripehrerā Gilgal waicuri macāgue ejá, waimurāre wejē soemuju, Goāmure umupeoñorā. Eropa umupeotuhaja, irisibugueta áripehrerā erā ihuro Saure opu acu gohrañorā. Irinu turaro mucubiriñorā erā. Erogue erā árīcū Samuepu erāre ñaro werepu. Goāmu erā acawererāre iribojegue majorāre īgu itamurare, pahrugue majorā sāre īgu itamurare guñacū iipu Samue erāre. Eropa guñacū īgu erāre, erā opu sāre Goāmu dorerire ñaro iidorepu. Eropa arī were tuhaja,

—Muare Goāmure serēbasagura, arī werepu erāre.

Ígu eropa arī werera pahru opu Saúl tres mil surarare, īgu mera árīmorāre beyepu. Ígu magu Jonatán waicugu surara áripu. Eropigu īgu sā īgu pagu mera áripu. Eropirā gajirā masa ero árīrā erā ya wirigue dujaa wañorā.

**Goāmu Saure īgu tarinugacū īagu
opu árīnemo dorebiripu**
1 Samuel 13.3-15.35

(Hechos 13.21-22)

Eropi filisteos masa erā yarā surarare bajarā gameneo Israel masa mera game wejēmorā iiñorā. Israel masa weca opu Saúl īgu surara mera Gilgal waicuri macā árīñorā. Samuere corerā

iiriñorā. Waimurāre wejē soemuju, Goāmure serēbasa doremorā corerā iiriñorā Samuere. Ne deyobiripu īgupu. Īgure coreniguiri gariborea waha, yujurā yeri īgu yarā masapu duhrigārā iiñorā. Eropigu Saúlpu Samue īgu deyobiricū īha, īgu basita waimurāre wejē soemuju Goāmure serēripu. Irinojore pahia dihtare iidoreripu Goāmu. īgu eropa iituhajara puhrugāta Samue erapu. Eropa eraga Saúl īgu iirare peegu turaro bujaweregū õpa arīpu Samue Saure:

—¿Duhpiga eropa iimaacāri muhu? arīpu īgu īgare.

īgu eropa arīcū Saúl yuhripu:

—Yuhu masa erā wacā īagu, mata muhu queoranuta muhu erabiricū īagu, yuhu Goāmure umupeoro mariro, īgare serēro mariro wadiabiraca. Eropigu yu basi Goāmure waimurāre wejē soemuju iiabu. Gua mera filisteos masa game wejēmorā iima. Eropigu Goāmure serēro mariro wadiabigu eropa iiabu.

Eropigu mu sāre corebirabu, arī yuhripu Saúl.

īgu eropa arīcū peegu Samue werepu īgare:

—Pee masibiga iro dopata iidigu āhrabu muhu. Goāmure tarinugadigu āhrabu muhu. Mure mu magure, mu parāmerā árituriarā sāre Israel masa weca oparā acuboañumi Goāmu muare. Dohpaguere gajigare beyegacumi, mure gohrotobugure, arī werepu Samue Saure.

Eropa arī weretuhaja dujaa wapu. Eropi Saúl Goāmure tarinugagu árīquereguta filisteos yarā surarare game wejē tarinugapu īgu surara mera.

Puhru Saúl yarā surara bajarā árīñorā. Eropirā Israel masare īhaturirā mera game wejē bajarāre tarinugañorā. Erā eropa tarinuga querecūta, filisteos masa Israel masa mera game wejēnemoñorā. Eropi puhru Goāmu dorero mera Samue Saure õpa arīpu:

—Goāmu muhu amalecita masa mera game wejēcū gähmemi. Eropigu erāre wejēpehocāque. Masare, erā ejorā sāre, õaro wejēpehocāque. Israel masa Egípto árinirā erā wiriacū amalecita masa bajarā Israel masare wejēñorā. Erā eropa iira dipuwaja erāre wejēpehocāque, arīpu Samue Saure.

īgu eropa arīcū peegu Saúl īgu yarā surarare gameneo amalecita masa mera game wejērā wañorā. Game wejērā erāre tarinugañorā Saúl sā. Amalecita masare wejēpehocāriñorā. Erā opu dihta duhyaripu. īgure peresu iiñorā. Eropirā erā

ejerāpure õarā erā árīcū ñiarā, yujurā yerire wejēbiriñorā. Ñerā dihtare wejēñorā. Saúl ígu dorero dopata eropa iñorā. Eropigu Saúl Goãmure tarinugagu iipu daja. Ígu eropa tarinugacū ñagu õpa arípu Goãmu Samuere:

—Saure yuhu opa acurare bujaweregu iiaa dohpaguere. Yure tarinugagu iimi, arípu Goãmu ígure.

Ígu eropa arícū peegu Samue turaro bujawerepu. Eropa bujaweregu, puhru Saure amagu waru. Gilgal waicari macāgue bocaru ígure. Ígure ígu eropa bocatíricū ñagu Saúlpua õpa arímuhtapu:

—Goãmu ígu dorediro dopata iiabu, aríripu Saúl Samuere.

Ígu eropa arícū peegu õpa arípu Samue ígure:

—¿Goãmu ígu dorediro dopata muhu iiquerecūta dohpa aríronojore bajarā erā ejorā busurā cariri? arípu Samue Saure.

Ígu eropa arícū Saúl yuhripu:

—Erā ejorā õarā dihtare wejēbirabu gua, arí yuhripu Saúl.

Ígu eropa arícū Samuepu ígure õpa arí werepu:

—Dohpagā ñamire Goāmu yure ūpa arāmi: “Neagohrare Saúl yu beyedigu árīrami. ¿Dohpaguere amalecita masare, erā ejorā sāre yu wejēpeho dorequerecūta dohpa árīronojore erā ejorāre aīgāriri īgu?” arāmi Goāmu yure, arīpu Samue.

Īgu eropa arīcū Saúl yuhripi:

—Goāmure tarinugabirabu. Amalecita masa mera game wejē, erāre tarinugabu. Erā árīpehrerāre wejē tuhajagu erā opure aīgārabu. Eropirā yu masa yujuráyeri ejorāre aīgārama Goāmure omorā, arī wereripu Saúl Samuere.

Īgu eropa arīcū peegu Samue īgure ūpa arīpu:

—Waimurāre Goāmure mu odiaro tauro īgure muhu yuhricū gähmemi. īgure mari yuhricū tamera ibu gohra árībeaa. “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirāre mari umupeocūpure ñehe áhrraa. Eropata Goāmu īgu arīdiro dopata mari iibiricū sāre ñehe áhrraa. īgure muhu eropa tarinugagu árīcū īagu, Israel masa weca opu árīnemo dorebeamī mure, arī werepu Samue īgure.

Īgu eropa arīcū peegu güi Goāmure īgu tarinugarare turaro cādiji doreripu Saúl Samuere. īgu eropa arīcū peegu Samue ūpa arīpu īgure:

—Masa iro dopa árībeamī Goāmu. īgu arīdiro dopata mure gohrotobugare beyegucumi. Gajigure Israel masa opu árībugure acugucumi, arī werepu Samue Saure.

Eropa arītuhaja amalecita masa weca opure wejēcāpu. īgure wejē tuhaja dujaa wapu. Saúl sā dujaa wapu. Eropigu Saúl Israel masa weca opu īgu árīnemobiriborore masigu turaro bujawerepu Samue.

Israel masa weca opu gohrotobugare beyepu Goāmu Davire

1 Samuel 16.1-13

(Mateo 1.6; Hechos 13.22-23; Hebreos 11.32-38)

Puhru Goāmu Samuere ūpa arīpu:

—Iripēta Saure yu opu wiuborore bujawere duhuque. Bujawere nemobiricāque. Dohpaguere gajigure yu opu acubugure uye mera pipeogu waque. Belén waīcūri macāgue

waque. Ero árīgu Isaí waicagu magure beyeabu yuhu, ya opa acubugure, arī werepu Goāmu Samuere.

Ígu eropa arīcū peega, ígu arīra macāgue ejapu Samue, Isaí pohrogue. Isaípu Judá ya curu majagu, Israel masu árīpu. Erogue ejagu, Isaí magure erā tīgupure īagu, umagu, òagu ígu árīcū īagu òpa arī pepiripu Samue. “Íhīta áhrimi Goāmu ígu gamedigu,” arī pepiripu Samue. Ígu eropa arī pepiquerecūta òpa arīpu Goāmupu ígure:

—“Óaro dypacuguro áhrimi,” arī pepibiricāque. Masa erā ihasuaro dopata pepibeaa yuru. Masapu gajigu ígu dupure īha, “Ópa árīgu áhrimi,” arī pepirima. Yuru masu ígu pepiripure masia. Eropa masigu masa erā árīricurire òaro masigu, òaro beyemasia, arīpu Goāmu Samuere.

Ígu eropa arī werera puhru, Isaí gajirā ígu porāre sihubeopu. Eropigu ígu puhru eragu sāre gamebiripu Goāmu.

Gajirā sāre gamebiripu. Ne yujugure Goāmu īgu gamebiricū īagū Samue Isaíre serēpi īapu:

—¿Ne gajirā mu porā mariri? arī serēpi īapu daja.

—Yujugu duhyami dohpa. Erā pagu magu duhyaguge āhrimi. Dohpaguere ovejare īhadibugu iimi, arī werepu Isaí.

Īgu eropa arīcū peegu, Samue sihu dorepu īgu pagure. Īgu eropa sihudorecū Isaí, īgu magu duhyagure sihu beopu. Īgu eropa sihu beodigu īgu magu Davi waīcugu erapu erā pohrogue. Īgu eropa eracū īagu, Goāmu ūpa arīpu Samuere:

—Íhī āhrimi yu gamegu. Īgu dipuru weca үyere pipeoque muhū, arī werepu Goāmu īgure.

Īgu eropa arīcū peegu Davi dipuru weca үyere pipeopu Samue. Īgu tīrā erā īhuro erā pagu magure pipeopu. Davipu ūaro dāpucugu mamu áripu. Eropigu үyere īgu dipuru weca īgu pipeora puhru, Goāmu Espíritu īgu mera áripu. Eropa pipeo tuhaja Samue īgu ya wihiqie dujaa wapu.

Arpa waīcuriñe buaputēriñe mera buaputē īhmupu Davi Opu Saure

1 Samuel 16.14-23

Eropi Goāmu opu Saure itamunemobiripu. Īgu eropa itamubircū, yujurā yeri siburi watī īgure goroweo muripu. Īgu eropa gorowerecū masirā Saúl pohromajarā ūpa arīnorā īgure:

—Watī mure goroweogu iimi. Eropigu masure amadoreque arpare buaputē mehregure. Eropigu watī mure īgu goroweocū, īgu buaputēgucumi. Īgu eropa buaputēcū watī mure pihrigucumi. Eropigu ūagu dujaguca daja, arīnorā īgu pohro majarā Saure.

Erā eropa arīcū peegu Saúl ūpa arīpu erāre:

—Buaputēgure amarā waque muhū. Eropirā īgure bocarā yu pohrogue aīgārique īgure, arīpu Saúl.

Īgu eropa arīcū peegu, yujugu īgu pohro majarā mera majagu ūpa arīpu:

—Óaro buaputēgure masia yuhu. Isaí magu āhrimi īgu. Ūagu āhrimi īgu, arī werepu Saure.

Ígu eropa arícu peegu, Saúl Davire, Isaí magure sihu beopu ígu pohrogue. Ígu eropa sihu beocu, ígu dorediro dopata Davipu ñaro buaputépu ígu arpare. Ígu eropa buaputécu, Saúl gorowereri dujayoro. Eropigu Saúl Davire gamepu. Eropigu pahru opu Saure itamugu áripu Davi. Saúl suhrire game wejégu wagu ígu sañari suhrire come suhrire aibasagu áripu Davi.

Filisteos masure wuagure Goliat waicugure wejépu Davi

1 Samuel 17.1-18.5

Pahru Israel masa filisteos masa mera game wejérā, utágugue áriñorā. Eropirā filisteos masa yarā surara sā gajigu utágugue áriñorā. Erā ero áricu surara filisteos masa mera majagu gajigu utágugue Israel masa erā ihabeoro niguipu. Ígu wuaguro áripu. Tres metros umagu áripu. Eropigu come suhri, nacuri suhri sañagu áripu. Goliat waicugu áripu. Ero niguigu ñpa arí gaguiniguipu Israel masare:

—¿Ne, yujugu mua mera majagu mariri yu mera game quēabugu? Yujugure beyeque yu mera gamequēabugure. Gua

perāta gamequēarāca. Eropirā Israel masu yare īgu tarinugacū ya acawererā, filisteos masa mua pohro majarā árīrācoma. Eropirā Israel masure yahu tarinugacū, muapu gua pohro majarā árīrāca, arī gaguiniguipu.

Īgu eropa arī gaguiniguicū peerā, Israel masa yarā surara güiñorā. Eropigu ne yujugu erā mera majagu “Filisteos masu mera gamequēagura,” arībiripu. Irisibure Davi tīrā umerā Saúl yarā surara mera majarā árīñorā. Davi erā pagu magupu, īgu pagu yarā ejorāre ihadibugu árīpu. Eropigu yuju abe puhru Goliat Israel masare īgu gamequēadia niguira puhru, Isaí īgu magu Davire surara pohrogue īgu tīrāre iadoregu obeopu. “¿Yu porā ñhari?” arī masidiagu Davire ohopu. Davire īgu tīrāre bari odoregu, īgu pagu īgure obeopu erā pohrogue. Eropa īgu ohocū Davi īgu tīrā pohrogue ejapu. Ero ejagu Goliat Israel masu mera game quēadiagu īgu gaguiniguicū peepu. Irire peegu ñpa arīpu:

—Sihī filisteos masu Goāmu yarā masare, Israel masare tarinuga masibeami, arīpu Davi īgu pohro niguirāre, Israel masare.

Eropa īgu arī tuhajara puhru ñpa arīpu opu Saure:

—Yapu filisteos masu mera gamequēagura, arīpu Davi Saure.

Īgu eropa arīcū Saúlpu īgure ñpa arīpu:

—Goliat mera gamequēa masibeaa muhu. Mamu ñhraa muhu. Surara árigu iimi īgupu. Eropigu yujuro bojesome muhu, īgure arīpu Saúl.

Īgu eropa arīquerecūta Davi ne güibigu ñpa arīnemopu:

—Yu pagu yarā ovejare ihadibugu, yeeea erāre erā badiacū īagu erā yeeare wejēmurabu. Erāre yu eropa wejēcū, Goāmu yare itamuami. Eropigu filisteos masu mera yahu gamequēacū sāre yure dipaturi itamugucumi Goāmu, arīpu Davi.

Īgu eropa arīcū peegu Saúlpu,

—Jau, īgu merata gamequēagu waque, arī, īgu suhrire come suhrire Davire oripu, īgu gamequēagu īgu sañaburi suhriore. īgu eropa ocū Davi iri suhrire saña īaripu. Eropa saña īagu iri suhrire saña pobigu árigu gamebiripu. Eropigu come suhri marigu gamequēagu wapu. Eropa wagu utā mera īgu wejē soroa īgu dearida dihtare aīgāpu. Irida waibugu gasiro mera īgu iirada árīyoro. Eropigu maugāgue buhajagu cinco utāyerire, òaro yahpiri yerire īgu ya ajurogue aīsāpu. Irire aīsā tuhaja Goliat mera gamequēagu wapu. Eropigu Goliat pohro īgu ejacū īagu, Goliatpu īhayepu Davire. Eropa īgu īhayequerecta Davipu òpa arípu īigure:

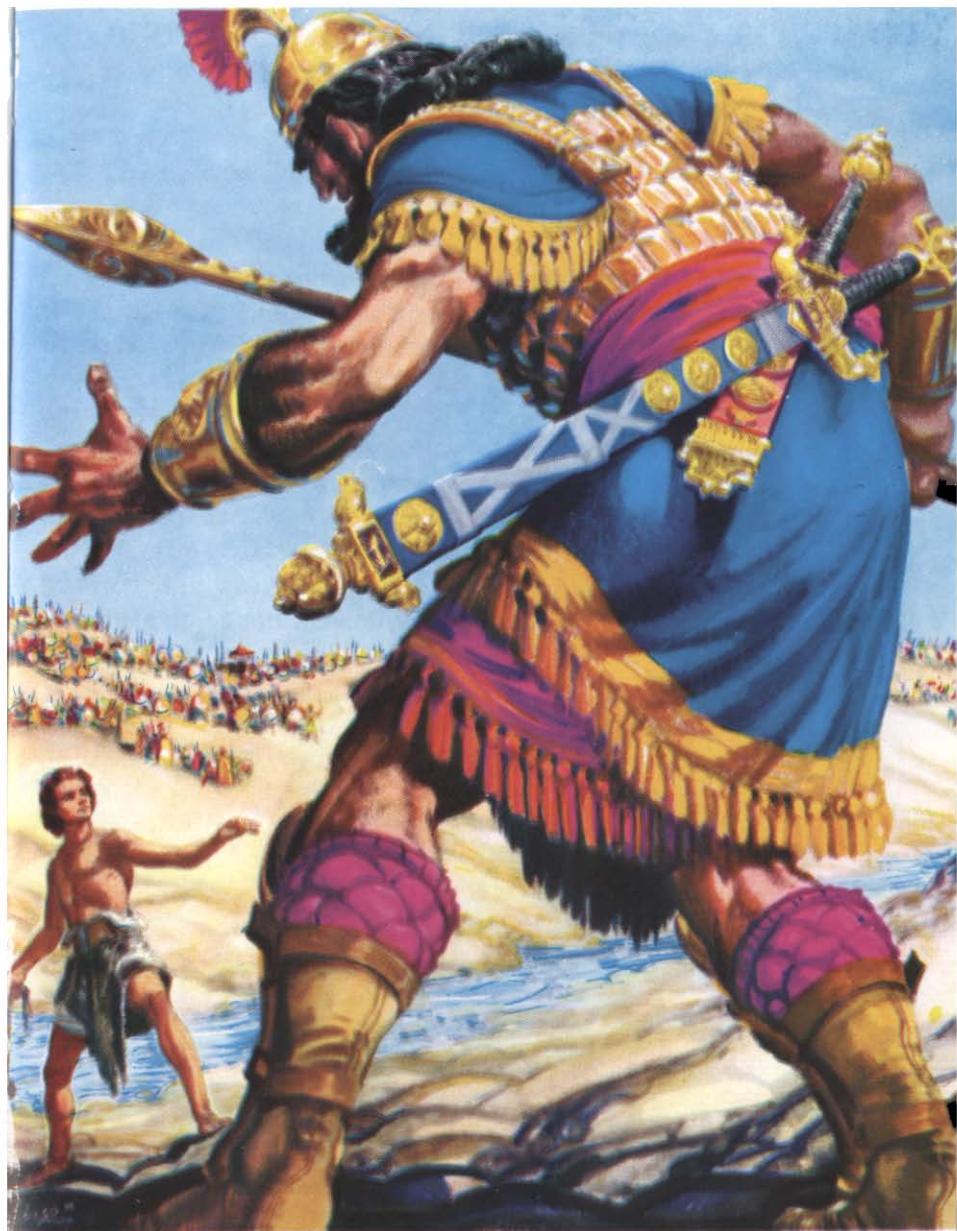
—Goāmu gohrare umupeoa gúa Israel masa. īgápu yure itamugucumi. Dohpagāre guare īgu òaro itamucū īarācoma áripehrerā masa, arípu Davi Goliare.

īgu eropa aricū peeguta Goliat īgu pohrogue aripu. īgu eropa aricū īagu Davi sā bocatīrigāpu. Eropa wagu īgu ajuro árīriye utāyere aīwiu īgu dearidague duhusā, iriye utāyere wejē

soroabeo beocāpu. īgu eropa deacū iriye utāye Goliat diapo gohra òaro mehtuhajacāyoro. Eropigu īgu sīria wapu. Eropa sīrigu mehmerejaa wapu īguro. īgu eropa mehmerejacū īagu, Davipu īgu pohrogue omagāa waha, Goliat ya mijīre, īgu ñosēri mijīre tara weabeo, īgu wanagure pata beocāpu. īgu eropiacū īarā, filisteos masa surara güi omagā wañorā. Erā eropa omagācū īarā, Israel masa surara erāre nurusiagā, bajarāre wejēcāñorā.

Davi īgu òpa iicū īagu, Saúl īgu yarā surara opure, Abner waicugure Davire sihu dorepu. īgu eropa sihu dorecū Davire aīgāripu Abner. Goliat dipurure opanipu Davi. Eropigu Saúl Davire īgu pohrogue árīdorepu.

Davi waagure Goliat waicugure wejēpa.

Eropigu Saúl pohro árīgu īgu magu Jonatánre ñaro wapicupu. Eropa wapicurā Jonatán īgu ñoséri mijíre ópu Davire. Puhru Saúl Davire obeopu īgu yarā surara mera gajirāre game wejē doregu. Eropigu Davi ñaro īgu gamequēagu árīcū īagu, īgu yarā surara mera majagu apipu Saúl īgure.

Opu Saúl Davire īhaturigu, īgure wejēdiari

1 Samuel 18.6-20.42

Eropi gajinu bajarā filisteos masare wejēgu ejadigu, Israel masa pohrogue dujaragu iipu Davi, īgu surara mera. Erā eropa dujaracū īarā Israel masa nome erā yarā surarare bocatirirā warā, bayapeogāñorā. Davi sāre, Saúl sāre bayapeoñorā. Ópa arī bayapeoñorā:

—Saúl bajarā marire īhaturirāre wejēdigu āhrami. Davipu īgu tauro bajatariarā marire īhaturirāre wejēdigu āhrami, arī bayapeoñorā.

Erā eropa arī bayapeocū peegu Saúlpu Davi mera guataricāpu. Eropa guagu òpa arī pepipu, “Puhru ñari Davire erā weca opu acudiabocoma masa,” arī pepipu. Eropa arī pepigū

Davire õaro ïhanururu, yare tarinugari, arīgu. Gajina watī Saure īgu goroweocū, Davipu arpare buaputēpu īgu peero. īgu eropa buaputēcū Saúl ñoséririmijire opapu. Eropa opagu pesibu Davire irimijī mera dearipu. īgu eropa deaquerecūta Davipu mehrema wapu. Pabubiripu. Goāmu īgure itamugu iipu. īgu eropa itamucū masipu Saúl. Eropa masigu Davire güipu. Eropigu Davire surara opu acugu erāre ïhaturirāre wejēdoregu obeopu, "Davi game wejē sīricuraporō," arīgu obeopu. Davipu īgu eropa arī ohosüdigū árīqueregata wejēsübūbiripu. Erāre ïhaturirāre game wejē tarinugacāpu īgu, īgu surara mera. Goāmu īgure itamugu iipu. īgu eropa itamucū masigu, Davire güinemopu Saúl. Gajirā Israel masapu Davire mahitariacāñorā. Eropigu Davire wejēdiagu bajasiburi Saúl īgure ïhanururipu. Ne gohrabiripu. īgu eropa wejēdiacū īagu Davipu duhrigāa, Saúl magure Jonatánre serēpi īagu wapu:

—¿Dohpa árīrono mu pagu ya mera guarí? arī serēpi īapu Jonatánre.

īgu eropa serēpi īacū Jonatán masibūripu. Eropa masibigu òpa arīpu:

—Yu pagu mure īgu wejēdiarire peegu mure weregu arighura, arīpu Jonatán Davire.

Puhra Davire īgu wejēdiarire peepu Jonatán. Eropa peegu irire Davire werepu. īgapu turaro Davire mahipu. Eropigu īgu pagu īgure īgu ïhaturiquerecāta, Jonatánpu Davire mahitariacāpu. Eropigu Davire īgu were tuhajara puhra Davipu duhrigāa wapu.

Davi, Opu Saúl īgu wejēdiacū īagu īgapu duhrigā wapu

1 Samuel 21-23

(Mateo 12.3-4)

Eropi Davi Saure duhrigāa, pahi poħrogue ejapu. Pahi Ahimelec waicugu árīpu. īgu eropa ejacū pahipu serēpipu Davire:

—¿Duhpiga yujuguta ahriri muha? arī serēpipu.
īgu eropa arī serēpicū Davi yuhripu:

—Ópa Saúl gajirā erā īabiririsibú gajinore yure iidoregu obeoami, arī guyapu pahire.

Eropiga òpa arīnemopu:

—¿Ne, òguere pan mariri? Cinco pan diparure oque yure, arípu Davi pahire.

Ígu eropa arīcū peegu pahi Ahimelec òpa arī yuhripu:

—Ibu árīri pan maraa. Goāmu ya wihi maja pan dihta áhraa, arípu Davire.

Iri panre pahia dihtare badorepu Goāmu iribojeguere. Gajirāre ígu eropa badorebiri quercūta, Ahimelec iri panre Davire ópa. Eropa ogu Davire ígu uma sāre odorepu. Ígu eropa otuhajacū Davi serēnemopu ígare:

—¿Ñoséri mijī mariri? ¿Iri mijī maricū ñosēdigapu áhriri? Irire opagu oque yure, arípu Davi Ahimelere.

Ígu eropa arīcū Ahimelec ígure ñoséri mijīre ópa. Iri mijī Goliat muru ya mijī árīra mijī árīyoro. Ígu eropa ocū Davi iri mijīre, pan diparu sāre aī, waha wapu. Waha, Gat waīcuri macāgue filisteos masa ya macāgue ejapu. Ígu ejacū īarā ero majarā ígure masiñorā. Erā eropa masicū íagu, Davi òpa arī pepipu: “I macā majarā opu yure wejēdoregucumi,” arī pepipu. Eropa arīpepigū goroweregu dopa ii guyapu ero majarāre. Ígu eropa iira pahra waha, utāgague árīri gobegue wħari gobegue eja, iri gobe ígu uma mera árīpu. Iri gobe Adulam waīchyor. Ero ígu árīcū peeñorā ígu acawererā. Eropa peerā, ígu pohrogue ariñorā erā sā. Bajarā gajirā Israel masa Saúl ígu īhaturirā Davi pohrogue eraa, ígu mera gamenere árīñorā. Eropirā Davi mera majarā bajarā cuatro ciento uma árīñorā.

Pahra ígu pagusumarāre, Moab waīcuri yebague apipu Davi. Ero güiro mariro árīñorā erā. Erāre ígu apira pahra Goāmu yare weremuhtagu Gad waīcugupu Davire Judá ya yeba árīri nūgaguge duhri dorepu. Eropi Saúl Davire wejēdiagu turaro ígure amaripu. Ne bocabiripu ígure.

Eropiga Saúl Davire pahi ígu orare peegu guapu. Eropa guagu Ahimelere, gajirā pahia sāre wejē dorepu. Yujugu Ahimelec magu duhrigā wapu. Ígu Abiatar waīcugupu árīpu. Eropa duhrigu Davi pohrogue eja, ígu mera árīpu. Ópa arīpu Davi ígure:

—Yure wejēdiagu mu sāre wejēdiami. Eropigu gua mera dujaque. Óho güiro mariro árīguca muħu, arípu Davi Abiatare.

Eropi Saúl Davire eropa amanigui quereguta ne bocabiripu. Goāmu Davire itamugu iipu. Eropigu īgu Saure bocacū iibiripu. Davire īgu eropa amarisibu Saúl magu Jonatán, masa erā īabiro, Davire bocatíri òpa arīpu īgure:

—Güibircāque muhū. Yu pagu mure ñero iimasisome. Puhruquere áripehrerā Israel masa weca opu árīguca muhū. Yu pagure gohrotogu árīguca muhū. Eropigu mu doca árīgu opu árīguca yuhu. Yu pagu sā irire masimi, arī werepu Jonatán Davire.

Ígu eropa arītuhajacū erā perā “Óaro mera árīrā mari,” arīrā waha wañorā. Jonatán īgu ya wihigue waha wapu. Davipu ntagague īgu duhri árīrogue waha wapu. Saúl Davire wejēdiagu īgu amarisibu quere erayoro īgure. “Israel masare game wejēmorā iima filisteos masa,” arīri querere wereñorā. Irire peegu Davire ama pihricāpu. Eropa peegu filisteos masa mera game wejēgu wapu Saúl.

Pesibu Davi opu Saure īaripu. īgure wejēdiabiripu 1 Samuel 24-27

Puhru opu Saúl filisteos masa mera game wejē tuhajagu, dipaturi Davire amagu wapu daja īgure wejēdiagu. Davi īgu árīrore, gajirā erā werecū peegu tres mil surara mera īgure wejēgu wapu. Erogue ejarā, utā gobe pohro ejañorā. Saúlpu gurawijigu wagu iri gobegue ñajaa wapu. Iri gobe ȳjutuyarogue Davi yujurā yeri īgu ȳma mera duhrigu iipu. Eropirā Saúl īgu ñajaričū īarā, īgu ȳma Davire Saure wejē doreriñorā. Erā eropa arīcū Davipu òpa arīpu:

—Sihī Goāmu īgu opu acudigu áhrimi. Ne īgure wejēsome yuhu, arīpu Davi īgu ȳmare.

Eropigu Saúl īgu gura wijirisibu dabero warogā waha, merogā īgu weca majane suhrirore wírita aípu. Ígu eropa wíritacū Saúlpu ne īabiripu. Eropa īabigu iri gobegue árīdigu wiriripu. Yoañariogue īgu wacū īagu Davipu īgure sihubeopu. Eropa sihubeogu aíduhcua merejapu īgure “Opu áhraa muhū,” arigu. Eropa iituhaja īgu wírita aíra gasirore ïhmupu Saure.

—Goāmu yure itamuami dohpagāre. Mure wejēboaya yuhu. Ibumejeta Goāmu īgu opu acudigure wejēsome, arābu yuhu.

¿Duhpigüa mupu yare wejēdiari? Goāmupu mari iirare masimi. Eropigüa īgupu dipuwaja moagucumi, arī werenigui beho niguipu Davi Saure.

Ígu eropa arīcū Saúlpü yahripu:

—Eropata arāa. Mure ñero iidiaca yahu. Ero árībeaa. Mure yahu ñero iidiacū ðaro iiabu mupu yare. Yure wejēbodigu árīqueregata wejēbirabu muhu. Muhu eropa wejēbiricū īagu Goāmupu mure ðaro iigucumi. Diayeta Israel masa weca opa árīguca muhu. Erā opa muhu árīcū ðaro árīrācoma árīpehrerā Israel masa. Eropigüa i dihtare serēa mure: Opá árīgu yu acawererāre ðaro iiniguicāque muhu, arípu Saúl Davire.

Ígu eropa arīcū peegü Davi “Jau,” arípu. Ígu eropa arīcū peegü Saúl ígu uma mera, erā ya wirigue dujaa wañorā. Davi ígu uma mera uteyucue erā duhridirogueta árīniñorā dohpa.

Irisibure Goāmu yare weremuhtagu Samue sīria wapu. Ígu eropa sīricū peerā árīpehrerā Israel masa bujawere, coo oreñorā.

Eropi Davi erā duhri árīrogue árīgu diez umare Nabal waīcagua pohrogue obeopu. Nabalpu doberi opagu árīpu. Eropigu Davi īgure gajinojore serēdoregu, īgu umare obeoripu. Nabal pohrogue ejarā òpa arīñorā Davi uma īgure:

—¿Ne, áhriri muhū? Mu yarā ovejare īhadiburāre ne gajiroga iibirabu gua. Eropirā erāre ne yajabirabu gua. Gua pohro erā árīquerecūta erāre yajabirabu. Eropigu dohpagāre guare muhū odiaropēta obeoque gua opu Davire, arīñorā Davi uma.

Erā eropa arī serēcū peegu Nabal erāre tuhri ne obiripu. īgu odiabircū īarā Davi uma duja wañorā. Dujaja īgure wereñorā. Eropigu īgu odiabirirare peegu, Davi īgu uma mera Nabal sā mera game wejēmorā iiriñorā. Erā eropa iirisibu yujugu Nabare mohme coregu Nabal marapore òpa arī weregu wapu:

—Davi īgu umare gajinore serēdoregu mu marapu pohrogue obeodigu árīrami. Erā serēcū īgupu erāre tuhriami erāre odiabigu. Ero iibirami. Ovejare gua īhadibucū Davi uma òaro guare itamuama. Eropigu Nabal erāre turibiricū òaboaya. Dohpaguere īgu eropa arīra dipuwaja, dipuwaja moarācoma mu marapure. ¿Eropigo dohpa iigocuri muhū? Irire òaro pepique muhū, arīpu igo marapure mohme coregu.

īgu eropa arīcū peego, Nabal marapo Abigail waīcago òaro peenurā, òpa iipo: Barire aī, erā oteri ducare, ihriri sāre wuaro gameneo, igo yarā burroa weca duhpeo dorepo Davi sāre aīgābo. Erā duhpeo tuhajacū Davi sāre bocatīrigo wapo. Waha, erāre bocatīri iri barire, ihriri sāre eropa ocāpo Davi sāre. Eropa ogo igo marapu mera Davi sāre game wejē dorebiripo.

—I yuhū orare aīque. Eropigu yu marapure pee masibigure wejēbiricāque. īgure wejēgu dipuwajacuboaya muhū, arīpo igo īgure.

Igo eropa arīcū peegu Davipu “Igo eropa arīri diayeta áhrraa,” arīgu, igo orare aīpu. Eropigu igo marapure wejēbiripu. Mero puhruta Nabal, igo marapu sīria wapu. īgu eropa sīricū peegu “īgure Goāmu dipuwaja moagū iicumi,” arī pepipu Davi. Eropigu Nabal maru marapore weretamugu waha, igore marapocapu.

Eropa iira puhrta Saúl dipaturi Davire wejēdiapu daja. Ero core Davire “Mure wejēsome,” arīdigū árīquereguta dipaturi īgure wejēdiapu. Eropa wejēdiapu tres mil surarare gameneo,

Davi sāre nurusiagāpu daja. Eropa nurusiarā erā carīri gohro ii carīa wañorā. Erā eropa carīrisibu Davi yujugu īgu mera majagu mera Saúl sā, erā árīri gohrore bocañañorā. Áripehrerā Saúl umare ñaro wuja camucāpu Goāmu. Eropirā Davi sā Saúl īgu oyaro pohrogue ejañorā. Erogue ejarā Davi mera majagu mata Saure wejēdiariipu. īgu eropa wejēdiaquerecāta Davipu īgure wejē dorebiripu. “Goāmugue Saure dipuwaja moagucumi,” īgu umugure arīpu. Eropa arīgu Saúl ñosēdigure, īgu pohro oyadigure, īgu ihriri dicudiru sāre aīgā wañorā. Waha, yoañariogue ejarā, Davi Saúl yarā surara opure Abner waicugure ñpa arī piyupa:

—¿Abner, duhpigu mu opure Saure ñaro ñhadibubirari mahu? Nero iiabu mahu īgure ñhadibubigu. īgu pohrogue ejacābu gha. Eropigu gajigu árīgu īgure wejēboañumi dohpagā ñamire. ¡Iaque! Saúl īgu ñosēdigu, īgu iheridiru sā erore maraa, arī werenigui beopu Davi Abnere.

īgu eropa arī werenigui beocū peegu Saúlpu “Davita áhrimi,” arī masipu. Eropa masigu īgure sihupu. īgu eropa sihucū ñpa arīpu Davi īgure:

—¿Duhpigu yure nurusia niguiri mahu? Mure ñero iibirabu, arīpu Davi Saure.

Ígu eropa arīcū peegu Saúlpua òpa arīpu:

—Eropata āhraa. Ñero iica yahua mure nurusia curigu.

Dipaturi mure wejēdiasome yahua, arīpu Saúl.

Ígu eropa arīcū peegu Davi Saure òpa arīpu:

—Mu mera majagure oboque òguere. Mu yare aīgu ariporo.

Eropigüa yahua mure wejēdiabiro dopata, Goāmu yure òaro wacū iiporo, arīpu Saure.

Ígu eropa arītuhajacū Saúl sā erā ya wirigue dujaa wañorā.
Eropirā Davi sā ígu yarā pohrogue dujaa wapu. Eropigüa Saúl “Mure wejēsome yahua,” ígu arīquerecūta, Davi ígure güi, filisteos masa pohrogue, Gat waīcuri macāgue waha wapu. Ígu umare aīgāpu ígu mera. Perā nomere marapocuguá árīgu, erā nome sāre aīgāpu ígu. Iri macāgue árīgu, ero majagu opure òpa arī serēpu:

—Gaji macā apique yure ya árīburi macāre, arī serēpu Davi ero majagu opure.

Ígu eropa arīcū peegu opu ígure óyupu Siclag waīcuri macāre íga árīburi macāre.

Opu Saúl gajirā mera game wejē sīria wapu. Ígu porā sāre wejēcāñorā

1 Samuel 28-31; 1 Crónicas 10

Eropi puhru filisteos masa erā yarā surarare gameneo, Israel masa mera game wejēmorā iiñorā. Eropirā filisteos masa yarā surara bajarā erā gamenerecū íagu, opu Saúl erāre güipu. Eropa güigüa Goāmure serēpi íapu. Ígu eropa serēpi íaquerecūta ne werebiripu Goāmu ígure. Quērogue ne werebiripu. Ígu yare weremuhtanirā mera sāre ne werebiripu. Ígu eropa werebiricū íagu yeere, sīrinirā mera wereniguigure amapu Saúl, iri dohpa waborore masidiagu. Ero core yeere, sīrinirā mera wereniguirāre, Israel yeba árīrāre cohāwiu tuhajapu Saúl. Erore erā mariquerecūta yujugo yee buvore bocañorā Saúl pohro majorā. Endor waīcuri macā majago árīpo. Eropa erā bocacū masigu Saúl igo pohrogue wapu. Eropa wagü gajiropa árīri suhri sañapu, “Saúl áhrimi,” arī erā ihamasibirima òaro. Eropa igo pohrogue ejagu, sīridigure piyu dorepu igore. Ígu eropa

dorecū, igo sīridigare piyudiabiriripo, yuhu piyura dipuwaja yure wejē doreri, arīgo. Igo eropa güicū īagu ūpa arīpu Saúl igore:

—Goāmu mera diayeta arīgu iiaa mure. Ne, mu eropiira dipuwaja dipuwaja moasome mure, arīpu Saúl igore.

Ígu eropa arīcū peego igo serēpipo īgure:

—¿Nihīno murare yure piyu dorediari muhū? arīpo igo.

—Samue murare piyuque, arī yuhripu Saúl.

Ígu eropa arīcū, igo Samue murare piyuñapo. Ígu muru gohra dehyoacū īha uca gaguiniguipo. Gaguinigui tuhaja Saure serēpi īapo:

—¿Dohpa árīronojore yure gayari muhū? Muha gua opa Saúl āhraa, arīpo igo Saure.

—Güibericāque. ¿Ñehenore īhari muhū? arīpu Saúl.

—Samue muru gohra dehyoami, arī werepo īgure.

Igo eropa arītuhajara puhru Samue muru ūpa arīpu:

—¿Dohpa árīronojo yure garibori muhū? arī serēpiph Saure.

Ígu eropa arīcū peegu Saúlpu yuhripu īgure:

—Filisteos masa gua mera game wejēmorā iima. Goāmure yuhu serēpipererecūta ne gua dohpa waborore werebirami yure. Eropigū mure piyu doreabu gua dohpa iiborore masidiagu, arī yuhripu Saúl.

Ígu eropa arīcū Samue īgure ūpa arī werepu:

—Yure muhū serēpiri duhpiburi árībeaa. Goāmu mure itamusome. Mure īhaturi āhrimi dohpaguere. Amalecita masare īgu wejēpeho dorequerecūta yuhribidigu árību muhū. Eropigū coregue mure ya arīdiro dopata, Goāmu mure Israel masa weca opu árīnemo dorebeam. Ñamigāre filisteos masa muare tarinagarācoma. Eropigū muhū, mu porā mera sīrirāca, arī werepu Samue muru Saure.

Ígu eropa arīcū peegu güitaricāpu Saúl. Eropirā filisteos masa erā yarā surarare gameneo, Israel masa mera game wejērā erāre tarinugañorā. Bajarā Israel masa yarā surarare wejēñorā. Opu Saúl sāre īgu porā sāre nūrusiagā, erāre wejēcāñorā. Eropa waha sīria wapu opu Saúl. Goāmu īgure īgu tarinagara dipuwaja, dipuwaja moagu iipu.

Opu Saúl murure gohrotogu Davipu opu ñajaru

2 Samuel 1-6; 8-10; 1 Crónicas 11-16;

18-20; 26.29-27.34

Eropi filisteos masa Saure erā wejēra pahru, iri querere weregu wapu Davi pohrogue. Erogue ejagu Davire werepu Saure erā wejērare. Ígure weregu wadigu Saúl ígu sīricū ñadigu amalecita masu árīpu. Ígu eropa werecū peegu Davi turaro bujawerepu. Saúl ígu magu Jonatán sā erā sīrirare peegu turaro bujawerepu. Eropa bujaweregu Saúl sāre, Jonatán sāre bayapeorire gojapu.

Puhru Hebrón waicuri macāgue dujaa wadorepu Goāmu Davire. Iri macā Judá ya curu majarā ya yeba árīri macā árīyoro. Erogue wapu Davi. Ígu ejacā ñarā ero majarā Judá yeba majarā, ígu dipuru weca uyere pipeo, ígure opu acuñorā Davire. Eropigu Judá yeba majarā weca opu árīpu Davi.

Eropi Abner waicugu, Saúl yarā surara opu ojocarinipu dohpa. Saúl ígu sīricū taripu Abner. Yujuga Saúl magu sā árīnipu. Isbose waicugu árīpu. Eropigu Abner Isbosepure gaji cururi, Israel masa cururi weca opu acuripu. Ibumejeta yoañarira puhru gajirā ígure wejēcānorā. Eropirā Israel masa cururi opu marirā dujañorā. Erā acawererā, Judá ya curu majarā dihta opu opañorā. Ígu Davi árīpu.

Eropirā erā opu Isbose ígu sīricū ñarā, árīpehrerā Israel masa Hebróngue Davi pohrogue ejañorā. Erogue ejarā, Davire Israel yeba majarā weca opu acuñorā. Siete bojori gaji bojori deco Judá ya curu majarā opu árītuhajapu Davi. Eropigu árīpehrerā Israel masa weca opu ñajagu treinta y tres bojori gohra opu árīnemobu iipu.

Eropiga opu ñajagu Jerusalén waicuri macāre opu ya macā árīborore apipu ígu. Erogue ígu árīcū Tiro waicuri macā majarā opu, Hiram waicugu Davire baja yucure obeopu. Wirire iimorā sāre obeopu. Eropirā wuari wihire iibasañorā Davi ya wihire. Õari wihi árīyoro. Goāmu Davire itamugu iipu. Irire masipu ígu. Jerusalén árīgu gajirā nomere marapocugu, porācunemoru.

Eropi Israel masa weca opa, Davi īgu ñajacū peerā, filisteos masa Israel masa mera game wejērā wañorā. Pesibu erā mera game wejēñorā. Eropirā opa Davi īgu yarā surara mera filisteos masa mera game wejērā tarinugañorā. Goāmu Israel masare itamugū iipn.

Puhru, Goāmu ya wihi majá comorore Jerusaléngue aīgādiariopu opa Davi. Eropa aīgābu īgu surara mera Quiriat-jearim waicuri macāgue ejapu. Ero áriyoro iri comoro. Erā erogue ejacū, gajirā iri comorore turūdiru weca pihripeoñorā. Eropirā wechua iri comorore taragāñorā. Jerusaléngue iri comorore aīgārā iiñorā. Eropa aīgārā erā áripehrerā mucubiriñorā. Bayarā iiñorā. Erā eropa iirisibu, wechua iri comorore taragārā mehmereja wañorā. Erā eropa mehmerejacū iri comoro yebague yurimerejaboro iiriyoro. Iri comoro eropa yurima dijaricū īagu, turūdiru puhru nurasiagu iri comorore tuñearipu. Iri comorore īgu eropa ñeacū īagu mata

Goāmu īgure wejēcāpu. Mata sīria wapu. Īgu eropa sīricū īarā, árīpehrerā turaro būjawere, ero pohro árīri wihigue pihiripeoñorā iri comorore. Jerusaléngue iri comorore aīgābiriñorā. Eropiro iri comoro iri wihigue dujayoro. Iri comoro īgu ya wihi árīcū, iri wihi majagure bajasiburi ðaro iipu Goāmu.

Dipaturi iri comorore Jerusaléngue aīgābu iipu daja opu Davi. Eropigu Goāmu īgure dorediro dopata iri comorore aīgā dorepu Davi pare. Levita masare iri comorore coāgā dorepu. Levita masapu Goāmu ya wihi majare īhadiburā árīñorā. Eropa coāgārā, erā árīpehrerā mucubiriri mera bayañorā. Waha, Jerusaléngue eja iri comorore, waimurā gasiri wihigue pihiripeoñorā. Pihiripeo tuhaja, waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeoñorā. Eropirā bosenu iiñorā. Eropa bosenu iituhaja, erā ya wirigue dujaa wañorā.

Eropi opu Davi iri wihire, iri comoro sāre levita masare ðaro īhadibu dorepu. Gajirā levita masare Gabaón waīcuri macāgue árīdore apipu. Yujurā yeri pahia sāre erogue apipu. Ero Goāmu wihi waimurā gasiri wihi Moisés īgu iidorerā wihi árīniyoro. Eropigu iri wihi mohmemorāre apipu Davi pahiare, levita masareta.

Eropirā bajasiburi gajirā masa mera game wejērā, Davi sā erāre tarinuga muriñorā. Eropigu Israel masare ðaro queoro dorepu Davi. Eropigu Saure īgu arīdiro dopata ðaro iidiapu Saúl parāmerāre. Eropigu gajirāre serēpi īapu:

—¿Saúl parāmerā áhriri dohpa? arī serēpipu.

Īgu eropa serēpicū erā Jonatán muru magure Saúl parāmire wereñorā. Īgu curimasibigu árīpu. Mefiboshe waīcugua árīpu. Eropigu opu Davi īgure itamupu. Īgu ya wihigue īgure árīdorepu. Eropigu Mefiboshe ya poerire īhadibu dorepu Davi gajirāre.

“Mure ñpa itamugura,” arī apipu Goāmu Davire **2 Samuel 7; 1 Crónicas 17**

(Mateo 1.1; 9.27; 22.42; Lucas 1.26-33, 69; 2.4, 11; 3.32; Juan 7.42; Hechos 2.30; 7.46; Romanos 1.3; 2 Timoteo 2.8)

Eropi Israel masa weca opu merogā īgu árīnugara puhru, īgu ya wihire erā iituhajara puhru, erāre īhaturirāre bajasiburi

erā tarinugara puhru, Davi Natanaere sihubeorp. Natanaerp Goāmu yare weremuhtagu árīpu. Sihubeo tuhaja īgu pohrogue īgu eracū òpa arīpu Davi Natanaere:

—Dohpaguere òari wihigue árīgu iiaa. Yuhu eropa árīquerecūta Goāmu ya comoro waimurā gasiri wihi āhraa. Goāmu ya wihi áriburi wihire iidorediaca, arīpu Davi.

Īgu eropa arīcū peegu Natanae òpa arī yuhripu:

—Goāmu mure itamugucumi. Eropigu muhu iidiadiro dopata iique, arīpu Davire.

Īgu eropa arīra puhru, iri ñamireta Goāmu òpa arīpu Natanaere:

—Davire òpa arī weregu waque muhu: “Muhu ovejare ihadibuga muhu árīquerecūta yaharā masa weca opu acuabu mure. Muare īhaturirā mera muha game wejēcū muare itamuabu, erāre muha tarinugaboro dopa. Dohpaguere mure yuhu dohpa iiborore weregura. Gajirā tauro òagu opu árīguca muhu. Mure eropa árīgu árīcū iigura yuhu. Eropirā árīpehrerā masa mure masirācoma. I yebare muare Israel masare ogura. Muha ya yeba eropa árīniguicāroca. Mu parāmerā árīturiarāre Israel masa weca oparā árīniguicū iigura. Eropigu muha ñero iicū ïagu, pagusumarā erā porāre erā dipuwaja moaro dopata, muare dipuwaja moagura. Muha sīricū ïagu yujuga mu magure Israel masa weca opu acugura yuhu. Eropigu ïgure òaro itamugura òagu, turagu opu īgu árīboro dopa. Īgapu yaha wihi áriburi wihire iigucumi,” arī weregu waque Davire, arīpu Goāmu Natanaere.

Īgu eropa arīra puhru, gajinu īgu arīdiro dopata werepehopa Natanae Davire. Īgu eropa arīcū peegu Goāmu wihigue waimurā gasiri wihigue Goāmu mera wereniguiga wapu Davi. Òpa arīpu:

—Yu opu, Goāmu, mu mera mucubiria. Yuhu yu acawererā mera ibu árīrā árīrabu. Gua eropa árīquerecūta Israel masa weca opu yure acuabu muhu. Muha irire iiabu. Turatariagu āhraa muhu. Gajirā goāmarā marima. Mu dihta Goāmu gohra āhraa. Guapu mu yarā gua árīcū guare òaro itamuabu muhu. Egipto yeba gua ñecusumarā erā árīcū erāre wiuyoro muhu. Eropigu Canaán yeba majarāre cohā wiuyoro muhu, gua i yeba gua árīboro dopa. Eropigu dohpague muhu yure arīdiro dopata iique muhu. Eropirā

gajirā masa turagu muhu árīricurire masirācoma. Muhu gua umupeogu muhu árīri sāre masirācoma masa, arī wereniguipu Davi Goāmu mera.

**Opu Davi ñetariaro īgu iiquerecūta īgu
ñero iirare cādijipu Goāmu**
2 Samuel 11-12

Eropi yujusibu opu Davi īgu yarā surarare, erā opu Joab waicugu sāre, amonita masa mera game wejēdoregu obeopu. Davipu wabiripu. īgu ya wihique dujapu. īgu ya wihi weca dipapuu árīyoro. Eropigü yujunu īgu iri pñague curigu, gaji wihi árīri pñague ihamedijupu. Ero īgu ihamedijucü yujugo nomeo waa guhago iipo. Igo eropa guhacü īapu Davi. Igo Betsabé waicago, ñago árīpo. Igo eropa árīcü īapu Davi igore uaribejapu. Eropa uaribejagu serēpi īapu gajigure:

—¿Nihino marapo áhriri ero árīgo? arī serēpi īapu Davi.

—Urías marapo áhrimo, arīpu. īgu Urías Joab sā mera amonita masa mera game wejēgu waha wadigu áhrami, arī werepu gajigupu.

Ígu eropa arīcū peegu Davi igore sihubeo dorepu. Ígu sihubeocū igo ígu pohrogue erapo. Igo eracū, ígu igore gametarāpu. Eropiira puhru, igo pare mama nijipo árīgārigo árīpo. Irire masigo Davire quere obeopo. Igo eropa quere obeocū peegu, Davi igo mera ígu gametarārare gajirā erā masicū gamebiripu. Eropigu õpa iipu. Ígu surara opure Joare õpa arībeopu:

—Uríare ya pohrogue obeoque, arībeopu Davi.

Ígu eropa arībeocū, Joab Uríare, Betsabé marapure Davi pohrogue obeopu Jerusaléngue. Eropigu Urías ígu eracū, Davi amonita masa mera erā game wejérare serēpi íapu. Eropa serēpi tuhaja, ígure ígu ya wihigue wadoreripu. Ígu marapo mera ígu arīcū gameripu Davi. Eropigu igo porācucāguere, “Urías magu āhrimi,” arīdoregu iiripu árīpehrerāre. Ígu eropa dorequerecūta Uríaspu, Davi ya disipohro pohro carīcāpu. Ígu eropa iicū íagu Davi serēpipu ígure:

—¿Duhpigu ma ya wihigue carīgu wabirari mahu? arī serēpipu Uríare.

—Goāmu ya comoro waimurā gasiri wihi āhraa. Eropirā ya mera majarā, surara sā gajirā mera game wejérā, eropa árīri wirita árīrā iima dohpaguere. Erā eropa ñero taririsibu òari wihigue carīsome yuhu, arī yuhripu Urías.

Ígu eropa arīcū peegu, gaji ñamire Jerusalénta árīnemo dorepu Davi Uríare. Eropigu iri ñamire ígu mera badoregu sihupu Uríare. Eropa ígure sihubagu, Davi ígure merecū iipu. Eropa merequereguta Urías ígu ya wihigue, ígu marapo mera arīgu wabiripu.

Boyodiji merero, Davipu duhpi masibiripu. Eropigu irire ígu pepira puhru õpa iipu. Ígu yarā surara opure Joare quere gojabeopu. Õpa arī gojabeopu:

—Mua game wejērogue Uríare muhtarogue nuguque. Eropirā erogue ígure api, gamequeā nūgarisibu waha waque, marire ihaturirā ígure erā wejēboro dopa, arī gojabeopu Davi.

Ígu eropa arī gojabeodiro dopata iipu Joab. Eropirā Uríare wejēcāñorā amonita masa. Ígu eropa iira puhru ígu marapo árīdigo ígu sīrirare peepo. Eropa peego coo orepo. Igo coo orera puhru Davi igore Betsabére marapocupu. Eropigo puhra igo yujuga magacupo.

Ígu eropa ñero iicū íagu Goāmu guapu Davi mera. Eropigu Goāmu yare weremuhtagure Natanaere Davire weredoregu obeopu. Eropigu Natanae Davire i querere werepu:

—Iribojeguere yujugu doberi baja opagu árīpu. Eropigu gajigupu mojomorocugupu árīpu. Doberi baja opagupu bajarā ejorāre waimurāre opapu. Mojomorocugupu yujugugāta ovejagāre opapu. Ígugāre mahitaricāpu mojomorocugupu. Eropigu pahru doberi baja opagupu ígu ya wihique curiri masu ejagure barire ejodiyupu. Ígu yarā oveja bajarā árīquerecūta, fiegū árīgu, erāre mahigu, mojomorocugupu yagupure ēmacā wejēcāpu. Wejē tuhaja ígu ya wihique curigure duhpeopu badoregu, arī werepu Natanae.

Ígu eropa arīcū peegu Davi doberi baja opagu mera guataricāgu ópa arīpu:

—Doberi baja opagure wejēcāro gāhmea. Eropigu ígure erā wejēboro core mojomorocugure wapicurā ovejare oro gāhmea ígure, arīpu Davi.

Ígu eropa arīcū peegu Natanae ópa arīpu ígure:

—Muhtata áhraa doberi opagu iro dopa ñero iigu. Goāmu mure ópa arī weredoreami. Ígu mure Israel masa weca opu acuami. Eropigu mure òaro ïhadibuami. Eropigu bajarā mure marasānōme moami. Ígu eropa iiquerecūta Urías marapore ēmacā, Uriare wejēcā doreabu muhu. Goāmu dorerire tarinugabu muhu. Eropigu mure dohpaguere dipuwaja moabu iimi. Muhu opu árīnicū, muhu Israel masa mera gajirā mera eropa game wejēniguicārāca. Eropirā mu acawererā erā basi game wejērācoma. Eropa arī weredoreami Goāmu yure, arī werepu Natanae Davire.

Ígu eropa arīcū peegu ópa arīpu Davi:

—Eropata áhraa. Ñetariaro iiabu yuhu. Goāmu dorerire tarinugabu, arīpu ígu Natanaere.

Ígu eropa arīcū peegu Natanae òpa arípu:

—Muha eropa fiero iiquerecūta, Goāmu mure sīricū iiosome. Eropa iibiriquereguta, muha fiero iira dipuwaja, Betsabére mu porā moadigugā, mu magugā sīria wagacumi, arī werepu Natanae Davire.

Ígu eropa arīra puhrugāta ígu magugā dorecu nugapu. Ígu eropa dorecu nugacū íagu Davi yuju semana gohra behrepú Goāmure serēgu. Eropigu Goāmure serēripu. Ígu eropa serēquerecūta ígu magugā sīria wapu. Ígu magugā ígu sīrira puhrú Israel masa yarā surara erā game wejērogue ejapu Davi. Amonita masa mera game wejērā iñorā dohpa. Game wejēnemo, erāre tarinugañorā Davi sā.

Puhru Davi magu, Absalón waicugu, mamu gohra Israel masa erā ihasuagu árīpu. Eropirā yujurā yeri ígu mera majarā árīdiañorā. Eropigu ígu pagu Davire cóadiagu, Israel masa weca opu ñajadiariipu. Eropa ñajadiagu ígu pagu yarā surara mera game wejēpu. Eropigu Absalón baja fierire ígu pagure iígu, ero core Goāmu Davire werediro dopata eropa iígu iipu. Davi Betsabé mera ígu fiero iira dipuwaja, Uríare ígu wejē dorera dipuwaja, eropa fiero taripu opu Davi.

Goāmu wihire erā iiborore amuyupu Davi

2 Samuel 24; 1 Crónicas 21.1-26.28;
28.1-29.22a

Eropi yoariboje Davi Israel masa weca opu ígu árīra puhrú Goāmure tarinugapu daja. Masare queogu Goāmu doredirore tarinugapu. Ígu eropa tarinugacū íagu bajarā Israel masare dorecucū iípu Goāmu. Eropáricū, ígu angelre obeopu Jerusalén waicuri macāgue cóadoregu. Eropa obeoquereguta iri macāre cóā dorebiripu pare. Eropigu ígu obeodigu angel jebuseo masu ígu trigo dearogue niguipu. Ero ígu niguicū íapu Davi. Ígu eropa iacū, Goāmure umupeori mesare altare erota iidorepu Goāmu ígure. Eropigu opu Davi iri yebare jebuseo masu ya yebare asüdiapu. Eropa ígu asüdiacū íagu, jebuseo masu iri yebare eropa ocādiariipu Davire. Ígu eropa ocādia querecūta Davi òpa arípu ígure:

—Árībeaa. Wajamariro mu ya yebare aīsome yahua. Õguere waimurāre soemuju Goāmure umupeogura. Eropigu ne waja mariro ya aīrare Goāmure osome yahua, arīpu Davi īgure.

Eropa arītuhaja iri yebare asūpu. Asū tuhaja altare ii, waimurāre wejē iri altar wecague erāre peopu Goāmure umupeogu. Īgu eropa umupeocū, umaro majā peame mera īgu wejēnirā mūrare soecāpu Goāmu. Eropa soegu, angelre gajirā masare wejēnemo dorebiripu pare. Irisibure Goāmu ya wihi waimurā gasiri wihi, Gabaón waicuri macāgue árīro yoataricāyoro. Eropirā masa iri wihigue Goāmure serērā wabiriñorā. Eropigu Davi erota Jerusalénta iri altare iipu. Iri altare iituhaja, Goāmure umupeo tuhaja õpa arīpu Davi:

—Ôhota altare yahua iidirota ya magu Goāmu ya wihire mama wihire iigucumi, arīpu Davi.

Goāmu, Davire, “Mu magu yaha wihire iigucumi,” arītuhajapu. Eropigu Davi Goāmu wihire iibu árībiriñorā, īgu magure itamudiapu, puhrugue iri wihire īgu iiboro dopa. Eropigu iri wihi majā árīburire gameneonuga doremuripu. Gaji yebari majorāre Jerusalén árīrare utāre ðari sehri amu dorepu. Iri wihire tiaburi árīyoro iri utā. Eropigu comere, gaji come bronce waicuri comere, yucu sāre gameneo dorepu. Eropigu árīpehrerā pahiare, levita masa sāre gamenere dorepu. Levita masare yujurāyeri cururire api, erāre erā ya mohmerire apipu. Yuju curu iri wihire coremorā, iri wihire amumorā árīñorā. Erāpu masa Goāmure erā oburi yerire, oteri yerire amumorā árīñorā. Gaji curu, baya mojo mera bayamorā árīñorā, Goāmure erā umupeoboro dopa. Eropirā erā pahia sā itamuñorā iribojegue Goāmu īgu iidorediro dopata. Aarón muru bajarā parāmerā árīturiarā opapu. Eropirā erā bajarā pahia árīñorā. Eropa bajarā árīrā, erā Goāmu wihigue erā mohmerire iimorā, eropa coreniguicāñorā. Eropa iri wihiguere “¿Noapa mohme corerācuri?” arī masimorā deawajata birañorā. Eropigu opu Davi īgu magu Salomore sihubeo õpa arī werepu īgure:

—Mahgu, yure Goāmu ya wihi árīburi wihire iidiarabu. Ibumejeta bajarā masare game wejēdiga yu árīcū īagu, Goāmu yure iri wihire iidorebirami. Eropa yure dorebigu, muhu, yu magu, iri wihire iiborore wereami Goāmu yare. Eropigu mapu, Goāmu ya wihi árīburi wihire iiguca. Eropigu īgu dorerire õaro iique. Dohpaguere iri wihire muhu iiburire baja gameneo

tuhajabu yahu. Orore, platare, bronce waicuri comere, comeyucure, borarire, utare gameneo tuhajabu, iri mera Goāmu wihi áriburi wihire muhu iiboro dopa, arī werepu Davi īgu magu Salomore.

Eropa arītuhaja īgu pohro árīrāre oparāre sihu gamenere dorepu Davi. Erāre īgu magure itamu dorepu, Goāmu ya wihire īgu iicū. Eropiga òpa arīpu erāre:

—Goāmu ya wihi áriburi wihire iidiarabu. Ibumejeta bajarā masare yahu game wejēdigu árīcū īagu, yure iri wihire iidorebirami Goāmu. īgupa Israel masa weca opa acuami yure. Eropiga ya magure, Salomore yare gohrotubure apiami. Eropa apigu, īgupure īgu ya wihire iibure apiami. Eropirā Salomón parāmerā árituriarā īgu dorerire erā iicū īagu erā sā Israel masa weca oparā árīniguicārācoma. Eropa arī wereami Goāmu yure. Eropiga muhu, ya magu Salomón, Goāmure turaro umupeoque. īgure muhu umupeocū muhu duhpiborore masicū iigucumi īgu. īgu ya wihire iibure apiami mure. Eropiga irire iique muhu. Eropirā árīpehrerā mua Israel masa Goāmu dorerire buheque. Eropirā iri dorerire iique. Eropirā i yeba Israel yebare eropa árīniguicārāca mua, arī werepu Davi erāre.

Eropa arītuhaja Israel masare īgu magure itamu dorepu. īgu Salomón mamu árīnipu. Eropiga īgu pagu, gajirāre īgure itamu dorepu Goāmu wihire īgu iicū. Òpa arīpu:

—Yu magu mamu árīnimi. Eropirā itamuque īgure, Goāmu ya wihire īgu iicū. Baja orore, platare, comere, yucure, utare iri wihi maja áriburire gameneo tuhajabu. Yaha sāre iri wihi maja áriburire ohoabu yahu. Mua sā, iri wihi maja áriburire oque, arīpu Davi erāre.

īgu eropa arīcū peerā baja erā sā oñorā Goāmu ya wihire erā iiburire. Erā eropa ocū īagu mucubiripu Davi. Eropa mucubirigu árīpehrerā core Goāmu mera wereniguipu:

—Opá Goāmu. muhu turagu, òagu áhrraa. Árīpehreri i yeba maja mu ya dihta áhrraa. Eropiga guare ogu áhrraa muhu. Eropirā mure gajinore orā, guare muhu orareta orā iiaa mure. Gua pepirire masia muhu. Eropiga diayeta gua arīra árīcū gāhmea muhu. Dohpagāre mure orā, mucubiriri mera orā iiaa. Irire masia muhu. Salomore, ya magure, itamuque mu dorerire īgu iiboro dopa, arī serēpu Davi Goāmure.

Eropa arītuhaja Goāmu mera mucubiri dore, īgare “Ōhaa” arī dorepu Davi Israel masare. Īgu eropa arī dorecū aīduhcua mereja Goāmure “Ōhaa,” arīñorā. Eropi gajinu bajarā waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeoñorā. Eropa umupeorā wħari bosenu iiñorā.

Goāmure umupeorā erā bayarire baja gojapu Davi

2 Samuel 22-23; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105.1-15

Opu Davi arpa waīcūriñe buaputēriñere buaputē mehregu árīpa. Eropigu õaro baya sħapu. Baja bayarire õaro guña boca gojapu. Goāmure umupeobu, baja bayarire gojapu. Opu Saúl īgure īgu wejēdiacū Goāmupu Davire itamupu. Eropigu Goāmu mera mucubirigu õpa arī gojapu Davi:

—Yure itamugu āhrimi Goāmu. Árīpehrerā īgure umupeori mera õaro wereniguiporo. Ñero tarigu īgure eropa serēniguicāgura yure itamu doregu. Eropigu īgu yure eropa itamu niguicāgucumi. Yure īhaturirā erā wejēdiacū īagu, Goāmure serēabu yure erā wejēbiricāboro dopa. Yu eropa serēcū peegu, yure īhaturirā mera guami Goāmu. Eropa guagu yure īhaturirā turarā erā árīquerecūta, yure õaro itamuami īgu. Goāmu doreri iri arīdiro dopata iiggħi āhraa. Eropigu yure erā ñero iicū īagu irire iidorebirami Goāmu. Eropigu yure itamuami. Ópa õaro iiggħi āhrimi Goāmu. Óaro iirāre õaro iimi. Eropigu ñeri iirāre ñero iimi. Yūpure õaro itamuami. Marire īgu iidoreri queoro āhraa. Óari āhraa. Īgħre umupeorāre itamumi īgu. Yure īhaturirāre tarinugacū iiami īgu yure. Eropigu īgu mera mucubiri, “Ōhaa” arīniguicāgura. Eropigu īgure umupeo bayarire eropa gojaniguicāgura yuhu, arī gojapu opu Davi bayarire gojagu.

Gajiñe bayariñere gojapu Davi. Goāmu ya comorore Jerusaléngue erā aīgācū, īgu õpa arī baya gojapu:

—Goāmu īgu iirare wererā árīpehrerāre. Eropirā īgu mera mucubirirā. “Ōhaa,” arīrā īgure. Eropirā őatariaro īgu itamurare guñarā Goāmure bayarā mari. Abrahāre, Isaacre, Jacobre “I yebare muare ogura,” īgu arī apidiro dopata marire odigu āhrami i yebare. Goāmu i yebare, árīpehrerire īħacūnugudigu āhrimi. Irire árīpehrerāre werero gāħmea

marire. Gajirā masa “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirā, sīporā marirā āhrima. Ojocaribeama erā, arī wererā gajirā sāre. I yebare īhacūnugudigu īgu árīcū īarā mari árīpehrerā i yeba majarā īgure umupeorā. Mari yagu Goāmure, Jehová waīcugure òaro wereniguiporo árīpehrerā. Īguta āhrimi mari Israel masa mari umupeogu, arī gojapu Davi Goāmure bayagu.

Gajiñe bayariñere gojapu. Davi īgu sīriboro coregā òpa arī gojapu:

—Yuhu Davi āhraa. Israel masa opu Goāmu īgu opu acudigu āhraa. Goāmu yare bayagu āhraa. īgu bayarire gojagu īgu Espíritu īgu wereri mera iri bayarire gojaa. Òpa werea yuhu: Masa weca opu árīgu, īgu Goāmu dorerire umupeogu árīgu, òaro masare iigucumi. Eropa òaro iigu árīpehrerāre mucubiricū iigucumi. Yaha wihi majarā Goāmure eropa yuhri niguicārācoma. Ibumejeta īgure yahribirā duhpimorā árībeama, arī bayarire gojapu Davi.

Salomón opu ñaja gohrotopu, īgu pagu Davire 1 Reyes 1.1-2.12; 1 Crónicas 29.22b-30

Eropi Davi īgu bugu wacū, yusaa árīyoro īgure. Eropirā īgu pohro majarā īgure òpa arīñorā:

—Nomeore amadoreque muhu. Igo mure īhadibugocumo, arīñorā erā Davi curore.

Erā eropa arīcū peegu, “Jah,” arīpu īgu. īgu yahririra puhru, īgu pohro majarā nomeore bocañorā. Abisag waīchugó árīpo. Eropigo igo Davi curore īhadibupo.

Eropi opu Davi curo magu, erā tīgupu, òaro diapocugu árīmaripa. īgu eropa árīgu árīquerecūta, īgu majigugā árīcūguere òaro werebiripu īgu pagu īgure. Eropigu īgu gamero iigu árīmaripu. Adonías waīcugu árīpu. Eropigu īgu pagu turabigu īgu wacū īagu, īgupu īgu pagure gohrotogu ñajadiaripu. Eropa ñajadiagu īgu pagu Davi yarā surara opu Joab mera weretamupu. Pahi Abiatar waīcugu mera sāre weretamupu. Erā eropa weretamucū erā sā īgure erā weca opu acudiariñorā īgure. Ibumejeta pahi Sadoc waīcugu, Goāmu yare weremuhtadigu Natanae sā, īgure opu ñajacū gamebiriñorā. Davire corerā surara opu Benaía waīcugu sā

Adoniare opa ñajacū gamebiriñorā. Davi chro yarā surara sā bajarā Adoniare opa ñajacū gamebiriñorā.

Ígure eropa erā gamebiriquerecūta Davi magu Adonías bosenū iipu opa ñajadiagu. Arípehrerā ígu pagu porāre sihubeopu. Ígu pagu magu Salomón dihtare sihubiripu. Salomopu opa árībugu Davi beyedigu árituhapu. Bajarā oparāre sihupu Adonías. Erā Judá yeba árīrā oparā árīnorā. Ígu pagure gamerā dihtare sihubiripu. Natanae sāre sihubiripu. Ígu eropa opa ñajadiacū peegu, Natanaepu Salomón pago pohrogue weregu ejapu. Igo Betsabé árīpo. Igo pohrogue ejagu Adonías ígu opa ñajadiarire werepu igore. Eropa were tuhajagu òpa arīnemopu igore:

—Opa Davire werego waque. Mu magu Salomón ígu opa ñajaburire guñacū iique Davire. Eropigo Adonías ígu opa ñajadiarare wereque ígure, arī werepu Natanae, Betsabére.

Ígu eropa arīcū peego ígu arī werediro dopata opa Davire werego wapo igo. Igo eropa wererisibu Natanae erā pohrogue ejapu. Eropa ejagu igo arīdiro dopata werepu daja Davi curore. Erā eropa arī were tuhajacū peegu Davi ígu yarā surara opa Benaía waīcugure sihubeopu. Ígu ejacū íagu òpa arīpu:

—Yu magu Salomore mata opa acuque. Eropigu yahagū mulare Salomón peyabugure aīgu waque. Tuhaja Salomore peyadoreque. Eropirā ígure aīgāque Gihón waīcurogue. Erogue pahi Sadoc, Natanae mera ígure uyere pipeoporo ígu opa ígu ñajarare masare ihmumorā, arī dorepu Davi.

Eropirā Davi dorediro dopata iiñorā. Eropirā Gihóngue ejarā, bajarā masa erā īhabeoro, Salomón dipuru weca uyaere pipeopu Sadoc, Natanae mera. Eropa pipeorā Salomore Israel masa weca opu acurā iiñorā. Erā eropa opu acucū īarā, árīpehrerā irire īarā ñpa arī gaguiniguñorā:

—Opu Salomón yoariboje árīniguicāporo, arī gaguiniguñorā.

Erā eropa gaguiniguicū peebeoñorā Adonías sā bosenure iirā. Erā eropa iirisibū, Abiatar magu erāre weregu ejapu:

—Mari opu Davi curo Salomore opu acutuhami, arī werepu Adonías sāre.

Ígu eropa arī werecū peerā erā árīpehrerā Adoniare opu acumorā, bosenu iirā güitaricāñorā. Eropa güirā erā ya wirigue dujaa wañorā. Adoníaspu Goāmu ya wihigue duhrigu omagā waha, altar ojogoro árīri sarire ñaro ñea niguipu, yure mojomoro ñaporo, arīgu. Ígu eropa ñeaniguirare peegu, Salomón ñpa arípu:

—Adonías ñaro ígu iigu árīcū, ne dipuwaja moasome yuhu ñigure. Eropigu puhrugue ñero ígu iicū ñagu, dipuwaja moagura ñigure, arípu Salomón.

Eropigu Adoniare ígu ya wihigue wadorepu Salomón. Eropi opu Davi ígu sīriborore masigu, ígu magu Salomore weretupu. Ñpa arī werepu:

—Merogā duhyaa yuhu sīriboro. Eropigu turagu árīque muhu. Goāmu ígu dorediro dopata, ígu dorerire eropa iiniguicāgu árīque muhu. Eropigu ñaro árīguca. Ígu dorediro dopata muhu iicū, Goāmu yure ígu arīdiro dopata yu parāmerā árīturiarāre, oparā acuniguicāgucumi, arī werepu Davi curo Salomore.

Ígu eropa arī werera puhru, yoañarira puhru opu Davi sīria waru. Cuarenta bojori gohra Israel masa weca opu árīmuriyu. Eropigu ígu sīriba puhru ígu magu Salomón ñigure gohrotogu opu ñajapu.

Israel masa weca opu árīnugapu Salomón

1 Reyes 2.13-4.34; 2 Crónicas 1

Eropi ígu opu ñajara puhrugā, árīpehrerā ígu doca árīrā oparāre Israel masa oparāre sihu gameneo, Gabaón waīcuri

macāgue ejapu opu Salomón. Iri macā, Goāmu ya wihi waimurā gasiri wihi árīyoro. Erogue eja, īgu mil gohra waimurāre wejē dorepu Goāmure umupeobu. Eropa wejē tuhaja Goāmure umupeoñorā. Eropi iri ñamire Goāmu serēpi ñapu Salomore:

—¿Nehenore yahua iicā gāhmeri muhū? arī serēpīpu īgure.

Ígu eropa arīcū peegu Salomón òpa arī yahripu:

—Bajarā masa weca opu acuabu muhū yure. Mamu, pee masiñaribigu yahua árīquerecūta, eropa acuabu muhū yure. Eropigu yure õaro masigu árīcū iiue. Õari sāre, ñeri sāre õaro ìhamasicū iiue yure. Eropa õaro masigu árīgu, mu yarā masare õaro doremasigucha, arī serēpu Salomón.

Ígu eropa arī serēcū peegu mucubiripu Goāmu. Õaro masigu ëgu árīdiacū peegu mucubiripu. Eropa mucubirigu òpa arīpu Salomore:

—Yoariboje muhū ojocari niguicāburiñere serēboaya muhū. Baja doberire opadiagu irire serēboaya muhū. Mure ihaturirāre yure wejē doreboaya muhū. Gajirāpu eropata serēboañuma. Õaro masigu mure yu iiborore serēabu mupu. Muhū eropa serēcū mu serēdiro dopata iighra mure dohpaguere. Õaro masigu árīguca muhū. Muha eropa õaro serēgu árīcū īagu, gajinojore baja oguca mure. Gajirā masa mure õaro umupeocū iiguca mure. Eropigu yahua dorediro dopata iigu muhū árīcū īagu, yoariboje árīniguicū iiguca mure, arī werepu Goāmu īgure quērogue werega.

Pahruñari, perā nome opu Salomón pohrogue eja, erā game duyasorare wereñorā īgure. Erā iiburire weredoreñorā erā nome. Erā īgure weredoreñorā masimorā. Eropigo yujugo òpa arī werepo Salomore:

—Ne opu, yahua igo mera gua yuju wihita āhraa. Eropigo yujunu majigugāre bocabu. Eropigo uhrenu pahru, igo sā majigugāre bocamo. Eropirā gajirā gua mera marama. Gua perāta āhrabu iri wihire. Eropigo yuju ñami igo, igo magugāre taū wejēcādigo āhramo. Ígu eropa sīricū īago, ñami deco árīcū, yahua carīrisibu yu magugāre aī, igo magugā sīridigugāpure gohroto peodigo āhramo. Eropigo boyoro wahgāgo sīridigugāre īago yu magugā ëgu árībircū masiabu yahua, arīpo igo Salomore.

Igo eropa arīcū peego gajigopu òpa arīpo:

—Muḥu guyago iiaa. Yū magugāpū ojocarigugā āhrimi. Mu
magugāpū sīridigugā āhrami, arīpo gajigo weremuhtadigore.

Igo eropa arīcū peego weremuhtadigo ūpa arīpo:

—Ārībeaa. Sīridigugā mu magu āhrami. Yū magupū
ojocarigu āhrimi, arīpo igo.

Erā eropa arī game ducasocū peegu, ūpa arīpu opu Salomón
īgu pohro majarāre:

—Nōsēri mijīre aīgāribasaque yare, arīpu Salomón erāre.

Īgu eropa arīcū peerā, nōsēri mijīre aīgāriñorā. Erā eropa
aīgāricū īagu ūpa arīpu Salomón īgu pohro majarāre:

—Majigugāre ojocarigure wíritaque. Eropirā yujupū
majañere yujugore oque. Eropi gajipū majañere gajigore oque,
arīpu Salomón.

Eropa wírita dorecū peego, īgugā pago gohrapū igo magugāre
turaro mojomoro īago, īgugāre wejē dorebigo ūpa arīpo:

—Opū, ne igore oque ojocarigugāre. Īgugāre ne wejēbiricāque, arīpo īgugā pago diayepu.

Igo eropa arīcū gajigopu òpa arīripo:

—Ōaroca. Wejēque īgugāre. Eropirā gwa perā nome īgugāre opasome, arīpo gajigopu.

Igo eropa arīcū peegu òpa arīpu Salomón:

—Majigugāre wejēbiricāque. Īgugāre mojomoro īago, īgu pagota āhrimo. Igopure oque īgugāre, arīpu opu Salomón īgu pohro majarāre.

Īgu eropa arīcū peerā eropata iiñorā erā. Opū Salomón õaro masigu īgu eropa iirare, Israel masa masicāñorā. Eropa masirā Goāmu īgure õaro masicū iirare masiñorā.

Eropi Salomón Israel masa weca opu īgu arīcū erā mera game wejērā ne mariñorā. Eropirā õaro arīñorā erā. Gaji yebari majarā Salomore wajaye niguicāñorā īgu wajaye dorecū. Eropigu doberi baja opagu, wħaro opagu arīmūripu īgu.

Cabayua sāre bajarāre opapu. Pagari bari sāre opapu. Arīpehrerā Israel masa õaro arīñorā Salomón erā opu arīcū. Eropigu õaro masigu arīgu, baja īgu õaro masirire gojapu. Bayari sāre gojapu īgu. Yoarogue majarā Salomón mera wereniguirā arīñorā. Eropa arirā gajinore aīgāriñorā īgure eropa waja mariro omorā.

Opū Salomón Goāmu ya wihire iidorepu

1 Reyes 5-7; 2 Crónicas 2.1-5.1

Eropi opū Davi īgu ojocaricāguere, opū Hiram īgu mera majagu arīmūripu. Opū Hiram Tiro waċċari macā majarā weca opū arīpu. Eropigu Salomopure, Israel masa weca opu īgu ñajacū peegu, Hiram īgure quere obeogu, õadore beopu īgure. Īgu eropa õadorerare īagu Salomopu īgure gojame dujupu daja. Eropa gojabeogu, Hiram sāre Israel masare itamu dorepu, Goāmu wihire erā iicū. Tiro waċċari macā pohro arīri yucure paatamu dorepu Salomón, Hiram sāre. Īgu eropa dorecū “Jau” arīpu Hiram. Eropigu Salomopu mohmeri masare, erā baburi sāre obeopu. Eropirā Israel masa, Tiro macā majarā mera yucure paañorā. Paatuhajarā erā Goāmu ya wihi maja

árīburire, gajirā gajinojo mera aī gameneorā iiñorā. Ero core opu Davi mūru īgu gameneora árītuhayoro.

Eropiga Salomón, uhre bojori īgu opu árīra pahru, Goāmu wihire iinugapu. Eropa iigu, opu Davi mūru īgu nugu doredirota iri wihire iidorepu. Altare Davi iidoredirogueta iri wihire iiñorā. Iri wihi pohecague pe taribu árīyoro. Wihi pohecague yuju taribu Goāmu ya taribu gohra árīyoro. Iri taribugue īgu ya comorore pihripeoñorā. Gaji taribugue ne ñajajari taribugue altar, Goāmure umupeori mesa árīyoro. Gaji diez mesari árīyoro, Goāmu ya panre erā pihri peoburi mesari. Eropi sihāgo nuguri yucu, diez yucu árīyoro. Baja iri wihi majas oro mera erā duhturi árīyoro. Iri wihi utā mera erā iira wihi árīyoro. Taboare duhtuñorā iri wihi pohecaguere. Eropi diez bojori Salomón īgu opu árīra pahru, iri wihire tuhajañorā. Siete bojori wayoro erā iinugara pahra. Wuari wihi, õari wihi árīyoro.

Goāmu wihire “Mu ya wihi árīburi wihi áhrraa,” arī apipu opu Salomón Goāmure iri wihire

1 Reyes 8.1-9.9; 2 Crónicas 5.2-7.22

(Hechos 7.46-48)

Eropi Goāmu wihire tuhaja, bajarā masare, erā dorerā, mūrā sāre, oparā sāre gamenere dorepu Salomón, bosenū iimorā. Erā eropa gamenerecū levita masa Goāmu ya comorore aīgārīñorā, Goāmu wihigue aī acumorā. Eropirā iri comoro aī acuboro core, opu Salomón árīpehrerā Israel masa mera bajarā ovejare, wechua sāre wejēñorā Goāmure orā. Tuhaja iri comorore Goāmu wihi poheca majas taribugue aī acuñorā pahia. Eropirā Goāmu mera mucubirirā, pahia Goāmure bayapeoñorā. Erā eropa bayarisib, imicā curu õaro goesesiriri curu iri wihiguere ñajariyoro. Goāmu árīpu ñajariagu. Eropirā pahia iriñe goesesiririñere īarā, yujuro bojebiriñorā. Cuimiu taricāyoro. Pahru opu Salomón õpa arīpu:

—Goāmu õagü áhrimi. Jerusalénre beyepu īgu ya macā árīburi macāre. Eropigu yu pagu Davire Israel masa weca opu acupu. Yu pagupure Goāmu wihire īgu iidiaquerecūta,

Goāmupu yapure īgu magapure i wihire iidoregu apiami. Eropigu dohpaguere Goāmu īgu arīdiro dopata yure īgu ya wihire tuhajacū iiami. Eropigu yure opa acuami. Eropigu īgu ya wihire tuhaja, īgu ya comorore i wihique pihripeo doreabu, arī werepu Salomón masare.

Eropa arī were tuhaja òpa arīpu Goāmure:

—Jehová, Goāmu, mu arīdiro dopata iigú áhraa muhu. Ne gajirá “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirá dopa árībeaa muhy. Yú pagure mu arīdiro dopata iiabu muhu. Ígure òpa arīyoro muhu: “Mu parámerá árīturiará yú dorero dopata iirá, Israel masa weca opará eropa árīniguicáräcoma erā,” arī apiyoro muhu yú pagure. Eropa arīdiga árīyuga muhu arīdiro dopata iiique guare. Mu ya wihi áriburi wihire iiabu gua. Gua eropa iiquerecūta, diayeta masa erā iira wihi dihtare árībeaa muhu. Árīpehreroguere áhraa muhu. Eropa árīgu árīquereguta “Muia iira wihiqüe árígura,” arābu muhu guare. Gua mu yarā masa

gua fiero iicū īagu guare fiero taricū iiue. Eropirā ūguere mure gua serēcū, mure gua fierire weretaricū, irire gua pihrīcū īagu, guare peeque muhu. Gua fierire cādijique muhu. Eropirā gaji yeba majarā, mu yarā áribirā muhu ðagu árīrire peerā, mure serērā aribocoma ūguere. Erā serēcū, erā sāre peeque muhu. Erā serēro dopata iiue muhu. Eropirā árīpehrerā i yeba majarā mure umupeorācoma. Gua mu yarā masa mure gua tarinugacū gaji yebague wadoreboca muhu guare. Gua eropa fiero iiuerecta iri fierire, gua weretaricū iri fierire guare cādijique, arī serēpu Salomón Goāmure.

Ígu eropa serēra puhru, Goāmu peamere omedijupu. Irime mera erā waimurā onirāre soepu. Eropa wacū īha, masa árīpehrerā aīduhcua mereja Goāmure “Muhu ðagu áhrraa,” arī umupeoforā. Eropigu opu Salomón masa mera waimurā bajarāre wejēnemopu Goāmure umupeobu. Eropirā ocho nuri bosenuri iira puhru, erā ya wirigue dujaa wañorā mucubiriri mera.

Puhru yuju fiamire quērogue Goāmu īgare wereniguicū peepu Salomón. Eropigu Goāmu ñpa arī werepu īgare:

—Irinari muhu serērare peeabu. Mua Israel masa yure serēcū peeguca yuhu. Eropirā mua fieri iirare yure mua weretaricū, irire mua pihrīcū, mua fieri iirare cādijigaca. Mapu ya dorerire muhu ðaro iiniguicū, mu parāmerā árīturiarā Israel masa weca oparā eropa árīniguicārācoma. Yu dorerire muhu tarinugacū, “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirāre muhu umupeocū, muare Israel masare gaji yebague obeogura. Mua eropa tarinugacū, i wihire mua iira wihire gajirā masare cóādoregura. Eropirā i wihire erā cóāra wihire iārācoma masa. Eropa iārā yure mua tarinugara dipuwaja, erā cóāra wihi árīcū masirācoma masa, arī werepu Goāmu Salomore.

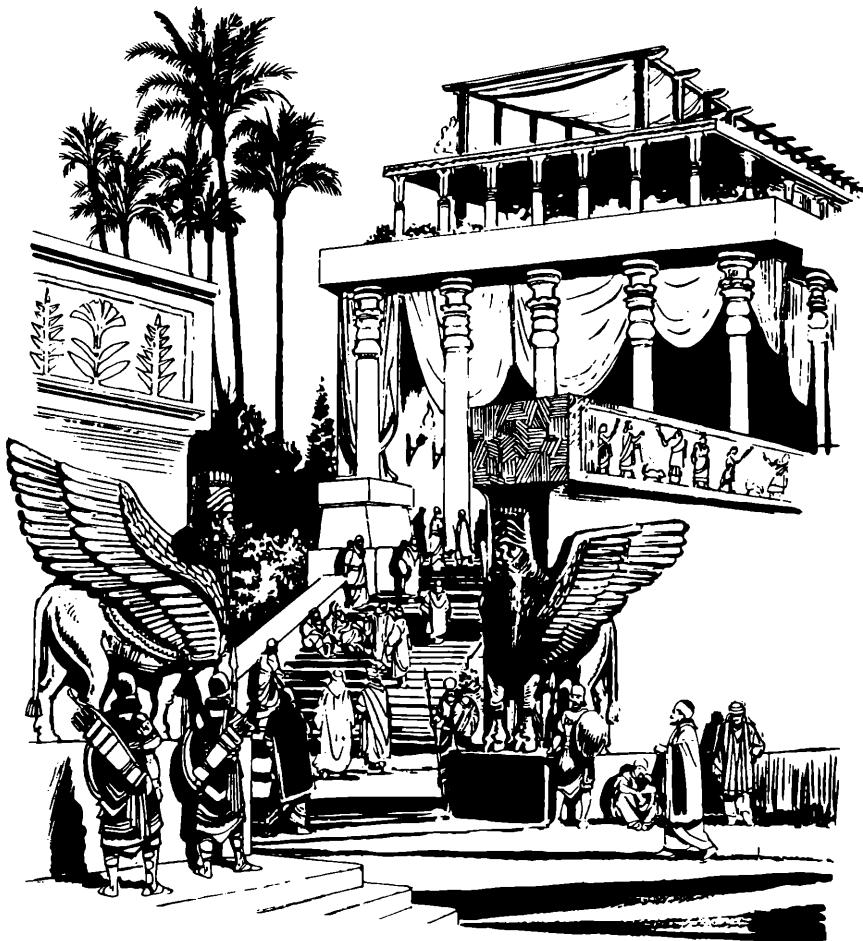
**Opu Salomón baja doberi opanijagu turagu
wapu; bajarā masa erā masigu árīpu**
1 Reyes 9.10-10.29; 2 Crónicas 8.1-9.29

(Mateo 6.29; 12.42; Lucas 11.31)

Eropi Goāmu ya wihire iituhaja Ígu ya wihi árīburi wihire iidorepu Salomón. Eropigu Jerusalénre cāhmotari sāhriore

iidorepu, gajirā ñaja wejéri, arīgu. Eropigu Israel yebare gaji macāri iidorepu Salomón. Iri macārire tuhajañorā erā. Eropigu īgu, opu Hiram mera, baja gasire barco gasire gajipugue obeo, orore aīgāri doreñorā. Iri gasiguere bajarā waha, orore, waja pagari uteare, yuchre, gaji sāre aīgāriñorā.

Eropi Sabá yeba majarā weca opo buro, Salomore peebeopo. Óaro masigu īgu árīrire, baja opagu īgu árīri querere peebeogo, īgure īago aripo. Baja gajinore dohpa árīrire serēpi īapo igo īgure. Igo eropa serēpicū peegu, òaro werepeopu Salomón. Eropiro Salomón ya wihi òari wihi iri wihi árīcū īago, òpa arīpo igo īgure:

—Gajirā masa yare muhu árīricurire erā werecū, mu oparire erā werecū peego, “Diaye árībirica,” arī pepirabu. Dohpaguere i árīpehrerire īago “Diayeta áhrraa,” arāa pare. Erā werediro tauro wuaro opaa muhu. Óaro iidigu áhrami, mua yagu Goāmu Israel masa weca opu mure apigu, arīpo opo buro Salomore.

Eropigo igo orore, wajacuri utāre, moa iro dopa barire usuricū iirire ópo īgure. Eropigu gajinore eropa ocāpu īgu sā igore. Eropigo igo ya yebague dujaa wapo.

Eropigu baja niyerure wajasea muripu Salomón gaji yebari majarāre, Israel masa sāre. Eropigu baja orore opapu īgu. Cuatro mil cabayuare, turūri gasire taragārāre opapu. Eropigu gajirā doce mil cabayuare opapu, īgu yarā surara peyamorāre. Ne īgu tauro gajirā oparā baja opabiriñorā. Eropirā gajirā oparā īgu tauro masirā mariñorā.

Bugu wagu Salomón Goāmure tarinugapu 1 Reyes 11; 2 Crónicas 9.30-31

Eropigu opu Salomón nomere gametarigu, bajarā nomere marapocupu. Eropa marapocugu gaji yebari majarā nomere bajarā nomere marapocupu. Goāmu īgure erā nomere īgu marapocu dorebiriñorāre marapocupu īgu. Eropigu Egipto majarā weca opu magore marapocupu. Igo, gajirā nome sā erā ya yebarigue erā aīgārinirāre “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre umupeo muriñorā. Eropa erā umupeorā nome árīcū īagu, erā nomere īhacūpu Salomón. īgu sā bugu wagu, “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre umupeopu. Eropa umupeogu erā wéanirāre umupeori mesare, altare iidorepu. Jerusalén pohrogue iri mesare iidorepu. Erā wéanirāre īgu eropa umupeocū īagu, Goāmu īgu mera guapu. Eropa guagu ópa arīpu īgure:

—Yu dorerire tarinugabu muhu. Eropigu Israel masa weca oparā árīdore nemosome yahu, mu parāmerā árīturiarāguere. Mu pagure Davi murure ópa arīribu: “Mu parāmerā árīturiarā, Israel masa weca oparā eropa árīniguicárācoma,” arīribu īgure. Eropa arīdigu árīgu mu parāmerā árīturiarāre bajame cururi weca oparā acunigura. Gaji cururi majarā, Israel masa cururi majarā weca, gajigure opu acugura. Mu doca árīrā mera majagure, opu acugura, arīpu Goāmu Salomore.

Ígu eropa arīra puhru gaji yebari majarā, Israel masare game wejēnugañorā daja. Eropigu Salomón doca árīgu, Jeroboam waicugu árīpu. Efraín ya curu majagu Israel masu árīpu. Eropigu Salomón īgure mohmeri masare coregu acupu.

Eropa acugu, Jeroboam acawererāre turaro mohme dorepu Salomón. Ígu eropa mohme dorecū, Jeroboam ëgu acawererāre erā turaro mohmecū īagu, guapu Salomón mera. Eropa guagu ëgu acawererāre Salomón sā mera gamequeā doreripu. Eropa gamequēa dorequereguta Salomón sāre tarinuga masibiriñorā. Eropa tarinuga masibigu, Jeroboam Egipto yebague duhrigā wapu, Salomón yure wejēri arīgu.

Eropigu cuarenta bojori gohra Israel masa weca opu árīpu Salomón. Eropigu sīria wapu. Ígu sīrira puhru ëgu magu īgure gohrotopu. Roboam waicugu árīpu. Eropigu īgupu, Israel masa weca opu ñajaru.

Israel yeba pe yeba duca wariyoro

1 Reyes 12.1-24; 2 Crónicas 10.1-11.4

(Mateo 1.7-8)

Eropi Salomón ëgu sīrira puhru ëgu magu Roboam, Siquem waicuri macāgue ejapu. Iri macāgue árīpehrerā Israel masa gamenereñorā īgure opu acumorā. Nortepu majarā, Israel masa Jeroboamre Egiptogue árīgure sihubeoñorā. Salomón sīrira puhru Jeroboam Israel yebague dujarimasipu. Erā eropa sihubeoñorā dujaripu. Eropa dujaragu īguta Roboam mera weretamugu wapu. Ígu acawererāre weretamu basagu wapu. Eropa weretamugu òpa arīpu:

—Mu pagu Salomón mari opu árīgu, guare wuaro waja gamemurimi. Mupu, mu pagu ëgu waja gamediro doca ñariro, mu waja gamecū mure opu acurāca gua, arī weretamupu Jeroboam Roboamre.

Ígu eropa arīcū peegu Roboam, murāre serēpi ëapu. Ígu eropa serēpi ëacū, mürāpu Roboamre òpa arīñorā:

—Oā masare mu òaro iicū, erāre muhu òaro wereniguicū, erāpu mure eropa yahriniguirācoma, arīriñorā murā ëgure.

Erā eropa arīquerecūta, īgu mamarāre serēpi īapu. Īgu eropa serēpi īacū ūpa arī yuhriñorā erā:

—Ōpa arī yuhrique Jeroboam sāre: “Yū pagu muare wuaro waja gāhmeami. Yūpū īgu waja gamediro tauñariro gamegūca, arī yuhrique erāre,” arīñorā mamarā Roboamre.

Erā eropa arīcū peegu, erā arīdiro dopata werepu Jeroboam sāre. Erāre turigu eropa arīpu. Īgu eropa arī werecū peerā, Jeroboam īgu mera majarā mera īgure opu acudiabiriñorā. Eropirā erā ya yebarigue, Israel yeba norteguepu dujaa wañorā.

Eropigu Roboam, pe curu dihta Israel masa weca erā opu ñajapu. Judá ya curu majarā weca, Benjamín ya curu majarā weca ñajapu īgu. Benjamín ya curu majarā bajamerāgā árīñorā. Gaji cururi majarāpu Roboam erā weca opu árīcū gamebiriñorā. Eropirā Roboam īgu ya wajare wajaseagure, nortegue erā pohrogue obeocū, ero majarā īgure wejēñorā. Eropirā Jeroboamre erā weca opu acuñorā Israel masa norte majarā. Goāmu Salomore “Muḥu yure tarinugara dipuwaja, mu doca árīghre opu acugura baja Israel masa cururi opu árībugu,” Goāmu arīdiro dopata Jeroboamre opu acuñorā. Erā eropa iicū peegu, opu Roboam īgu yarā surarare gameneo tuhaja, gajirā Israel masa īgure gamebirā mera game wejēgu wapu. Yuju yebata Israel yeba dujacū gameripu īgu. Īgu eropa game wejēgu wacū īagu, Goāmu yare weremuhtagu Semaías waīcugu īgure werepu:

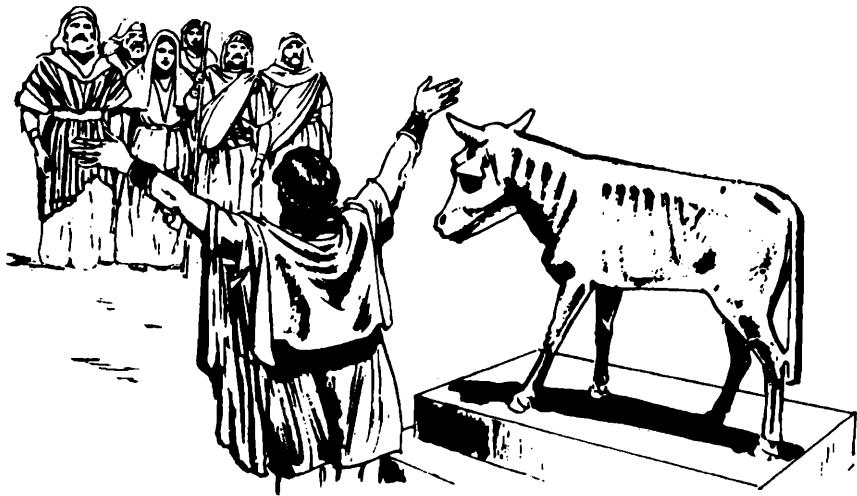
—Gajirā Israel masa mera game wejēbircāque. Israel yeba pe yeba ducawaro, Goāmu dorero mera eropa waro iiaa, arī werepu Semaías, Goāmu īgure īgu weredorecū.

Īgu eropa arī werecū peegu, Roboam īgu surara mera erā ya wirigue dujaa wañorā. Game wejēbiriñorā.

Opu Jeroboam, Efraín waīcuro majarā weca opu árīpu

1 Reyes 12.25-14.20

Eropi Israel yeba pe yeba duca warira pührū, Jeroboampu nortepu majarā weca opu ñajamuhtadigu árīpu. Israel yebare nortepure Efraín yeba waīyeñorā. Eropigu Siquem waīcuri macāre, opu árīburi macāre apipu Jeroboam. Israel yeba

surpu Judá yeba waīcuyoro. Ero majarā weca opu īgu árīburi macā, Jerusalén árīyoro. Eropiro waimurāre wejē soemuju Goāmure erā umupeoburi wihi árīyoro Jerusalénguere. Ero eropa árīcū, Israel yeba duca wara pahru, Efraín majarā weca opu, īgu yarā masa Jerusaléngue erā wacū gamebiripu. Eropa gamebigu Efraín yebague erā Goāmure umupeoburi macārire apipu. Perā wecua wéanirāre oro mera iidorepu. Erā wecua wéanirāre pe macāgue apipu, īgu ya yeba majarā erā umupeomorāre. Dan waīcuri macāgue, Betel waīcuri macāgue erā wéanirāre apipu. īgu eropa apicū, Efraín yeba majarā erā wéanirāre umupeofnorā. Eropirā Goāmu dorerire tarinugarā iiñorā erā. Eropiga Goāmu dorebirinirāre, pahia acupu opu Jeroboam. Eropiga erā wéanirāre erā umupeoburinu bosenure apipu īgu erāre. Eropi iri bosenu erā iiburisibu suhajacū, Jeroboam waimurāre wejē soemuju, wecu erā wéadigure umupeogu iipa. Altar pohrogue, īgu eropa umupeorisibu, Goāmu yare weremuhtagu Judá yeba majagu, īgure quere weregu wapu:

—Peeque muhu. Árīpehrerā i altarguere waimurā wejē soemuju corerāre, pahiare, yujugu wejēgu arigucumi, opu Davi murā parāmi árīturiagu. Eropirā dipaturi i altargue waimurāre apisome masa. I yahu eropa arīri diayeta āhraa. Iri muhu masiboro dopa dohpagāre i altar dija waroca, arī werepu Goāmu yare weremuhtagu īgure.

Īgu eropa arīcū peegu Jeroboam guataricāpu. Eropa guagu, īgu pohro majarāre, īgure weredigure ñeadoreripu. Eropa ñeadoregu īgure īgu siipurisibu, īgu mojotō, gōari mariri mojotō iro dopa wayoro. Eropiro altar sā dija wayoro. īgu mojotō eropa wacū īagu, Jeroboam õpa arīpu Goāmu yare weremuhtagure:

—Yure serēbasaque Goāmure. Yū mojotōre õari mojotō wacū iidoreque īgure, arī turaro serēpu Jeroboam.

Īgu eropa arīcū peegu, Goāmu yare weremuhtagupu īgure serēbasapu Goāmure. īgu eropa serēbasacū īgu mojotō õari mojotō wayoro daja.

Puhru opu Jeroboam magu īgu dorechacū īagu, gajigu Goāmu yare weremuhtagu, Ahías waīcagu pohrogue obeopu īgu marapore. Ahíasphre īgu bugu árīcū, ne cuiri deyobiriyoro. Eropa árīquerecūta Goāmupu īgure weremuhtapu igo ariburire. Eropigu Jeroboam marapo īgu pohrogue ejacū, īgu igore masigu õpa arīpu igore:

—Ñeri querere mure weregura. Goāmu ire mu marapure weredoregu iimi. Ópa arīmi Goāmu mu marapure: “Efraín yeba majarā weca opu acurabu mure. Yuhu eropa acuquerecūta yu dorerire tarinugaba muhu. Yure peediabirabu muhu. Eropirā muwa wéanirāre umupeoabu. Eropigu mure, mu ya wihi majarā sāre wejēpehocāguca yuhu,” arīmi Goāmu, õpa arī werego waque mu marapure. Waque muhu. Mu ya wihiigue muhu ejacūta, sīria wagucumi mu magu. īguru sīrimuhtagucumi, Goāmu īgu arīdiro dopata. Puhru Goāmu opu acugucumi, Efraín yeba majarā weca opu árībugure. īguru, īgu acudigu gajirā Jeroboam ya wihi majarāre wejē pehocāguumi. Puhru Efraín yeba majarā, erā ñero iira dipuwaja erāre gaji yebague, yoarogue árīri yebague wadoregucumi Goāmu, arī werepu Ahías Jeroboam marapore.

Ígu eropa arīra puhru igo waha, igo ya wihigue ejapo. Erogue igo ejacūta, igo magu sīria wapu. Puhru Jeroboam sīria wapu. Veinte y dos bojori gohra Efraín yeba majarā weca opu árīpu. Ígu sīrisa puhru ígu magu Nadab waīcugu īgure gohrotogu opu ñajaru.

**Nadab, Baasa, Ela, Zimri, Omri, oā árīpehrerā
Efraín ya yeba majarā weca oparā árīñorā**
1 Reyes 15.25-16.28

Eropi opu Nadabru, pe bojori gohra Efraín yeba majarā weca opu árīripu. Ne Goāmure yuhribiripu. Ígu pagu ígu ñero iidiro dopata ñero iiipu ígu sā daja. Eropigu ígu yarā surara opu, Baasa waīcugu īgure wejēpu. Eropa wejēgu, ígupu ígu masa weca opu ñajaru. Eropa ñajagu, árīpehrerā Jeroboam muru ya wihi majarāre wejēpehocápu. Eropi veinticuatro bojori gohra, Efraín majarā weca opu árīpu Baasa. Ígu sā Goāmu dorerire tarinugapu. Ígu eropa tarinugagu ígu árīcū īagu, Goāmu ígu yare weremuhtagure, Jehú waīcugure õpa arī weredorepu Baasare:

—Goāmu õpa arīmi mure: Mure Efraín yeba majarā weca opu acurabu. Yuhu eropa acuquerecūta, Jeroboam ígu ñero iidiro dopata ñero iiabu mu sā. Eropigu mu ya wihi majarāre wejēpeho dorecāgura, ígu ya wihi majarāre muhu wejēdiro dopata, arīmi Goāmu, arī weredore obeopu Goāmu Jehúre, Baasapure.

Eropigu Baasa sīria wapu. Ígu sīricū ígu magu, Ela waīcugu īgure gohrotogu opu ñajaru. Eropi pe bojori gohra Efraín yeba majarā weca opu árīpu Ela. Puhru ígu yarā surara opu, Zimri waīcugu īgure wejēpu. Wejē tuhaja ígupu masa weca opu ñajaru. Eropa ñajagu árīpehrerā Baasa muru ya wihi majarāre wejēpu. Yuju semana dihta Zimri masa weca opu árīpu. Opu Elare, Zimri ígu wejēcū peerā, ígu yarā surara gajigupure erā weca opu acudiañorā. Omri waīcugure acumorā iiñorā. Eropigu Zimri erā īgure ñearā wacū masigu, ígu ya wihire opu ya wihire soecāpu, iri wihi pohecague árīgu. Eropigu sīria wapu Zimri.

Eropi Omrire erā acura puhru, doce bojori gohra Efraín yeba majarā weca opu árīpu. Eropigu ero core árinirā oparā tauro ñero iipu. “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirāre umupeodorepu ígu masare. Eropigu Samaria waicudigu utāgugue, iri yeba majarā weca opu ígu árīburi macāre iipu. Eropigu Omri ígu sīrira puhru ígu magu Acab waicugu opu ñajapu daja.

**Roboam, Abías, Asa erā Judá yeba
majarā weca oparā árīñorā**
1 Reyes 14.21-15.24; 2 Crónicas 11.5-16.14

(Hechos 1.7-8)

Eropi Judá yeba majarā, surpu majarā weca opu árīmuhtadiga Roboam árīpu. Ígu Salomón magu árīpu. Eropa opu ñajagu, erā ya macārire erā ñaro cāhmotaboro dopa paga sāhrire dorepu. Eropigu barire, mojo sāre dibudorepu iri macāri majarāre. Gajirā erāre wejēri, arīgu eropa iidorepu erāre. Eropigu uhre bojori gohra Roboam opu árīgu, Goāmure umupeonipu. Eropigu Goāmu iri yeba majarāre, Judá yeba majarāre itamupu. Puhru Goāmu ígu dorerire tarinugapu. Eropirā Judá yeba majarā “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirāre umupeoñorā. Erā eropa ñero umupeocū íagu, Goāmu erāre dipuwaja moapu. Egipto majarā opure erā mera game wejēcū iipu.

Eropigu diecisiete bojori gohra Judá yeba majarā weca opu árīpu Roboam. Ígu sīrira puhru ígu magu Abías ero majarā weca opu ñajapu. Eropigu Judá yeba majarā weca opu árīgu, Goāmu dorerire ñaro iipehobiribu.

Eropirā, ígu opu ígu áricū Efraín yeba majarā mera eropa game wejēniguicāñorā. Eropa game wejérā Judá yeba majarā, Efraín yeba majarāre tarinugañorā. Goāmu ígu itamucū erāre tarinugañorā. Judá yeba majarā Goāmure erā guñaturacū, ígu erāre itamupu. Eropi uhre bojori gohra Abías Judá yeba majarā weca opu árīpu. Eropigu sīria wapu.

Ígu eropa sīrira puhru, ígu magu Asa waicugu Judá yeba majarā weca opu ñajapu. Eropi Asa ñagu opu árīpu. Goāmu doreri iri arīro dopata iigu árīpu. Eropigu wéanirāre umupeori

mesarire cōācāpu. Eropigu, Goāmu gohrare umupeodorepu. Ígu dorerire queoro iidorepu. Neagohraguere Asa opu ígu árīcū, gajirā mera game wejēbirinorā. Puhru Cus waīcuri yeba majarā, erā mera game wejērā erañorā. Erā eracū ñagu, opu Asa Goāmure erāre Judá yeba majarāre itamu doregu serēpu. Eropa ígu serēcū, Goāmu erāre itamupu. Eropigu gajirā erā wéanirāre cōāgāniguigu iipu. Ígu ñeco buro sāre dipuwaja moapu, igo wéadigure igo umupeora dipuwaja. Igo umupeogure wéadigure soecāpu. Eropirā Asa, Judá yeba majarā weca opu ígu árīcū bajarā masa Efraín yebague árīnirā Judá yebaguere árīrā wañorā. Goāmu iri yebari majarāre ígu itamurare masiñorā masa. Eropirā wañorā. Baja bojori puhru, opu Asa Goāmure ígu õaro guñaturabirira dipuwaja, ñero ígu iira dipuwaja, dorech sīria wapu. Ígu sīria puhru ígu magu Josafat erā weca opu ñajapu. Asa cuarenta y uno bojori gohra erā weca opu árīpu.

Opu Acab waīcugu Efraín yeba majarā weca opu ígu ñegu árīcū Elías ígure ígu ñero iirare werepu

1 Reyes 16.29-19.21

(Lucas 4.25-26; Romanos 11.2-4; Hebreos 11.35;
Santiago 5.17-18; Apocalipsis 2.20; 11.6)

Eropi bajame bojorigā Judá yeba majarā opu, Asa ígu sīriboro core, Efraín yeba majarā opu, Omri sīria wapu. Ígu sīricū ígu magu Acab waīcugu ígure gohroto, opu ñajapu. Ñetariagu árīpu ígu. Ero core árīnirā oparā tauro ñetariagu árīpu. Eropigu gaji yeba majagore marapocupu. Igo Jezabel waīcugo árīpo. Sidón waīcuri macā majarā opu mago árīpo. Igo ya macā majarā Baal waīcugu erā wéadigure goāmucuñorā erā. Eropigo igo marapure Acare, igo goāmure Baare umupeodorepo. Igo eropa dorecū, igore Jezabelre ñhacū ígu sā Baare umupeopu. Eropa umupeogu Baal erā wéadigu nuguburi wihire Samaria waīcuri macāgue iidorepu. Eropigo Goāmu yare weremuhtarāre wejēdorepo Jezabel. Igo eropa dorecū, erāre bajarāre wejēñorā. Erā eropa wejēquerecūta Abdías waīcugu cien gohra Goāmu yare weremuhtarāre duhucāyupu, erāre wejēri arīgu. Ígupu

Acab ya wihi mohme corerāre doregu árīpu. Eropigu Goāmu yarāre duhuga erāre barire oniguicāpu.

Irisibuguere yujugu Goāmu yare weremuhtagu Efraín yebare árīpu. Elías waīchagu árīpu. Eropigu opu Acab pohrogue òpa arī weregu wapu:

—Yuhu Jehová waīchagu pohro majagu âhraa. Ígu Goāmu gohra âhrimi. Eropigu dohpaguere mure diayeta arīguta iiaa. Dohpaguere ne deco meresome. Yuhu deco mere dorebirinícu ne deco meresome, arī werepu ígu Acare.

Ígu eropa aríra puhru, Goāmu Elíare maugā pohro duhri dorepu. Ígu eropa duhri dorecā Elías iri yagā pohro duhripu. Ero ígu duhririsibu, whrā mera ígu baburire ohopu Goāmu. Ígu eropa duhrigure opu Acab íigure amaquereguta bocabiripu. Eropiro deco aribiricū, maupu bojo merea wayoro.

Iriya eropa bojo merea wacū íagu, Sidón waīchri macā pohro áriri macāgāgue wadorepu Goāmu Elíare. Iri macā árigo wapeweyo ya wihiqüe áridorepu íigure. Ígu eropa wadorecū, erogue ejagu wapeweyo peare igo seacū íagu, barire serēpu igore. Ígu eropa serēcū peego òpa arípo íigure:

—Merogā trigo pogare, merogā uye sāre iripēgāta opaa. Yuhu yu magu mera perā gúa ejatuharogā opaa gúa, arípo igo Elíare.

Igo eropa aríquerecūta òpa arípu ígu igore:

—Wuaró guñaricubiricáque. Merogā pangāre iigo waque. Mu eropa iicū, mu trigo pohga, uye sā pehresome, arí werepu Elías igore.

Ígu eropa aricū, ígu dorediro dopata iigo wapo. Igo eropa iira puhru, igo trigo pohga, uye sā yoariboje árīyoro. Eropigu igo ya wihi árīpu Elías.

Puhruquere wapeweyo magu ñero dorecu, sīaī pihricāpu. Ígu eropa wacū íagu, Elías ígugā ya áriburire serēbasapu Goāmure. Eropa serēbasagu igo magu disirore puri acupu. Ígu eropa puri acucū igo magu masa waha, sīaī nupapu daja. Ígu eropa masacū íago, “Diayeta Goāmu yare weremuhtagu áhrimi Elías,” arí masipo igo wapeweyo.

Eropi uhre bojori gohra ne deco merebiriyoro. Eropa deco

merebiricū, Efraín yebare ne bari mariyoro. Eropigu opu Acab Elíare amagu iiripu. Ne bocabiripu íigure. Eropi uhre bojori tarira puhru Goāmu Elíare òpa arípu:

—Acab pohrogue waque. Dohpaguere i yebare deco aricū iigura, arípu Elíare.

Ígu eropa árīcū peegu Elías, opu Acab pohrogue waha ejapu. Erogue ígu ejacūta Acab òpa arípu ígure:

—I yeba majarāre ñetariaro taricū iiabu muhu, arípu Acab Elíare:

—Yuhu i yeba majarāre ñero taricū iibirabu. Muñu Goāmu dorerire muhu tarinugara dipuwaja, i yeba majarāre ñero taricū iiabu, arípu opure.

Eropa aríra puhrū òpa arípu daja ígu opure:

—Decore yuhu mere doreboro core, muhu òpa iique: Carmel wañcadigu utāgguge árīpehrerā Baal yare weremuhtarāre, masa sāre gamenere doreque, arípu Elías Acare.

Ígu eropa arícū peegu, ígu arínirāre gamenere dorepu Acab. Eropigu irigu utāgguge masa erā gamenerecū íagu Elías òpa arípu erāre:

—¿Nihipare umupeodiari mua? ¿Dohpa árīronojore mua umupeobugure werebeari mua? Jehová Goāmu gohra ígu árīcū, ígapure umupeoque. Baal Goāmu gohra ígu árīcū, ígapure umupeoque, arípu Elías masare.

Ígu eropa arícū peerā ne dohpa arī masibiriñorā. Eropata ejari mariro íhaniguicāñorā. Erā eropa yuhribiricū íagu ígu werenemopu erāre:

—Goāmu yare weremuhtarā mera majagu yu dihta ojocarinia. Muarpá, Baal yare weremuhtarā cuatro cientos cincuenta gohra ume āhrraa. ¿Nihīnopu Goāmu gohra āhrirí? Eropirā mata queoñarā. Mari nacsu wecuare aīgārirā, mua sā yujugá, yu sā yujugá. Eropirā mari nacuta mesari sāre iirā. Eropirā mua sā yujugá wechre wejēque. Yuhu sā yujugá wejēgura. Eropirā mua ya mesague peare duhupeo que. Tu haja wecu sāre duhupeo que. Yu sā mua iiro dopata iigura. Mari eropa duhupeo quererā iri peare dihusome mari. Yuhu Jehováre, Goāmu gohrare wecure soe doregura. Muarpá mua yagu goāmure Baare, mua yagu wecure soe doreque. Eropa mari soe dorecū, wecure soeguru īguta diaye gohra Goāmu āhrimi, arīrāca, arīpu Elías Baal yare wererāre.

Ígu eropa arīcū peerā erā “Jau,” arī, ígu arīdiro dopata iiñorā. Iri mesare amutuhaja, wecure wejē, erā goāmure Baare turaro serēñorā, wecure soedorerā. Yoariboje īgure erā serēquerecūta ne yuhribiripu, erā yagu goāmupu. Erā eropa serēcū Elías erāre wereyapu. Eropa wereyagu òpa arīpu:

—Gaguinigui nemoque mua. Muare peebeami Baal. Gajisibu iigu, ígu carīgu iibocumi, arī wereyapu Elías Baal yarāre.

Ígu eropa wereyacū, erā turaro gaguinigui, erā basi erā dupure wíriñorā Baare aridorerā. Erā eropa iiquerecūta, yujunu gohra erā gaguinigui serēquerecūta, Baal erāre ne yuhribiripu.

Puhra Jehováre Goāmu gohrare umupeori mesare altare iipu Elíapu pare. Iri altare iituhaja iri mesa turo pohro dipa wahya seha majiapu. Seatuhaja iri mesa weca peyagu wecure deco mera pipeopu. Wuaro deco ígu pipeocū ígu seara wahyague deco ujuturia wayoro. Eropa iituhaja ñamicague, Elías Goāmure òpa arī serēpu masa peeuro:

—Goāmu, árīpehrerā Efraín yeba majarā mure masiporo. Goāmu gohra muhu árīcū masicū iiique erāre. Eropigu mu pohro majagu yu árīcū sāre masicū iiique erāre, arī serēpu Elías Goāmure.

Ígu eropa arīcū peegu, Goāmu umarogue peamere omedijupu. Eropigu wecure ujū pehreacū iipu. Altar sāre ujū pehreacū iipu. Iri wahyague árīri deco sā ujūa wayoro. Iri eropa ujū pehrecū ñarā, masapu òpa arīñorā:

—Jehová diayeta Goāmu gohra āhrimi, arīñorā erā.
Erā eropa arīcū, Elías erāre òpa arīpu:
—Baal yare wererāre ñeaque mua. Ne yujugu duhricū
iibiricāque mua, arīpu Elías masare.

Ígu eropa arīcū peerā Baal yare wererāre ñeañorā. Erā
eropa ñeacū, Elías erāre wejē pehocāpu. Eropigu opa Acare òpa
arīpu:

—Mu ya wihigue dujaaque. Deco whuaro mereroca
dohpagāre, arīpu Elías ígure.

Ígu eropa arī werequerecūta, ne deco cururi mariyoro. Iri eropa mariquerecūta irinu deco wuaro mereyoro pare. Eropigu ígu ya wihigue dujajagu, Acab ígu marapore werepu Jezabelre. Elías Baal yarāre ígu wejērare werepehopu. Ígu eropa arī werecū peego, guataricāpo igo. Eropa guago Elíare quere obeopo. Ópa arī quere obeopo:

—Dohpaguere mure wejēdoregora. Mata mure wejērācoma ya dorerā, arī quere obeopo Elíare.

Igo eropa arī quere obeocū peegu, Elías duhrigā omagā wapu. Surguepu Judá yebague omagā waha wapu. Waha, Sinaí waicudigague eja, ero árīri gobegue carípu. Ero ígu árīcū Goāmu ígure serēpíru:

—¿Duhpigu òguere ahrari muhu? arī serēpíru íghre.

Ígu eropa serēpicū Elías yahripu:

—Yu dihta mure umupeogu áhraa dohpaguere. Eropirā dohpaguere ya sāre wejēdiarā iima, arípu Elías Goāmure.

Ígu eropa arīcū peegu, Goāmu ópa arípu ígure:

—Efraíngue árīrā siete mil masa duhyanimu yure umupeorā. Erāpu Baal waicugure ne umupeobirama, arī werepu Goāmu Elíare.

Eropa arītuhaja nortepugue, Efraín yebague duja dorepu Elíare. Eropa duja doregu ópa arīnemorū:

—Erogue ejagu, Eliseo waicugare mure īgu gohrotoborore weregu waque, arīpu Goāmu Elíare.

Īgu eropa arīcū Elías waha, Eliseore bocaja, īgu weca maja suhriore tuwea aī, Eliseo wecague papeopu. Īgu eropa iira puhrugā Eliseo, Elíare wapicugā wapu. Elíare itamubugā árīpu.

Opu Acab īgu ñero iira dipuwaja, Goāmu īgu dipuwaja moaborore werepu Elías īgure
1 Reyes 20-21

Eropi opu Acab, Efraín yeba majarā weca opu īgu árīcū, Ben-adad waicugu Siria yeba majarā opu árīpu. Eropigu Samaria macā majarā mera game wejērā erañorā Ben-adad sā. Siria majarā Goāmu gohrare umupeobiriñorā. Erā eropa game wejēcū, pesibu Efraín yeba majarā, Siria yeba majarāre tarinugafiorā, Goāmu itamuri mera. “Yahu Goāmu gohra āhraa,” Siria majarā arī masiporo, arīgu itamupu opu Acab sāre. Pesibu erā tarinugara puhru, Acab Ben-adare ñeapu. Ibumejeta Ben-adad “Yure wejēbiricāque,” īgu arī serēcū peegu, “Mari ñaro árīrā,” arī īgure wejēbiripu. Īgu Siria majarā weca opure Acab wejēbiricū īagu, Goāmu gamebiripu. Eropa gamebigu, Goāmu yare weremuhtagure Acare weregu wadorepu. Ópa arīpu:

—Muha Ben-adare wejēbirabu. Eropigu mapu sīria wagaca, arīpu Goāmu yare weremuhtagu.

Īgu eropa arī werecū peegu Acabpu guataria waha īgu ya wihiqüe dujaas wapu.

Irisibuguere Nabot waicugu árīpu. Merogā yebare opapu īgu. Yoariboje īgu acawererā, iribojegue majarā iri yebare opamuriñorā. Īgu ya yeba pohro opu Acab ya wihi árīyoro. Iri yebare Acab īgu poe iiborore gamepu. Eropa gamegu, īgu Nabore iri yebare dua doreripu. Nabotpu īgu ya yebare duadiabiripu. Īgu duadiabiricū gají yebare odiaripu Acab īgure. Eropigu gaji yeba mera, īgu gohrotocū gamebiripu Nabotpu. Īgu ya yeba īgu duadiabiricū īagu guapu Acab. Eropa guagu, īgu ya wihiqüe dujajagu badiabiripu. Īgu eropa bujawerecū īago, īgu marapo Jezabel serēpipo īgure:

—Dohpa árīrono bujaweregu iiri muha? arī serēpipo īgure.

Igo eropa serēpi ūacū, Nabout īgu ya yebare īgu
ñero iirare werepu igore. īgu eropa arī werecū, igo gajirāre
nabout wejēdorepo. Eropirā igo dorediro dopata wejēñorā
īgure. Igo eropa wejēcū masigo igo marapure irire were, iri
yebare adorepo. Eropigu Acab iri yebare aīgu wapu. Erā eropa
fīcū ūagu Goāmu ñopa arī werepu Elíare:

—Acare ñopa arī weregu waque. “¿Duhpirā gajirāre wejē
ñijata dore, iri yebare aīari mua? Ñopa arīmi Goāmu mure:
“abot mua wejēdoredigu īgu sīricū diayea īgu dire, yeba yuri
ñerejari dire neremuriñorā. īgure erā iidiro dopata mu ya dii
sāre nererācoma diayea,” arī weregu waque Acare, arī
waredorepu Goāmu Elíare.

īgu eropa arīcū peegu, īgu arīdiro dopata Elías Acare
weregu wapu. Eropa arī weretuhaja, Goāmu Acab ya wihi
majarāre īgu wejēborore werepu Elías Acare. īgu eropa arī
werecū peegu, Acabpu īgu ñero iirare bujawerepu. īgu eropa
bujawerecū ūagu Goāmu īgure mata wejēbiripu.

Josafat waicugu, Judá yeba majarā weca opu árīpu 1 Reyes 22.1-50; 2 Crónicas 17.1-21.1a

(Mateo 1.8)

Irisibuta Elías īgu eropa arī wererisibuta, Josafat waicugu
Judá yeba majarā weca opu árīpu. īgu opu, Asa mura magu
árīpu. Óagu opu árīpu īgu, opu árīnugagu. Goāmu dorerire iīgu
árīpu. Eropigu īgu dohpa iiborore masidiagu Goāmure serēpi
īamuripu. Eropigu Goāmu īgu mera mucubiripu. Eropa
mucubirigu baja gajinore īgure opacā iipu. Eropirā masa
bajarā īgure masiñorā. Wéanirāre erā umupeori mesarire
altarire cóācā dorepu. Eropigu īgu doca oparā árīrāre, levita
masare, pahiare Goāmu dorerire buhe doregu obeopu Judá
yeba árīri macāri majarāre. Eropa buherā warā, Goāmu
dorerire erā gojara gasirore, erā tūrara gasirore aīgāñorā erā.

Eropa ñagu árīquereguta, doberi opagu wagu ñero iinugapu
Josafat. Opu Acab magore, Goāmure umupeobigore marapocu
dorepu Josafat īgu magure. Acab mago Atalia waicugo árīpo.

Eropa marapochu doregu, Efraín yeba majarā ñopu mera, ñaro game iimorā iiñorā.

Yujunu opu Josafat, Samariague curigu wapu. Opu Acare īagu wapu. Erogue īgu ejara puhru, Siria yeba majarā mera Acab game wejēdiagu, Josafatre īgure wapicu dorepu. īgu eropa wapicudorecū Josafat ñopa arīpu īgure:

—Jau, warā. Mari waboro core Goāmure marire dohpa waborore serēpi īarā, īgu yare weremuhtarāre, arīpu īgu Acare.

īgu eropa arīcū, erā serēpi īañorā Acab yarāre. Erāpu Goāmu yare weremuhtarā gohra áribiriñorā. Eropirā erā guyarā ñopa wereriñorā erā opure:

—Siria yeba majarā mera game wejērā waque. Mua eropa wacū Goāmu muare itamugucumi, arī wereñorā Acab yarā erā opure.

Erā eropa arīcū peegu, Josafat ñopa arī serēpi īapu:

—¿Goāmu ya gohrare weremuhtagu ñore mariri? īgu árīcū īgure serēpi īarā, arīpu īgu.

īgu eropa arīcū Acab īgure yuhripcu:

—Yujuga áhrimi Goāmu yare weremuhtagu. Micaías waīcuagu áhrimi. Ibumejeta īgure yahu īhaturi árica. Yure weregu, ñero yu waborore eropa wereniguicāmi yure, arīpu Acab.

īgu eropa arīquerecūta, Josafat Micaías īgu werecū peediapu. Eropigu Acab Micaíare sihubeopu. īgu sihubeocū, Micaías erā pohrogue erapu. Eropa eragu, erā serēpi īara puhru erā Siria yeba majarāre erā tarinugabiriborore werepu erāre. Eropa arī were tuhaja ñopa arīnemopu Micaías:

—Acab yarā, erā eropa għu werecū għahmemi Goāmu, Acabpu īgu game wejē sīriboro dopa, arī werepu Micaías erāre.

īgu eropa arī werequerecūta, Acab sā, Josafat sā Siria yeba majarā mera game wejērā wariñorā. Eropa wagħu opu Acab ibu árīgu surara iro dopa suhri sañapu. Josafatpu opu árīgu, opu ya suhri sañagu árīpu. Eropigu Siria yeba majarā weca opu Acare wejēdiapu. Eropirā Josafatre opu suhri sañadigure wejēmorā iiriñorā “Acab áhrimi,” arīrā. Eropa wejēmorā īgu pohrogue eja, “Gajigu áhrimi; Acab árībeami,” arī masiñorā. Eropirā Josafatre wejēbiriñorā. Eropiiquererā, yujuga Siria yeba majagu surara, Efraín yeba majarā surarare buidia nijagu opu Acabpure pabucū iipu. Eropigu naimerecū gohra īgu sīria wapu. īgu eropa sīricū īarā, Samariague īgu yaru

turūdiru aridiru mera, īgu dñpu murarore aīgāa, ero yaañorā īgure, īgu mera majarā. Eropirā īgu yaru turūdirure īgu dii pēhrerare erā coerisibu, īgu dii yebague yuri merejayoro. Eropirā diayea īgu diire nereñorā. Eropa iiñorā diayea Elías Acare īgu werediro dopata. Goāmu īgu arīdiro dopata iiñorā Acab murure.

Acab mūru magu Efraín yeba majarā opu ñajapu.

Eropigu Eliseo, Elíare gohrotopu

1 Reyes 22.51-53; 2 Reyes 1-3

Eropi Acab īgu sīrira puhru, īgu magu Ocozías, Efraín yeba majarā opu ñajapu. Eropigu yujuna yurima dija dorecupu. Eropa dorecagh, īgu tariborore masidiagh īgu pohro majarāre, Baal-zebub waicugu erā wéadigure serēpi īadoregu obeopu. Filisteos masa pohrogue obeopu erāre. īgu eropa obeocū īagh, Goāmu òpa arīpu Elíare, Goāmu yare weremuhtagure:

—Opu Ocozías pohro majarāre bocatīri weregu waque. “Goāmu gohrare serēpi īaro gāhmea muare. Baal-zebub erā wéadigure serēpiñabiricāro gāhmea. Mua opu Ocozías sīribu iimi. Irire wererā waque īgure,” arī wereque īgu pohro majarāre, arīdoregu obeopu Goāmu Elíare.

īgu eropa arī tuhajacū īgu arīdiro dopata werepu Elías Ocozías pohro majarāre. īgu eropa arī werecū peerā, erāpu erā opure wererā wañorā. Eropa wererā “Elías āhrami guare weredigu,” arī masibiriñorā. Eropa masibiri quererā, “Ópa bejagu guare wereami,” arīñorā Ocozíare. Erā eropa arīcū peegu īgu “Elías āhrañumi muare weredigu,” arī, masipu. Eropa masigu yuju curu, surarare Elíare ñea doregu obeoripu. Eropirā surara Elías pohrogue erā ejacū īagu òpa arīpu erāre:

—Goāmu yare weregu āhraa. Umaro maja peame dijari muare soe pehocāroca. Eropa wacū, īgu yare yu weregu áricū masirāca mua, arīpu Elías surarare.

īgu eropa arīcū, īgu arīdiro dopata umaro maja peame erāre soe pehocāyoro. Erāre eropa wara puhru, Ocozías gajirā surarare obeopu daja. Eropiro dipaturi erāre soe pehocāyoro daja. Erā eropa wara puhru Ocozías gaji curu surarare obeopu

daja. Eropa warā, Elíare bocaja, surara opa Elías core aīduhcua mereja, òpa arípu:

—Turaro serēa mure. Yure, yaharā surara sāre wejē dorebircāque muhū, arī turaro serēpu īgu Elíare.

Īgu eropa serēra puhru Goāmu Elíare erā mera wadorepu. Eropigu Elías waha, eja, opa Ocoziare òpa arī werepu:

—Baal-zebure, Goāmu gohra áribigure muhū dohpa waborore serēpi īa dorerayoro muhū. Eropa iigu ñero iigu iiayoro muhū. Muhū eropa iira dipuwaja sīriguca, arī werepu Elías īgure.

Īgu arīdiro dopata sīria wapu Ocozias. Pe bojori gohra opa árīripu īgu. Īgu porā marigu árīpu. Eropigu īgu pagu magu Joram waicugu īgure gohrotogu ñajaru.

Merogā puhru Goāmu Elíare umarogue aīmujubugu iipu. Eropigu Eliseo, Elíare wapicugāgu iipu. Eropirā waha, yujurā yeri macārire tari wahgā, Jordán waicuri ya turogue buhajañorā. Buhaja, Elías īgu weca maja suhrirore tuwea aī, òari duca turā, iri suhriro, īgu tūrara duca mera diare papopu. īgu eropa papocā dia dipa wahya wayoro. Deco mariri wahya īgu taribujaburi wahya, dujayoro. Ero eropa wacū taribuja wañorā erā perā. Elías Goāmu īgure īgu aīgāborore masipu. Eropa masigu īgu waboro core Eliseore serēpi īapu:

—¿Goāmu yure īgu aīgāboro core, dohpa yuhu iicū gāhmeri muhu? arī serēpi īapu Elías Eliseore.

Īgu eropa serēpi īacū Eliseo òpa arī yuhripu:

—Goāmu īgu Espíritu mure òaro itamumi, īgu turari mera muhu ii ihmuboro dopa. Mure īgu itamudiro tauñariro yure itamuporo īgu Espíritu, arī yuhripu Eliseo Elíare.

Īgu eropa arīcū òpa arī yuhripu Elías:

—Muhū serērare īgu ocū diasaa áhrraa. Eropigu umarogue yuhu wacū īagu muhū īadigu árīcū, Goāmu muhū serēdiro dopata mure itamugucumi. Yuhu wacū muhū īabiricū mure itamusome īgu, arī yuhripu Elías.

Ígu eropa aríra puhru guñaña marirogā umarogue turūdiru dijariyoro. Cabuya irirure tara dijarirā iiñorā. Iriru turūdiru ñaro gosesiridiru áriyoro. Eropa dijariro, Eliare aíro dijariro iiyoro. Miruñe weāro dopa áriro mera, ígure aímehmujucáyoro. Guñaña mariro eropa wayoro. Eropiga Elías maripa. Ígu weca maja suhri gasiro dihta áriyoro. Yebague yurimereja, ero oyayoro. Eropiga iri gasirore aíbuha wapu Eliseo. Eropa buhajagu, Jordán waicuri yare iri gasiro mera papopu. Eropa papogu ñpa arípu:

—¿Jehová, Goāmu gohra yure itamubu iiri muhū? ¿Elíare mu itamudiro dopata yure itamubu iiri? arípu Eliseo.

Ígu eropa arícū dipaturi diague dipa wahya wayoro. Deco mariro dujayoro. Iriñe eropa wacū taribuja wapu daja.

Goāmu ígu turari mera ii íhmupu Eliseo 2 Reyes 4-5

(Lucas 4.27; Hebreos 11.32-35)

Irisibuguere Eliseo Goāmu yare weremuhtagu ígu árícū, gajigu ígu iiro dopata weregu árípu. Ígu gajigure wajamogu árigu, sīria wapu. Ígu sīrira puhru gajigupu ígu wajamorare ígu wajayebiricū íagu, sīridigu muru porāre ígu pohro majarā acudiaripu. Sīridigu muru wajamoriñere wajaye doregu, ígu porāre pohro majarācu diaripu. Ígu eropa acudiacū íago, sīridigu muru marapo turaro bujawere, Eliseore itamu dorepo.

—Ne gajinore opabeaa gua. Yuju soro dihi maja dihtare opaa gua uyere. ¿Eropirā dohpa ii wajayerācuri gua, gua wajamoriñere? arípo igo Eliseore.

Igo eropa arícū òpa arī werepu ígu igore:

—Gaji sorori wayugo waque. Eropa wayu tuhaja, iri sororire mu ya wihigue pihripeoque. Eropigo mu ya wihire bihacāque.

Bilha tuhaja mu
opara uyere iri
sororire pisā
doboque, arípu
Eliseo igore.

Ígu eropa arícū
peego ígu arídiro
dopata iipo igo.
Igo eropa iicū, iri
sorori òaro
ujuturia wara
sorori dihta
doayoro. Iri eropa
wacū íago iri
uyere duapo. Iri

aye duara waja niyerure ñeapo. Iri niyeru mera erā wajamorire wajaye pehocāpo. Eropigo iri niyeru duhyari mera õaro árīpo igo, igo porā mera.

Eropi Sune waicuri macā, Eliseo īgu curicū yujugo nomeo īgure barire onigui muricāpo. Goāmu yare weregu īgu árīcū masigo, īgure eropa iimuripo. Eropigo igo marapure òpa arīpo:

—Íhī Eliseo ya taribu árīburi taribure, yuju taribu dohonemorā mari ya wihire, arīpo igo.

Igo eropa arīcū pee iri taribure iituhaja, Eliseore iri taribu apiñorā. Erā eropa iicū īagu, Eliseo mucubiripu. Eropa mucubirigu, erāre itamudiapu. Erā porā marirā árīnorā. Eropigu erā porācuborore serēbasapu Eliseo Goāmure. īgu eropa serēbasara puhru porāchñorā yujugugā. Ibumejeta buagu ñari īgu wacū, yujunu īgu dipuru pūriyoro erā magure. Iriñe eropa pūricū sīria wapu. īgu sīricū īago īgu pago, īgu murugāre Eliseo ya cama pihripeo, īgu Eliseore amago wapo. īgure boca, igo ya wihigue sihugāripo. Eropigu iri wihigue ejagh, erā magure serēbasapu Goāmure. Erā magure masudoregu serēbasapu. Eropa serēbasa tuhaja erā magu dupu weca eja beja, īgure puri sāpu. īgu eropa iicū, erā magu masaa wapu. īgu eropa masacū īagu, īgugāre īgu pagore ópu.

Eropi, irisibure Siria yeba majagu, Naamán waicugu árīpu. Surara opa árīpu. Cāmi boagu árīpu. Eropigu īgu marapo pohro majago, Efraín majago īgu marapore òpa arīpo:

—Mu marapu Samariague īgu árīcū, ero árīgu Goāmu yare weremuhtagu īgure ñagu wacū iibocumi, arī werepo Naamán marapore.

Igo eropa arīrare Naamánre wereñorā. Eropiga īgu Efraín yebague, Samariague Eliseore amagu wapu. Waha, Eliseo ya wihi pohrogue īgu ejacū, Eliseopu īgu pohro majagure īgure weredoregu obeopu. Ópa arīpu īgu pohro majagu Naamánre:

—Jordán waīcuri yague buhaque. Buhaja, siete siburi ojomirique. Mu eropa ojomiricū, mu cāmi boara yaria waroca, arīpu Eliseo pohro majagu Naamánre.

Ígu eropa arīcū peegu guataricāpu Naamán. Eropa guagu òpa arīpu:

—Ópa arī pepirabu: “Ígu yure īagu ahri, Goāmure serēbasagucumi yure,” arī pepirabu. ¿Eropiro dohpa árīronojo Jordán waīcuri yague yure ojomiri doreari? Mari ya yebare, iri ya tauro árīri yari, ñari yari áhraa, arīpu ëgu eropa guagu.

Eropa guagu ëgu ya yebague dujaa wabu iiripu. Ígu eropa wadiacū īarā, ëgu pohro majarā īgure òpa arīñorā:

—Eliseo diasarire ëgu iidorecū iiboaya muhu. Eropiga ibu árīrogāre ëgu iidorerare iinique. Eropiga ñagu wagaca muhu, arīñorā ëgu pohro majarā īgure.

Erā eropa arīcū peegu, Jordán waīcuri yague guhagu wapu Naamán. Eliseo ëgu arīdiro dopata siete siburi ojomiripu. Ígu eropa iituhajacū, ëgu cāmi boara ñaro yaria wayoro. Iri eropa yaria wacū īagu Naamán, Eliseo pohrogue eja gajinore īgure odiaripu, ëgure wajayegu. Ígu eropa wajayedia querecūta, Eliseo waja gamebiripu. Eropiga Naamán ëgu ya wihigue dujaa wapu. Ígu wara puhru Eliseo

pohro majagu Giezi

waīchagu īgure

nurusiagā, ëgu

pohrogue ejaru.

Naamán ëgu

wajayediarare serēgu

wapu. Eropiga

Naamánre ḡuyaru.

Ópa arīpu:

—Dohpaguere perā
Eliseo pohro erama.

“Erāre obu iiaa. Eropigu muhū yure odiarare oque,” arī quere obeoami Eliseo mure, arī guyapu Giezi Naamánre.

Ígu eropa guyacū Naamán cāmi yarisūdiga ígu oparire ópu. Eropa árīcū, niyerure, suhri sāre ópu Giezire, Eliseo pohro majagüre. Irire ñea tuhaja wihigue ígu orare dibugü wapu. Eropa dibu tuhaja, Eliseo pohrogue ejapu ígu. Ígu eropa ejacū íagu ígure serépi īapu Eliseo:

—¿Dohpa iigü iiari muhū? arīpu.

—Ibirabu, arī yahripu Giezi.

Eliseopu Giezi guyarare masi tuhajapu. Eropa masigu òpa arīpu ígure:

—“Goāmu pohro majagu āhraa,” arīgu árīgu niyerure serēbircāro gāhmea marire. Eropigu muhū guyara dipuwaja Goāmu mure dipuwaja moagücum. Naamán ígu cāmi boadiro dopata cāmi boadiga árīguca muhū sā, arī werepu Eliseo ígu pohro majagüre.

Ígu eropa arīdiro dopata eropata wapu ígu.

**Siria yeba majarā surara, Efraín yeba majarā
mera game wejēcū Goāmu Efraín
yeba majarāre itamupu**

2 Reyes 6.8-8.15

Eropi opu Joram, Efraín majarā opu ígu árīcū, Siria yeba majarā opu, ígu yarā surara mera, Efraín yeba majarā mera, game wejēmorā iiñorā. Erā Siria majarā opu Ben-adad waicugu árīpu. Yujusiburiyeri, erā eropa game wejēdia querecūta, Efraín majarāpu erā ariborore masimuhta tuhañorā. Erā eropa masi tuhajacū masigu, Siria majagu opu Ben-adad ígu yarā masare serépi īapu:

—¿Nihino árīcuri mari mera majagu marire īha turirāre mari purapupu were coregu? ¿Nihinopu Efraín majarāre mari game wejēborore weregu āhriri mua pepicū? arī serépi īapu Ben-adad ígu yarā masare.

Ígu eropa serépi īacū, yujugu òpa arī werepu ígure:

—Gua mera majagu, irire quere weregu marimi. Goāmu yare weremuhtagu dihta ārimi. Eliseo ārimi ígu ya yeba majarāre mari game wejēborore weregu. Ígapu, mu caríri

taribugue muhu arīrare masimi. Eropa masigu irire weredigū āhrami īgu opure, arī werepu yujugu īgu yarā mera majagu.

Īgu eropa arīcū peegu guatariacāpu Ben-adad. Eropa guagu Eliseore ñea doreripu, īgu yarā surarare. īgu eropa ñea dorecū Dotán waīcuri macāgue, Eliseo īgu árīri macāgue ejañorā erā surara. Eropigu boyoro, Eliseo pohro majagu, surara bajarāre īapu:

—¡Cue! ¡Dohpa iirācuri mari? arīpu Eliseore.

—Güibiricāque. Mari mera majarā surara baja tariarā āhrima. Marire īhaturirā tauro āhrima mari mera majarā surara, arī werepu Eliseo īgu pohro majagare.

Eropa arī tuhaja Goāmure serēpu. “Yu pohro majagure mu yarā surarare īhmuque,” arī serēpu. īgu eropa serēcū Goāmu Eliseo pohro majagure īhmupu. Dotán waīcuri macā pohro árīri yucu, utāyucugue baja turūri gasi, gosesiriri gasi, cabayua majarā, angeles majarā árīñorā. Erā majarā Eliseore niguimujuñorā. Eropigu īgu pohro majagu erāre īapu. Eropigu Eliseo Goāmure òpa arīpu:

—Cuiri īhajabirā wacū iiue, guare īhaturirāre surarare, arīpu īgu.

īgu eropa arīcū cuiri īhajabirā wacū iipu Goāmu, Siria majarā surarare. īgu eropa iicū īagu, Eliseo surarare gaji mague

aīgāpu, te erā īhaturirā Efraín masa pohrogue. Eropigu Samariague aīgāpu erāre. Erogue erā ejacă, Eliseo Goāmure ūpa arīpu daja:

—Dipatutri īacă iiue oāre, arīpu īgu, Goāmure.

Īgu eropa arīcūta Goāmu surarare īacă iipu daja. Erāre īhaturirā watope árīrā, ne dohpa wabiriñorā erā Siria majarā surara. Eropirā iri macā majagū opu, Joram erāre, Siria yeba majarā surarare wejē dorediaripu. Īgu eropa wejē doredia querecūta, Eliseo erāre wejē dorebiripu. Eropigu erāre barire odore, erā ya yebague omeduju dorepu. Īgu eropa dorecă, opu Joram eropata iipu. Eropirā irisibure Siria yeba majarā, Efraín yeba majarā mera game wejē pihriniriñorā.

Yoañarira puhru, Siria yeba majarā opu, Ben-adad īgu surara mera dipatutri Efraín yeba majarā mera game wejērā wañorā. Eropirā Samaria waicuri macāre ūaro cāhmota gāhrisia nūgajacāñorā. Eropi eroguere yoariboje árīñorā “Erā bari pehreporo,” arīrā. Eropirā Samaria majarāre oaboa sīrică iñorā. Bari mariñariro árīro, waja paga taricāyoro. Eropigo yujugo turaro oaboago igo magugāre wejē, īgugāre bacāpo. Erā eropa ñero tarică īagu opu Joram, Eliseore ūpa arī pepipu: “Eliseo ya dipuwaja ñero tarirā iiaa mari dohpaguere.

Dohpagāre īgure wejē doregura,” arī pepipu Joram. Eropa arī pepigü Eliseo dipurure pata doreripu. Eropa doregu yujugu surarare Eliseore ñea doregu obeoripu. Eropa obeoga īgu obeodigure nurasiagāpu, īgu opu Joram sā. Eropigu surara Eliseo pohrogue īgu eracă īagu, Eliseopu īgu ya wihire bihacāpu, īgure ñajariri arīgu. Eropigu opu Joram īgu ya wihi pohro ejagu ūpa arī wereniguime acuniguipu Eliseore:

—Goāmupu marire ñero tarică iigu iimi. ¿Dohpa iirā īgu itamuborore corenirācuri mari? arīpu Joram Eliseore.

Īgu eropa arīcū peegu, Eliseo ūpa arī yahripu īgure:

—Ūpa arīmi Goāmu: “Namigāgue, inosibu i macā maja disipohro pohro trigo pohgare waja mariñariro duarācoma õ majarā,” arīmi Goāmu, arī werepu Eliseo.

Īgu eropa arīcū peegu, opu mera majagū surara ūpa arīpu:

—Mu arīdiro dopa iisome. ¿Goāmu umarogue marire barire omedijugacuri? Ne eropa iisome, arīripu surara Eliseore.

Īgu eropa arīcū, Eliseo ūpa arī yahripu īgure:

—Ñamigāre yu arīdiro dopata bari árīroca. Iri bari árīquerecūta, mapu ne basome, arī werepu Eliseo īgure.

Eropi iri macāre behroa nūgajanirā surara majarā, Siria yeba majarā ero árīñorā. Erā eropa árīcū, Goāmu turaro busuro caricū iipu irire erāre peedoregu. Bajarā cabayua, turūri gasi mera iri busuro cariro dopata, busuro caricū iipu Goāmu. Īga eropa iicū peerā, erā Siria majarā uca waha, òpa arī pepiriñorā. “Bajarā surara marire wejēmorā arirā carima,” arī pepiriñorā. Eropa arī pepirā mata wapehrea wañorā. Eropa warā, erā ya árīpehrero cohāpigā, waha wañorā. Erā eropa wara puhrugā, iri macā maja sāhriro árīri disipohro pohro wapichrā uma árīñorā. Erā cāmi boarā árīrā, macā pohecague árīmasibiriñorā. Siria majarā erā duhri omadurirare masibiriñorā. Eropirā òpa arīñorā erā, erā basi:

—Óguere doarā, sīrirāca mari. I macāgue ñajarā oaboari mera sīrirāca. Ina warā. Siria majarā surara pohrogue warā. Marire erā wejēcū òaroca. Gajisibu árīrā ojocarirāca mari, arīñorā erā, erā basi.

Eropa arītuhaja, Siria majarā erā carīra gohro ejañorā. Ne masa mariri gohro árīyoro. Goāmu erāre ucucū wapehreanirā árīñorā. Erā maricū iārā cāmi boarā, bari baja erā cohāgārare boca bañorā. Eropirā baja suhrire erā cohāgārare aīñorā. Eropirā òpa arīñorā erā basi:

—Maripu i barire, wuarto barā mucubiria. Mari eropa barisibu mari acawererāpu ñero tarirā iicomā. Eropirā erāre wererā warā, arīñorā erā, erā basi.

Eropa arīrā iri macā disipohro pohrogue eja, ergoue árīgure disipohro coregure wereñorā:

—Ne Siria yeba majarā surara marima. Erā mariquerecūta erā ya árīpehrecābu, arī wereñorā disipohrore coregure.

Erā eropa arī werecū, īgupu erā opu Joramre weregu wapu. īgupu eropa werecū peegu, erā opu cabayua mera peyarā surarare irire īadoregu obeopu. Eropirā īgu surara “Diayeta áhraa. Wapehreanirā áhrama,” erā arīcū árīpehrerā iri macā majarā omagā waha, Siria majarā erā árīra gohrogue erā yare aīrā wañorā. Erā eropa omagācū, yujugu surara Eliseore “Goāmu iisome,” arīdigu yuhri mereja wapu. īga eropa yuhri merejacū, erā gajirā īgure cuhratīa taria wañorā. Eropigu sīria wapu. Eropirā irinu Siria majarā erā cohāgārare trigo pohgare

aī eraa, waja mariñariro duañorā. Iri macā majā sāhriro disipohro pohro iri pohgare aī eraa, duañorā. Eliseo īgu arīdiro dopata eropa iñorā. Eropigu īgu arīdiro dopata “Muha barire ne basome,” īgu arīdiga, iri pohgare babiripu yuhri mereja cuhratiasū sīrinijagu.

Judá yeba majarā opu árīpu gajigu Joram waīcugu
2 Reyes 8.16-24; 2 Crónicas 21.1b-22.1

(Mateo 1.8)

Eropi Efraín yeba majarā opu Joram īgu árīcū, Judá yeba majarā opu Josafat sīria wapu. īgu eropa sīricū Josafat magu masa tīgu, Joram waīcugu opu ñajapu. Eropa opu ñajagu īgu pagu porāre wejēpehocā dorepu. Ne yujugu īgure gohrotobure wejē duha dorebiripu. īgu marapo Atalia waīcugo árīpo. Opu Acab muru mago árīpo. Eropigo ñego árīpo igo sā. Igo eropa árīcū, igo marapu sā Joram sā fiero iípu. īgu eropa fiero iira dipuwaja Goāmu īgure dipuwaja moapu. Dorecucū iípu īgure. Eropa dorecugua sīria wapu īgu. īgu eropa sīricū, īgu magu opu ñajapu. īgu Ocozías waīcugu árīpu. Eropigu īgu Judá yeba majarā opu árīpu.

**Jehú waīcugu, opu Acab muru ya wihi
majarāre wejēpehocāpu**
2 Reyes 8.25-10.36; 2 Crónicas 22.2-9

Eropii Judá yeba majarā opu Ocozías ñegu árīpu. īgu pago ñego igo árīcū īgu igore ñiacū fiero iípu. Eropigu īgu ñegu árīpu.

Irisibure Goāmu īgu yare weremuhtagure Jehú waīcugu pohrogue wadorepu. īgu Eliseo obeodigu árīpu. Jehúpa Efraín yeba majarā surara opu árīpu. īgu eropa árīcū īgu pohro ejagu, Goāmu yare weremuhtagu īgu dipuru weca uyaere pipeo, òpa arīpu īgure:

—Mure pipeoabu Efraín yeba majarā weca opu muhu árīborore ñhmugu. Eropigu mapu, opu Acab muru ya wihi majarāre wejē pehocāguca. Goāmu pohro majarāre īgu wejēra

dipuwaja, Jezabel īgu marapo sā, igo ñetariaro iira dipuwaja, erā parāmerā árituriarā sāre wejē pehocāque. Mu eropa iicā erā acawererā ne yujugu dujasome, arī werepu Goāmu yare weremuhtagu īigure.

Ígu eropa arī were tuhacū, Jehú īgu yarā surara mera waha, Efraín majarā opu Joramre wejēñorā. Judá majarā opu Ocozías sāre wejēñorā. Erā perā Acab mru acawererā árīñorā. Eropa iiuhaja, Jezabel Acab mru marapo pohrogue eja, whari wihiqie umaro maja taribugue igo árīcā īapu Jehú. Eropa igore īagu igo pohro majarāre piyupu. Igore umarogue maja disipohrogue tuumediju dorepu erāre. Ígu eropa dorecū, īgu arīdiro dopata iiñorā erā. Erā eropa tuumedijucū sīria wapo igo. Eropigu árīpehrerā Acab acawererāre wejē dorepu Jehú. Eropigu Goāmu Eliare īgu weredorediro dopata Acab acawererā sīriephrea wañorā. Eropigu Jehú Efraín yeba majarā opu árīpu. Veintiocho bojori gohra īgu opu árīra puhru sīria wapu. Ígu eropa sīrira puhru, īgu magu Joacaz waīcugu ero majarā opu ñajaru daja.

Joás waīcugu Judá yeba majarā opu árīpu 2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22.10-24.27

(Mateo 23.35; Hechos 7.52)

Eropii Atalia waīcugo, opu Joram mru marapo árīnipo. Eropigo Jehú igo magure Ocozíare īgu wejēcū īago, igopu Judá yeba majarā opo bero árīdiapo. Eropa árīdiago, gajirā Davi mru parāmerā árituriarāre wejēpeho dorepo. Eropigo igopu Judá yeba majarā opo ñajaniripo. Igo wejēpeho dorequerecūta igo mago, yujugugāre igo pomacure dibupo, īgugāre wejēri arīgo. Eropa dibugo igo, igo marapu mera īgugāre īhadibupo. Igo marapu Joiada waīcugu árīpu. Pahia opu árīpu. Eropirā Goāmu wihiqie īgugāre dihbu, yuju taribugue dibuñorā īgugāre. īgugā Joás waīcugu árīpu. Eropirā seis bojori gohra īgugāre dibuñorā. Eropii siete bojori gohra īgu opacū, īgu Joiada īgu majigare, Joare Judá yeba majarā opu acudiapu. Eropigu duhriro doca bajarā surara oparāre, levita masa sāre gameneo, “Joare, mari opu árībure acurā,” arīpu. “Eropata

iirā,” arīnorā. Eropirā bajarā masa erā īhabeoro īgure opa acuñorā. īgu Joás eropa opa ñajacū, masapu mucubiri, bayañorā. Erā eropa bayacū peego, opo buro Atalia Goāmu ya wiñigüe īago ejapo. Eropa ejago erāre īago, gaguiniguipo:

—Yure erā opo burore cōārā iicomá, arī gaguiniguipo.

Igo eropa gaguiniguicū peegu, Joiada surarare igore wejē dorepu. Eropirā igore wejeñorā erā. Eropigu Judá yeba majarā opa árīpu Joás. Eropii pahi Joiada īgure itamupu. Goāmure īgu õaro umupeoboro dopa īgure itamupu. Eropigu õaro iiniripu Joás. Ibumejeta pahi Joiada īgu sīrira puhru, Goāmu

gohra árībigure umupeo nūgapu. Eropigu Goāmu, īgu yare weremuhtarāre obeoripu, erāre Goāmu gohra dihtare umupeo doregu. Erā eropa dorequerecūta erāre peediabiripu opu Joás.

Yujugu Goāmu īgu obeodigu, Zacarías waīcugu árīpu. īgu Joiada mūru magu árīpu. Eropigu òpa arīripu erāre opu sāre:

—Goāmu dorerire tarinugarā iiaa mua. Eropirā fiero tarirāca mua. īgure mua cōācū īagu, muapure cōāgacumi īgu, arī wereripu Zacarías masare.

īgu eropa arī werecū peegu, suabiripu opu Joás. Eropa suabigu Zacariare utā mera deawejē dorepu masare. īgu eropa dorecū, Goāmu wihi pohro utā mera deaa wejeñorā īgure. Eropa fiero iīgu, opu Joás, Zacarías pagu īgure īgu itamurare ne guñabiripu. īgu pagu Joiada mūru Joare òaro ihadiburipu Atalia īgure wejēdiacū. īgu eropa òaro itamurare ne guñadiabiripu Joás, Joiada magure eropa wejē doregu. īgu eropa fiero iira dipuwaja gajirā īgure Joare wejeñorā. īgu sīrira puhru īgu magu Amazias Judá yeba majarā opu ñajapu.

**Judá yeba majarāre werepu Goāmu yare
weremuhtagu Joel waīcugu**
Joel 1-3

(Romanos 10.13; Apocalipsis 6.12, 17)

Irisibuguere Judá yebague bajarā poreroare, gajirāno beca sāre obeopu Goāmu. Ero majarā erā ya poheri maja oterire bapehocāñorā erā poreroa. Eropirā bajarā masa oaboañorā. Tuhaja deco aribiricū iipu Goāmu. Eropigu Goāmu yare weremuhtagure, Joel waīcugure obeopu. Judá yeba majarāre wededoregu īgure obeopu. Eropigu òpa arī werepu:

—Yure peeque mua. Dohpaguere mari ñetariaro tarirā iica. Mari poheri maja oterire bapehocāma oā poreroa. Eropirā mari bajareretaricāa. Eropirā Goāmure serērā waque mua. Dohpaguere trigo yeri Goāmure mari oburi maraa. I mū pehrecū wabodiro dopa waro iiaa dohpaguere. Eropa árīquerecūta dipaturi Goāmure mua umupeocū, mua fiero iirare diayeta mua bajarerecū, īgu mua fieri iirare cādijigucumi. Eropa cādijigu gajisibu arīgu, muaare òaro árīcū

iigucumi daja. Goāmu mari mera mata guabeami. Daberogā iinugami marire. Eropigu marire ñero tarică iidiabeami. Ibumejeta mua ñeri iirare, guyaro mariro bujawerero gāhmea muare. Eropirā mua murā mua acawererāre sihu gameneoque. Eropa gamenererā behrerā, mari ñeri iirare mari bujawererire ihmumorā. Eropirā pahia Goāmure serēbasaporo, masa erā tariwereco dopa, arī werepu Joel Judá yeba majarāre.

Ígu eropa aríra puhru ígu arídiro dopata iiñorā erā. Erā eropa iică, Goāmure erā serēcă ígu erāre itamupu. Eropigu poreroare, gajirā beca sāre obeonemobiripu. Eropigu òpa arípu erāre Joel mera:

—Dipaturi òaro árīrāca mua. Dipaturi barire oparāca mua. Eropa oparā yu mera mucubirirā, yure òaro wereniguirāca mua. Eropigu ojogorocurinu árīcă òpa árīroca: Yuhu Espíriture masare árípehrerāre obeogura. Eropirā mua porā Goāmu yare wererācoma. Eropirā mua mera majarā mamarā Goāmu ígu ihmurire īarācoma. Eropirā mua mera majarā, murā carīrogue Goāmu yare quērācoma. Eropigu yu pohro majarāre yu Espíriture obeogura. Eropirā erā yahare wererācoma. Eropigu yu turari mera iiguca umusigue. Yebague sāre yu turari mera irire ihmuguca. Eropigu di mera, peame mera, imică mera ihmuguca yu turarire. Yuhu eropiică abe umu majagu naitiā wagucumi. Ñami majagu abe diagü guhyaro wagucumi. Òpa waroca Cristo mua opu ígu dujariburinu, yu aríranu core. Irinu iha uca warāca mua. Eropiro irinu guhyarinu árīroca. Eropiro òpa árīroca: Árípehrerā masa Cristore erā ñerire cōādore serēnirāre ígu erāre peamegue wabonirā taugucumi Goāmu, arī werepu Goāmu erāre Joel mera. (*Hechos 2.16-21*)

Eropigu Joel arī werenemopu Goāmu iiburire:

—Irisibure ñero tarigu, itamurire serēgu itamusūgucumi Goāmure. Yoariboje erā ñero tarira puhru, Judio masa gaji yebarigue erā wasirira puhru, ígu Judio masare òaro wacă itamugucumi daja. Eropigu Goāmu dipuwaja moagucumi Judá majarāre ñero tarică iirāre. Irisibureta daja, i umu maja macārire árípehrerí macārire dipuwaja moagucumi, ñerire erā iira dipuwaja. Jerusalén òari macā árīroca daja. Eropiro itamuroca Judio masare, arípu Joel Goāmu yare weregu.

**Joacaz, gajigu Joás, gajigu Jeroboam sā Efraín yeba
majarā weca oparā gohrotomorā áriñorā. Eropigu
Amazías Judá yeba majarā opu árīpu**
2 Reyes 13.1-14.24; 2 Crónicas 25

Puhru opu Jehú, Efraín majagu īgu sīrira puhru īgu magu opu ñajapu. īgu Joacaz waicugu árīpu. Diez y siete bojori gohra erā opu árīpu. Perā wecua, oro mera erā iinirāre umupeonigüipu īgu, gajirā Efraín majarā weca oparā erā iidiro dopata. īgu eropa iira dipuwaja, Siria yeba majarāre erā mera game wejē tarinugacū iipu Goāmu. Erā eropa tarinugacū, Efraín yeba majarā, Siria yeba majarāre wajaye niguiñorā, erā wajaseacū. Erā eropa iicū opu Joacaz Goāmure serépu, Efraín majarāre īgu itamuboro dopa. īgu eropa serēcū Goāmu, Efraín majarāre, Siria majarāre tarinugacū iipu.

Eropigu opu Joacaz īgu sīrira puhru, īgu magu opu ñajapu. īgu Joás waicugu árīpu. īgu sā perā wechare oro mera erā iinirāre umupeopu.

Eropii Efraín yeba, Joás īgu opu ñajara puhrugā Amazías waicugu Judá yeba majarā opu ñajapu. īgupu ñañarigu árīripu opu árīgu. Eropa opu ñajagu, īgu pagure wejénirāre, perāre wejē dorepu. Eropa iiqueregu erā porāpure wejē dorebiripu. Goāmu īgu arīdiro dopata erā pagusumarā dihta erā fiero iira dipuwaja dipuwajacuma. Erā pagusumarā erā fiero iira dipuwajare dipuwajacubeama erā porā. Eropigu erā porāre dipuwaja moa dorebiripu opu Amazías.

Puhru īgu, īgu yarā surarare gameneo dore, Edom yeba majarā mera game wejérā wañorā. Eropa game wejérā, Edom majarāre tarinugañorā. Eropa erā tarinugara puhru, Amazías ne ñaro iibiripu. Edom majarā erā umupeorāre “Goāmu ãrimi,” erā arī wéanirāre aī dujaripu. Erā wéanirāpu turari mooñorā. Turarire oparā, Edom majarāre itamuboñuma erā game wejēcū. Erā eropa turari mooquerecūta, opu Amazías erā wéanirāre aī dujaripu. Aī eratuha waimurāre wejē erā wéanirāre soemuju umupeopu. īgu eropa iicū īagu, guapu Goāmu. Eropa guagu erā wéanirāre īgu umupeora dipuwaja, Efraín yeba majarāre, Amazías ya macāre Jerusalénre cōā

dorepu. Eropirā Efraín yeba majarā, Judá yeba majarā mera Jerusaléngue árīrā mera game wejē tarinugañorā. Eropa tarinugarā, iri macā maka sährirore utā mera erā iira sährirore dotesiri dijucāñorā. Eropirā Goāmu wihi majare wajacurire aícañorā.

Merogā puhru Goāmu yare weremuhtagu, Eliseo dorecunigu sīribu iipu. Ígu sīriboro coregā, opu Joare, Efraín yeba majarā opure ópa arípu:

—Siria yeba majarāre, mua game wejérā erāre tarinagarāca. Goāmu muare itamugucumi, arī werepu Eliseo opu Joare.

Eropigu Eliseo ígu sīrira puhru, ígu arídiro dopata opu Joás ígu yarā surara mera, Siria yeba majarā mera game wejérā tarinugañorā. Puhru opu Joás ígu sīrira puhru, ígu magu Efraín yeba majarā opu níajapu. Jeroboam waicugu árīpu. Ígu sā, gajirā Efraín yeba majarā oparā iro dopata, oro mera erā wéanirāre wecuare umupeopu.

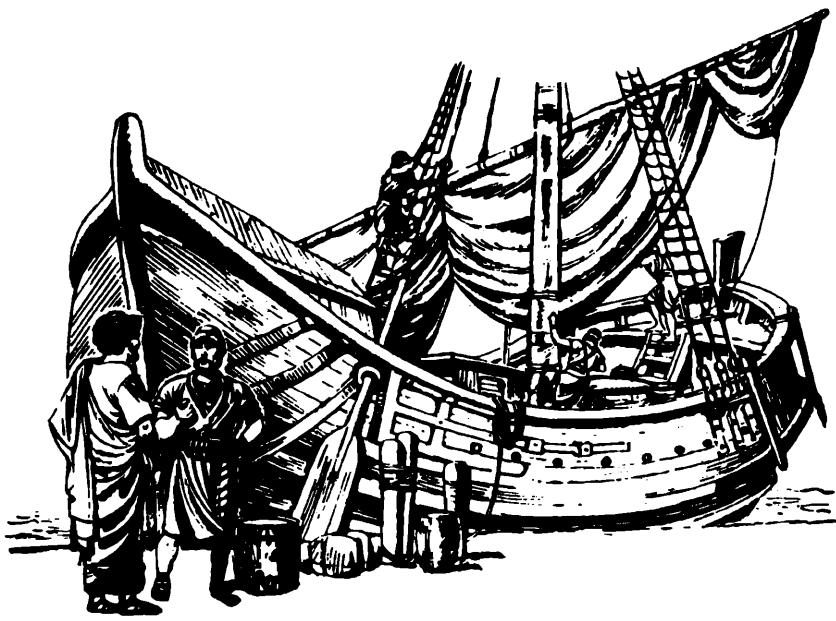
Eropigu Judá yeba majarā opu Amazías yoañariri boje árīnipu. Puhru gajirā masa ígure wejēñorā. Ígu eropa sīrira puhru ígu magu Uzías Judá yeba majarā opu níajapu.

**Goāmu yare weremuhtagu Jonás waicugu
Efraín yeba majarāre, Nínive waicuri
macā majarā sāre werepu**
2 Reyes 14.25; Jonás 1-4

(Mateo 12.39-41; 16.4)

Eropi Jeroboam Efraín yeba majarā weca opu ígu árīcū, Jonás waicugu árīpu. Ígu Goāmu yare weremuhtagu árīpu. Eropigu Goāmu ígu weredoreáiro dopata werepu Jonás Jeroboamre. Gaji macāri majarā mera, Efraín yeba majarā erā game wejē tarinugaborore werepu Jonás ígu opure. Ígu eropa arī werediro dopata tarinugañorā erā, gaji yebari majarāre. Eropirā Goāmu ígu itamuro mera Efraín yeba majarā òaro árīñorā.

Yujunu Nínive waicuri macā majarāre, weredoregu obeoripu Goāmu Jonare. Nínive Asiria yeba maka macā, erā opu ya macā árīyoro. Eropigu ero majarā erā fiero iirire weredoregu obeoripu Goāmu Jonare, erā fierire duhuboro dopa. Ígu wadore querecūta wadiabiripu Jonás. Eropa wadiabigu

wuadiru dohodirugue ñajaa, gaji macāgue duhrigā waripu. “Goāmu yure masisome,” arī pepiripu īgu. Eropa īgu duhrigācū masigu, turaro miruñe weācū iipu Goāmu. Eropiro turaro deco ariyoro. Eropiro iri ya wuariya maja pāhcūri paga pāhcūri wahgāro, iriru dohodirure miuma guhyatariacāyoro. Iriru eropa wacā īarā, irirugue árīrā güitariacāñorā. Eropa güirā, “¿Nоa ya dipuwaja eropa wahari?” arī masidiarā deabirañorā. Eropa deabirarā, Jonás ya dipuwaja eropa wacū masiñorā erā. Eropa masirā īgure serēpi īañorā:

—¿Dohpa árīrono mari dohpaguere eropa fiero tarirā iiri?
¿Dohpa iiari muha? arī serēpi īañorā erā.

Erā eropa arīcū Jonás yahripu:

—Goāmure duhrigu iirabu. Yu eropa duhrira dipuwaja,
eropa wahaa. Yure yoāi mehyucāque. Mua yure eropa mehyucū,
deco arirañe, miruñe sā taria waroca, arī yahripu Jonás.

Ígu eropa arīcū peerā erā ígure cōādiabiri quererāta ígure yoāi mehyucāñorā. Miruñe, deco mera iri turaro aricā īarā, ígure eropa iiñorā. Erā eropa iicūta mata deco, miruñe sā taria wayoro. Iri eropa taricū īarā, irirugue árīrā Goāmu turagu ígu árīrire masiñorā. Eropigu iri yague erā cōādigure wuagu waimuro ígure atū acuyucāpu. Goāmu ígu obeodigu waimuro árīpu. Eropigu waimu parugue sañagu ojocarigu árīpu Jonás . Uhrenu gohra sañapu ígu paru pohecaguere. Erogue sañagu Goāmure serēpu. Eropigu Goāmu waī mera ígure ígu tariwerefū ígu iicū īagū mucubiripu. Eropa Goāmu mera mucubirigu ígure “Ohaa,” arīpu. Eropigu uhrenu wabodiro waimure ehowiucū iipu Goāmu. Eropa ehowiugu, Jonare imiporogue ehowiupicāpu. Imiporogue ígu árīcū, dipaturi Nínive majarāre weregu wadorepu Goāmu. Ígu eropa iira puhrague Jonás yahripu pare. Eropigu Nínive majarāre õpa arī weregu wapu:

—Dohpaguere Goāmu mua ñero iira dipuwajare i macāre cōā pehocāgucumi, arī werepu ero majarāre.

Ígu eropa werecū peerā ero majarā turaro bujawereñorā. Eropigu erā opu árīpehrerāre õpa iidorepu:

—Ne, dohpaguere babircārā. Eropirā mari ñero iirare bujawere, irire pihrirā. Mari eropa iicū īagu, Goāmu marire

dipuwaja moabiribocumi. Eropigu i macāre cōābiribocumi, arīpu erā opu īgu masare.

Īgu eropa arīcū, īgu arīdiro dopata iiñorā masa. Erā ñero iirare erā eropa bujawerecū īagu, erā ya macāre cōābiripu Goāmu. Īgu eropa cōādiabiricū masigu bujawere taricāpu Jonás . Nínive majarāre Goāmu īgu òaro iicū īagu guapu īgu. “Israel masa dihtare òaro iiro gāhmea Goāmure,” arī pepiripu. Eropigu òpa arīripu Goāmure:

—“Nínive majarā erā ñeri iirare eādijigacumi Goāmu, yuhu erāre werecū,” arī pepiabu. Eropa arī pepigu erāre werediabiribu. Eropigu dohodirugue ñajapaha gaji macāgue duhri wahgārabu. Masare muhu mojomoro īagu muhu árīcū masiabu. Eropigu oā Israel masa árībirā erā ñero iira dipuwaja, muhu dipuwaja moacū gamerabu. Mu eropa iibiricū

īagu bujawere taricāa. Dohpaguere yu ojocariri duhpiburi árībeaa. Eropigu yure sīricū iique, arīpu Jonás Goāmure.

Ígu eropa árīcū òpa arī yuhripu Goāmu:

—I macā majarāre yuhu òaro iicū òapūricāa. Eropiro erā ñero iirare yuhu cādijicū sāre òapūricāa, arī yuhripu Goāmu Jonare.

Goāmu yare weremuhtagu Amós waīcugu,

Efraín yeba majarāre werepu

Amós 1-9

Eropi Efraín yeba majarā opu Jeroboam ígu árīcū, Goāmu ígu yare weredorepu Amós waīcugure. Ero majarāre weregu òpa arīpu:

—Ópa arīmi Goāmu muare: “Mua ñecusumara iribojegue majarā Egipogue erā árīcū erāre wiubu yuhu. I yeba árīrāre gajirāre beyebiribu. Mua Israel masapure yaharā árīmorāre beyeribu. Yu beyequerecta yu dorerire tarinugabu mua. Eropigu muare dipuwaja moabu iiaa. Muare ëhaturirāre mua pohrogue obeogura. Eropa ejarā mua mera game wejē tarinugarācoma. Irubojequere bajarā poreroare mua oterare bawejē doregu, mua ya yebague Efraín yebague obeoabu. Eropigu bari mariro wacū iiabu mua ya yebare. Muare yuhu eropa dipuwaja moaquerecata, yu dorediro dopata iibirabu mua. Eropigu muare yuhu dipuwaja moaborore wereyugu iiaa muare. Muare ëhaturirā bajarā muare wejērācoma. Eropigu mua ya yebare masa pehrecū iignca yuhu. Óaro árīdiarā wéanirāre umupeo nemobiricāque mua. Erā wéanirā duhpimorā árībeama. Yure umupeorā gajirāre òaro iique mua. Muarp òaro iibeaa gajirāre. Diaye majare ne wereniguibeara mua. Wéanirāre mua umupeora dipuwaja, gaji yebague árīdoregu obeogura muare. “Gajirāre masi tarinugacāa gua,” arī pepiraa mua. Mua eropa arīrā árīcū īagu, muare ëhaturia yuhu. Eropigu muare dipuwaja moaghra. Opu Jeroboam ya wihi majarā sāre wejēpehocāguca. Eropigu gajirānojore mua wéanirāre umupeori mesarire cōapehocāgura,” arī weremi Goāmu muare, arī werepu Amós Efraín yeba majarāre.

Mua Israel masa, yure ñe ñero iiabu. Masa marirogue cuarenta bojori gohra árīrā waimurāre mua wejēnirāre, mua

soenirāre yare mua obodiro dopata umupeorabu mua. Eropirā mua Molo waicugure umupeorā árīrā, īgure umupeori wihire iiabu mua. Eropirā “Refa gua Goāmu áhrimi,” arīrā īgu necāmu mua wéadigure mua umupoabu daja. Erā wéanirāre mua iinirāre mua umupoabu. Mua eropa iira dipuwaja muare Babilonia sipgue cōâbeogura yahu, arī werepu Amós Goāmu wereniguirire. (*Hechos 7.42-43*)

Ígu eropa arīrire peegu, oro mera erā iidigu wecure umupeodoregu, pahi gua wapu. Eropigu õpa arīpu Amore:

—Judá yebaguere weregu waque. Óguere werenemobircāque, arīpu ígu Amore.

Ígu eropa arīcū Amós õpa arīpu īgare:

—Ovejare ïhadibuga dihta árīrabu. Yahu eropa árīquerecūta Goāmu yare muare Efraín yeba majarāre ígu yare weredorerami. Yare muhu weredorebiri querecūta, õpa

arī wereghura mure. Gajirā mu porāre wejērācoma. Eropirā mu marapore aīgārācoma. Eropa aīgārā, igore gajirā umā mera ñero iidorerācoma. Eropirā gajirā masa, mu ya yebare aīrācoma. Eropigu mupu, gaji yeba árīdigu sīriguca. Árīpehrerā mua Efraín yeba majarāre dipuwaja moagū muare gaji yebariegue wasiria wadoregucumi Goāmu, arī werepu Amós pahire, erā wéadigu wecure umupeodoregure.

Eropigu ópa arípu Goāmu Amore:

—Puhrugue Efraín yeba majarāre werenemosome yahu. Yahu wererire erā peediaquerecūta weresome yahu. Yure umupeobirā gajirānojopure umupeoma erā. Erā eropa iira dipuwaja, dipuwaja moagura erāre. Ñero tarirācoma. Eropirā yu dipuwaja moaburire duhrisome erā. Erā ya yebare, Efraín yebare masa pehrea wacū iigura yahu. Eropigu masapure wejēpehosome. Yujurā yerire wejēsome yahu. Eropirā puhrugue Davi muru parámerā árituriarāgue dipaturi oparā árīrācoma daja. Irisibure Efraín yeba majarāre, erā ya yebague dujaricū iigaca yahu. Eropirā iri yebare òaro árīrācoma. Eropigu dipaturi cōásome yahu erāre, arī werepu Goāmu Amore.

Judá yeba majarā weca opu árīpu Uzías 2 Reyes 15.1-7; 2 Crónicas 26

(Mateo 1.8-9)

Eropi Efraín yeba majarā opu Jeroboam īga árīcū, Amazías magu Judá yeba majarā opu árīpu. īgu Uzías waīcagu árīpu. Eropigu mamu árīgu Goāmure tarinugabiripu. Eropigu gajirā masa mera īgu yarā surara erā game wejēcū Goāmu erāre itamupu. Eropigu Jerusaléngue gaji macāriegue sāre, erāre īhaturirāre cāhmotaburi wiri buriri wiri iiñorā. Eropirā gajirā erāre game wejerā aricū, erā erā ya yebare Judá yebare cāhmota masiñorā. Eropigu òaro iiniripu opu Uzías neagoehrare. Puhra dobericugua wagu, “Gajirāre masi tarinugaa,” arī pepigu árīpu. Eropigu pee masibigu dopata ñero iipu. Goāmu ya wihique inciensore soegu wapa. Yujurā yeri pahiapu īgure güisā, irire iidorebiririñorā. Pahia dihtare

inciensore soedorepu Goāmupu īgu ya wihiguere. Erā eropa iiddorebiri querecūta, iri wihigue fiaja inciensore soecāpu īgu. Īgu eropa iira dipuwaja, cāmi boacū iipu Goāmu īgare. Eropigu mata Goāmu wihigue árīgure īgure wiriadorepu. Cāmi boarā iri wihire árīmasibeama. Eropigu īgu ojocariopē Goāmu wihigue ne fiabajamasibiripu. Eropa dorecugua opa Uzías, īgu magure īgu mohmerire apipu. Īgu magu Jotam waicugua árīpu. Eropigu opa Uzías īgu sīrira puhru Jotam Judá yeba majarā weca opa fiajapu.

**Judá yeba majarāre werepu Goāmu yare
weremuhtagu Isaías waicugua**

Isaías 1-6

Eropi opa Uzías īgu sīriboro core, yoañariri boje opa īgu árīra puhru Isaías árīpu. Goāmu yare weremuhtagu árīpu. Eropigu Judá yeba majarāre, iri yeba pohro árīrā sāre, Goāmu īgu yare weredoregu apipu īgure. Judá yeba majarāre weregu, òpa arī werepu Isaías:

—Ópa arīmi Goāmu muare: “Yure eropa īhacāa mua. Eropirā fierā áhrraa mua. Mua pagusumarā, mua porāre mua òaro iiro dopata òaro iirabu yuhu muare. Eropirā erā pagusumarā, erā porāre erā òaro iiquerecūta, erāre yuhribirā iiro dopata, yure tarinugabu mua. Dohpaguere muare ñero taricū iiabu, mua òarire gohrotoboro dopa. Eropiro i macā Jerusalén dihta dujania muare. Muare yuhu eropa dipuwaja moaquerecūta, yure peediabeaa. ¿Dohpa iigucuri yuhu muare yuhridoregu? Yu dorerire iibiriquererāta, waimurāre wejē soemuju mua yure umupeoa. Irire ne gamebeaa, arīmi Goāmu. Yure mua umupeori ne duhpiburi árībeaa. Yure mua umupeoburinari bosenuri sāre suabeaa. Yure mua serēcū muare yuhrisome. Mua ñerire mua iira dipuwaja muare yuhrisome. Ñerire iñemobiricāque. Óarā árīque. Eropirā mojomorocurāre òaro iique. Ñerire iinirā árīquererāta, yure yuhrirā òaro árīrāca mua. Yure yuhribirā ñero tarirāca. Mua Jerusalén majarā yure yuhrirā árīrabu. Masa òarā árīrabu mua. Dohpaguepure masare wejērā áhrraa mua. Eropirā gajirā muare erā guyadorecū guyaa mua. Muare erā wajayera puhru,

guyari mera gajirāre weresāa. Eropigu muare ñero taricū iiguca, dipaturi yure mua yahriboro dopa,” arīmi Goāmu muare, arī werepu Isaías Judá yeba majarāre.

Gajisibu õpa arī werenemopu Isaías:

—Ópa arī weremi Goāmu muare: “Puhruuguere áripehreri yebari majarā yaha wihigue yure umupeorā arirācoma. Eropirā dipaturi game wejēsome. Iri eropa waboro core mua Judá yeba majarā ñero tarirāca. “Goāmu áhrimi,” arī mua wéanirāre mua umupeora dipuwaja ñero tarirāca. Eropa ñero tarirā mua umupeonirā wéanirāre cohā, õma duhrigā warāca. Mua Judá yeba majarā, Jerusalén majarā sā ñetariarā áhrraa. Sodoma majarā mura iro dopa ñetariarā áhrraa mua. Mua oparā, gajirā tauro ñerā áhrima. Mojomorocurāre ñero iima erā. Eropirā masare ñero iidorema. Eropirā ñetariarā áhrima mua oparā. Mua Judá yeba majarāre, yuhu dipuwaja moara puhru, tariwerenirāre erā ñeri iirare cādijiguca yuhu. Eropiro Jerusalén, yaha macā áriburi macā árīroca,” arīmi Goāmu muare, arī werepu Isaías.

Gajisibu õpa arī werepu Isaías:

—Mua Judá yeba majarā, poe iro dopa áhrraa. Iri poe opa õaro ihadibuami iri pohere. Ígu eropa ihadibuquerecūta iri poe õaro ducacubea. Eropigu poe opa, iri pohere cóābu iimi. Poe opa pohere ígu õaro ihadibudiro dopata Goāmu muare õaro ihadiburami. Ígu eropa ihadibu querecūta, õarā árībeaa mua. Gajirāre õaro iibeaa mua. Gajirā ya yebare ēmacāa mua. Mua ñero iira dipuwaja yoaro majarāre, mua mera game wejē doregacumi Goāmu, arī werepu Isaías Judá yeba majarāre.

Eropi opa Uzías ígu sīrira bojori, Isaías Goāmu ígu turagu árīrire iha masipu. Eropigu quēro dopa īapu. Goāmu wihigue árīga irire īapu. Ígu eropa īacū, angeles umaro majarā serafines waīchrā game wereniguibeo muriñorā. Ópa arīñorā:

—Goāmu õagü áhrimi ñeri marigu, arī wereniguirā iiñorā. (Apocalipsis 4.8)

Irire íagu, ígu basi ígu ñerire bujaweregü gaguiniguipu Isaías:

—Yuhu Opure turagure ihabu. Ñegü áhrraa yuhu. Eropigu Goāmu yure dipuwaja moagucumi. Gajirā yaha yeba majarā, Judá yeba majarā sā ñerā áhrima, arī gaguiniguipu Isaías.

Ígu eropa gaguiniguicū, yujugu umaro majagure obeopu Goāmu īgure. Eropa dijarigu nitiro goseriru mera, Isaías disirore pēhopu. Eropa pēhotuhaja òpa arípu Isaíare:

—Muñu ñero iirare cādiji tuhajami Goāmu, arípu umaro majagü īgure.

Puhru Goāmu òpa arípu:

—¿Noanojore obeogucuri yahua? ¿Noapu yahare masare wererocuri? arípu.

—Yahua ñoho áhrraa. Yure obeoque, arí yahripu Isaías.

Ígu eropa arí yahricū peegu òpa arí weredorepu Goāmu īgure:

—Judá yeba majorāre, òpa arí wereque: “Yahare peerāca mua. Eropa peequererā ne masisome mua. Mua dipuru buri áhrraa. Eropirā mua gamiro goberire bihaa peeri arírā. Mua cuirire cuumitīa ñhari arírā. Eropa iibirā òaro ñarā masiboaya mua. Eropirā peerā masiboaya mua. Mua guñarigue òaro masiboaya. Eropirā yure Goāmure gameboaya mua. Mua eropa yure gamecū mua ñierire cādiji, muare tauboaya,” arí weregu waque, arípu Goāmu Isaíare. (*Mateo 13.14-15; Hechos 28.25-27*)

**Jotam waicugu Judá yeba majorā opu ígu árira
puhru Acaz waicugu opu ñajaru**

2 Reyes 15.32-16.20; 2 Crónicas 27-28; Isaías 7.1-9.7

(Mateo 1.9)

Eropi opu Uzías ígu sīrira puhru, ígu magu Judá yeba majorā opu ñajaru. Ígu Jotam waicugu árípu. Óagu árípu. Goāmu dorerire tarinugabiripu. Eropigu Goāmu īgure itamupu. Amonita masa mera game wejérā erāre tarinugañorā. Eropigu Jerusalén maya sāhrirore amupu, erāre ñaturirāre cāhmotamorā. Eropigu dieciséis bojori gohra opa ígu árira puhru sīria wapu.

Ígu eropa sīrira puhru, ígu magu opu ñajaru. Ígu Acaz waicugu árípu. Eropi opu árīgu ñegu árípu Acaz. Goāmure tarinugapu. Gajirā oparā, Efraín yeba majorā oparā mára erā ñero iidiro dopata ñero iipu ígu sā. Eropa ñegu árīgu, ígu

porāre wejē soemuju Goāmu gohra árībigure umupeoru. Ígu eropa fiero iira dipuwaja, dipuwaja moapu Goāmu íigure. Siria yeba majarāre, Efraín yeba majarāre opu Acaz ya yeba majarā mera, game wejēcū iipu. Acare dipuwaja moagu iipu. Puhru Siria yeba majarā, Efraín yeba majarā sā dipaturi Judá yeba majarā mera game wejēmorā iiflorā. Erā eropa iicū íagu, Goāmu Isaíare weredoregu obeopu, Acaz pohrogue. Erogue ejagu ópa arípu:

—Ópa arími Goāmu: “Jerusalén majarā òaro árínirāca dohpa. Eropiro yoañarira puhru Efraín yeba pehrea waroca. Yujugo nómeo majigugáre bocagocumo. Emanuel waicugucumi ígugā. (*Mateo 1.23*) Peemasigu ígu waboro core buguñari, ígu waboro core, Asiria yeba majarā, Efraín yeba majarāre cōápehocárācoma. Siria yeba majarā sāre cōápehocárācoma. Eropigu mua opu árībugure gajigure obeogucumi Goāmu. Ígu obeobuga opu Davi maru parāmi árīturiagu árīgucumi. Ígu opu ígu árīcū Judá yeba majarā òaro árīrācoma. Eropigu opu òagu, turagu árīgucumi,” arími Goāmu, arí werepu Acare Isaías.

Ígu eropa arí werequerecūta opu Acaz peediabiripu. Eropigu Goāmure guñaturabiripu. Eropa guñaturabigu erā wéanirāre umupeoru. Eropa umupeobu, Jerusaléngue gaji mesarire iipu, erā wéanirā umupeoburi mesarire. Eropigu dieciséis bojori gohra ígu opu árīra puhru sīria wapu. Ígu sīrisa puhru ígu magu, Judá yeba majarā opu ñajaru. Ígu Ezequías waicugu árīpu.

Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre werepu Isaías

Isaías 9.8-12.6

Eropi Goāmu ígu yare weremuhtagure Isaíare Efraín yeba majarāre ópa arí weredorepu:

—Mua Efraín majarā, “Gajirāre masitarinagacāa,” arí pepirā árīraa mua. Mua eropa arínirā árīcū, Goāmu muare gahyasíricū iigucumi. Muare ihaturirāre mua mera game wejē tarinugacū iiamí ígu. Ígu eropa iiquerecūta ne umupeobeaa mua. Eropirā Asiria yeba majarā muare game wejē muare

tarinugarācoma. Iri mera muare dipuwaja moagucumi Goāmu, arī werepu Isaías Efraín yeba majarāre.

Eropigu ōpa arī werepu Isaías, Judá yeba majarāre:

—Mua Judá yeba majarā, Asiria yeba majarāre
gūibiricāque. Pahrūñari erā muare garibosome. Puhruquere
mua opu áribugure ogucumi Goāmu. Opu Davi muru parāmi
árituriagugue árigacumi. Eropigu Goāmu Espíritu īgure ūaro
masigu, òatariagu árīcū iigucumi. Eropigu árípehrerāre queoro
ōaro iigucumi. Irisibu īgu opu árīcū, i yebaguere ūaro
árīrācoma. Árípehrerā Goāmu masirācoma. Eropirā
árípehrerī yeba majarā erā opu īgu apibugure ūaro
umupeorācoma. Eropirā árípehrerogue wasirinirā mua Israel
masa mua ya yebague dujarirāca. Muare dujaricū iigucumi
Goāmu. Eropirā Judá yeba majarā, Efraín yeba majarā, yuju
yeba ūaro árírācoma. Eropirā Goāmu mera mucubiri “Óhaa,”
arīrācoma, arī werepu Isaías.

Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre werepu Miqueas waīcugu

Miqueas 1-7

Eropi Judá yeba majarā opu Jotam īgu árīropēta, Goāmu
yare weremuhtagu Miqueas waīcugu árīpu. Goāmu īgure Judá
yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre īgu yare weredorepu.
Ópa arī werepu Miqueas:

—Yure peeque mua. Mua ñierire mua iira dipuwaja muare
dipuwaja moagucumi Goāmu. “Goāmu áhrimi,” arī wéanirāre
umupeoabu mua. Eropigu Samariare, mua opu ya macāre
cóāpehocāgucumi Goāmu. Eropiro iri macā erā wéanirāre
cóāpehocā, soecāsūroca. Jerusalén majarā Samaria majarāre
ihacū, erā sā wéanirāre umupeoma. Eropigu Efraín yeba
majarāre, Samaria majarā sāre dipuwaja moagucumi Goāmu.
Gaji yeba majarā surara, Efraín yeba majarā mera game wejē
tarinuga, erā wejēduanirāre erā ya yebague aīgārācoma. Judá
yebague sāre gajirā surarare obeogucumi Goāmu. Eropirā
gajisibu Jerusalénre cóāpehorācoma. Mua ñero iira dipuwaja,
muare eropa dipuwaja moagucumi Goāmu. Gajirā ya wirire
éhma, erā ya yebari sāre éhmaa mua. Oparā, muapu õarire

masibonirā árīquererāta õarire masidiabeaa mua. Ñerire turaro iidiaa mua. Eropirā Goāmure mua serēquerecāta mua serēro dopata iisome īgu, arī werepu Miqueas.

“Goāmu yare weremuhtarā áhrraa,” arī guyarāre, òpa arī turipu Miqueas:

—Goāmu muapure itamusome. Eropirā īgu yare masare weremasisome mua, arī tuhri, erāre Goāmu īgu dipuwaja moaborore werepu.

Erā Israel masare, Goāmu eropa dipuwaja moara puhru erā õaro áriborore weregu òpa arīpu Miqueas:

—Puhruaguere utāgu, Goāmu wihi árīri utāgu ibu árīdigu utāgu árīsome. Irigu utāgure umupeori mera īarācoma masa árīpehrerā. Irigu pohrogue warācoma árīpehrerā, Goāmu ya gohra dorerire masimorā. Irisibure masa õaro árīrācoma. Erā basi game wejēsome. Eropirā mua Israel masa gaji yebarigue wasiriarā árīrāca. Eropa wasirinirāre, muare mua ya yebague dujaricū iigucumi Goāmu. Eropirā Israel yebague dujarirāca mua. Dohpaguere gaji yebari majarā surara, mua mera game wejēmorā iima. Eropirā Caldeo waīcuri macā árīrāca mua. Mua erogue mua árīra puhru ibu árīrā iro dopa árīsome mua.

Belén waīcuri macāgue, yujuga opa masa dehyoagucumi. Ígu Goāmu yarāre Israel majarāre dorebugu árīgucumi. Eropiro Belén Judea yeba árīri macāri watope ibu árīri macā árīquerero gaji macāri tauro árīroca, arī werepu Miqueas.

(Mateo 2.5-6; Juan 7.42)

Eropa arītuhaja Goāmure serēgu òpa arīpu:

—Goāmu, mu yarā masaro īhadibuque. Ovejare īhadibugu ëgu yarā ovejare ëgu õaro īhadibudiro dopata, īhadibuque mu yarāre. Gua ya yebare guare õaro árīcū iiue. Õaro itamuque guare. Mu eropa iicū īarā, gaji yebari majarā mure umupeorācoma. Gajirā guyarā ‘goāmarā,’ erā arīrā iro dopa árībeaa muhu. Goāmu gohra árīgu iiaa muhu. Gua ñero iirare cādijia muhu. Eropigu gua ñecusumarāre Abrahāre, Jacob sāre “Óaro iigucha mua parāmerā árīturiarāguere,” muhu arīmuhtadiro dopata, iigucha muhu guare. Irire masia yuhu, arīpu Miqueas Goāmure.

**Asiria yeba majarā Efraín yeba majarāre bajarā
wejē, erā wejē duanirāre aīgā wañorā.**

Eropirā Efraín yeba majarā ya

macāri cohmoa wayoro

2 Reyes 14.26-29; 15.8-31; 17

Eropi Efraín yeba majarā opu, Jeroboam bajarā surarare opapu. Eropirā Goāmu itamuro mera erāre ihaturirāre game wejérā, tarinugañorā. Eropirā īgu erā opu īgu áricū, òaro árīñorā Efraín yeba majarā. Eropigu cuarenta y un bojori opu īgu árīra puhru sīria wapu Jeroboam. īgu sīrira puhru, īgu maga Zacarías waīcugu opu ñajaru.

Eropa opu ñajagu, masa ñegu árīpu īgu. Gajirā Efraín yeba majarā oparā iro dopa masa ñegu árīpu. Eropigu seis aberi īgu opu ñajara puhru, gajigu īgure wejēcāpu. īgure wejēdigu Salum waīcupu. Eropigu opu ñajaru īgu. Yujugu abe īgu opu ñajara puhru, gajigaru īgure wejēpu daja. īgure wejētuha ja opu ñajaru īgu sā. īgu Manahem waīcugu árīpu. īgu sā masa ñegu árīpu. Eropigu diez bojori īgu opu ñajara puhru sīria wapu. īgu sīrira puhru īgu magu, opu ñajaru. īgu Pekaía waīcugu árīpu. īgu sā masa ñegu árīpu. Eropigu pe bojori īgu opu ñajara puhru, yujugu surara īgure wejēcāpu. īgu surara Pekaía waīcugu árīpu. īgure wejētuha ja opu ñajaru īgu sā. Eropirā Zacarías, Salum, Manahem, Pekaía, Peka, Efraín majarā oparā erā áricū, Uzías Judá yeba majarā opu árīpu.

Eropi Peka masa ñegu árīpu īgu sā. Eropigu Efraín yeba majarā opu īgu áricū, Asiria yeba majarā surara erā mera game wejérā wañorā. Eropa game wejérā, Efraín yeba majarā mera game wejē tarinugañorā. Erāre tarinuga, yujurā yeri macāri majarāre, Efraín yeba majarāre Asiria yebague aīgāñorā. Erāropa tarinuga querecūta opu Peka, Efraín majarā opu árīnippu. Eropigu veinte bojori īgu opu árīra puhru, gajigu īgure wejēcāpu. īgu Oseas waīcugu árīpu. Opu Pekare wejētuha ja, opu ñajaru īgu sā.

Eropigu īgu sā masa ñegu árīpu. Eropigu īgu opu áricū, Asiria yeba majarā surara, Efraín yeba majarā mera game wejérā ariñorā daja. Eropa game wejérā, Efraín yeba majarāre

tarinugañorā Asiria majarā. Eropa tarinugarā Samaria majarāre, Asiria yebague aīgāpehocáñorā. Samaria Efraín yeba majarā opu ya macā árīriyoro. Eropirā iri macā majarāre, Asiria yebague árīri macārigue aīgā apiñorā. Eropigu nueve bojori Oseas, Efraín majarā opu īgu árīra puhru, īgu ya yeba cōhmoa wayoro. Eropigu Efraín yeba majarā, Israel masa opu árītugu árīpu Oseas. Eropa wayoro Efraín yeba majarāre, Israel masa Goāmure erā tarinugara dipuwaja. Goāmu īgu yare weremuhtarāre erāre weredoregu obeomuripu. īgu yare erā eropa werequerecūta ne peediabiriñorā ero majarā. Eropirā, perā wecua wéanirāre, oro mera erā wéanirāre umupeoñorā. Erā eropa fiero iira dipuwaja, dipuwaja moagu, erāre gaji yebarigue wacū iipu Goāmu. Judá yeba majarā sā òaro yuhribiriñorā Goāmure. Erā eropa yuhribiri querecūta, erāre cōänibiriipu dohpa Goāmu.

Puhru Asiria yeba majarā opu, gaji yebari majarāre Efraín yebague aīgā apipu. Eropirā gajirā masa iri yeba árīñorā. Erāpu “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre umupeorā árīrā, erā wéanirāre Efraín yebague aī ejañorā. Eropa aī ejaquererāta, Goāmu gohra sāre umupeo diariñorā. Eropa umupeodiarā, Israel masure pahire aridoreñorā. Erā eropa aridorecū arigu, īgu Goāmure waimurāre erā wejē soemuju umupeoburire buhebu árīpu. īgu eropa buhequerecū, Goāmu gohra dihtare umupeobiriñorā. “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirā sāre umupeoñorā. Eropirā diayeta Goāmu gohrare umupeorā iibiriñorā.

Óagu Ezequías waīcugu, Judá yeba majarā weca opu árīpu

2 Reyes 18-20; 2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39

(Mateo 1.9-10)

Eropi Ezequías waīcugu, Judá yeba majarā weca opu òagu árīpu. Opu Acaz muru magu árīpu. Goāmu dorerire īgu arīdiro dopata iigu árīpu. Eropigu Goāmu gohra árībirāre, sīporā marirāre, yucugu iro dopa árīrāre, ojocaribirāre ero majarā erā umupeocū īagu, īgu erā umupeori mesarire baja cōācāpu.

Tuhaja opa árīnugagu Goāmu gohrare umupeo dorepu masare. Eropigu Goāmu wihire, erā sāhri sāri sāhriro disipohrori sāre amudorepu. Eropigu árīpehrerā pahiare, levita masa sāre gamenere dore, Goāmu yare īgu iidorediro dopata queoro iidorepu erāre. Ero core irire queoro erā iibirira dipuwaja, erā ñero tarirā iiñorā. Irire īgu werepu erāre.

Eropirā levita masa Goāmu īgu dorediro dopa iirā, dipuwaja marirā dujañorā. Eropigu Goāmu ya dihtare iri wihigue apidorepu. Eropigu õari dihtare iri wihigue árīcū gamepu. Gajire aíwiupu, iri wihigue árīrire, iri wihi maja Goāmu ya diayeta iri áribiricū īagu. Eropa iituhaja, iri wihigue árīrire queoro dobopu, Goāmu īgu dobo dorediro dopata. Erā eropa amutuhajacū, waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeo dorepu opa Ezequías pahiare. Eropa iituhaja, opa Davi mura īgu apidiro dopata levita masare Goāmu wihi erā mohmerire apipu Ezequías. Eropirā Goāmu īgu apidiro dopata īgu ya wihi iirā iiñorā erā.

Eropii, pahra pascua bosenure iidoregu, árīpehrerā Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre sihubeopu Ezequías. Bajarā Judá yeba majarā bosenure īarā ariñorā. Efraín yeba majarāpu bajamerāgā ariñorā. Bajarā Goāmu yare iidiabirā,

erāpu iri bosenure erā iicū īarā wereyañorā erāre. Eropirā Judá yeba majarā iri bosenure iirā, Goāmure erā umupeori mesarire, Goāmu wihigue árībiriri mesarire, bojegue erā umupeori mesarire cōāñorā. Jerusalén árīri mesarire cōāñorā. Goāmure queoro umupeomorā iri mesarire cōācāñorā. Goāmu īgu dorediro dopata īgu ya wihigue dihta īgare umupeomorā iiñorā.

Eropirā iri bosenure iituhaja gaji macārigue ejá, eroque árīri mesari sāre cōācāñorā erā. Eropa iituhaja, erā ya wirigue duja wañorā. Eropigu Goāmu ya wihi īgu dorerire erā iicū pahia sāre, levita masa sāre queoro iidorepu Ezequías.

Judá yeba Ezequías opu īgu árīnicū, Asiria yeba majarā surara, Samaria majarā mera game wejē tarinuga, erā ya yebague aīgāa wañorā erāre. Irisibure Asiria majarā opu Salmanaser waīcugua árīpu. Eropigu diez bojori puhrū Salmanaser sīrira puhrū, Senaquerib waīcugua, Asiria yeba majarā opu ñajapu. Eropa ñajatuha, īgu yarā surara mera, Judá yeba majarā mera game wejēgu wapu. Eropa game wejēgu, árīpehreri Judá yeba árīri macāri majarāre tarinugapu. Jerusalén majarā dihtare tarinugabiripu. Eropigu Asiria yeba majarā opu, Ezequiare Jerusalén árīgure quere obeogu, òpa arīpu: “Yaharā mera game wejērā, guare ne tarinugasome mua. Eropirā Egípto majarāre muare, muhu game wejētamú dorecū ne itamusome erā. Mua yagu Goāmu sā muare itamusome. Ígare mua umupeori mesarire cōātuhanirā áhrabu mua,” arī quere obeopu Senaquerib Ezequiare.

Ígu eropa quere obeocū peegu, Ezequías bujaweregu Goāmu wihigue ñajapu, Goāmure serēgu wagu. Eropigu Goāmu yare weremuhtagure, Isaíare quere obeopu. Erāre Goāmure serēbasa doregu quere obeopu. Ígu eropa quere obeocū, Isaías òpa arī yuhri quere obeopu daja:

—Güibircāque Asiria yeba majarāre. Erā opu, Senaquerib ëgu ya yeba majarā quere obeorācoma ëgure. Iri querere peegu, ëgu ya yebague duja wagucumi. Eropigu eroque sīria wagucumi, arī werepu Isaías opu Ezequiare.

Puhrū opu Ezequías musudirure turaro dorecupu. Ígu eropa dorecucū, ëgu sīriborore ëgure weredorepu, Goāmu Isaíare. Ígu eropa weredorecū, òpa arī werepu Isaías Ezequiare:

—Dohpaguere sīribu iiaa muhu, arī werepu Isaías opu Ezequiare.

Ígu eropa arīcā peegu, Ezequías Goāmure turaro serēpu:

—Goāmu, yahū mure turaro serēa, yahū tariboro dopa. Mu yare eropa iiniguiabu, muhu iidorediro dopata. Irire guñaque muhu, arī serēpu Ezequías Goāmure.

Eropa arītuhajagu turaro orepu. Ígu serēra puhru, Goāmu Isaíare Ezequías pohrogue obeopu, īgure òpa arī weredoregū:

—Mu serērare peeabu. Eropigu muhu orecū īabu. Eropigu muhu serēdiro dopata iigura. Quince bojori árinemoguca muhu, arī weredore beopu Goāmu Isaías mera.

Ígu weredorediro dopata werepu Ezequiare. Eropigu quince bojori puhru opu Ezequías ígu sīriru puhru, ígu magu Judá yeba majarā opu ñajaru. Ígu Manasés waicugu áripu. Ígu pagaru veintinueve bojori gohra opu áripu.

**Goāmu yare weremuhtagu Isaías waicugu, Israel
masare Judá yebague erā wasirinirāre,
puhru erā dujariburire
were gojabeopu**
Isaías 40-66

Eropi Goāmu yare weremuhtagu Isaías ígu gojara pūgue, Judá yebague Israel masa erā wasirira puhru, erā dujariborore

werepu. Babiloniague, Caldeo yeba majarā erāre erā aīgāra pahru, Israel masa erā dujariborore werepu. Ópa arī gojapu:

—Ópa arīmi Goāmu: “Israel masare bujawererāre mucubiricū iiue. Iripēta erā fiero iira dipuwaja, dipuwaja moadiaa. Masa mariogue ópa arī gaguiniguigū árigucumi: ‘Mua fieri iirare bujawere duhuque. Mari opu īgu ariboro corere òarā áriyuque mua īgure peemorā. Dipa wahtari, dipaburi sāre, òaripau iro dopata, epa beroricari mahare, diaye maja maha amuro dopata, tāra sīraro dopata, fierire duhu òarā áriyuque,’ arī gaguiniguigucumi. (*Mateo 3.3; Lucas 3.4-6*)

Áripehrerā i yeba majarā òatariagu īgu árīrire masirācoma. Gori, taa sā merogā árīniguirī sīria wahaa. Eropata mua sā merogā árīniguirī dederea wahaa. Eropiro Goāmu yapu pehresome. īgu arīdiro dopata iigucumi īgu. Óari buherire wererā, Jerusalén majarāre wererā, utā yucu wecague waha, erogue mua buherire masare gaguinigui wereque. Judá yeba majarāre wereque. Erā opu Goāmu òho áhrimi. Erā opu aribugū iimi. Eropa arigū, òaro iirāre erā òaro iira waja, wajayegucumi erāre. Eropigu fiero iirāre erā fiero iira dipuwaja, dipuwaja moagucumi. Eropigu ovejare ëhadibugū īgu òaro ëhadibudiro dopata īgu yarā masare ëhadibugucumi,” arīmi Goāmu, arī gojapu Isaías.

Eropigu ópa arī gojanemopu:

—Goāmu turagu, òaro masigu áhrimi. Goāmarā erā wéanirā iro dopa árībeamī. Erā wéanirāre yucugū mera iima. Yucugure pa, irigu deco majasi mera masure iima. Gaji deco majasi, pea maja árīburisi áhraa. Eropiro īgu erā wéadigu duhpibu árībeamī. Eropa iiquererā, peemasibirā erā árīrire ne masibeama. Wéanirā ne ñohmebeama. Eropirā marire itamubeama. Goāmu gohrapu turatariagu áhrimi. Gajirā īgu iro dopa árīrā ne marima. “Goāmu marire ëabeami,” arīmasibeaa mari. Ne ëebeami īgu. Eropigu masipehocāmi. ëgure mari guñaturacū mari ëequerecūta, īgu marire òaro turacū iigucumi daja. Ópa arīmi Goāmu: “I yebare, i yeba majarā sāre, doregu áhraa. Eropirā masa áripehrerāre yure umupeoro gähmea. Eropigu Israel masa tamerare, yaharā árimorāre beyeba. Áripehrerogue wasirinirāre, erāre erā ya yebague dujaricū iiguca. Mua Israel masa yu pohro majarā áhraa. Mua mera yahu áhraa. Eropigu muare itamugu iiaa.

Eropirā güibircāque. Eropigu áripehrerā muare ñero iidiarāre, ñero taricū iiguca erāre. Bajamerāgā masa mua áríquerecūta, muare itamuga iiaa,” arīmi Goāmu muare Israel masare.

Eropigu òpa arīnemopu Goāmu Isaías mera: “Íhí yu pohro majagu áhrimi. Ígu yu beyedigu áhrimi. Ígure mahia. Eropigu ígu mera mucubiria. Yu Espíriture ígure ogura. Eropigu yu turari mera áripehrerā masare diaye iirire weregucumi ígu. Eropigu ígu ne game duyasosome. Eropigu gaguiniguisome. Eropigu masa bajarā watope ígu turaro gaguinigui weresome. Guarro mariro masare mojomorocurāre itamugucumi ígu. Daberogā ujūri peamere yaubiro dopata masare turabirāre õaro iigucumi ígu. Síporā marirāre õaro síporáčucū iigucumi. Eropata iiniguigucumi ígu watire ígu tarinagaboro core. Eropirā masa bajarā ígure umupeorācoma,” arīmi Goāmu, arī werepu Isaías. (*Mateo 12.17-21*)

Jehová Goāmu gohra áhrimi. Ne gajiga Goāmu gohra marimi. Eropiro “Goāmu áhrimi,” erā arī wéanirāre masa erā umupeocū gamebeami ígu. Ígu dihtare umupeoro gähmea marire. Ópa arīmi ígu: “Mua Israel masa, yure mua tarinuga querecūta mua ñeri iirare cādijigura. Mua ya yebare, deco merecū iiguca yuhu. Eropigu yu Espíriture obeogura mua mera áríbugure. Dipaturi Jerusalénre õari macā, wuari macā ero árīcū iiguca daja. Opu Ciro yare ígu masibiri querecūta, ígure yu gamero dopata iidoregura. Yu eropa dorecū ópa iigucumi. Muare Israel masare wiugucumi. Eropirā ígu opu árīnicū yaha wihire iirāca daja. Caldeo yeba majorā “Gajirāre masitari nāgarā áhrraa gua,” arīrā áhrima. Eropirā muare ñero iima. Erā eropa iira dipuwaja erāre dipuwaja moaguca yuhu,” arī weremi Goāmu, arī gojapu Isaías.

Eropigu òpa arī gojanemopu ígu Goāmu wereniguirire: “Ire guñaque mua, Israel masa. Muare yu dipuwaja moaborore wereabu muare. Eropigu muare dipuwaja moabu. Eropa iiqueregua muare wejépeho diabirabu. Muare buhediabu. Yure õaro yahricū iidiabu. Matagueta yure õaro yuhrirā árīrā, eropa ñero taribiriboaya mua. Dohpague tamerare Babilonia árīrā, Judá yebague dujaa waque. Mua eropa wacū muare itamugura. Muare itamuquereguta ñero iirāre ihaturia. Eropigu eropa iirāre, ñero taricū iiguca,”

arīnemomi Goāmū Israel masare, arī gojapu Isaías iri eropa waboro corere.

Eropi ūpa arīnemomi muare arīpu Isaías: “Yū pohro majagu ibu árīgu gohra árīsome. Baja yebari majarā īgure iha ucaa, īgure ūdiasome. Gajirā īgure ūnetariaro erā iira puhrū īgu dupu ūnetariaro deyoroca. Árīpehrerā masa īgure ūhaturirācoma. ‘Īgu ibu árīgu áhrimi,’ arī weremi Goāmū. Īgu eropa arī weregu, mari ya árīburire ūnero tarigucumi. Eropigu īgure masa erā cāmi moarare ūaga, mari ūneri iirare cādijigucumi Goāmū. Mari árīpehrerā oveja iro dopata áhrraa. Oveja wisia warā erā iidiro dopata mari ejatuharo ūnero iiabu mari. Mari eropa iiquerecūta, mari ya dipuwaja īgure ūnero tari doregucumi Goāmū. Eropigu maripure dipuwaja moasome.

Ovejare erā ūneha wejēdiro dopata ūgu sāre ūneha wejērācoma masa. Eropigu ovejagāre ūgu poare erā seacū ūgu gaguiniguibiro dopata ūgu masu sā ejari mariro árīgucumi. īgure erā wereyarācoma. Eropirā ūgu ūgu ūnero iibiriquererecūta, erāpu ūnero iirācoma īgure. ūgu i yebague ūgu árīcū erā īgure wejērācoma. Eropigu masa erā ūnero iirare cādijigucumi Goāmū. (*Hechos 8.28-33*)

Eropii ūpa arīmi Goāmū: “Árīpehrerā gajinore gamerā yure serērā arique. Muare itamugura. (*2 Corintios 6.2*) Muare turaro mohmequererā ne wajatabeaa. Eropirā yure òaro yahrirā, òaro árīrāca. Muare eropa mahiniguigura yuhu. Muare Judio masa árībirāre buherā erāre Goāmū yare òaro masicū iirāca muare. Eropigu muare yoarogue árīrāre muare buhecū peerāre erāpure peamegue wabonirāre tauguca yuhu,” arīmi Goāmū, arī gojapu Isaías. (*Hechos 13.47*)

I sāre arīmi Goāmū, arīpu Isaías: “Yuhu Goāmū ūagu ibu gohra árīgu árībeaa. Eropa iiugata ‘Ibu árīgu áhrraa,’ arī pepirāre itamua. Yujurā yeri Israel masa ‘Goāmure umupeoa,’ arīquererā yure umupeobeama. Eropirā erāre mohme corerāre òaro iibeama. Yure erā umupeorire ii ūhmurima masare. Eropa iiquererā queoro iibeama. Erā mojomorocurāre òaro iirā, yure erā umupeorire queoro ii ūhmuboanuma,” arīmi Goāmū.

Ópa arími Goāmu pohro majagu: “Goāmu Espíritu Santo yu mera árīgu yure doremi. Ígu mojomorocurāre òari buherire weredoregu obeomi yure. Eropigu ñero síporácurāre òaro mucubiricū iidoregu yure obeomi. Eropigu peresugue árīrā sāre erāre ígu tauborore weredoregu obeomi yure. Cuiri ihajabirā erā òaro ihajaburire, gajirā erā ñero iibirāre wiubure yure obeomi. ‘Mari Opu ígu yarāre peamegue wabonirāre ígu tauburinari áhrraa,’ yure weredoregu obeomi,” arími Goāmu pohro majagu. (*Lucas 4.17-21*)

Eropii ópa arinemomi Goāmu, arī gojapu Isaías: “Yu pohro majarāre òaro iigura. Eropigu masa ñerapure erā wéanirāre umupeorápure, síricū iigura. Eropi pahru yoariboje òaro árīrācoma masa. Irisibure nugu majarā diayea, oveja mera yujurota barācoma. Yeeapu taare barācoma wecua iiro dopata. Eropirā gamequēaro mariro òaro árīrācoma árīpehrerā,” arími Goāmu, arī gojapu Isaías iribojeguere.

Manasés, Amón, Josías waicurā, Judá yeba majarā oparā eropa gohrotoniguirā árīñorā

2 Reyes 21.1-23.30; 2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6

(Mateo 1.10-11)

Eropi Ezequías magu Manasés, opu ñajagu, ñetariagu árīpu. Eropigu Goāmu árībirāre erā umupeoburi mesarire dipaturi iidorepu daja. Eropigu Goāmu gohra árībirāre umupeopu. Eropigu iri mesarire Goāmu ya wihigue iidorepu. Eropigu Goāmu árībigure umupeogu, ígu magure wejē soemujupu. Eropigu yeea sāre serépi íagu wapu. Ígu eropa iicū íagu guataricápu Goāmu ígu mera. Ígu eropa ñetariaro iicū íagu, Goāmu ígu yare weremuhtarāre Judá yeba majarāre weredorepu. Ópa arídorepu:

—Gajirā tauro ñetariaro iiами mua opu Manasés. Judá yeba majarāre, wéanirāre umupeo doreami ígu. Eropigu ópa arími Goāmu: “Mua ya yeba majarāre, ñetariaro taricū iiguga yuhu. Jerusalén majarā sāre eropata iigura. Mua Judá yeba majarā eropa dihta ñero iiniguirā árīmurrabu mua. Mua acawererā iribojegue majarā sā eropata iimurima. Íhī

Manaséspu, árípehrerā tauro ñetariaro iicāmi. Eropigu muare dipuwaja moabu iiaa,” arīmi Goāmu, arī wereñorā īgu yare wererā.

Erā eropa arī werequerecāta Judá yeba majarā erāre peediabiriñorā. Eropirā Asiria yeba majarā surara oparā, opu Manasere ñeha, gaji macāgue peresu iiñorā. Goāmu erāre eropa iidorepu. Eropigu erogue peresugue árīgu ñetariaro taripu Manasés. Eropa ñero tarigu Goāmure serēpu, īgure īgu itamuboro dopa. Eropa serēgu īgu ñero iirare bujaweregū iipu. Īgu eropa serēcū peegu, Goāmu īgure itamupu. Eropa īgure itamugu, Jerusaléngue duja wacā iipu. Eropigu dipaturi erā opu árīpu īgu. Eropa wagu, “Diayeta Jehová Goāmu gohra āhrimi,” arī masipu īgu. Eropa masigu Jerusaléngue dujajagu, wéanirāre erā umupeori mesarire cōāpehocāpu. Eropigu Goāmu wihi árīrā wéanirāre cōācāpu. Eropa cōāgu, Judá yeba majarāre, Goāmu gohra dihtare umupeo dorepu. Eropigu Jerusalén maja sāhriore, iri macāre erā cāhmotara sāhriore òaro amudorepu, gajirā game wejērā ñajariri, arīgu.

Cincuenta y cinco bojori gohra opu īgu árīra puhrū, sīria waru Manasés. īgu sīririra puhrū īgu magu, Judá yeba majarā opu ñajaru. īgu Amón waicugu árīpu. Eropigu pe bojorita erā opu árīpu Amón. Ñetariagu árīpu īgu sā. Eropigu wéanirāre umupeopu. Eropirā yujurā yeri īgu doca árīrā oparā īgure wejēñorā. Erā eropa wejēcū masirā, iri yeba majarā īgure wejēñirāre dipuwaja moarā, wejēñorā. Eropa erāre wejērā, Amón magure opu acuñorā daja. īgu Josías waicugu árīpu. Eropi Josías opu ñajagu mamugā árīpu. Eropa árīquereguta, Goāmu dorerire òaro buhepu. Eropigu òagu árīpu. “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre erā wīnupeori mesarire árīpehrerire cōāpeho dorepu. Eropigu waimurāre wejē soemuju erā wéanirāre umupeobasarāre pahiare wejēdorepu. Irire iituhaja Goāmu wihire amudiapu. Eropa amudiagu, pahia opure niyerure obeopu iri wihire īgu amuboro dopa. Pahia opu Hilcias waicugu árīpu. Eropigu gajirā iri wihire erā amurisibū, Goāmu ya dorerire erā gojara gasirore bocapu īgu. Iri gasiro tūrara gasiro árīyoro. Eropa bocagu, erā opu Josiāre obeopu iri gasirore. īgu eropa obeocū, Josías iri gasiro īgu gojarare Goāmu dorerire buhepu. Eropa buhegu ucaa waru. Baja

dorerire erā tarinuga muriñorā. Erā eropa tarinugara dipuwaja, erā Judá yeba majarā ñero tarirā iiñorā. Efraín yeba majarā sā erā eropa tarinugara dipuwaja, ñero tarirā iiñorā. Irire masigu chcaa waha, yujurā yerire irire serépinemo doregu obeopu. Eropirā erā waha, Goāmu yare weremuhtagore serépi īañorā. Igo Hulda waicugo árīpo. Erā eropa serépi īacū igo òpa arī werepo:

—Ópa arīmi Goāmu: “Yu dorerire mua tarinugara dipuwaja, i yeba majarāre ñero taricū iiguca yahua. Mua wéanirāre ‘Goāmu áhrimi,’ arī umupeomaacāhu mua. Mua eropa iinirā mua áríquerecūta, mata muare dipuwaja moasome yahua. Opu Josías yu dorerire tarinugabirami. Eropigu yahare peeami. Eropigu i yeba majarā Judá yeba majarā erā ñero iirare bujawereami īgupu. īgu eropa bujaweregu árīcū, īgu ojocarinicū i yeba majarāre turaro dipuwaja moasome yahua,” arīmi Goāmu, arī werepo īgu yare werego.

Igo eropa arī werecū peerā, igore serépi īarā, opu Josíare irire wererā wañorā.

Puhru árīpehrerā masare, Goāmu wihi pohro gamenere dorepu Josías. Erā eropa gamenerecū, Goāmu dorerire buhepehopu iri gasiro arīri dorerire. Eropa buhe tuhaja Goāmure òpa arīpa:

—Goāmu, mu ya doreri iri arīdiro dopata iirāca gúa, arīpa īgu Goāmure.

īgu eropa arīcū peerā masa sā eropata arīñorā. Eropa iituhaja, erā umupeonirā wéanirāre cóapeho dorepu Josías. Eropirā Josías īgu ojocariopē Goāmu gohra dihtare umupeo waimurāre wejē soemuju īgure serēñorā ero majarā.

Ibumejeta opu Manasés maru īgu ñero iira dipuwaja, irisibure masa sā erā ñero iira dipuwaja guapu Goāmu Judá yeba majarā mera. Eropigu īgu yare weremuhtagu Jeremías, Goāmu īgu dipuwaja moaborore werepu. Judá yeba majarāre īgu dipuwaja moaborore werepu erāre. Puhru Josías treinta y uno bojori opu īgu árīra puhru Egipto yeba majarā mera game wejērā wañorā īgu surara mera. Erā eropa game wejēcū, Egipto majarā Josíare wejēñorā. īgu sīrira puhru īgu magu Joacaz waicugu opu ñajapu.

**Goāmu yare weremuhtagu, Sofonías waīcugú,
Judá yeba majarāre werepu**
Sofonías 1-3

Eropi Judá yeba majarā weca opu Josías īgu árīcū, Goāmu Sofonías waīcugare, īgu yare ero majarāre weredoregu obeopu. Ópa arī werepu Sofonías:

—Árīpehrerāre wéanirāre umupeorāre wejēcōābu iimi Goāmu. Iripēta erā wéanirāre umupeotuque mua. Dohpaguere wéanirāre umupo pihridoremi īgu. Árīpehrerā mua Judá yeba majarā oparā, doberi duarā, mererā, gajirā masare ñero iirā, Goāmure tarinugarā áhrraa. Eropirā ñero tarirāca. Goāmu muare dipuwaja moabu iimi. Mua oparā, Goāmu yare weremuhtanirā, pahia árīpehrerā mua ñero iiaa. Eropirā Goāmu yare peediabeaa. Eropigu mua mera guami īgu. Eropigu gaji yeba majarāre mua mera game wejē tarinuga doregacumi Goāmu. Eropirā erāya yebague muare aīgārācoma. Erogue árīrāca mua. Puhrugue muare tarinugarāre, muare īhaturirāre cōágucumi Goāmu. Eropigu mua acawererā árīnirāre Judá yebague dujaricū iigucumi īgu. Eropigu muare īhaturirā ya yeba sāre ogucumi muare. īgu yarā masa mua árīcū, eropa òaro iigucumi muare. Irisibure mua mera majarā árīnirā òaro árīrācoma. Eropirā ñerire iinemodiasome. Goāmure guñaturarācoma. Eropirā mucubirirācoma. Goāmu òaro iigucumi erāre. Eropirā mucubirirācoma, arī werepu Sofonías.

**Goāmu yare weremuhtagu Habacuc waīcugú
Judá yeba majarāre werepu**
Habacuc 1-3

Puhra Judá yeba ero cōhmoboro core, Goāmu īgu yare weremuhtagu Habacuc waīcugare, īgu yare weredorepu. Ópa arī werepu Judá yeba majarāre:

—Goāmu mera wereniguigu īigure serēpi īabu. “¿Dohpa árīronojo yaha yeba, Judá yeba majarāre dipuwaja moabeari

muhu? Muha dorerire tarinugama erā. Gua oparā gajirāre queoro werebeama. Eropirā ñero iirāpu whuaro opama. Õarā masa erā opadiro tauro whuaro opama erā ñerā masapu. ¿Eropigu dohpa árīronojo erāre dipuwaja moanibeari dohpa muhu?" arī serēpi īabu Goāmure.

Yahu eropa serēpi īacū peegu, õpa arī yahriami īgu: "Caldeo yeba majarāre Judá yebague obeogura. Ñerā, turarā áhrima erā. Eropirā erā muha ya yebare cōhmoa wacū iirācoma. Erāre obeogu Judá yeba majarāre dipuwaja moabu iiaa," arī yahriami Goāmu yure.

Īgu eropa arīcū peegu, īgure serēpi īabu daja: "Muha ñeri marigu áhrraa. ¿Eropa árīquereguta dohpa árīronojo ñerā mera, Caldeo yeba majarā mera, gua ya yeba majarāre dipuwaja moadiari muhu? Erā gua Judá yeba majarā tauro ñetariarā áhrima," arābu Goāmure. Yahu eropa arīcū īgu yahriami: "Mu ya yeba majarāre ya dipuwaja moara puhru, Caldeo yeba majarā sāre dipuwaja moagura. Eropirā gajirāre erā fiero taricū erā iidiro dopata, ñero tarirācoma erā sā. Gaji yebari majarā erāre fiero iirācoma. Irisibure árīpehrerā fierā masa ne dohpa iimasisome. Yure guñaturarāpu õaro tarirācoma. Eropirā árīpelirei yebari majarā, õagu turagu yahu árīrire masirācoma," arī yahriami Goāmu yure, arī were gojapu Habacuc.

Eropigu õpa arī werenemo gojapu daja:

Īgure umupeorāre Goāmu 'Óarā áhrima,' arī īhami. Ñero iira dipuwaja marirā īhami. Eropirā erā õaro árīniguirācoma Goāmu mera. (*Romanos 1.17; Gálatas 3.11*)

"Goāmu áhrimi," erā arī wéanirāre umupeoma. Eropa umupeorā pee masibirā áhrima. "Gua wéanirāpu guare itamuma," arī pepirima erā. Erā wéanirā erāre itamumasibeama. Síporā mooma erā wéanirā. Jehovápu Goāmu gohra ojocarigu áhrimi. Īgu ya wihi áhrimi. Eropirā árīpehrerā īgu ya wihi árīrā ejari mariro, õaro mera árīro gähmea masare, arī gojapu Habacuc.

Goāmu mera wereniguigu õpa arību īgure, arīnemopu Habacuc: "Muha turagu áhrraa. Eropigu masare dipuwaja moamasia muhu. Eropa masiquereguta masa fiero iirare cādijidiae muhu," arību īgure.

Marire áripehreri ñaro wabiri querecūta, gajino marire dñhya querecūta, yaru Goāmure ñaro wereniguigura. Ígu mera mucubirigura. Ígu yure guñaturacū iimi. Eropigu ñaro taricū iimi, arī werepu Habacuc.

Joacaz waīcugu, Joacim waīcugu sā, Judá yeba majarā weca oparā áriñorā

2 Reyes 23.31-24.7; 2 Crónicas 36.1-8;
Jeremías 22.11-12; 25-26; 31; 36

(Mateo 1.11)

Eropi opu Josías game wejē ígu sīrirā puhru, ígu magu opu ñajapu. Ígu Joacaz waīcugu árīpu. Eropigu urrerā abe ígu opu ñajara puhru, Egípto majarā opu Necao waīcugu, ígu yarā mera Judá yeba majarā mera game wejē tarinugapu. Eropa tarinugagu, waja seapu erāre. Eropigu opu Necao, Joacare Egíptogue aīgāpu. Eropa aīgāgu Joacaz pagu magare, Judá yeba majarā opu acupu. Ígu pagu magu Joacim waīcugu árīpu. Ígu tīgure Egíptogue erā aīgācū Jeremías Goāmu yare weremuhtagu ñpa arī werepu:

—Ne mari opu Joacaz Judá yebague dujarisome. Egípto yebagueta sīrigacumi, arī werepu Jeremías.

Eropi opu Joacim Goāmure ne yuhribiripu. Eropigu erā opu ígu árīnugacū, Jeremías ñpa arī werepu:

—Mua Judá yeba majarā ñerire mua ii pihibiricū, Goāmu muare ñhaturirāre mua pohrogue obeogacumi. Eropirā Jerusalén maja wirire, sāhriro sāre cóārācoma erā, arī werepu Jeremías Judá yeba majarāre.

Ígu eropa arīcū bajarā peerā, ígare wejēdiariñorā. Erā eropa wejēdiacū ñarā yujurā yeri ero majarā, murā ñpa arīñorā:

—Goāmu yare weremuhtagu Miqueas ojocarigague, Jeremías ígu werediro dopata iribojegue eropa arī werepu. Ígu eropa arī werequerecūta, masa ígupure wejēbiriñorā, arī wereñorā erā murā.

Erā eropa arīcū peerā Jeremíare wejēbiriñorā erā. Puhru Joacim ñhre bojori opu ígu árīnugara puhru, Jeremías Goāmu yare weregu ñpa arīpu:

—Veintitrés bojori gohra, Goāmu yare muare wereribu. Yuhu eropa werequerecāta, īgu yare peediabeaa mua. Mua ñerire mua ii pihrīcū īagu, i yebague muare árīniguicā doreboañumi Goāmu. Mua parāmerā árīturiarā sā, ñohota árīniguicāboañuma. Muapu “Goāmu áhrimi,” arī erā wéanirāre umupeoniguicāa. Mua eropa iira dipuwaja muare ihaturirāre òguere obeogucumi Goāmu. Caldeo yeba majarā weca opu, Nabucodonosor waīcugu, īgu yarā surara mera mua mera game wejērā, muare tarinugarācoma. Eropa tarinugarā, erā ya yebague aīgārācoma muare. Eropirā setenta bojori gohra iri yebague árīrāca mua. I yeba pohro maja yebari majarā sāre tarinugarācoma Nabucodonosor sā. Eropigu setenta bojori puhrū Caldeo yeba majarāre, dipuwaja moagucumi Goāmu. īgu eropa dipuwaja moara puhrū, Caldeo yeba masa mariro dujaroca, arī werepu Jeremías.

Puhra dipaturi Jeremías werepu erāre Goāmu īgu wereniguirire:

—Goāmu mua Israel masa mera dipaturi weretamu, “Ópa iirā mari,” arī apigucumi, arī werepu Jeremías Goāmu yare weremuhtagu.

Eropigu Goāmu wereniguirire weregu ópa arīpu:

—Ópa arāa yuhu mua Opu: “Óaro peeque. Puhrugue gaji buherire weregura yaharāre Israel masare, Judá ya curu majarā sāre. Iri buheri erā ñeucu sumarāre erāre werepira iro dopa ne árīsome. Yu basi erāre Egipto yebague árīnirāre wiugu erāre werepiribua. Yu eropa arī werepirare tarinugama erā. Erā eropiicū īagu neagohrare erāre yu wererare duhucābu. Eropigu puhrugue Israel masare ópa arī weregura: ‘Yu dorerire erāre guñacū iigura. Erāre yu dorerire yahridiacū iigaca. Eropigu yuhu Goāmu erā opu árīghra. Eropirā erāpu yaharā masa árīrācoma,’ arī weregura. Eropirā irisibure erā mera majarāre erā acawererāre erā ópa erā basi game arīsome: ‘Dohpaguere mari Opure Goāmure masique mua,’ ne arī game buhesome. Erā árīpehrerā yure masituharācoma. Majirāgā, murā sā yure masirā dihta árīrācoma. Eropigu erā ñeri iirare cādijiguca yuhu. Eropigu erāre dipuwaja moasome yuhu,” arāa yuhu mua Opu, arīmi Goāmu, arī werepu Jeremías masare. (*Hebreos 8.8-12, 10.15-17*)

Eropi Joacim, Judá yeba majarā opa árīnugagu, wuarto niyerure wajayepu Egipto majarā opahre, īgu waja seacū. Eropigu Joacim Judá yeba majarāre wuarto waja aīpu, Egipto majagure wajayebu. Puhru Caldeo yeba majarā, Egipto majarāre erā tarinugacū Joacim Caldeo majarā opahpuren wajayeripu. Nabucodonosore wajayeripu. Eropa wajayegu, uhre bojori puhru īgure wajaye nemobiripu. īgu eropa wajaye nemobiricū īagu, Nabucodonosor īgu yarā surara mera Judá yeba majarā mera game wejē, erāre tarinugapu. Eropa erāre tarinugaa, opu Joacimre, yujurā yeri Judá yeba majarā sāre erā ya yebague aīgāñorā. Caldeo yeba árīri macā opu ya macā Babilonia waīchuyoro. Iri macāgue aīgāpu erāre, Judá yeba majarāre. Goāmu wihi árīri sāre aīgāñorā. Iri wihi maja ihriri pari sāre aīgāñorā. Aī eja, opu ya wihi Babilonia macā árīri wihiqüe iri parire dibuñorā. Eropigu opu Joacimre erā aīgāra puhru, īgu magu Judá yeba majarā weca opu ñajapu. īgu Joaquín waīcugu áripu.

Caldeo yeba majarā yujurā yeri Judá yeba majarāre Babiloniague aīgāñorā

Daniel 1-3

Eropi Caldeo yeba majarā opu Nabucodonosor waīcugu sā yujurā yeri Judá yeba majarāre īgu ya macāgue, Babiloniague aīgāpu. īgu aīgāñirā mera majarā, wapicurā mamarā árīñorā. Daniel, Sadrac, Mesac, Abed-nego waīcurā árīñorā. Erā òaro masirā árīcū īagu, Nabucodonosor erāre òaro buhedorepu, puhrague masare doretamurā erā ñajaboro dopa. Gajirā sāre erā iiro dopa árīrare eropata buhedorepu. Oā wapicurāre òaro masirā árīcū iipu Goāmu. Eropigu yujugure Daniere gajirā erā quērire òaro masi weregu árīcū iipu Goāmu īghre. Eropigu òaro masirā erā árīcū īagu, erāre ñhasuapu Nabucodonosor. Eropirā īgure wererā árīñorā erā.

Puhru opu Nabucodonosor quērogue īapu. Eropa quēgu gajirāpure īgu quērogue īarare weredoregu serēpi īaripu.

—¿Yu quērare masiri mua? Irire wereque yare. ¿Dohpa waboro core yuhu òpa quēayuri? arī serēpi īaripu erāre.

īgu eropa serēpi īacū erā òpa arīñorā īgure:

—Muhu quērare muhū għare weremuħtabiċi, muhū quēra iri dohpa aridiarire, mure āro queoro weremasibea għua, arīnorā erā.

Erā eropa arīcū peegu guatariacāp u opu Nabucodonosor. Eropa guagħi erāre āro masirāre áripehrerāre wejēdoreripu īġu yarā surarare. Eropiरā surara, Daniel sāre aīrā wañorā, erā sāre wejēmorā. Erā eropa aī eracū Daniel serēpi īapu:

—Dohpa arīronojo muu opu guñaña marirogħ għare wejēdiari? arī serēpi īapu Daniel.

Īġu serēpi īacū peegħi, Nabucodonosor īġu quērañi, īġu masidiarare, īġu guarare werepu surara opu Daniere. Īġu eropa arī wereċċi peegħi, Daniel erā opu pohrogue eja āpa arīpu īġure:

—Mero corebeonique. Mu quērare werebu iia, arīpu īġu opure.

Eropiġa opu “Ja” īġu arīcū, īġu ya wihi dujaa waha, hrerā īġu mera majarāre āpa arīpu:

—Goāmure serēque īġu quērare mari masiboro dopa, arīpu erāre.

Īġu eropa arī tuhajacū Goāmure īġu serēċi peegħi, Daniere opu īġu quērare masicū iipu Goāmu. Eropa masigu surara opu pohrogue eja āpa arīpu īġure:

—Ne, guare, āro masirāre wejēbircāque. Opu Nabucodonosor pohrogue aigħaqque yure. Eropiġa uħlu īġu quērare weregħura īġure, arīpu surara opure.

Eropa arītu haja Nabucodonosor pohrogue eja, òpa arī īgu quērare werepu īgu Daniel.

—Ne mu quērare weremasibeama masa òaro masirā. Goāmu gohra mure quēcū iiañumi. Puhrugue muhu dohpa waborore masiyu doregu, mure quēcū iiañumi. Ópa īhayoro muhu quērogure: Wuaga wéadigure īhayoro. Īgu dipuru oro mera erā iira dipuru āhrayoro. Īgu patore, mojotōri sā plata mera erā iira paru āhrayoro. Eropiro īgu paru bronce waicuri come mera erā iira paru āhrayoro. Īgu ñigari come mera erā iira ñigari āhrayoro. Eropiro īgu guburi merogā come mera, merogā máta mera erā mohmore erā iira guburi āhrayoro. Eropiro yu juye utāye utāgu erā sea wéa aíra utāye ero āhrayoro. Iriye utāye dijariro, òaro yuri bejaracāyoro īgu guburire. Eropa yuhri bejararo òaro matā wacū iiayoro wéadigure. Eropiro òari pohgagā wacū iiayoro. Eropiro miruñe iri pohgagāre weāsiri cōācāyoro. Eropiro iriye yuhri bejaraye utāye bugaro, wua digu utāgu wahayoro. Ópa árīrore quēayoro muhu. Eropiro òpa mua waborore quēñagu iiayoro muhu: Mu pu turagu bajarā masa weca opu árīgu, oro dipuru iro dopa árīgu iiayoro. Mu puhrugue gajigu opu ñajagu mu doca turagu árīgacumi. Iri yeba majarā opu plata mera wéara ducari iro dopa árīgu árīgacumi. Puhrugue iri yeba majarā opu doca ñariro turagu ñajabu árīgacumi. Īgu opu bronce waicuri come erā iira paru iro dopa árīgu árīgacumi. Puhrugue yuju yeba duca waboro árīroca. Eropigu yu juga opu gajirā doca ñariro turagu ñajabu árīgacumi. Īgu turañaribigu, máta mera iira guburu iro dopa árīgu árīgacumi. Gajigu opu turañaribigu weca ñariro turagu árību árīgacumi. Īgu come mera iira guburi iro dopa árīgu árīgacumi. Irisibu Goāmu gajigu opu árīcū iigacumi. Īgupu árīniguigacumi, arī werepu Daniel Nabucodonosore īgu quērare weregu.

Puhrugue oro mera wéadigure wuaga iidorepu Nabucodonosor. Erā eropa iituhajacū īagu, árīpehrerā masare erā wéadigure aīduhcua mereja, umupeo dorepu īgu.

—Íhī wéadigure mua umupeobiricū īagu, whari peamegue cōādoregura muare, arīpu Nabucodonosor masare.

Īgu eropa umupeo dorequerecūta, Sadrac, Mesac, Abed—nego mera erā wéadigure umupeodia biriñorā. Goāmu gohra dihtare umupeodia biriñorā. Erā wéadigure erā umupeodia bircū īagu, Nabucodonosor erāre òpa arī werepu:

—¿Yu wéadigure aíduhcua mereja, umupeodiabeari múa?
Dohpaguere erá wéadigure múa umupeocú muare dipuwaja
moasome. Wéadigure múa umupeobiricú íagu, mata wuari
peamegue muare cóadoregura. Eropiga múa yagu Goámu muare
taricú iisome, arípu ígu eráre, Goámu gohrare umupeoráre.

Ígu eropa arícu peerá erá òpa arí yuhriñorá:

—Wuari peamegue guare muhu cóáquerecúta, Goámu
gohra guare taricú iimasimi. Guare taricú ígu iicú òha áhraa.
Guare ígu itamubiri querecúta, mu wéadigure aíduhcua
mereja, umupeosome gua, arí yuhriñorá erá Nabucodonosore.

Erá eropa arícu peegu guataria wapu ígu. Eropa guagu ígu
pohro majaráre wuari peame dihudorepu. Eropa dore tuhaja,
erá urrerare Goámu dihtare umupeodiaráre diridore, wuari
peamegue cóadorepu eráre. Ígu eropa dorecú ígu arídiro dopata
eráre peamegue cóañorá ígu pohro majará. Iri peame
asitariacacú, ígu pohro majarápu yujuro bojebiriñorá. Eropirá

erā erāre peamegue cóarisibuta erā basita ujā sīria wañorā. Eropirā peame decogue áriñorā Sadrac, Mesac, Abed—nego mera. Iri peame pohecague erā niguicū īhabeopu opa Nabucodonosor. Ùrerāre peamegue erā cóaquerecūta, wapicurā erā niguicū īapu. Yujugu erā urrerā mera niguigu Goāmu iro dopa bejapu īgu īacū. Eropa erāre ero erā niguicū īagu peame pohrogā eja, erāre wiriri dorepu īgu. Eropirā erā urrerā peamegue árinirā wiririñorā. Ne merogā erāre soebiriyoro iri peamepu. Eropirā imicā iro dopa suribiriñorā. Erā eropa taricū īagu, ucaa waha, Goāmure gahyadiaro īha òpa arī, werepu Nabucodonosor masare.

—Sadrac, Mesac, Abed—nego erā yagu Goāmure ne ñero arī wereniguibiricāque. Īgure ñero wereniguirāre, dipuwaja moadoregaca, arī apipu Nabucodonosor.

Joaquín waīcugu Judá yeba majarā weca opa árīpu

2 Reyes 24.8-17; 2 Crónicas 36.9-10;
Jeremías 22.24-30; 29.1-14

(Mateo 1.11)

Eropi Joaquín, opa Joacim magu Judá yeba majarā opa árīpu. Ùrerā abeta opa árīpu. Goāmu ya dorerire tarinugapu. Īgu eropa iicū īagu Goāmu Jeremíare īgure weredorepu opure:

—Caldeo yeba majarā erā ya yebague aīgārācoma mure. Eropigu erogue sīriguca māhu, arī weredorepu Goāmu Jeremíare, opa Joaquíre.

Īgu eropa arī werera puhru Nabucodonosor īgu yarā surara mera, Jerusalénre behroa nugajañorā. Eropa behroa nugajarā, ero majarāre wiriamasiña mariro iiñorā, “Erā bari pehre, oaboaporo,” arīrā. Eropirā Jerusalén majarā erāre duhpi masibiriñorā. Erā duhpi masibiricū īagu ero majagu opa, Joaquíre ñeawahgā Babiloniague peresu iipu. Īgu mera majarā sāre ñeawahgāpu. Joaquín doca árīrā oparāre, gajinore iimehrerāre, īgu surara sāre ñeawahgāpu Nabucodonosor. Erāre erā ñeaboro core Joacim pagu puhru majagure, Judá yeba majarā opa acupu. īgu pagu puhru majagu Sedequías waīcugu árīpu.

Goāmu yare weremuhtagu Ezequiel waīcugu Judá yeba majarāre Babiloniague árīrāre werepu

Ezequiel 1-24

Eropi bajarā masare Judá yeba majarāre ūea wahgāpu Nabucodonosor Babiloniague. Eropigu yujugu erā mera majagu Ezequiel waīcugu árīpa. Erogue īgu árīcū, quērogue Goāmu īgu árīricurire masicū iipu īgure. Eropa masicū iīgu, Judá yeba majarāre Babiloniague árīrāre īgu yare weredorepu Ezequiere. Ópa arīpu Goāmu īgure:

—Mu ya yeba, Judá yeba majarāre yahare weredoregu apigu iīaa mure. Erā yure tarinuga niguicārā āhrima. Eropirā mure peediasome. Erā eropa peediabiri querecūta mapu wereque erāre. “Yure peediabeama,” arī pepigu, erāre werebiriboca muhu. Muhu werebirira dipuwaja ūero tarirācoma erā. Muhu werebiricū erāre yahu dipuwaja moacū, erā ya dipuwaja árīroca. Mu sā dipuwajacuguca, erāre muhu werebirira dipuwaja. Erāre muhu werera pahru, erā dihta dipuwajacurācoma. Eropigu ëagure “Nerire iibiricāque,” muhu arī werebiricū gajisibu árīgu ūerire iibocumi īgu. Eropa īgu iīra dipuwaja, ūero tarigucumi. Eropa īgu ūero taricū īgu ya dipuwaja árīroca. Mu sā dipuwajacuguca, īgure muhu werebirira dipuwaja. īgure muhu werecū tamerare Goāmure yahribocumi īgu. Eropigu ūerire iibiribocumi. Eropigu ūero tarisome. Eropa īgure weredigu árīgu yahu gamero dopata iīgu árīguca muhu, arī werepu Goāmu Ezequiere.

Eropa arītuhaja Goāmu weredorepu īgure Judá yeba majarāre. īgu eropa dorecū òpa arī werepu īgu:

—Caldeo yeba majarā mari ya yeba majarāre bajarā wejē, Jerusalénre cōhmocū iirācoma. Eropa wacū iigucumi Goāmu. Yujurā yeri masa mari acawererā, oaboari mera sīrirācoma. Gajirā dorecu sīrirācoma. Gajirāpu gaji yebarigue wasiria warācoma. Goāmure erā tarinagara dipuwaja eropa dipuwaja moagucumi erāre. “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeoama erā. Goāmu wihigue sāre erā wéanirāre umupeoama. Eropigu erāre dipuwaja moagucumi Goāmu. Eropirā Caldeo yeba majarā mari acawererāre yujurā yerire

ōgue Babiloniague aīgārirācoma. Opu Sedequías īgu duhri wiriacū īarā īgure ñearācoma daja. Eropa ñearā ōguere aīgārirācoma īgu sāre. Bajamerāgā duhyarācoma mari ya yebaguere. Eropirā erāpu gajirāre, ero árīrāre Goāmu īgu dipuwaja iirare õaro werepehorācoma. Eropirā Jehová Goāmu gohra īgu árīrire masirācoma erā, arī werepu Ezequiel.

Caldeo yeba majarā opu Nabucodonosor īgu surara mera Jerusalénre cōhmocū iipu

2 Reyes 24.18-25.21; 2 Crónicas 36.11-20a;

Jeremías 21; 24; 27.12-28.17; 32-35;

37-39; Ezequiel 17.11-18

(Hechos 7.52)

Eropi Joaquín pagu pahru majagu Sedequías, Judá yeba majarā opu árīpu. Eropigu Goāmu dorerire tarinugapu īgu sā. Eropigu Goāmu yare weremuhtagu Jeremíaspu Sedequiare õpa arīpu:

—Opu Nabucodonosore, Caldeo yeba majagure tarinugabiricāque muhu, muare peresu iiri arīgu. Árīpehrerā Caldeo yebaguere warāpure itamugacumi. Gajino ne duhyaro mariro opacū iigacumi Goāmu erāre. Ibumejeta Judá yeba duhridujarāre, Egipto yebague duhrigārā sāre dipuwaja moagacumi īgu, arī werepu Jeremías.

Eropa arītuhaja, opu Sedequiare Caldeo yebague erā aīgāborore, erogue īgu sīriborore werepu Jeremías. īgu eropa arī werequercūta, opu Sedequías īgure peediabiripu. Eropirā gajirā “Goāmu yare weremuhtarā áhraa,” arī guyarā, ero árīñorā iri macāre. Eropirā erā õpa arī wereriñorā Sedequiare.

—Opu Nabucodonosor ne Jerusalén majarāre ñeasome, arī guyañorā erā opu Sedequiare.

Erā eropa arīcū peegu, erāpure õaro peepu īgu. Eropigu Egipto yeba majarāre wapicuripu, Caldeo yeba majarā mera game wejēbu. īgu eropa tarinugadiacū peebeogu, opu Nabucodonosor īgu surara mera, Jerusalén pohrogue eja, iri macāre behroa nugajañorā. Yuju bojori õaro gaji bojori deco Jerusalén majarāre wiriamma mariña iiñorā. Eropigu

erā eropa iirisibu, iri macā opa Sedequías Jeremíare peresu iipu. Caldeo yeba majarā, Jerusalén majarāre erā tarinugaborore, īgu eropa wereniguira dipuwaja, īgure peresu iipu. īgu eropa iiquerecūta, Jeremías Goāmu īgu weredorerare eropa wereniguicāpu. Opa Sedequiae īgu masa sāre eropa wereniguicāpu Goāmu yare. Eropigu yoariboje erā ñero tarira puhrū, Sedequías Jeremíare sihubeo, īgure serēpi īapu:

—¿Dohpa iirācuri mari? arī serēpi īapu.

īgu eropa arī serēpi īacū Jeremías òpa arī yuhripu:

—Opa Nabucodonosor īgu dorediro dopata iique, arī wereripu Jeremías.

īgu eropa arī werequerecūta, opa Sedequías güigū, Jeremías īgu werediro dopata iidiabiripu. Eropigu Jerusalén majarā turaro erā oaboacū īagū, yuju ñami opa Sedequías gajirā īgu mera majarā mera duhricāriñorā. Erā eropa duhricū ñarā, Caldeo majarā surara erāre ñeañorā. Eropa ñearā, opa Sedequías īgu cuirire putia, īgure Babiloniague aīgāñorā. Eropirā Jeremías, Ezequiel sā erā arī werediro dopata Babiloniague aīgāñorā īgure. Eropirā Jerusaléngue árínirā Caldeo yeba majarā surarapu Goāmu wihire, opa ya wihire, áripehreri òari wirire cōapēhocāñorā. Iri macā maja sāhriore, erā cāhmotara sāhriore dote wa dijucāñorā. Eropirā bajarā masare Jerusalén majarāre wejē, erā wejē ñuharāre Babiloniague erā ya macāgue aīgāñorā.

Goāmu yare weremuhtagu Ezequiel dipaturi werepu Judá yeba majarāre, Babiloniague árīrāre Ezequiel 33-34; 36-48

Eropi Judá yeba majarāre Babiloniague árīrāre weredorepu Goāmu Ezequiere. Jerusalénre erā cōāra puhrugue sāre, īgu yare weredorepu. Erā ya macāre Jerusalénre erā cōācū ñarā, bajarā Israel masa ero árínirā mára Babiloniague waha wañorā. Eropa warā erogue erā ya macāgue erā ñero warare wereñorā Babiloniague árīrāre. Eropigu Goāmu erāre īgu weredorecū, òpa arī werepu Ezequiel:

—Mua Israel masa ñerire eropa iiniguicārā áhraa mua. Eropa ñero iiniguirā árīquererāta, Judá yeba árīnemodiaa

mua. “Goāmu Abrahāre īgu ora yeba āhraa. Eropiro gua īgu parāmerā árīturiarā árīburi yeba āhraa, iri yeba Judá yeba,” arī pepiraa mua. Mua eropa arī pepiquerecūta, Judá yebare masa mariri yeba árīcū iigūcumi Goāmu. Mua ñeri iiniguicāri dipuwaja eropa iigūcumi. Īgu eropa iicū ītarā, irisibugueta Goāmu gohra īgu árīcū masirāca mua, arī werepu īgu.

Eropi Judá yeba majarā oparāre ūpa arī weredorepu Goāmu Ezequiere:

—Mua oparāpure īhaturimi Goāmu, mua masare mua õaro iibirira dipuwaja. Mua dihta gajinojore aīdiaa. Eropirā mua masare itamudiabeaa. Ovejare īhadiburā ñerāpu õaro īhadibubeama ovejare. Erā iro dopata õaro īhadibubeaa mua masare. Mua eropa árīrā árīcū, muare oparā árīnemo dorebeami Goāmu. Puhru īgu yarā masare árīpehrerogue wasirinirāre, dipaturi Israel yebaguere aī dujugūcumi daja. Eropirā eroguere īgu yarā masa dipaturi árīrācoma. Erā mera árīgūcumi. Eropigu Goāmu erā opu árīgu, īgu basi erāre õaro ii, õaro īhadibugūcumi. (2 Cor. 6.16) Eropigu erā weca opu árībugure acugūcumi. īgu acubuga, opu Davi muru parāmi árīturiagūgue árīgūcumi. Eropirā irisibure erā gajinojore duhyaro mariro opa, õaro árīrācoma. Goāmu erāre īgu itamucū õaro árīrācoma, arī weredorepu Goāmu Ezequiere.

Īgu eropa weredorecū, īgu arīdiro dopata werepu īgu. Eropi Judá yeba majarā masapure ūpa arī weredorepu Goāmu Ezequiere:

—Gaji yebari majarāre muare erā ñero iicū īagu, erāre dipuwaja moagūcumi Goāmu. Eropigu mua ya yebague muare aī dujugūcumi puhru, arī masare weredorepu Goāmu Ezequiere.

Īgu eropa weredorecū peegu, īgu arīdiro dopata werepu īgu. Puhru quēroguere bajarā masa gōarire, erā mehsiripira gōarire ihmupu Goāmu Ezequiere. Eropa ihmugu, Ezequiere, “Ópa arīque muhu iri gōarire,” arīpu īgure. Eropigu Goāmu īgu arīdiro dopata arīpu Ezequiel. īgu eropa arīcūta iri gōari maja iri basita gamenere, dohopehrea, masa bajarā wañorā iri gōari. Eropa waquererā erā dupuri ojocariri dupuri árībiriyyo. Eropigu dipaturi, “Ópa arīque muhu,” arīpu Goāmu Ezequiere. Eropigu īgu arīdorediro dopata īgu arīcū, iri dupuri maja masaa wayoro. Erā eropa masara puhru iri īgu ihmurare werepu Goāmu.

—I gōari mera mure ñopa arī wapimoa buhegu iiaa. I gōari Israel masa iro dopa āhraa. Iri gōarire erā mehsiridiro dopata Israel masa árīpehrerogue wasirianirā āhrima. Eropirā iri gōari gamesuri ojocariro dopata, Israel masa dipaturi erā ya yebague dujaarācoma. Eropiro yahua Goāmu yu Espíritu erāre itamugacumi. Eropigu Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarāre dipaturi yuju curuta árīcū iigaca erāre. Eropirā erā yuju curu árīrā Israel masa árīrācoma daja. Eropigu opa Davi mura parāmi árīturiaga erā opa árīgacumi, arī werepu Goāmu.

Eropi ñopa arī werenemopu Goāmu Ezequiere.

—Erāre īhaturirāre, Israel masare tarinugacū iigaca yahua. Erā mera game wejérā erāre tarinugarācoma. Eropigu puhra yujuga Gog waicugu árīgacumi. Īgupu īgu yarā surara mera Israel masa mera game wejérā warācoma. Erā eropa game wejérā wacū erota Israel yebata Gog sāre dipuwaja moagura, arī werepu Ezequiere.

Eropi catorce bojori Jerusalénre erā cōāra puhra, ñopa īhmupu Goāmu Ezequiere: Mama macāre, puhruque árīburi macāre īhmupu Goāmu Ezequiere. Quērogue iri macāre Jerusalénre īhmupu īgure. Iri macā mama wihi Goāmu wihi árīburire īapu. Eropigu iri wihi árīrā pahia queoro iirā, Goāmu īgu dorediro dopata iirā erā árīcū īapu īgu. Eropigu árīpehreri cururi, Israel masa cururi majarā iri yeba erā árīcū īapu. Eropigu yujugata erā opucu erā árīcū īapu Ezequiel.

Opu Nabucodonosor gorowereri masu wapu 2 Reyes 25.27-30; Daniel 4

Eropi yuju ñami Caldeo yeba majarā opu Nabucodonosor quēpu. Eropa quētuhaba, Daniere īgu quērare werepu. īgu eropa werecū peegu Daniel ñopa arī werepu īgure:

—Muhu ñopa mu waboro core quēgu iiaya. Gorowerea wagaca muhu. Siete bojori gohra, eropa árīgu árīgaca muhu. Eropigu wecua erā baro dopata taare baguca mu sā. Goāmu āhrimi masa weca oparāre acugu. īguta āhrimi marire doregu. Irire yahua arīrare muhu masira puhra, dipaturi ñagu wagaca muhu, arī werepu Daniel opu Nabucodonosore.

Puhru īgu eropa werediro dopata eropa wayoro. Opu Nabucodonosor īgu ya wihique árīgu ñpa arī pepipu: "Yupu õaro masigu, turagu árīgu, i yebare Babiloniare wuari yeba árīcū iiabu yahu. I macāre iiabu ñho yahu õaro áriboro dopa," arī pepipu. Īgu eropa arī pepicū, "Gajirāre yahu masitarinugaa," arī pepira dipuwaja, īgure gorowerecū iipu Goāmu. Eropa goroweregu waimurā mera āhri erā, taa baro dopata bapu īgu sā. Eropigu siete bojori puhru dipaturi opu ñajapu daja, īgu õagu wara puhru. Eropigu Goāmu turagu īgu weca opu īgu árīrire masipu pare Nabucodonosor. Puhru īgu sīria wapu. Īgu eropa sīrira puhru īgu magu masa opu ñajapu.

**Media yeba majarā, Persia yeba majarā sā Caldeo
yeba majarā mera game wejē tarinuga,
baja yebari majarā weca oparā ñajañorā**

Daniel 5; 7-8

Puhru Nabucodonosor magu Caldeo yeba majarā opu ñajapu. īgu Belsasar waicugu árīpu. Eropigu īgu opu árīcū, Daniere quērogue ihmupu Goāmu. Iri yeba majarāre puhrugue erāre dohpa waborore ihmugu iipu. Gaji yeba majarā Media Persia waicuri yeba majarā erā turarā waburire masicū iipu

Daniere Goāmu. Media yeba majarā, Persia yeba majarā sā
baja macāri majarāre erā game wejē tarinagaburire, masicū
iipu Daniere. Eropigu erā Caldeo yeba majarā sāre erā game
wejē tarinagaburire masicū iipu Daniere.

Puhru yuju ñami, opu Belsasar bosenure iipu. Eropigu
Goāmu wihi maja ihriri parire īgu pohro majarāre aīgāri
dorepu, erā ihriburi parire. Iri pari īgu pagu Jerusaléngue īgu
aīgārira pari áriyoro. Eropirā īgu pohro majarā iri parire erā aī
eracū, bosenure īarā arinirā iri pari mera vinore ihriñorā.
Eropa erā ihririsibū “Goāmu áhrimi,” erā arī umupeorā
wéanirā mera mucubiri, erā wéanirāre ðaro wereniguiñorā.
Erā eropa iiirisibū mojotō dihta, erā ëhabeoro dehyoayoro.
Eropa dehyoaro tiaricare gojayoro. Iriñe eropa wacū īagu, opu
Belsasar güitariacāpu. Eropa güigu, īgu ya yeba majarāre,
Caldeo yeba majarāre, ðaro masirāre iri mojotō gojarare
weremorāre aridorepu. īgu eropa weredore querecūta, erāpu
irire weremasibirñorā.

Eropigo opu marapo Daniere guñago “Īgu tamera
weremasigacumi,” arī pepigo, igo marapure irire werepo igo.
Eropigu igo eropa arī werecū peegu, opupu Daniere sihubeopu.
Eropigu Daniel eracū īagu òpa arīpu īgure:

—Gajirā ðaro masirā áríquererāta, tiaricare mojotō gojarare
ne weremasibrama. Eropigu mapu iri gojarare muhu werecū,
wuaro wajayegura mure. Eropigu opu acugura mure, arī
werepu opu Belsasar Daniere.

Īgu eropa arīcū peegu òpa arīpu Daniel īgure:

—Mure waja gamebeaa. Yujudiayeta waja mariro iri mojotō
gojarare weregura mure. Mu pagu turagu opu árīpu. īgu eropa
áríquerecūta, gorowerecū iipu Goāmu īgure. Eropigu siete
bojori gohra, taare bapu. Eropigu Goāmu turagu īgu árīricurire
īgu masira puhru òagu wacū iipu daja. īgu eropa warare masia
muhu. Eropa masiqueregata, “Goāmu weca turagu áhrraa
yuahu,” arī pepiraa muhu. Goāmu wihi maja pari mera õho
ihriayoro mua. Eropa ihrirā mua wéanirāre umupeo ðaro
wereniguiayoro mua. Goāmu gohra turagu īgu árīrire ne
guñadiabeaa muhu. Eropa guñadiabiga muhu árīcū īagu, iri
mojotōre gojadoreapu Goāmu. Òpa arīro iiaa īgu gojara:
Merogā duhyaa, mu ya yeba majarā gajirā weca erā oparā
árituboro. Mu sā puhruñari opu árīsome. Goāmu īgu dorediro

dopata iibiga muhū árīcū mure īhaturimi. Eropigu mu ya yebare Caldeo yebare duca wagucumi Goāmu. Media yeba majarā, Persia yeba majarā mera mu ya yebare oparācoma, arī werepu Daniel Belsasare.

Eropii iri ñamita gajirā Belsasare wejēñorā. Erā eropa wejēra pahragā, Media majarā surara, Persia majarā surara Babiloniague ejañorā. Eropa ejarā ero majarā mera game wejē tarinuga, Darío waicugure iri yeba Caldeo yeba majarā weca opu acuñorā.

Yeeare Daniere babiricū iipu Goāmu

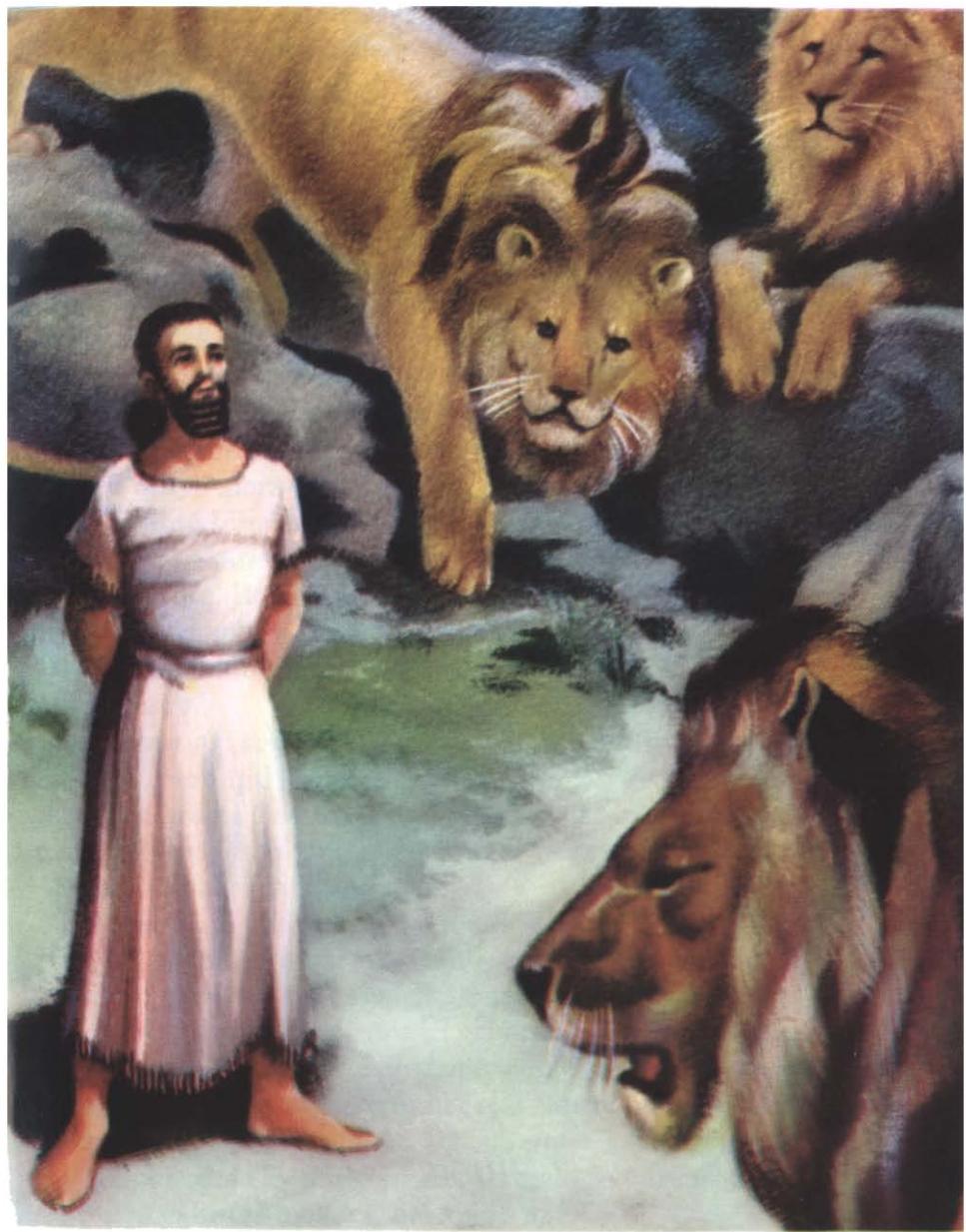
Daniel 6

(Hebreos 11.33)

Eropi Darío baja yebari majarā opu ñajapu. Eropa ñajagu ìgu ya yebari majarāre doretamumorāre beyepu ìgu. Yujuga ìgu beyenirā mera majaga Daniel árīpu. Eropigu òagü doretamugu árīpu. Eropigu ìgu opu Darío ìgure ñhasuapu. Eropa ñhasuagu ìgure gajirā oparā weca apidiapu. Ìgu eropa apidiacū masirā, erā gajirā oparā mera majarā ìgure doe ñhaturiñorā. Eropa doe ñhaturirā erā ìgure ñero arī weresā diariñorā opu Daríore. Eropa weresā diaquererā, ìgure ñero arī weresā masibiríñorā. Õaro iigu árīpu Daniel. Eropirā Goāmure ìgu umupeocū ñarā, erā iri mera quere goroweo diañorā ìgure. Eropirā erā opu Darío pohrogue eja, õpa arīñorā ìgure:

—Opu Darío, gua árīpehrerā mu doca árīrā oparā yujuropata õpa arī pepia: Yujuñe doreriñere muhū apicū gähmea. Iñe áhraa iriñe doreriñe. Yuju abe Goāmure, masa sāre i yebari majarā umupeo serēdiarā, mu dihtare irire serēro gähmea. Mu dihtare erā umupeo serēbircū, yeea erā árīri gobegue erāre cōadoreguya muhū. Iri doreriñere muhū apicū gähmea gua, arīñorā Daniere ñhaturirā, erā opu Daríore.

Iri doreriñere erā apidorecū peegu, Darío árīpehrerāre yujuropata iri doreriñere apipu, tarinuga dorebigua. Daniere erā goroweo diarare masibiripu erā opu. Ùmuri nucu Daniel ùhresibu Goāmure serēpu. Eropigu erā doreriñere gajirā erā ìgure werecū peequerengu Goāmure serē pihibiripu. Eropa

Yeeare Daniere babirică iipu Goāmu.

serēniguicāpu, ero core īgu iidiro dopata. Eropa īgu Goāmure serēcū īarā īgure doe īhaturirā, opa Darío pohrogue eja ūpa arī wereſāñorā:

—Daniel muhū dorerañere tarinugagu iimi. Umari nacu uhresibu Goāmure serēmi, īgu mupure serēbiri quereguta, arī wereſāñorā erā Daniere.

Erā eropa arīcū peegu, opa Darío bujawere taricāpu. Daniere dipuwaja moadiabiriripu. Eropa dipuwaja moadiabiri quereguta, iri doreriñere apituhapu īgu. Eropa erā doreriñere tarinugagrare dipuwaja moariñe áriyoro. Eropigu īgu, īgu pohro majarāre, Daniere ñeadorepu. Erā eropa ñeara puhrū īgure wuari gobegue, yeeare erā diburi gobegue cōādorepu erā opa Darío. Eropirā īgu dorediro dopata iri gobegue cōāñorā Daniere. Eropigu opa Darío Daniere mahiga ūpa arīpu īgure:

—Goāmu mu umupeogu mure taricū iiporo, arīpu īgu Daniere.

Īgu eropa arīra puhrū iri gobegue Daniere erā cōāra puhrū, wuariye utāye mera bihañorā iri gobe disipohrore. Bihatuhaja, utāyere wihtā bihatucāñorā, gajirā īgure pagū wiuri, arīrā.

Eropigu iri ñamire opa Darío Daniere guñagu ne carīmasibiripu. Boyoro wahgā iri gobe pohrogue omagā wapu opa Darío. Iri gobe pohrogue eja, Daniere piyuñapu.

—¿Daniel, Goāmu mu umupeogu mure tauari? arī serēpi īapa Daniere.

Īgu eropa arī serēpi īacū peegu Daniel yahripu:

—Āha, yure īgu itamucū yeea babirama yure. Angelre obeodigu āhrami Goāmu. Eropigu angel yeeare ne bacā iibirami. Ñero iibiga yuhu arīcū īagu, yure itamuami yu opa Goāmu, arī yahripu Daniel.

Īgu eropa arī yahricū peegu īgu opa mucubiri tariacāpu. Eropigu īgu pohro majarāre, Daniere iri gobegue árigare aīwiudorepu. Erā eropa aīwiu tuhajacū īagu, opa Darío Daniere quere goroweonirāre iri gobegue cōādorepu. Erā eropa cōācūta, mata yeea erāre bacāñorā.

Puhrū gajiñe doreriñere apipu opa Darío. Iri doreriñe ūpa arīyoro:

—Áripehrerā Goāmu gohrare, Daniel īgu umupeogure umupeoro gāhmea masare, arī apipu opa Darío.

**Darío sā, Ciro sā, bajarā masa weca oparā erā árīcū,
puhru erā waburire quērogue masicū
iipu Goāmu Daniere**

Daniel 9-12

(Mateo 24.15)

Eropi Darío masa weca opu īgu árīnugari bojori, Daniel Goāmu yare erā gojaraturire buhegu iipu. Eropa buhegu Jeremías ojocarivgue ūpa arī īgu gojarare buhepu: “Setenta bojori puhru Jerusalénre dipaturi iirācoma daja Israel masa,” arī īgu gojarare buhepu. Eropa buhegu irire pepipu. Eropigu Goāmure serēbu árīgu, ba duhu ūpa arī serēpu:

—Goāmu gua Israel masa gua ñero iirare cādijique. Eropigu dipaturi gua ya yeba árīdoreque daja. Guia ñero iira dipuwaja ñero taria dohpaguere, arī serēpu Daniel Goāmure.

Puhru Ciro waīchugu, Persia yeba majagu bajarā masa weca opu árīpu. īgu erā opu īgu árīcū, Daniere quēcū iipu Goāmu. Irire quēquereguta masibiripu Daniel. Eropa masibigu Goāmure serēpu:

—Yu quērare ðaro masicū iiue yure, arī serēpu Daniel.

īgu eropa serēcū peegu angelre weredoregu obeopu Goāmu. Daniel pohrogue ejagu ūpa arī werepu angelpu:

—Goāmu mure turaro mahimi. Dohpaguere mure yu wereborore ðaro peeque. Opu Ciro puhru árīmorā oparā, Persia yeba majarā weca oparā wapichrā árīrācoma. Ujatuyagupu doberi baja opagucumi. Bajarā surara sāre opagucumi. Eropa īgu opaquerecūta, griego masu īgu yarā surara mera, erā mera game wejē tarinugagucumi. Eropa tarinugagu opu ñajagucumi. Eropa wara puhragāta porā mariguta sīria wagucumi. Eropigu porā mariguta īgu sīricū, gajirā iri yebari majarā weca oparā árīrācoma. Wapichuri cururi majarā árīrācoma. Iri cururi nucu oparā árīrācoma. Siria yeba nortegue árīri yeba majarā opu, Egipto yeba surge árīri yeba majarā opure ñhatrigucumi. Eropigu Siria yeba majarā opu īgu yarā surara mera, Egipto majarā mera game wejērācoma. Eropirā Egipto yeba majarā tarinugarācoma Siria majarāre. Erā eropa tarinugacū īagu

Siria yeba majarā opu guagacumi. Eropa guagu, erā ya yebague erā dujarisibu, Israel masa mera guagucumi. Eropa guagu yujurā yeri īgu yarā surarare, Israel yeba majarā oparā acugucumi. Eropirā īgu surara Israel masare dorerācoma. Waimurāre soemuju Goāmure umupeco doresome Israel masare. Eropa doregucumi erā opu ñetariagu árīgu. Yujurā yeri Israel masa erāre oparāre yuhrirācoma. Gajirā Goāmure umupeco pihridiabiri, surara mera game wejérācoma. Puhru īgu opupu sīrigucumi. Irisibure Miguel waicagu angel, Israel masare īhadibugu arigucumi. Game wejérācoma masa irisibure. Irisibure Israel masare õaro taricū iigucumi Goāmu. Puhru sīrinirā mura dipaturi ojocarirā warācoma. Yujurā yeri erā mera majarā umuri nacu Goāmu mera árīrācoma. Gajirāpure umuri nacu dipuwaja moaniguigucumi Goāmu, arī werepu angel Daniere.

**Opu Ciro Jerusaléngue dujaadorepu
Judá yeba majarāre**
2 Crónicas 36.20b-23; Esdras 1-2

(Mateo 1.12; Lucas 3.27)

Eropi Judá yeba majarā opu Nabucodonosor, Caldeo yebague īgu aīgārinirā iri yebague pohro majarā árīnorā. Setenta bojori gohra iri yeba majarā opu pohro majarā árīnorā. Goāmu yare weremuhtagu Jeremías īgu werediro dopata eropa wañorā Judá yeba majarā. Eropirā setenta bojori gohra ero erā árīra puhru, Caldeo majarā erā Israel masa oparā árībiriñorā. Media majarā, Persia majarā mera erā oparā gohrotorā árīnorā. Eropigu Persia majagu Ciro waicagu erā opa árīpu. Eropigü īgu Israel masare, Judá yeba majarāre õaro shapu. Goāmupu īgure erāre eropa shacū iipu. Eropa erāre shagu õpa arī gojapu opu Ciro:

—Goāmu gohra árīpehreri yebari majarāre yure opa acuami. Eropigu īgu ya wihi árīburi wihire Jerusaléngue yure iidoreami. Eropigu yaha yebarigue árīrā Israel masare, Goāmu wihire iidoregu Jerusaléngue obeogu iiaa. Eropigu dohpaguere yaha yeba majarāre õpa arāa: “Israel masare itamuque. Mua

oparire oque erāre. Erā gameropē oque erāre,” arāa yuhu masare. Eropirā mua ori mera Goāmu wihire iirācoma. Eropirā waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeorācoma iri wihigue, arī apipu opu Ciro.

Eropirā Judá ya curu majarā oparā, Benjamín ya curu majarā oparā sā, “Gua sā Goāmu wihire Jerusaléngue iirā warāra,” arīñorā erā. Eropirā pahia sā, levita masa sā eropata arīñorā. Eropirā iri yeba majarā wħaro oñorā erāre Goāmu wihire erā iiboro dopa. Eropigu Goāmu wihi majā parire, erā ēmara parire wiapu opu Ciro erāre. Judá ya curu majarā opure iri parire wiapu. Judá ya curu majarā opu Zorobabel waħcugu árīpu. Eropirā cuarenta y dos mil masa Judá yebague erā ya yebague dujaa wañorā. Erogue ejarā, árīpehrerā Jerusaléngue árīmorā wabiriñorā. Gajirā gaji macārigue Judá yeba árīri macārigue árīmorā árīñorā.

Jerusaléngue Israel masa Goāmu wihire iiñorā daja Esdras 3-6; Hageo 1-2

Eropi iri bojori Judá yebague erā dujajara bojori siete aberi wabodiro árīcū, Israel masa Jerusaléngue ejañorā. Erā árīpehrerā bosenure iirā ejañorā, Goāmure umupeorā. Eropirā Josué waħcugħu, Zorobabel waħcugħu sā Goāmure erā umupeoburi mesare altare iiñorā. Josué pahia opu árīpu. Zorobabelpu Judá yeba majarā opu árīpu. Iri mesare iribojegue ero árīdirota, Goāmu wihi muraro árīdirota dipaturi iiñorā erā. Eropa iirā, erā waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeoñorā. Moisés īgu gojadiro dopata queoro iidiarā, iri mesare eropa iiñorā. Eropirā gaji bojori perā abe wabodiro árīcū Josué, Zorobabel mera masare “Ópa iique,” arī, doreñorā Goāmu wihire iimorāre. Erā eropa iinugara pħħru mucubiritarirā, Goāmure bayapeoñorā. Eropirā yujurā yeri Judá yeba árīrā Israel masa árībiriñorā. Gaji yebari majarā árīñorā. Erā eropa árīquerecūta, iribojegue Asiria majarā opu erāre Judá yebare apipu. Israel masare īhaturirā árīñorā. Eropa árīquererāta, “Muare itamurāra,” arīriñorā erā Israel masare. Diayeta erāre itamudiarā gohra iibiriñorā. Erāre

goroweodiarā iiñorā. Eropirā Zorobabel, Josué mera erāre gamebiriñorā. Eropirā òpa arīñorā:

—Guare mua itamucū gamebeaa. Opú Ciro guapure Goāmu wihire īgu iidorediro dopata iirāca, arī wereñorā erā erāre ihaturirāre.

Erā eropa arīcū peerā suabiriñorā erā. Eropirā gajiropa arī, Israel masare goroweñorā erā. Eropirā Persia yeba majorā oparāre, Israel masare guyadorerā wajayeñorā. Erā eropa wajayecū, oparāpu Israel masare ñero quere goroweo guyañorā erā weca opure. Eropirā Israel masare ñero quere moarā gojabeñoñorā erā weca opure. Òpa arī gojabeñoñorā: “Israel masa mure erā opú arīcū gamebeama. Eropirā mure cóadiarā iima,” arī guya gojabeñoñorā. Eropirā Israel masare Goāmu wihire mohme pihricū iiñorā.

Puhrugue gajigu Darío īgu opú arīcū, iri wihire iinugamorā iiñorā daja. Eropi Darío erā weca opú īgu arīcū Israel masare weredoregu, Hageo waicugu sāre, Zacarías waicugu sāre apipu Goāmu. Eropigu Hageo òpa arī werepu Zorobabel sāre, Josué sāre:

—“Goāmu wihire mari iiburisibu duhyania dohpa,” eropa arī wereniguirā iica mua. Eropa arīmuhtabiricāque. Óari wirigue áhrraa muapu. Goāmu wihire iinibirabu mua. Mua eropa iibiricū īagu deco aricā iibirami Goāmu. Eropirā wħaro opabeaa mua. Mua poheri ðaro ducacubea. Eropiro mua bari, iħriri, suhri suhjabiriñaria. Eropirā dohpaguere Goāmu wihi majā arīburire yucure aīrā waque. Iri wihire iinugarā waque, arī werepu Hageo Israel masare.

Īgu eropa arīcū peerā Zorobabelre, Josué mera güia wañorā. Hageopu erā eropa güicū īagu, “Güibiricāque. Goāmu mua mera áhrimi,” arīpu. Eropigu Goāmu Zorobabelre, Josué sāre īgu ya wihire erā iidiacū iipu. Eropirā puhrugā iri wihire iinugañorā daja. Eropirā yuju abe puhrū erāre mucubiricū iibu, dipaturi Hageore erāre weredorepu Goāmu. Īgu eropa dorecū òpa arī werepu Hageo Goāmu wereniguirire:

—Iribojegue majā wihi Goāmu wihi ðari wihi árīyoro. Dohpaguere muare iri wihi duhyataria. Ero eropa duhyaquerecūta wħaro guñaricubiricāque mua. Yure guñaturaque mua. Mua mera árīguca. Eropirā ðari wihire

iirāca mua. Iribojegue majas wihi tauro ñari wihi árīroca. Eropa arī weremi Goāmu, arī werepu Hageo erāre.

Eropigu perā abe puhra dipaturi Hageore erāre weredorepu daja Goāmu:

—Goāmu wihire dohpaguere iirā iica mua. Mua eropa iicū īagu Goāmu muare ñaro itamubuga iimi. Eropirā ñaro mucubirirā árīrāca mua, arī werepu īgu erāre.

Eropi iri wihire erā iiniguicācū īarā, Persia yeba majarā oparā, Israel masare īhaturirā erā pohrogue eja, erāre serēpi īañorā:

—¿Nihño i wihire iidoreari muare? arī serēpi īañorā.

Erā eropa arī serēpi īacū Israel masa erāre yahriñorā:

—Opū Ciro ojocarigugue i wihire guare iidoremi, arī yahriñorā Israel masa.

Erā eropa arīcū peerā, erāre īhaturirā erā opū Daríore, Ciro mura gohrotogure, serēpi īarā gojabeoñorā:

—¿Diayeta opū Ciro mura Israel masare Goāmu wihire erā cōara wihire dipaturi iidoreyuri? arī serēpi īarā gojañorā.

Eropa gojabeorā opū Darío īgu yahri gojabeoburipūre coreñorā. Eropa erā corerisibu Israel masa eropa mohmeniguicāñorā. Goāmu erāre itamugū iipu. Eropigu iri pūre erā gojabeora pūre opū Darío ñeagu, buhepu. Eropa buhegu opū Ciro mura īgu dorerate, īgu gojarapū murarore īgu pohro majarāre amadorepu Darío. “¿Diayeta Ciro mura Goāmu wihire iidoreri?” arī masidiagu iri dorerate īgu gojarapū murarore amadorepu. Eropirā iri pūre áhma bocañorā. Erā eropa bocacū, iri pūre buhetuhaja, Israel masa īhaturirāre ñpa arī gojabeopū opū Darío:

—Israel masa Goāmu wihire iiporo. Eropirā masare mua wajasearire erāre oque daja, iri wihire erā iiboro dopa, arībeopū Opū Darío Israel masare īhaturirāre.

Ígu eropa arī gojabeocū erāre īhaturirāpu Israel masare itamuñorā. Eropigu Darío seis bojori wabodiro erā opū īgu árīra puhra, Goāmu wihire pehoñorā pare erā. Eropa iituhaja waimurāre wejē soemuju Goāmure umupeoñorā. “I wihi mu ya wihi árīburi wihi áhrraa,” arīrā eropa iñorā erā. Eropirā pahiare. levita masare “Ópa iique,” arī apiñorā iri wihire erā īhadibuboro dopa. Moisés iribojegue erāre īgu iidorediro dopata eropa iirā

iiñorā erā. Eropirā gaji bojori Pascua waicuri nure, bosenure iiñorā. Goāmu wihire pehonirā árīrā mucubiri taricāñorā.

Goāmu yare weremuhtagu Zacarías Jerusaléngue dujarinirāre werepu

Zacarías 1-14

Eropi Israel masare Hageo īgu werera bojorita Zacarías sā erāre werepu. Ópa arī werepu Goāmu yare erāre:

—Goāmu dipaturi mari yuhricū īagu marire itamugucumi. Mari acawererā iribojegue majarā iro dopa áribiricārā dohpaguere. Goāmu yare weremuhtarā erāre erā werecū, erā márague ne yuhribiri muriñorā. Erā eropa yuhribirira dipuwaja, erāre dipuwaja moamuripu Goāmu. Īgu eropa dipuwaja moara puhru yoariboje puhru, erā ñero iitarinagarare masiñorā erā. Eropa arī weremi Goāmu muare, arī werepu Zacarías.

Puhraguere erā dohpa waborore werebu Zacaríare quēcū iipu Goāmu. Ópa arī werepu quērogue Zacaríare:

—Puhrague Jerusalén õari macā waroca, arī werepu Goāmu īgare.

Eropigu òpa arī werenemopu daja Goāmu īgare wererare:

—Jerusalén majarā, īaque mua. Mua opu mua pohrogue ahrimi. Īguta masare òaro iigu áhrimi. Burro magagā weca peyagārigucumi. Eropigu áripehrerāre peamegue wabonirāre taugucumi. Eropigu áripehrero majarā weca opu árīgucumi. Eropata arīmi Goāmu, arī werepu Zacarías Israel masare.
(Mateo 21.4-5; Juan 12.15)

Eropi òpa arī werenemopu Zacarías:

—Puhraguere Goāmure guñarā, īgare erā cāmi moarare masirācoma masa. Eropa masirā turaro bñjawererācoma. Eropigu erā ñeri iirare cādijigucumi Goāmu. Eropigu erā umupeorā wéanirāre, Judá yeba árīrā wéanirāre cóagucumi īgu. Eropigu áripehrero majarā weca opu árīgucumi Goāmu. Irisibure ñami mariroca. Eropigu Israel masare īhaturirāre áripehrerāre dipuwaja moagucumi īgu, arī werepu Zacarías.

Pahi Esdras waīcugu Jerusaléngue waha wapu

Esdras 7-10

Eropii Goāmu wihire cuarenta bojori erā iira puhru, Esdras waīcugu Babilonia árīdigu Jerusaléngue wagu iipu. Ígu pahi árigu Goāmu ya dorerire òaro buhegu áripu. Eropigu irí dorerire òaro iigu árigu gajirā masare buhepu. Eropi Jerusaléngue Esdras sāre, ígu mera wadiarā sāre Persia yeba majarā weca opu wadorepu erāre. Eropirā bajarā masa, pahia, levita masa sā Esdras mera wañorā. Erā waboro core, opupu erāre niyerure ópu, waimurāre erā asūburire. Erā waimurā asūnirā erā wejē soemujumorā árīñorā, Goāmure erā umupeoboro dopa. Eropigu gajinojo erāre duhyarire erā asūboro dopa, erāre niyerure odiapu Persia majarā weca opu. Tuhaja, Judá yeba árīrā, ígu yarā oparāre ópa arī gojabeopu erā weca opu.

—Íhī Esdrare ígu mera majarā sāre wajasea dorebeaa. Eropirā erāre itamuque mua, arī gojabeopu ígu yarā masare, Judá yeba árīrāre.

Eropii Babilonia árīrā Judá yebague erā waboro core, ba duhuñorā Esdras sā, Goāmure serēmorā. Eropa ba duhurā Goāmure serēñorā erā òaro waboro dopa. Eropigu erā serēdiro dopata Goāmu erāre ihadibupu. Eropirā erā, erā ya mera òaro ejañorā Jerusaléngue.

Eropii erā core ejarā Israel masa bajarā, gaji yebari majarā nomere marapocurā árīñorā. Pahia, levita masa sā eropa iinirāta árīñorā. Eropirā erā marasānome “Goāmu āhrimi,” arī erā wéanirāre umupeorā árīñorā. Eropigu Jerusaléngue ejagu, Israel masa, ígu acawererā erā eropa fiero iinirā erā áricū íagu bujawere tariacápū Esdras. Eropa bujaweregu Goāmure serēgu ópa arīpu:

—Gua ñecusumarā iribojegue majarā mure tarinuga muriñorā. Erā eropa tarinugara dipuwaja, erāre ihaturirāre erā ya yebarigue erāre, Israel masare aígā doreyoro muhu. Eropa dipuwaja moadigū árīquereguta, dohpaguere Jerusaléngue guare dujari doreabu muhu. Ma ya wihire iicū iiabu muhu gua mera majarāre. Eropigu Persia majarā oparāre guare òaro iidoreabu muhu. Guare muhu eropa òaro

iiquerecūta, dohpaguere dipaturi ñero iirā iima gua mera majarā, arīpa Esdras Goāmure.

Ígu eropa arīrisibu, bajarā masa ígu pohrogue gamenere, erā ñero irare bujawere, òpa arīñorā:

—Goāmure tarinugabu gua. Gaji yebari majarā nome mera marapocurā ñero iiabu. Eropirā òpa iirāca gua. Gua marasā nomere erā porā sāre erā ya yebarigue erā acawererā pohrogue wiame dujurāca, arī wereñorā Esdrare.

Eropa arīrā erā arīdiro dopata iiñorā. Goāmu doreripu gaji yebari majarā nomere marapocu dorebiriyoro. Nome sāre gaji yebari majarā umare marapucu dorebiriyoro.

**Jerusalénre erā sāhri sāra sāhrirore erā cóāra
sāhrirore dipaturi amupu Nehemías,**

Israel masa mera

Nehemías 1-7

Irisibuguere Israel masu Nehemías waicugu árīpu. Persia yebague árīri macāgue, Persia majarā weca opu pohromajagu árīpu ígu. Yujunh ígu pagu magu Hanani waicugu, gajirā Israel masa mera Judá yebague ejanirā Persia yebague dujarañorā. Erā eropa eracū íagu erāre serēpi íapu Nehemías:

—¿Jerusalén árīrā mari acawererā Israel masa ðhari erā? arī serēpi íapu Nehemías ígu pagu magu sāre.

Ígu eropa arīcū erā yahriñorā:

—Jerusalén árīrāre, mari acawererāre ñero iirā iima marire ihaturirā. Eropirā ñero tarirā iima mari acawererā. Iri macā maja sāhriro Nabucodonosor sā erā cóāra sāhriro áhraa. Eropiro iri sāhriro maja bihariserire soecānirā árima, arī wereñorā erā Nehemíare.

Erā eropa arīcū peegu turaro bujawerepu ígu. Eropa bujaweregu Goāmure serēgu òpa arīpu:

—Goāmu muhu turagu áhraa. Mure mahirāre, mure õaro yahrirāre muhu arī apidiro dopata iiaa muhu. Gua Israel masa muhu dorerire tarinugabu. Gua acawererā erā ñero iira dipuwaja, gajirā erāre, gua ya yebague árīnirāre erā ya yebague aigāama. Erāre eropa iidoreyoro muhu, gua acawererāre Israel masare. Eropa dipuwaja moaquereguta,

dipaturi mure gwa ñaro yahricū ñagu gwa ya yebague gware dujaadoreabu. Dohpaguere yu opa Artajerje waicugure serégura, Jerusaléngue yu dujaaborore. Yu eropa serēcū ñigure yahricū iique muhu, arī serēpu Nehemías Goāmure.

Eropi hrerā abe puhru, ihriri pare, vino dicuri pare ñigu opare ogu iipu Nehemías. Ñigu eropa ocū bujaweregu ñigu árīcū ñagu ñigu opa ñigure serēpi ñapu.

—¿Dohpa árīronojo bujaweregu iiri muhu? arī serēpípu ñigure.

Ñigu eropa arīcū peegu, güiñari queregata ñigure yahripu Nehemías:

—Jerusalén yaha macā erā cōāra macā árīcū ñero sīporācha. Muha, yu opa, yure ñaro iidiagu árīgu Judá yebague yure wadorenique, Jerusalénre dipaturi yu iiboro dopa, arī serēpu ñigu ñigu opare.

Ñigu eropa arīcū peegu “Jau” arī, Nehemíare Judá yeba majarāre doregu apipu ñigu opa. Eropa apigu gajirā ñigu yarāre, Judá yeba árīrāre gojabeogu ñpa arī gojapu opa Artajerje:

—Nehemíare ñaro itamuque muha, arī gojabeopu ñigu.

Goāmu Nehemías opare eropa iicū iipu. Nehemías ñigu serēdiro dopata iiggū iipu Goāmu. Eropigū trece bojori Esdras Judá yebague ñigu ejara puhru Nehemías erogue ejapu. Uhrenu ñigu ejara puhru, ñamigue árīcū bajamerā umare wapicugā, iri macā maja sāhriro murarore ñagu ejapu. Iri sāhrirore erā iiborore masidiagu ñagu ejapu. Eropigū iri sāhrirore ñatuhaja, ñigu mera majarāre ñpa arī werepu.

—Dohpaguere i macā mari ya macā erā cōāra macā árīnia. Eropirā i macā maja sāhrirore amurā mari. Mari opa Artajerje marire itamudiami, arī werepu erāre.

Ñigu eropa arīcū “Jau” arī yahriñorā erā. Eropa arītuhaja iri sāhrirore iinugañorā.

Erā eropa iinugacū peebeoñorā erāre ñaturirā. Sanbalat, Tobías, Gesem waicurā árīñorā, Israel masare ñaturirā. Eropa peebeorā, erā pohrogue eja, erāre wereyañorā. Erā wereyara puhru ñpa arī werenigui maacāñorā Israel masare:

—Mari opare Persia yeba majarā weca opare cōamorā iima oā Israel masa, arī werenigui maacāñorā erāre ñaturirā.

Erā eropa arī wereniguiru puhru Nehemías ñpa arīpu erāre:

—Goāmu gware itamugacumi, arī yahripu.

Eropi Israel masa eropa mohme niguicāñorā. Iri macā maya sāhrirore, iri sāhriro maya bihari pāhmeri sāre amurā iiñorā. Erā eropa mohmecū īarā Sanbalat, Tobías mera erāre wereya niguicāñorā.

—Ne turari sāhriro árīsome i sāhriro. Mata mihrua mereja waroca. Eropirā tuhajasome mua, arī wereyañorā erā Israel masare.

Erā eropa wereyacū peegu Nehemías Goāmure serēpu:

—Goāmu oā guare īhaturirāre dipuwaja moaque muhu. Guare ñero taricū erā iidiadiro dopata, erāpureta ñero taricū iique, arī serēpu Goāmure.

Eropirā iri sāhrirore uthā mera ii mujunuguñorā. Erā eropa ii mujuniguicācū īarā, erā deco gohra erā ejacū īarā guañorā, erāre īhaturirā. Eropa guarā, erā mera game wejēdiariñorā. Iri sāhrirore iipihibriporo arīrā, erā mera game wejēdiariñorā. Erā eropa iidiariee peeñorā Israel masa. Eropirā irire masirā Israel masa Goāmure serēpiñorā, erā dohpa iiborore masidiarā.

Eropa serēpi tuhaja, yujurā yeri erā mera majorāre erā mojō mera erāre coredereñorā, gajirā ñaja wejēri, arīrā. Eropirā iri sāhrirore mohmerā güirā, bujawere nugañorā. Erā eropa bujawerecū īagu Nehemías erāre õpa arīpu:

—Ne bujawerebicāque. Eropirā güibricāque. Erā wejērā aricū īarā õaro wejēque erāre mua, ne güiro mariro. Goāmu marire itamugucumi, arīpu Nehemías, mohmerāre.

Eropirā erāre īhaturirā erāre wejēdia quererā wejēbiriñorā. "Mari wejēdiarare masituhama," gajirā erā arīcū peerā, erāre wejērā wabiriñorā. Eropirā Israel masa iri sāhrirore iiniguicāñorā. Erā eropa mohmecū pe curu duca wapu mohmerāre Nehemías. Yuju curu mohmemorāre apipu. Gaji curu gajirā wejērā arirāre īamorāre apipu. Eropirā erā árīpehrerā mohmerā ñosēri mijīrire opañorā. Erā eropa opacū erāre īhaturirā erā eracū īagu, yujuga cornetare puribu árīpu. Eropa purigu erāre werebu iipu. Eropirā ñamire iri macāgue carīñorā mohmerā. Eropa carīrā erā suhrire ne tuweabiriñorā. Guñaña marirogā guare wejēdiarā erabocoma, arīrā erā suhrire tuweabiriñorā.

Eropirā iri sāhrirore erā iirisibu niyeru oparā, mojomorocurāre niyerure wayurā iiñorā. Eropa wayurā erā wajamoriñere erā wajaye masibircū īarā, mojomorocurā porāre erā pohro majarā árimorā aīrā iiñorā. Gajisibu mojomorocurā ya yebagāre, erā wiri sāre ēmacāñorā, erā wajamoriñere erā wajayebircū īarā. Erā eropa iicū īagu, Nehemías erā doberi oparāre turipu.

—Ne, Goāmu īgu doreri mhare mojomorocurāre eropa iidorebeaa. Eropirā erā ya yebarigāre, erā ya wiri sāre wiaque erāre, arī turipu īgu doberi oparāre.

Īgu eropa iidorecū, īgu dorediro dopata iiñorā erā. Eropi iri sāhrirore tuhajañorā pare. Disipohro bihari pāhmeri dihta duhyayoro. Iri bihari seri dihta duhyacū peerā, Sanbalat, Tobías mera Nehemíare wejēdiariñorā. Eropa wejēdiarā, īgure guyañorā. Õpa arī quere oboeñorā:

—Gua mera weretamugu arique, arī quere oboeñorā.

Eropa arīquererāta, īgu mera weretamumorā gohra iibiriñorā. īgure wejēmorā iiriñorā. Eropigu īgure eropa sihucū peegu õpa arī yahripu Nehemías.

—Yuhu mohmeri baja āhraa yure. Eropigu mua mera weretamugu wamasibeaa. Masiña mara yure, arī yahripu Nehemías.

Eropirā wapicurisibu īgure sihubeoriñorā. Erā sihubeocū peegu, Nehemías īgu arīmuhtadiro dopata arīpu erāre daja. Wapicurisibu īgu eropa arīra pahru erā īgure õpa arī gojabeoriñorā daja:

—Ópa arīma masa mure: “Mari weca opure cōāmorā iima. Eropigu Nehemías Israel masa weca opu ñajabu iimi. Dohpaguere irire mari weca opure wererācoma. Eropigu għa mera weretamunigu ariqe,” arī sihubo riñorā īgħure daja.

Erā eropa arī gojabeorare buhegu ópa arī yuhri gojabeopu Nehemías:

—Mua yure guyarā iica, arī yuhri gojabeopu.

Iġu acawererāre Israel masare erā güicū iidiarare masigu, eropa arī yuhripu Nehemías. Erā mohmerire erā piħricū iidiara sāre masipa īġu. Eropirā erā Israel masa turaro mohmeñorā, iri sāhriro majha disipohro biharire iimorā. Eropirā puħraqgā iri pāħmerire erā tuutuhara puħru iri sāhrirore peho goħracāñorā pare. Perā abe wabodiro árīcū gohra peħoñorā iri sāhrirore. Europa erā peħocū īarā árīpehrerā Judá yeba árīrā, ero pohro árīrā sā Goāmu erāre īġu itamurare masiñorā.

Esdras Nehemías mera Israel masare Goāmu ya dorerire tarinuga dorebiriñorā

Nehemías 8-13

Eropi iri bojori siete aberi wabodiro árīcū, Israel masa Jerusalén majha sāhrirore peħoñorā. Eropirā Judá yeba árīrā Israel masa bosenu iñnorā. Iri bosenu muta wirigā erā iiri

bosenu árīyoro. Eropigu erā gamenerecū, pahi Esdras Goāmu ya dorerire erā gojara gasirore aīgāripa buhebu. Eropa aīgāriga iri dorerire buhe īhmupu masare. Eropa buhegu òaro werepu, iri dorerire erā tarinugabiriboro dopa. Eropirā levita masa īgure itamuñorā. Īgu eropa buhecū peerā Israel masa bujawereñorā. Iri dorerire tarinugarā erā árīrire masirā, bujawereñorā. Erā eropa bujawerecū īarā, Esdras, Nehemías, levita masa mera erāre bujawere dorebiríñorā. Irinu Goāmure erā umupeoburina árīcū erā masare mucubiri doreñorā. Eropirā erā árīpehrerā yucu dipurire aīrā wañorā, muta wirigā iimorā. Goāmu īgu dorediro dopata iri wirigāgue árīmorā iñorā, iri bosenure iirā. Iri bosenure nea iirā iñorā. Iribojegue Josué sā Canaán yebague erā ejara puhru iri bosenure iiriñorā. Eropirā Esdras sā erā árīcū iri bosenure nea iirā iñorā daja.

Eropii iri abeta veinticuatro nuri wabodiro árīcū, dipaturi gamenereñorā Israel masa. Erā ñeri iirare erā bujawererare Goāmure weremorā gamenereñorā. Neagohrare Goāmu dorerire erā gojarare buheñorā. Eropirā puhru erā ñeri iirare weretariñorā Goāmure. Eropa weretarirā Goāmure umupeofiorā. Eropirā erā acawererā, Abraham muru sāre, īgu puhru árīrā sāre, Goāmu īgu itamurare werenigui guñañorā. Tuhaja Goāmu erāre īgu itamuborore serēñorā. Eropa serē tuhaja, Goāmu dorerire “Tarinugasome gua,” arīrā òpa arīñorā erā:

—Israel masa árībirā nomere marapocu nemosome gua dipaturi. Eropirā Israel masa árībirāre marapacu nemosome gua. Eropirā soorinuri árīcū gajirā doberire erā duarā gua pohro eracū, erā yare asūsome gua irinure. Eropirā guare wajamorā porāre, gua pohro majarā iinirāre wiurāca gua. Eropirā Goāmu wihi wajare wajayerāca gua, arī wereñorā erā Israel masa.

Eropi doce bojori puhru, Nehemías curigu dopa, opa Artajerjere īagu wagü Persia yebague ejapu. Eropigu erogue īgu árīrisibu, pahi Eliashib waīcugu, Jerusaléngue árīgu òaro iibiripu. Tobías waīcugure Goāmu wihi maja taribu árīdorepu īgu. Tobías Amonita masu árīgu, Israel masare īhaturigu árīpu. Eropigu yoañariri puhru Jerusaléngue dujarapu Nehemías. Eropa dujaragu Tobías Goāmu wihi maja taribu īgu

árīcū īagu guapu Nehemías. Goāmu Amonita masare īgu wihigue ñaja dorebeami. Eropigu guapu Nehemías. Eropa guagu Tobías yare iri taribu árīrire cohā wiupu. Eropa cōātuhaja, Goāmu īgu dorediro dopata iidorepu, iri taribure gahrari mariri taribu ero árīboro dopa. Eropirā gajirā sā ñero iirā erā árīcū īagu erāre turipa īgu. Goāmu dorerire tarinagarā erā árīcū īagu erāre werepu īgu, erā ñaro iiboro dopa.

**Goāmu yare weremuhtagu Malaquías
waīcugu Israel masare werepu**
Malaquías 1-4

Eropi Nehemías sā Jerusalén maja sāhriore erā tuhajara pahru, Israel masare īgu yare weredorepu Goāmu Malaquías waīcugure. Ópa arīpu Malaquías:

—Ópa arīdoremi Goāmu muare: Ne, mua pahia, Goāmu dorediro dopa īgure umupeobeaa mua. Waimurāre wejē soemuju īgure umupeorā ñeñarirāre ohoa mua. “Ñerāre gva ocū eropa pepicāgucumi Goāmu,” arī pepiraa mua. Masa waimurāre aīgārinirā sā īgure ñaro umupeobeama. Ne, mua opure wajayerā, ne waimurā ñerā mera wajayebiriboaya mua. Eropa iibiribonirā árīquererāta “Ñerāre Goāmure gva ocū eropa pepicāgucumi,” arī pepiraa mua. Gaji macāri majarāpu waimurāre Goāmure orā, mua weca ñariro ñarāre ohoma erāpu.

Eropirā, mua pahia, masare buherā guya buherire buhea mua. Eropa mua buhecū ñero iima mua buherā. Iribogeuere mua ñecusumarā márare Goāmu īgu iidorediro dopata iibirā tarinugabu mua. Queoro iibirabu mua. Mua eropa iirā mua árīcū ñarā gajirā masa muare umupeobeama. Goāmu erāre, muare umupeobircū iimi. Israel masa árībirā nomere marapocua mua. Eropirā Israel masa árībirāre marapucusua mua nome sā. Eropirā gajirā mua mera majarā erā marasā nomere cohāma. Baja mua werenigui maacācū gariborea wahami Goāmu. Ñerā masare “Óarā áhrima,” arīraa mua. Eropirā Goāmure tuhria mua, īgure queoro iidorerā. Eropa mua iicū īagu gariborea wahami īgu Goāmu.

Puhrugue Goāmu īgu ariburiñere wereyubugure obeogucumi. Eropigu Goāmu, īgu ya wihigue eragucumi. īgu

eropa eracū iri wihi árīrā yujuro bojesome. Iri wihi que eragu, árīpehreri iri wihi ñeri árīrire cohā wiu pehocāgucumi. Ígu eropa iira puhru, õarā waimurāre wejē soemuju ígure umupeo masirācoma pahia. Irisibure árīpehrerire mua ñeri iirare weregucumi muare. Mua pohro yeeea erā iirire iiniguicāma. Gajirā marasā nome mera ñero iiaa mua. Eropirā mojomorocchrāre, gajipu majarā sāre guya éhmaa mua. Eropa iirāno ne Goāmure umupeobeaa.

Goāmu ígu arīdiro dopata iigu áhrimi. Eropirā muare Israel muru parāmerā árīturiarā áhrraa. Mua eropa árīrā árīcū, Goāmu ígu iidorediro dopata mua iicū, ígu muare ígu arī apidiro dopata iigacumi. Queoro merogā mua poheri maja ducare Goāmure oque. Mua eropa iicū wħaro ogħcumi ígu. Ópa arī pepiraa mua: “Nerā masa Goāmu dorerire tarinuga quererā, għa opadiro tauro wħaro opama. Eropigu Goāmu dorerire għa yħrīri puhpiburi árībeaa,” arī pepiraa mua. Ero árībeaa. Goāmure tarinugarā ñero tarinibeama dohpa. Erā eropa ñero tarinibiri quereċ̄ta, puhrugue ígure tarinugarāre cōā pehocāgucumi Goāmu. Eropirā ígure tarinugabirā wħaro õarire oparācoma. Goāmu Moisére ígu apira dorerire õaro guñaque mua, arī werepu Malaquías Israel masare.

Eropigu ópa arīnemopu ígu:

—Goāmu ígu yare weremħtagħure Eliare obeogħacumi daja. I yeba ero peħreboro core ígħiħre obeogħacumi ígu core ígu wereyubugħure. Erā pagħusmarā sāre erā porā sāre yujuro mera árīdorebugħure obeogħacumi, arī werepu Malaquías Israel masare. (*Mateo 11.10, 17.10-13; Lucas 1.17,76*)

Goāmure õaro umupeogħure “Ñero tariporo” Satanás ígu arīcū peegu “Ja”, arī yħrīri Goāmu Job 1.1-2.10

(Santiago 5.11; Apocalipsis 12.9-10)

Irisibuguere Job waċċagu árīpu. Ígu Goāmure õaro umupeogħu árīpu. Doberi opu árīpu ígu. Eropigu mojomorochrāre õaro iigu árīgu, ne gajirā yare għiex aiga árībiripu. Yujunha árīpehrerā Goāmu yarā angeles gamenereñorā Goāmu

pohroguere. Eropigu īgure īhaturigh sā īgu pohroguere ejaru. Īgu watī Satanás waīcuga árīpu. Eropigu Goāmu pohrogue īgu ejacū īagu, Goāmu īgure serēpi īapu:

—¿Ne, ya pohro majagu Job waīcugure masiri muhu? Īgu árīpehrerā gajirā yeba majorā tauro òagu āhrimi. Īgu yure òaro umupeomi. Eropigu ñerire doho āhrimi, arīpu Goāmu Satanare.

Īgu eropa arīcū peegu Satanapu òpa arī yuhripu īgure:

—Āha. Doberi opu īgure muhu iicū īagu īgu mure umupeomi. Eropigu īgu doberire muhu ēma cōācū īagu mure ñero werenigui turigacumi, arīpu Goāmure.

Īgu eropa arīcū peegu Goāmu òpa arī yuhripu:

—Muhu eropa arīri diayeta arīcū masirā mari. Árīpehreri īgu doberire cōāñagu wañata, arīpu Goāmu. Eropa iiquerreguta Jobre īgu dupure ñero dore moabiricāque, arīpu watīre.

Īgu eropa arīcū Satanapu waha, Job yare cōāpehocāpu. Īgu camelloare, erāre īhadiburā sāre yajari masa mera wejēpehocū iipu watī. Īgu yarā ovejare, wecua sāre bupu miari mera wejēpehocū iipu. Job porā sāre wejēpehocū iipu miruñe mera, watī. Yujurā yeri erā sīricū īarā, īgu pohro majorāpu iri ñeri querere Jobre wererā erañorā. Erā eropa werecū peegu Job turaro bujawerepu. Eropa bujawere quereguta òpa arīpu īgu:

—Masa dehyoagu suhri marigu gajinojo mooga áriba yahua. Ya sīririra puhague sāre gajinojo opasome yahua. Goāmu áripehreri gajinojore ohomi marire. Puhra iri pehreacū iimi. Umuri nucu Goāmure “Ōhaa,” arīniguicāro gāhmea marire, arīpu Job.

Eropa arīgu árīgu īgu ne ñero wereniguibiripu. Eropiga Goāmure ne turibiripu. Turaro bājawere quereguta ne ñero wereniguibiripu Goāmure.

Gajinu dipaturi áripehrerā angeles Goāmu pohro gamenereñorā. Watī sā īgu pohrogue ejapu daja. īgu ejacū īagu ñopa arīpu Goāmu watīre:

—¿Ne, dohpa pepiri muha Jobre? Ñero tariquereguta eropa umupeoniguicāmi yare, arīpu Goāmu watīre.

—Job dupure ñero dore moadorebirabu muha yare. īgure mu dore moadorecū īagu īgu mure ñero turigucumi, arīpu Satanás.

—Dohpaguere īgure muha dore moacū ðaroca. Eropa iiquereguta īgure sīricā iibericāque, arīpu Goāmu Satanare.

īgu eropa arīcū peega watīpu waha, Job dupure ñero cāmicari dupu wacū iipu. īgu eropa iicū Job turaro ñero taripu. Eropiga Goāmure īgu umupo īgu ne pihribiricū īago Job marapo īgure ñopa arīpo:

—¿Goāmu yare iiniri muhū? Goāmure ñero turique. Eropiga sīria waque muhū, arīpo igo.

Igo eropa arīcū peegu òpa arīpu īgu marapore:

—Pepiro mariro wereniguia muhū. Õaro tarirā Goāmu mera mucubiria mari. Eropirā ñero tarirā sā īgu mera mucubiriro gāhmea marire, arīpu īgu Job īgu marapore.

Eropa arīgu Goāmure umupeoniguigu árīgu īgure ne ñero arī wereniguibiripu.

Job urerā īgu mera majarā mera weretamupu

Job 2.11-14.21

(Hebreos 12.5-6)

Job mera majarā umerā oā árīñorā: Elifaz waīcagu, Bildad waīcagu, Zofar waīcagu árīñorā. Eropirā Job īgu ñero taricū peerā īgu pohrogue ejañorā, īgure guñaturacū iimorā. īgu pohrogue ejarā īgu pohro doañorā. Yuju semana gohra wereniguiro mariro doañorā erā. īgure turaro pūricū iha uca ne wereniguibiriorā erā. Puhru Job wereniguipu. Òpa arīpu erāre:

—Yuhu ne masa dehyoabiricū òaboya yare. Ñero tarigu iiaa yuhu. Yure yu sīricū òaboaya, arīpu īgu.

īgu eropa arīra puhru īgu mera majarā īgu mera weretamu nugañorā. Elifaz weretamu muhtagu òpa arīpu Jobre:

—Gajirā erā ñero taricū īagu erāre mucubiricū iimiribū muhū. Dohpaguepure mu basi ñero tarigu yujuro bojebéaa muhū. I yuhu arīburire guñaque muhū. Õarāre õaro iimi Goāmu. Ñerāre dipuwaja moami. Muhū ñero iira dipuwaja eropa ñero taria muhū. Eropigu mu ñero iirare serēpi īaque Goāmure. Eropigu irire masigu irire amuque. Mu eropa iicū īagu dipaturi õaro iigacumi Goāmu mure, arīpu Elifaz īgure. Òpa arīgu queoro werega iibiripu Jobre.

īgu eropa arīcū Job òpa arī yuhripu:

—Ñetariaro tarigu iica yuhu. Yure mojomoro ihañariro gāhmea mure. Eropa gohra arī dedeobiricāque mu sā yure. Turigu iica muhū yure, eropa arīgu. “Ñero iiabu muhū,” yure arīgu yu iirare wereque muhū. ¿Nehe ñerire iiari yuhu, muhū

īacū? Sīridiagu iiaa dohpaguere. ¿Duhpigu yare Goāmu sīridorebeari? ¿Duhpigu Goāmu marire iiyuri? ¿Nero tarimorāre iiyuri īgu marire? ¿Nero iiga yahu árīcū īagu, duhpigu ya ñero iirare cādijibeari īgu? arīpa Job.

Īgu eropa arīcū Bildapu òpa arīpu. Eropa arīqueregu īgu sā queoro weregu iibiripu. Eropigu òpa arīripu:

—Goāmu õarire iiniguicāgu āhrimi. Irire mari masia. Eropigu yujugu ñero tarigu, ñero īgu iira dipuwaja eropa tarigu iimi, arīpu īgu.

Īgu eropa arīcū òpa arīpu Job:

—Goāmu mera werenigui masibeaa yahua. Īgupu yu serēpicū ne yare yahribeami. Nero iibirabu yahua. Eropigu yahua õaro iirare īabiribocumi Goāmu, yahua pepicū. Yahua ñero iicū īagu, Goāmupu yare irire wereporo. Ire turaro masidiaa. ¿Duhpigu eropa ñero tarigu iiri yahua? arīpu īgu.

Īgu eropa arīcū Zofarpu òpa arī yahripu īgure. Īgu sā queoro werebiripu.

—Job, wereniguiricagu āhraa muhu. “Ñero iibirabu,” arāa muhu. Muhu eropa arīquerecūta Goāmu mu mera wereniguigu, mure wereboañumi. Ñerā, õarā sāre masimi īgu.

Eropigu ñero iigu āhraa muhu, yahu pepicū. Muhu ñero iirare bujawereque. Eropa bujaweregu irire Goāmure wereque. Īgure seréque. Eropigu ñero tarinemosome muhu, arīpu Zofar.

Īgu eropa arīcū peegu Job erā mera garibore, òpa arīpu:

—“Óaro masipehorā āhraa,” arī pepiraa mua. Yu sā masibiri gohragu árībeaa. Yuhu ñero iibiriquerecūta árīpehrerā yure wereyarā iima. Erā eropa arīrire òaro masia. Gajirā masa ñero iinigui quererāta ñero taribeama. Iri sāre masia. Yu iro dopa ñero taribiri quererāta yure irire werediaraa mua. Goāmura marire doregu, árīpehrerire doregu āhrimi. Īgu eropa doregu árīcū òaro masia. Arīpehreri mua masirare masia yu sā. Mua eropa arī werecū mari basi gorowere wereniguimaacārā iica mari. Ne ire eropa arī werebirā òaro masirā árīboaya mua. Dohpaguere yure peeque. “Ñero iiabu muhu,” yure mua arī guyarā, Goāmu īgu árīricurire marire masicū iirā iibeara mua. ¿Goāmure güi umupeobeari mua? Yu ñero iibirirare masidiagu īgu mera wereniguidiaa yahu. “I ñerire iiabu muhu,” yure īgu arī werecū gähmea yahu. Yuhu ñero iirare masidiaa. Irire ne masibeari yahu. Dohpaguere ñero tarigu iiaa. Eropa ñero tariquereguta yu ñero iirare masibeari. Eropigu dohpa arī masibeari yahu, arīpu Job.

Dipaturi Job mera majarā īgu mera weretamuñorā daja

Job 15-21

Īgu eropa arīra puhrə Elifaz òpa arīripa daja:

—Job, muhu òaro masigu āhraa, yahu pepicū. Eropa árīqueregu dohpaguere masibigu iro dopa wereniguigu iica muhu. Goāmure òaro umupeogu iro dopa árībeaa muhu. Eropigu dipuwajacha muhu, yahu pepicū. Ire guñaque muhu. Gajirā muhu tauro masirā āhrima. Ne yujugu masu òaga marimi, Goāmu īgu ïacū. ¿Irire masibeari? Dipaturi mure ire werenemogura daja: Ñerā āhrima ñero tarirā, arīpu īgu.

Īgu eropa arīcū Job òpa arīpu:

—Muhu iro dopa ñero taribigu, dohpaguere muhu wereniguidiro dopata wereniguiboaya yu sā. Yu sā masipehogu árīboaya. Mura muhu ñero taricū ïagu yupu mure guñaturacū

iiboaya. M̄ara yure eropa iibeara. Yure mojomoro īadiaquereguta yure tuhria muha. Yuhu turaro ñero tarigu iiaa. Eropirā yure īhaturirā tauro yure ñero pepicū iirā iima. Õarā sā yu ñero tarirare īarā, “¿Dohpa árīronojo ñero tarigu iiri mari acaweregu?” arī, masibeama. ¿Mua sā õaro masibeari?, arīpu Job.

Ígu eropa arīcū Bildad òpa arīnemoripu:

—¿Job, duhpigu õaro pepi wereniguibeari muha? Pepiro mariro wereniguigu gorowerea wahabu muha. Ire guñaque. Ñerā masa áhrima ñero tarirā, arīpu ígu Jobre.

Job yahripu ígure:

—Wereniguircagu áhraa muha. “Ñegu áhraa muha,” arāa muha yure. Eropa árībeaa. Goāmu yure ñero taricū iigu iimi. Ígu eropa iicū turaro bujawerea, ñero tarigu. Yu pohro majarā, yu acawererā, yu mera majarā sā yu pohro aridiabeama. Eropa árīquererāta yure mojomoro īañarique. Yure garibobiricāque. Ópa masia. Goāmu ojocarimi. Eropigu gajisibu yure itamugacumi, arīpu Job Bildare.

Ígu eropa arīcū Zofar òpa arīnemoripu:

—Guañaria yuhu. Eropigu òpa arīnemogura: Bajame nurigā ñerā masa õaro árīnibocoma. Eropa árīquererā puhru erā erā ñeri iira dipuwaja ñero tarirācoma. Irire guñaque, arīpu ígu.

Ígu eropa arīcū Job òpa arī yahripu ígure:

—Yure peeque muha. Muha peecū mucubiriboca yuhu. Yujurā yeri masa, masa ñerā ne ñero taribeama. I yeba erā árīropē ñero taribeama. Erā eropa õaro taricū īabu yuhu. Erā

doberi oparā yoariboje õaro árīniguima. Eropirā murā waha, mucubirirāta sīrima erā. “Goāmu árīcum,” arībiriquererā, õaro árīniguima erā. Muapu õpa arīboca eropa arīgure: “Igu porāpu erā pagu ñeri iira dipuwaja ñero tarirācoma,” arīboca mua. Ero árībeaa. Yujugu masu mucubirigu sīribocumi. Gajigu masu ñero tarigu sīribocumi. Erā yujuro bojero sīrirā áhrima. Ñerā sīrirācoma. Yujuropata masa sīrimorā áhrima. Mua wereniguiri baja árīquerecūta irire “Diayeta áhraa,” arī pepibeaa. Yu basi yu masiri mera ire masia. Mua wereniguiri diayeta iri árībiricū masia yuhu, arīpu Job erāre.

Job mera majarā dipaturi īgure arīriñorā daja Job 22-31

Puhru Elifaz pesibu īgu wereniguira puhru dipaturi õpa arīripu:

—Job, muhu ñetariagu áhraa. Ñerā masapu áhrima ñero tariniguiçārā. Muhu ñero iirire muhu pihricū Goāmure muhu yahricū īagu, īgu mure õaro iigacumi daja, arīpu Elifaz.

Igu eropa arīcū õpa arīpu Job:

—Goāmure yuhu serēpi īaquerecūta yure yahribirami. Ñero iibirabu yuhu. Yujurā yeri ñerā masa ñero tarima. Eropa arīquerecūta yupu erā mera majagu, ñegu árībeaa, arīpu Job.

Puhru Bildad pesibu īgu wereniguira puhru dipaturi õpa arīripu daja īgu sā:

—Goāmu turagu áhrimi. Ne yujugu masu õagu marimi, īgu īacū, arīpu Bildad.

Igu eropa arīcū õpa arīpu Job:

—Eropa arīgu yure ne itamubeaa muhu. Goāmu turagu áhrimi. Iri diayeta áhraa. Eropa turagu árīquerega ñero yu iibiriquerecūta īgu yure ñero taricū iimi. “Yuhu ñero iira dipuwaja ñero taria,” arībeaa yuhu. “Diayeta arāa muhu,” arībeaa yuhu. I yebare yuhu ojocariopē ne õpa arīsome yuhu. Yujurā yeri ñerā masa erā ñeri iira dipuwaja ñero tarima. Iri diayeta áhraa. Eropa árīquerecū yupu “Yuhu ñero iira dipuwaja ñero taria,” arībeaa yuhu.

Orore, plata sāre amarā, mari árīpehrerā bocamasia. Gaji oro dopa árīrire, wajacuri utā sāre bocamasia mari. Eropa

bocamasi quererāta ñaro masiripure bocamasibeaa mari. Eropirā ñaro masirire asūmasibeaa mari. Goāmu dihta diayeta masigu āhrimi. Iri diayeta āhraa. Eropigu īgure mari umupeocū īagu, ñero mari iibiricū īagu marire “Ñaro masirā ñhraa mua,” arīmi īgu.

Coregue yu árīdiro dopata árīcū gāhmea. Irisibure masa yare umupoama. Árīpehrerā mojomorocurāre ñaro iiribu. Yuhu eropa iidigu árīquerecūta dohpaguere árīpehrerā yure wereyama. Ñerā sā yare wereyama. Erā eropa wereyacū peegu turaro bājawerea. Goāmu yure dohpaguere cōācāmi, yuhu pepicū. Yare ñero taricū iigu iimi. Eropigu īgure turaro yu serēquerecūta yuhribleami īgu. Árīpehrerā mojomorocurāre yare serērare itamuribu. Ne yujuga masure guyabiribu. Eropigu nomere waribejabiribu. Yuhu ñagu árīcū masimi Goāmu. Yuhu ñagu árībiricū Goāmu yare dipuwaja moaporo. Eropa arīqueregata Goāmu guarí, arīgu ñero iibirabu. Eropigu niyeru waaro opaqueregata “Gajirāre tarinugaa,” arī pepibirabu. Eropigu ne abe ñami majagure, umu majagu sāre umupeobirabu yuhu. Gajirā goāmarā ojocaribirāre erā sāre umupeobirabu. Eropigu yure īhaturirā erā ñero taricū īagu, mucubiribirabu yuhu. I dihtare masidiae dohpaguere: ¿Dohpa árīronojo ñero tarigu árīságú yuhu dohpaguere? Irire Goāmu yare īgu werecū gāhmea. Ñero iibirabu. ¿Eropigu ñehe dipuwaja ñero tariri yuhu? Irire masidiae. Iripēta arīgura dohpaguere, arīpu Job.

Ígu eropa arīcū peerā urrerā īgu mera majarā īgu mera wereniguinirā ejarimaria wañorā. “Yuhu ñero iira dipuwaja ñero taria,” īgu arī pepibiricū īarā, ejarimaria wañorā.

Gajigu Job mera wereniguipu

Job 32-37

Puhru gajigu Job mera wereniguibu erapu. Ígu Eliú waicugu árīpu. Mamu árīpu. Gajirā ígu weca murā árīñorā. Erā eropa arīcū īagu, erā wereniguicū corenipu. Job mera guapu īgu. “Ñero yuhu iira dipuwaja, ñero taricū iigu iimi Goāmu yure,” ígu arī pepibiricū peegu, ígu mera guapu. urrerā Job mera majarā sāre guapu īgu. Job ígu ñero tarira wajare ne

masibiriñorā erā īgu pepicū. Erā eropa masibiricū īagu guapu Eliú erā mera. Eropa guagu ūpa arīgu queoro arībiripu īgu sā:

—Yu weca ñari murā mua árīcū īagu, neagohrare wereniguibirabu yahua. Murā dihta òaro masirā árībeama. Eropigu dohpaguere ya sā weregura muare. Mua árīpehrerāre peenigu iiabu yahua. Mua eropa werequererāta, ne yujugu mua mera majagu Jobre òaro queoro werebirabu. Job, muhu werera sāre peeabu. Eropigu ūpa arī yuhrigura mure. Goāmu turatariagu áhrimi. Īgu eropa árīcū īarā īgure “Queoro iibeara muhu,” arīmasibeara mari. Yujurā yeri siburi Goāmu masare güicū iimi, erāre umupeo doregu. Ūpa arāa muhu Jobpu: “Goāmure mari umupeocū iri duhpiburi árībeaa,” arāa muhu. Muhu eropa arīquerecūta ūpa masia yahua: Árīpehrerā eñā ñero iira dipuwaja, dipuwaja moami Goāmu. Eropigu erā òaro iira waja ohomi īgu masare. ¿Goāmu queoro iibeari, Job muhu pepicū? Job, Goāmure muhu eropa turiniguicācū ñehe áhraa. Muhu ñero tarira dihtare werediagu Goāmure mu serēcū, īgu mure peedieabeami. Goāmure umupeoro gāhmea mure, Job. Īgure “Ñegu áhraa yahua,” arīro gāhmea mure. Pepiro mariro muhu wereniguicū peega, muhu eropa wereniguiri dipuwaja, mure dipuwaja moabocumi Goāmu. I yahua arīra diayeta iri árīcū masia yahua. Ñero iirā, erā ñero iirare pihridoregu, īgure yahridoregu erāre ñero taricū iimi Goāmu. Īgu turatarigu áhrimi. Īgu eropa árīcū īgure òaro masima masiña mara marire, arīripu Eliú Jobre queoro arībiriqueregua.

Goāmu yuhripu Jobre Job 38-42

Puhra miruñere wacū ii, deco aricā iipu Goāmu. Iriñe eropa aririsibu Goāmu īgu wereniguiri busuro cariyoro. Iri eropa caricū peepu Job. Ūpa arīpu Goāmu:

—Oā mu mera wereniguirā peemasibirā áhrima. Eropiro yare erā wereniguiri diayeta árībeaa. Mu sā, Job, masipehogu árībeaa. I yebare yahua īhacūnugucū īabiribu muhu. Òguere maribu muhu. Eropigu i yebare, wuari yare, necā diparure, waimurā sāre masipehobea muhu. Yuhua iro dopa turagu árībeaa muhu. Eropigu dohpague muhu wereniguidiro dopata

yure waípeo
wereniguibircáro
gähmea mure, arípu
Goāmu Jobre.

Ígu eropa arícu Job
ópa arípu:

—Diayeta arāa yuhu.
Iripēta arigura yuhu,
arípu ígu.

Ígu eropa aríra puhru
deco aririsibu dipaturi
wereniguiga caripu
Goāmu:

—Diayeta queoro iígu
ähraa yuhu. Yü iirare,
yuhu iiiburire òaro masia.
Áripehreri i yeba iri

dohpa waborore doregu ähraa yuhu, arígu caripu Goāmu.

Ígu eropa arícu Job ópa arí yuhripu:

—Áripehrerire mahu iimasigu mahu árícu masia yuhu.
Neagohrare wereniguigu yuhu masibirirare wereniguirabu.
Eropa wereniguigu queoro wereniguirabu. Irisibure mure
merogä masiribu. Dohpaguephre mahu áríricurire òaro masia
yuhu. Eropigu mure pepigu "Duhpibu áríbeaa yuhu," arí pepia
yuhu. Eropigu core yuhu wereniguirare cädijique mahu. Yü
mera guabita, arípu Job Goāmure.

Puhru Goāmu Elifare ópa arípu:

—Mu mera, Bildad mera, Zofar mera guagu iiaa. Muu yare
queoro wereniguibirabu. Eropigu muu mera guaa. Jobpu òaro
wereniguiami yure. Muu mera yuhu guacü iarā, waimurâre
wejë soemuju, umupeoche yure. Eropa iirâ Jobre muu ya
áríburire serëbasa doreque, arípu Goāmu erâre.

Ígu eropa arícu peerâ, ígu arídiro dopata iiñorâ erâ. Erâ
urerâ erâ eropa iicü íagu Goāmu erâ mera guanemobiripu.

Puhru Goāmu Jobre doberi opacü iipu daja. Eropigu ero
core ígu opadiro tauro opanemopu daja. Eropirâ áripehrerâ ígu
acawererâ, ígu mera majorâ sâ dipaturi daja ígure òaro
umupeoñorâ. Eropigu diez poräcunemopu daja. Eropigu
yoariboje mucubiriri mera árípu ígu Job.

Goāmure Israel masa umupeo erā bayara āhraa Salmos 1-150

Ciento cincuenta bayarire opañorā Israel masa erā bayaripūguere. Salmos waīcha iri bayari. Opa Davi, baja i bayarire gojapu. Gaji bayarire gajirā gojañorā. Yujurāyeri bayari mera umupeoñorā Goāmure erā. Eropa iirā, Goāmu mera mucubiriñorā erā. “Ohaa,” arirā iiñorā iri bayari mera. Gaji bayari mera, Goāmu Israel masare īgu itamurare guñañorā. Eropirā gaji bayari mera Goāmu itamurire serēñorā.

Salmo 1

Ñerāre ñiacūbigu mucubirigu árīgucumi. Eropigu Goāmu dorerire eropa guñaniguicāgucumi. Eropigu dia turo niguiri

yucu, iri ñaro puhriro dopata, iri ñaro árīro dopata ñaro árīgacumi Goāmu yare gametarigu. Ñerāpu gajiroa áhrima. Ñeri pogagā iro dopa áhrima. Eropirā duhpimorā árībeama erā. Óarāre ïhadibugucumi Goāmu. Ñerāpure dipuwaja moagucumi ïgu.

Salmo 2

(Hechos 4.25-26; 13.33; Hebreos 1.5, 5.5)

¿Dohpa árīronojore Israel masa árībirā guarí? Pee masibirā áhrima masa. Eropirā baja macāri majarā oparā gamenerema. Goāmu gua opure ïgu opa acudigu sāre ïhaturi, ñero iidiamá. Eropirā òpa arīma erā: “Goāmu sāre ïgu acudigu sāre cōárā mari,” arīrima erā. Erā eropa arīcū peegu, Goāmu “yure yujuro bojesome,” arīgu erāre ïhayemi. Turatariagu áhrimi ïgu. Eropigu erā mera guagu òpa arīmi: “Yu opa acudigure, yu beyedigure Jerusaléngue apiabu. Ígure òpa arābu: ‘Muñu yu magu áhraa. Dohpagāre mure dehyoacū iiabu. Eropigu árīpehreri yeba majarā opa ñajagaca muñu. Eropa opa ñajagu turaro dipuwaja moaguca muñu Israel masa árībirāre,’ arābu ïgure,” arī apipu Goāmu ïgu magure. Ígu eropa arī apicū Israel masa árībirā sā Goāmure umupeoporo. Erā eropa umupeobircū ïagu erā mera guagucumi Goāmu.

Salmo 8

(Mateo 21.16; 1 Corintios 15.27; Efesios 1.22; Hebreos 2.6-8)

Goāmu, guare doregu áhraa muñu. Árīpehreroguere mure umupeoma masa. Majirāgāre Goāmure ñaro umupeocū iibu muñu. Erā majirāgā mera, oparāre tuhria muñu. Eropirā erāgā oparāre buherācoma mure erā ïhaturibiriboro dopa.

Umaro, abe ñami majagu, neca diparu muñu ïhacūnugura áhraa. Eropigu irire ïagu òpa arīgura mure: Masa ibu árīrā gua árīquerecūta guare guñaa muñu. Siribonirā gua árīquerecūta guare ñaro iiaa muñu. Guare turarire ogu, oparā acuyoro muñu. Muñu eropa acucū i yeba maja árīpehreri weca

oparā āhraa gua. Mapu gua opu āhraa. Áripehrerā weca, áripehreri weca āhraa. Áripehrerā mure umupeoporo, arāa mure yahu.

Salmo 19

Umarore, abe umu majagure, ñami majagure, necāre ñarā, Goāmu ñaga turagu, ìgu árīrire masia mari. Áripehrero majarā umasire ñhamasia. Eropirā Goāmu ìgu árīricurire wererā mariquerecūta turagu ìgu árīrire masituhaa mari. Eropa masiquererāta Goāmure masinemodiarā ìgu dorerire buhero gāhmea marire. Ìgu doreri ñapúrica yure. Eropirā iri dorerire masirā, ñaro masirā wahaa mari. Momere mari gamero tauro ìgu dorerire gamero gāhmea marire. Ìgu dorerire mari tarinagara pahra marire ìgu dipuwaja moaborore werea marire iri doreri. Eropirā ìgu dorediro dopata mari iicū, mari eropa ñaro iira waja marire ñaro iigacumi. Mari ñero iirā, gajisibure guñaña marirogā irire iiboca. Yahu ñero iirare cādijique, Goāmu. Eropiga yahu gamero ñero iirire ñaribejacū ñagu, yure itamuque iri ñerire yahu iibiriboro dopa. Muhu eropa iicū ñaga gohra árígura. Eropiga muhu gamero dopata yure wereniguicū iiue. Eropiga muhu gamero dopata pepicū iiue muhu yure.

Salmo 22

(Mateo 27.35, 46; Juan 19.24; Hebreos 2.12)

“¿Ne yahu Goāmu, duhpigu yure cohāri muhu?” Mure yahu serēcū yahribeaa muhu. Gua fíecusumarā mārague iribojegue majarā, mure guñaturañorā. Erā eropa guñaturacū erāre ñaro taricū iiyoro muhu. Ypu ñero tariniguicāgu iiaa. Mure yahu guñaturacū ñarā, yure wereyama masa. Yure “Goāmu ìgu guñagu ìgure tauporo,” arī wereyama. Mure eropa guñaturaniguia yuru. Eropiga yure itamuque muhu. Ne turari mara yure. Tuhaja ñemesibua. Yahu mojotōrire yahu guburi sāre cāmicucū iima erā yure. Eropirā yahu ñero taricū ñadiarā,

yure nuruma. Eropirā yaha suhrire aīmorā. “¿Noa yañe āhriri?” arīmorā game deabirama. Yure itamuque muhu. Eropigu mu árīricurire weregura yu acawererāguere. Árīpehrerā yaharā gamenererā pohro mure umupeogu, “Goāmu turagu āhrimi,” arī weregura yuhu erāre. Ígu yuhu serēro dopata itamumi. Eropigu mucubiri òaro wereniguigura ígure.

Salmo 23

(Apocalipsis 7.17)

Ovejare īhadibuga ígu yarāre ígu òaro īhadibudiro dopata, Goāmu yure òaro īhadibumi. Eropiro ne yure gajinojo duhyabeaa. Noho yuhu waro yure īhadibugacumi. Eropigu yuhu gamediro tauro ohomi yure. Merogā yuhu sīriboro duhyauquerecūta mu mera áriga ne güibeara yuhu. Eropirā yure īhaturirā erā ñero iidiacū íagu, muhu Goāmu, yahagu yure òaro taricū iiaa. Yuhu ojocariropē òaro iigucu muhu yure. Eropigu muhu mera eropa áriniguicāguca.

Salmo 34

Goāmu mera eropa mucubiriniguiabu yahu. Ígure “Óhaa,” eropa arīniguicāgura yuhu. Eropigu ígure umuri nacu òaro wereniguicāgura. Yuhu eropa wereniguicū peerā gajirāre tarinagadiabirā mucubirirācoma. Dohpaguere Goāmure òaro wereniguirā. “Yure itamuque,” arābu ígure. Yuhu eropa arīcū yu serēdiro dopata yure itamuami. Bajasiburi yu güiquerecūta, iri nacu siburita yure òaro taricū iiami ígu. Goāmure umupeorāre īhadibu doregu angelre obeomi ígu. Eropigu erā ñero taricū íagu òaro taricū iimi ígure umupeorāre. Goāmure guñaturaque. Mua eropa iicū ígu muare òaro iigucumi. Ígure turaro mua gamerā árīcū ne muare òari duhyasome.

Eropirā ígure guñaturabirā ñero tarirācoma. Eropirā oaboarācoma.

Yoariboje áriniguicādiarā, òaro mucubiriri mera árīdiarā ne ñero arī wereniguibiricāque. Eropirā guyabiricāque.

Árípehreri ñeri iirire duhucāque. Õaripure iique. Game mua basi ïhaturiro mariro áríque. Irire turaro iique. Õarare mari Opu eropa ïhadibuniguicâgu iimi. Eropigu ïgure erá sererire eropa peeniguicâgu iimi. Ñero iirapure ïgu gamebeamí.

(1 Pedro 3.10-12)

Óagu ñero taribocumi gajisibu árígú. Ígu eropa ñero tariquerecûta puhrú ïgure õaro taricû iigucumi Goãmu. Ígu gôare ne yuju gôare panuabirima. (Juan 19.36) Ñerápú erá ñeri iira mera ñero tarirâcoma.

Salmo 37

(Mateo 5.5)

Ñero iirâre ne ïhacûbircâque. Taa mata ñaia iri pehrea waro dopata, erá ñerâre pehrea warâcoma. Eropirâ Goãmure guñaturaque. Eropirâ õarire iique. Mua eropa iicû mua wuaro gamerire ogucumi Goãmu. Ígu gamediro dopata iique. Eropa iirâ ïgure guñaturaque. Mua eropa iicû ïarâ õarâ, queoro iirâ mua árîrire masirâcoma árîpehrerâ. Eropa õaro masicû iigucumi Goãmu muare. Ígu eropa iiborore yojaro mariro coreque mua.

Ñerâre masa gajirâre ñero ii, erá gamerire ëmacâ, irire opanibocoma. Erá eropa opacû ïarâ erâre ïhaturibircâque. Erâre ïhacûbircâque. I yahu aríripure guñaque. Puhrú ñerâre cõágucumi Goãmu. Eropigu ïgure corerâre õaro iigucumi. Puhrugâ ñerápú pehrea warâcoma. Gajirâre tarinugadiabirâ, “Ibu árîrâ áhraa,” arí pepirâpu yebare gajinojo sâre opa, õaro árîrâcoma. Ñerâre dipuwaja moagucumi Goãmu. Eropigu ïgure guñaturarâpure õaro iigucumi. Õarâ erá yare mahibirâ, gajirâre ohoma. Ñerápú niyerure wayuquererâta, erá wajamoriñere ne wajayebeama. Masa õarâ õaro masi wereniguima. Eropirâ Goãmu dorerire masirâ, iri dorerire tarinugabeama. Ñerápú masa õarâre wejêdiama. Puhrugue ñerâre dipuwaja moagucumi Goãmu. Eropigu õarâpu õarire erá iira waja erâre õaro iigucumi.

Salmo 40

Goāmu yure itamuboro dopata cohreabu. Eropigu yure itamuami. Yure mucubiricū iiga mama bayarire masicū iiами yure. Eropigu iri bayarire baya īgare õaro umupeoabu. Yuhu eropa bayacū peerā, Goāmu īga árīrichrire bajarā masa masirācoma. Eropa masirā īgure guñaturarācoma. Árīpehrerā īgure guñaturarā õaro árīrācoma. Cue, Goāmu muhu turari mera wuaro iiabu muhu. Guare eropa itamuniguicāa muhu. Gajirāre muhu iirare werediaca. Yū eropa werediaquerecūta, werepehoma masiña mara. Waimurāre wejē soemuju mure yū serēcū gamebeaa muhu. Mu dorerire yuhu õaro yahricūpure gāhmea muhu. Mu dorerire õaro masidiaca. Eropigu mu gamero dopata iidiaa. Õaro iiburire masare queoro wereabu yuhu. Ne, muhu õaro iirare werebigu árībirabu yuhu. Irire masia muhu. Dohpaguere ñero tarigu iiaa. Eropigu yure itamuque muhu. Yure īhaturirāre dipuwaja moaque muhu. Gajirā sā mure umupeodiamma. Eropirā erāre muhu itamuboro dopa mure serēma erā. Erā sāre itamuque muhu. Eropirā erā mure “Óagu, turagu áhrimi,” arīrācoma. Yure muhu itamucū turaro gāhmea. Eropigu dohparagāta yure itamu purumujuque. Mu dihta yure itamumasia.

Salmo 51

(Davi Betsabé mera īgu ñero iira puhru
i bayarire gojapu)

(Hebreos 9.13-14)

Goāmu, yuhu ñero iirare cādijique muhu. Yure mahiri mera mojomoro īaque. Ñetariaro iiacu yuhu. Yū eropa iicū īagu yure īhasuabeaa muhu. Eropigu yure dipuwaja moagu, queorota iiga iica muhu. Ne masa dehyoagugueta ñegu árību yuhu. Yū eropa árīgu árīcū īagu yuhu ñero iirare cādijique muhu. Ñero sīporācuca yuhu. Eropigu dipaturi mucubirigu árīdiaa yuhu. Eropigu yure mucubiricū iiique muhu. Óagu árīcū iiique yure. Mure tarinugabigu árīcū iiique yure. Mu mera árīdiaa. Eropigu yure

cóābircáque. Espíritu Santo yu mera áhrimi. Eropigu īgare aibircáque yure. Yure ñaro taricū iique mahu. Eropigu yure Espíritu Santore itamudoreque. Mahu eropa iicū dipaturi mucubirigu árígura yuhu. Eropigu ñero iirāre buhegura, mure erā tarinugabiriboro dopa. Yuhu ñero iirare cādijique mahu. Mu eropa cādijicū masigu “Óagu, turagu áhrimi,” arígura mure. Waimurāre wejē soemuju mure yu serēcū gamebeaa mahu. Yu ñeri iirare bujawerecāpure gāhmea mahu. Eropigu gajirāre yu tarinugabiricū gāhmea mahu. Jerusalén majarāre guare ñaro árīcū iique mahu. Eropigu mure tarinugabiricū iique guare. Gua eropa tarinugabiricū īagu, waimurāre wejē soemuju mure gua serēcū sāre mucubiriguca mahu.

Salmo 73

Ñerire iibirāre ñatariaró iimi Goāmu. Neagohraguere “Ñerire iirāre ñaro iimi īgu,” arī pepiribu. Ñerire iirā erā ñaro árīcū īagu eropa arī pepiribu. Gajirāre ñero ii ñhmuma erā doberi oparā árīdiarā. Eropirā Goāmure, īgure umupeorā sāre wereyama erā. Eropa ñero iirā árīquererā ñaro áhrima erā, masa erā īacū. Yujurā yeri Goāmu yarā sā eropata arī ñariñorā erāre. Eropa arī ñarā “Goāmure mari umupeori ibu gohrata áhraa,” arī pepiriñorā erā. Ñero iirā erā ñaro árīcū ñarā eropa arī pepiriñorā erā. Yu sā eropata arī pepibodigu árīribu. Eropa arī pepigū árígū Goāmure ñaro umupeogu árībiriboya yuhu. “¿Dohpa árīrono ñero iirā árīquererā ñaro áhriri yujurā yeri?” arī pepinemobu daja. Ne, ire masinibirabu yuhu. Eropa masibigu árígū Goāmu wihigue ñajajabu īgure irire serēpiboro dopa. Ñero iirāre diayeta dipuwaja moabu iimi Goāmu. Irire yure masicū iiami īgu. Eropigu īgu yure eropa itamuniguicāgu iimi. “Yupure itamugū iibeami Goāmu,” yu arī pepiquerecāta, īgu yure eropa itamuniguicāgu iimi. Ígu dihta yure eropa itamuniguicāgu iimi. Ígu dihtare gāhmea yuhu. Ígure tarinugarāre dipuwaja moagucumi. Eropigu yuþu īgure guñaturaguca.

Salmo 91

(Mateo 4.6; Lucas 4.10-11)

Áripehrerāre īgure guñaturarāre ñaro īhadibumi Goāmu. Nérā masare dipuwaja moagucumi. Maripu īgure guñatura. Eropirā ñero tarisome mari. Noho mari īgu yarā waro Goāmu īgu angelesre marire īhadibu doregu obeomi. Eropirā erā angeles marire īhadiburācoma marigue utāye weca mehbejajari arirā.

Ópa arími Goāmu: "Yure mahigu, yure masigu īgu ñero taricū īagu, īgure ñaro taricū iiguca. Yure īgu serēcū, īgu serēdiro dopata ñaro taricū iiguca īgure. Eropigu ibu árīgu árīsome īgu. Eropigu īgure ñaro iiguca. Yoariboje ñaro árīcū iiguca īgure. Eropigu yoariboje mucubirigucumi," arími Goāmu.

Salmo 95

Goāmure bayarā. Jehová waicugu áhrimi īgu. Mucubiriri mera bayarā mari. Mari ñero taricū īgupu marire ñaro taricū iimi. īgu ya wihigue īgure bayarā warā. īgu mera mucubiri, "Öhaa," arirā mari. Jehová gajirā erā umupeorā tauro turagu áhrimi. Eropirā īgure bayarā. īgupu i yebare, wuariya sāre dehyoacū iidigu áhrimi. Eropigu áripehrerogue doregu áhrimi īgu. īgu marire īhacūnugudigu mari Opa Goāmu gohra áhrimi. Eropirā īgu yarā masa áhraa mari. Eropirā aíduhcua mereja, īgure umupeorā. īgure tarinugabirā, turagu īgu árīrire masirāca mari. Ópa arími Goāmu marire:

—Dohpagāre yahu Goāmu muare yahu werecū, yahridiabirā áribiricāque mua. Eropirā ñaro yahrique yure mua. Iribojegue Israel masa, masa marirogue árīrā yure yahribiri murima. Eropa iirā yure īhasuabiricū iima. Eropirā erā iidiro dopa iibiricāque muapu yure. Erogure cuarenta bojori gohra erāre deyoro moarire ii īhmuribu erāre itamugu. Yahu eropa ii īhmuquerecūta erāpu ópa arī pepimurima yure duyasorā. "Goāmu marire itamumasisome," arī pepimurima. Eropa arī pepirā ñero iimurima. Erā eropiicū īagu erā mera guabu. Eropa guagu ópa arību: "Erā yahare peediabirā gajiropa árīri buherire

eropa guñamaacārā āhrima,” arību. “Yahapure ne buhediabeama,” arību erāre. Eropigu erā mera guagu õpa arī werebu: “Erā ya mera majarā ne árisome. Eropirā ya mera õaro soosome erā,” arību, arī weremi Goāmu marire. (*Hebreos 3.7-11, 4.3,5,7*)

Salmo 100

Áripehrerā Goāmure mucubiriri mera umupeoro gāhmea. Ígu Jehová Goāmu gohra āhrimi. Irire masiro gāhmea marire. Marire īhacūnugupu. Eropirā ígu yarā masa āhraa mari. Oveja iro dopa āhraa mari. Eropigu ovejare īhadibugu iro dopa ígu marire īhadibumi. Óagu āhrimi ígu. Eropirā ígu ya wihigue ígure “Óagu, turagu āhrimi,” arīrā warā. Ígu mera mucubiriri “Óhaa,” arīrā ígure. Marire eropa mahiniguicāgucumi. Eropigu marire õaro iiniguicāgucumi.

Salmo 110

(Hechos 2.34-35; 1 Corintios 15.25; Efesios 1.20-22;
Colosenses 3.1; Hebreos 1.12-13; 10.12-13)

Goāmu õpa arīmi ya opure:

—Yuhu diayepu doaque. Opu āhraa muhu. Eropigu mure īhaturirāre mure tarinugabasagura. Eropigu erā weca opu áriguca, arīmi Goāmu ya opure.

Goāmu i yeba majarā weca opu acudigu āhrimi. Ígu masa dehyoacāgueta ígu acubure itamunugapu. Eropigu õpa arīmi ígure:

—Umuri naca pahi áriniguigaca muhu. Melquisedec pahi ígu áridiro dopata pahi áriniguicāguca muhu, arīmi ígure. (*Hebreos 5.6, 7.17,21*)

Eropigu ígu opu ñajagu, turatariagu árigucumi.

Salmo 118

Goāmu mera mucubirirā ígure “Óhaa,” mari arīcū, óhaa. Goāmu marire Israel masare eropa mahiniguicāmi. Ígu eropa

mahiniguirare gajirāre werero gāhmea marire. Goāmure serēabu yahua. Yuhua eropa serēcū yure itamuami. Yure ihaturirā yure erā ñero iidiacū īagu, yure õaro taricū iiamī. Bajarā yure ihaturirā erā árīquerecūta Goāmu yure itamugacumi. Erāre tarinugacū iigacumi īgu yure. īgu eropa itamucū īagu Goāmure “Óagu, turagu áhrimi,” arāa yahua.

Mari Opu marire itamugu áhrimi. Eropirā ne güisome mari. Masa marire erā ñero iiborore güisome mari. (*Hebreos 13.6*)

Íhī Goāmu īgu obeobuga utāye iro dopata áhrimi. Utāyere wihi moarā erā gamebiro dopata masa īgure gamebirācoma. Erā eropa gamebiri querecūta dohpaguere wihi moarā, wihire iirā erā apimahrtara utāyere erāapiro dopata, Goāmu īgure beye opu acugacumi. Goāmapu irire iimi. īgu eropa iicū īarā “Óatariaa,” arī pepia mari. (*Mateo 21.42; Hechos 4.11; 1 Pedro 2.7*)

Dohpagāre marire õaro itamuami Goāmu. Eropirā mucubirirā mari. Goāmu, guare ihaturirā guare erā ñero iidiacū īagu; guare eropa itamuniguicāque muhu. Goāmu ya mohmerire iidiagure õaro itamumi īgu. īgu marire eropa mahiniguicāmi. Eropirā mari árīpehrerā īgu mera mucubiri, īgure “Óhaa,” arīro gāhmea marire.

Salmo 119

I bayari yoañaria. Goāmu dorerire buherire, īgu dorerire yahrriri sāre werea i bayari. Goāmu doreri īgu yapūgue gojara áhraa. Ópa áhraa i bayari:

Goāmu dorerire tarinugabirā õaro tarirācoma. Mamu, Goāmu dorerire tarinugabigu õagu árigacumi. Eropigu õaro árigacumi.

Goāmu, mure turaro umupeodiaa. Mu dorerire tarinugabiricū iique yure. Mu dorerire eropa guñaniguia yahua ñerire iiri, arīgu. Mu doreri óataria. Irire yure õaro masicū iique. Iribojegue mu dorerire tarinugagu árīribu. Eropa īgu árīgu ñero tarigu árīribu. Eropigu dohpaguere mu dorerire tarinugabeaa. Mu ya doreri eropa árīniguicāroca. Eropigu iri dorerire buhegu yure ihaturirā erā masidiro tauro masia yahua. Irire buhegu yure buherā erā masidiro tauro, mūrā sā erā masidiro tauro masia yahua. Mu ya buheri mera

mucubiritariaa. Momere *yu* basuaro tauro *mu* yare sua. Orore *yu* mucubiridiro tauro *mu* ya buheripure mucubiria. *Mu* ya wereniguiri sīhagodiru iro dopa āhraa. Sīhagodiru marire īhamasicū iiro dopata *mu* ya wereri *yu* òaro iiborore masicū iiaa. Bajarā masa *mu* dorerire erā tarinugacū īagu bujawere tariacāa *yuhu*.

Salmo 121

Jehová waīcugu Goāmu gohra āhrimi. Īgu i yebare, umaro sāre dehyoacū iidigū āhrimi. Īgu dihta diayeta marire itamumasimi. Ne caribeami īgu. Eropigu marire eropa īhadibuniguicāmi. Bajasiburi mari ñiero taribonirāre taumi marire.

Salmo 135

(Apocalipsis 9.20)

Goāmure “Ōagu, turagu āhrimi,” arī mucubirirā. Áripehrerā īgu ya wihi mohmerā, īgure eropa arī mucubirirā. Mari eropa arī mucubircū, Goāmure mari bayacū òapūricāa. Marire Israel masare īgu yarā masa árīmorāre beyepu īgu. Turatariagu āhrimi. Gajirā erā umupeorā tauro árīgu āhrimi. Ibu árīgu árībeami. Īgu gamediro dopata iimi. Miruñe, deco sāre aricū iimi. Iribojeguere Egipto majarā porāre erā masa tīrāre sīricū iipu. Erā ejorā sāre masa dehyoa mahtanirāre sīricū iipu. Eropigu pahru baja yebari majarā weca oparāre wejēpu erā ya yebare marire obu. Eropiro mari Israel masa ya yeba árību iri yeba. Goāmu, mure “Ōagu, turagu āhraa,” eropa arī mucubiri niguicárācoma masa. Īgu yarā masare marire queoro òaro iigu āhrimi Goāmu. Eropigu mari ñieri iirare cādijigucumi īgu.

Gaji yebari majarā “Goāmu āhrimi,” erā arī wéanirāre umupeoma. Erā, erā masa wéanirā āhrima. Erā wéanirā werenigui masibeama. Erā cuiri īabeama. Erā gamiri sā peejabeama. Sīaībeama. Eropirā erā wéanirā duhpimorā árībeama. Iri eropa árīcū erā wéanirāre umupeorā sā

duhpimorā gohra árībeama. Mari Israel masapū Jehováre, Goāmu gohrare “Óagu, turagu āhrimi,” arīrā. Ígapū Jerusalén árīri wihi ígu ya wihigue āhrimi.

Salmo 139

Goāmu, áripehreri yahu iirare, yahu arīra sāre masia muhu. Áripehrerogue āhraa muhu. Ne, gajipugue mure duhrimasibea yahu. Áripehrerogue āhraa muhu. Úmarogue sāre āhraa muhu. Eropigu yeba pohecague, dia pohecague sāre āhraa muhu. Naitiā tariacāquerecūta, masa dohpa iirire ñaro ihaa muhu. Mupu ya pago niji suhrirogue yure bugacū iiga āhraa. Óatariarire muhu iiga áricū mure “Óagu, turagu āhrimi,” arīgura. Yu dupure ñaro masipehoa muhu. Yure masipehoa muhu. Bajasiburi yure eropa guñaniguia muhu. Mure ihaturirāre ihaturia ya sā. Erāre dipuwaja moaque muhu. Eropigu yupare yahu pepirire, yahu iirare ñaro iha masique muhu. Yu pepirire masipehoa muhu. Eropigu mure ya tarinugadiacū iaga yure itamuque, yahu tarinugabiriboro dopa. Eropigu mu gamediro dopata yure iicū iique muhu.

Salmo 146

Yahu ojocariopē Goāmure “Óagu, turagu āhrimi,” arīniguicāgura. Eropigu ígare umupeori bayarire bayaniguicāgura. Baja yebari majorā weca oparā, gajirā masa sā diayeta marire itamumasibeama. Eropirā masare guñaturabiricāro gāhmea marire. Erāpu puhru sīria warācoma. Mari acaweregu Jacob, iribojegue majagu Goāmu gohrare umupeopa. Ígu umupeogu Goāmu i yebare, umarore, wuari yare ihacūnugudigu āhrimi. Áripehrerire ihacūnugudigu árimi Goāmu. Eropirā ígu marire ígu itamucū ñaro āhraa mari. Áripehrerare ñaro iidiami. Eropigu gajirā mera ñero tarinirāre Goāmupu ñaro iimi. Oaboarāre ejomi. Eropigu peresu árīrāre wiumi. Eropigu cuiiri ihajabirā sāre iacū iimi. Ñaro iirāre mahimi ígu. Eropigu wapeweyarā nome sāre, erā pagusumarā marirā sāre, gajipugue arirā sāre ñaro ihadibumi.

Ñerāpure dipuwaja moami. Eropigu árīpehrero majarā weca opa eropa árīniguicāmi. Ígure “Óagu, turagu áhrimi,” arī, mucubirirā mari.

**Óaro masirā erā wereri, Israel masa erā wereri
áhrraa Goāmu dorero mera**

Proverbios 1-31

Israel masa òaro masirā erā wererire erā basi game werenigui suamuriñorā. Yujuráyeri wererire proverbios waicuri turigue gojañorā erā. Opa Salomón Goāmu itamuri mera òaro masigu árīgu baja i wererire pepi gojapu. Eropirā gajirā wererire gojañorā gajirā.

Mamarāre òpa arī werepu opa Salomón

Pee masibirā dihta dorerire tarinugarā iima. Goāmupure umupeorā, òaro masirā árīrāca mua. Goāmupure guñaturaque. Mua ejatuharo mua pepiro dopata iibiricāque. Goāmure mari mucubiricā iicā ígu marire itamugacumi.

Yu magu, mū Opá Goāmu mure werecū eropa pepicābita. Ígu mure turicā peegu bujawerebita. Árīpehrerā ígu mahirāre weremi. Eropigu árīpehrerā “Yu porā áhrraa mua,” ígu arī ítarare tarinuga dorebeami. Eropiga muhu tarinugacū íha mure ígu magure merogā dipuwaja moami. (*Hebreos 12.5-6*)

Uma mera ñero iirā nome pohroguere wabiricāque. Mua marasā nome mera dihta árīque. Gajigu marapo mera muhu árīcū guhyatariaa.

Óarire masirā árīdiaque mua. Eropirā irireta gamemuhaque. Niyerure, waja pagari utā sāre mua gamediro tauro òari masiripure gameque.

Opá Salomón ígu òaro masiri wereri gaji òpa áhrraa:

Erā magu òaro pee masigu ígu árīcū ígu pagusumarā mucubirima. Pee masibigu ígu árīcū bujawerema erā. Pee

masibigu ūpa arī pepirimi: "Yupu masitari nugacāa," arī pepirimi. Ōaro pee masigupu gajirā erā wererire peenurumi, òaro masinemodiagu.

Ígu magure dipuwaja moabigu, īgure mahibeami. Ígu magure mahigu īgure òaro iidoregucumi.

Óaro pee masirā eropa pepicāma. Guabeama. Guaricurāpu, pee masibirā erā árīrire masicū iirā iima.

Yujugu muare īgu turicū nijiyajaro mera yuhrique īgure. Ígu mera mua game turicū mua mera guatariacāgucumi.

Yuju wihi majarā ñeri barire baquererāta, mojomorochrā árīquererāta, erā basi game mahirā árīrā òaro áhrima erā. Gaji wihi majarāpu òari barire baquererāta, doberi oparā árīquererāta, erā basi game īha turirā árīrā òaro árībeama erā.

"Gajirāre masitari nugajaa," arī pepirā, puhrū ñero tarirācoma.

Surara opu īgu yarā mera yuju macā majarā mera game wejē tarinugagu masi tarinugagu áhrimi īgu. Ígu masi tarinugagu īgu árīdiro tauro ne guabigupu masi tarinugagu áhrimi.

Merogā wereniguigu pee masibigu īgu árīquerecāta "Pee masigū áhrimi," arī pepibocoma gajirā. Merogā wereniguigu īgu árīcū eropa pepibocoma gajirā.

Proverbios duhyari áhraa

Vinore, siburire, gaji pāhmuri decore iħrirā ñero tarirācoma. Irire ihri suatarirā òaro masirā wasome.

Marire ñero iirāre ñero ii gamebiricārā. Goāmupure erāre īgu dipuwaja moaborore corenirā dohpa.

Mome decore wħaro babiricāque. Wħaro barā doreċħa warāca mua.

Mua ya wihi pohrogā árīrāre dururogā iħacuribiricāque. Mua eropa dururogā curicū muare gariborea warācoma.

Muare īhaturigu īgu oaboacū ītarā ejoque īgure. Ígu ñemesibucū deco tħaque īgure. Eropa iirā muare īhaturidigu īgu ñero iirare guhyasīricū iirāca Eropa mua òaro iira waja muare òaro iigucumi Goāmu. (*Romanos 12.20*)

Miri wihigā árīquererāta game turiro mariro árīrā òaro āhraa. Óari wihi árīquererāta īga marapo eropa turiniguigo igo árīcū, òaro mucubiriri mera árībeama erā.

Nemesiburiñere oparā yusari decore iheri suama. Erā eropa suadiro dopata òari querere yoarogue ariri querere peerā peesuama.

Gameturiri, peame iro dopa āhraa. Eropiro ñeri quere iiri sā, peame iro dopa āhraa. Pea maricū peame yaria wahaa. Eropata ñeri quere iiri maricū gameturiri mara.

“Ígu òaga āhrimi,” gajirā erā arīcū òhaa. Mu basi. “Óagu āhraa yuhu”, muhu arīcū tamerare ne òabeaa.

Goāmu dorerire tarinugagu Goāmure ìgu serēcū ìgure peediasome ìgu.

Mari ñero iirare Goāmure werediabirā ñero tarirāca. Mari ñeri iirare mari werecū irire mari pihricū, Goāmu mari ñeri iirare cādijigacumi.

INDICE

Goāmu áripehrerire īhacū nugupu	1
<i>Génesis 1-2</i>	
Masa ñerā wanugañorā, tarinuganijarā	2
<i>Génesis 3.1-21</i>	
Caín Abere wejēpu	4
<i>Génesis 4-5</i>	
Noé wuadiru dohodiru iipu	6
<i>Génesis 6-9</i>	
Áripehrerā masa yuju disirota wereniguirāre baja disi wereniguicū iipu Goāmu	9
<i>Génesis 11.1-9</i>	
Abram	10
<i>Génesis 12-18; 21.1-8</i>	
Goāmu Abrahāre īgu Goāmure umupeorire queoñara quera âhraa	14
<i>Génesis 22.1-19; 25.19-23</i>	
Esaú, Jacob mera árñorā	16
<i>Génesis 25.24-34</i>	
José īgu werera quera âhraa	18
<i>Génesis 37.39-50</i>	
José Egiptogue ejapu	21
<i>Génesis 39-41</i>	
José tīrā Egiptogue barire asurā warā Josére bocañuma daja	24
<i>Génesis 42-50</i>	
Egipto majarā Israel masare ñero iibirañorā	30
<i>Exodo 1</i>	
Moisés Israel masare itamubugu masa dehyoapu	31
<i>Exodo 2.1-22</i>	
Israel masare itamudorepu Goāmu Moisére	33
<i>Exodo 2.23-4.31</i>	

Egipto majarā weca opa Israel masare wadorebiripu	37
<i>Exodo 5-10</i>	
Faraón Israel masare wadorepu	40
<i>Exodo 11.1-13, 16</i>	
Wuari yare, diariya waicuri yare taribujacū iipa	
Goāmu Israel masare	42
<i>Exodo 13.17-15.21</i>	
Israel masa diariya turo árinirā Sinaí waicudigague	
utāgugue ejañorā	44
<i>Exodo 15.22-17.16</i>	
Sinaí waicudiga utāgugue Goāmu Israel masare “Ópa iigura,” arī apipu. Eropigu īgu diez dorerire apipu erāre . . .	47
<i>Exodo 19.1-20.20</i>	
Pohro majarāre òpa iique, arī dorerire, baja gaji maja doreri sāre apipu Goāmu Moisére	49
<i>Exodo 20.21-23, 33</i>	
Moisés Israel masare Goāmu dorerire werecū, “Jau, iri dorerire iirāca,” arīñorā	52
<i>Exodo 24</i>	
“Waimurā gasiri wihire yaha wihi árīburi wihire Israel masare iidoreque,” arī apipu Goāmu Moisére	53
<i>Exodo 25-31.11; Levítico 24.1-9</i>	
Israel masa Goāmure tarinugañorā. Wecure wéa umupeoñorā	57
<i>Exodo 31.18-34.35</i>	
Goāmu ya wihire, waimurā gasiri mera iiñorā	
Israel masa	61
<i>Exodo 35-40</i>	
Israel masa Goāmure erā oburire werepu	
Moisére Goāmu	62
<i>Levítico 1-7; 17; Números 5; 15.1-31; 28.1-15</i>	
Pahia erā ne ñajjarare werera áhrraa	65
<i>Levítico 8-9</i>	
Pahia erā iiburi dorerire werepu Goāmu	66
<i>Levítico 21-22</i>	

Perā Aarón porā Goāmure tarinagara dipuwaja síria wañorā	67
<i>Levítico 10.1-7</i>	
Israel masare gaji barire badorebiripu Goāmu	68
<i>Levítico 11</i>	
Goāmu īgu īacū gahraricurā áricū iiri, gahrari marirā áricū iiburi sāre werepu Goāmu Moisére	69
<i>Levítico 12-15; Números 19</i>	
Goāmu gaji dorerire Israel masare apipu	71
<i>Levítico 18-20</i>	
Yujunari yerire Goāmure erā umupeoburinari apipu Goāmu Israel masare	72
<i>Levítico 16; 23; Números 28.16-29.40</i>	
Goāmu Moisére queodorepu Israel masare	76
<i>Números 1-2</i>	
Goāmu Leví ya curu majarāre beyepu pahiare itamumorāre	77
<i>Números 3-4; 7-8</i>	
“Mu yare iibu áhrraa,” arīgure, nazareo masu árīdiagure īgu iiburire werepu Goāmu Moisére	78
<i>Números 6; 30</i>	
Sinaí waicudigu utāgu pohro árīnirā Israel masa Canaán yebague wañorā	79
<i>Números 9.15-10.36</i>	
Pesibu Israel masa gariborerā Goāmure turiñorā	80
<i>Números 11</i>	
María Moisés tīgo, Aarón sā Moisére īhaturiñorā	82
<i>Números 12</i>	
Israel masa Canaán yebare duhri īamorāre, obeopu Moisés	83
<i>Números 13-14</i>	
Coré, Datán, Abiram sā Goāmure tarinugañorā	84
<i>Números 16-17</i>	
Moisés Aarón mera Goāmure tarinugañorā	87
<i>Números 20.1-13; 22-29</i>	
Bajarā Israel masare aña curī wejēcū iipu Goāmu	88
<i>Números 20.14-21; 21.4-9</i>	

Israel masa pesibu gajirā masa mera game wejērā, erāre tarinugañorā	89
<i>Números 21.21-35</i>	
Moab majarā opa, Balaam waicugure īgu Israel masare “Nero waporo” aritamudoregu īgure wajayediaripu	90
<i>Números 22-25; 31</i>	
Dipatupi masare queopu Moisés	95
<i>Números 26</i>	
Uhre curu majarā Moisére dia Jordán pohro abe maririropu áriri yebare serēñorā	96
<i>Números 32</i>	
Canaán yebare duca wadorepu Goāmu Israel masare, erogue erā ejanibircūta	96
<i>Números 27.1-11; 34-36</i>	
Masa marirogue masa dehyoanirāre ñarire werepu Moisés	98
<i>Deuteronomio 1-11</i>	
Goāmu dorerire guñacū iipu Moisés Israel masare	101
<i>Deuterónomio 12-26</i>	
Israel masare Goāmu yare weretupu Moisés	103
<i>Deuteronomio 27-30</i>	
Moisés īgu sīricū Josué īgure gohrotogu ñajapu	104
<i>Números 27.12-23; Deuteronomio 31-34</i>	
Israel masare dia Jordánre aitaribujapu Josué	106
<i>Josué 1-5</i>	
Jericó majarā mera game wejērā tarinugañorā Israel masa	109
<i>Josué 6</i>	
Yujuga Israel masu, Goāmure tarinugara dipuwaja Israel masa Hai waicuri macā majarāre tarinuga masibiriñorā...	111
<i>Josué 7-8</i>	
Gabaón majarā Israel masare guyañorā	113
<i>Josué 9</i>	
Baja macāri majarāre tarinugañorā Israel masa	114
<i>Josué 10-12</i>	
Canaán waicuri yebare Josué duca wapu Israel masare	116
<i>Josué 13-22</i>	

Goāmu yare weretaupu Josué Israel masare	117
<i>Josué 23-24</i>	
Israel masa Goāmure tarinuga nugañorā	118
<i>Jueces 1.1-3.6</i>	
Israel masare doremorāre, īha beyemorāre	
Jueces waicurāre apipu Goāmu	120
<i>Jueces 3.7-5.31</i>	
Madianita masa mera, Israel masa erā game wejēcū,	
Goāmu Gedeónre Israel masare itamudorepu	123
<i>Jueces 6.1-8.29</i>	
Israel masare doremorāre gajirā sāre apipu Goāmu	126
<i>Jueces 8.30-12.15</i>	
Filisteos masa Israel masare erā tarinugadiacū,	
Sansón īgu acawererāre, Israel masare itamupu	128
<i>Jueces 13-16</i>	
Samue waicugu Goāmu yare weremuhtagu árīpu	132
<i>1 Samuel 1-3</i>	
Filisteos masa Israel masare game wejē tarinugañorā ...	135
<i>1 Samuel 4-7</i>	
Saúl waicugure Israel masa opa árībugure acupu	
Goāmu	138
<i>1 Samuel 8.1-13.2</i>	
Goāmu Saure īgu tarinugacū īagu opa árīnemo	
dorebiripu	140
<i>1 Samuel 13.3-15.35</i>	
Israel masa weca opa gohrotobugure	
beyepu Goāmu Davire	143
<i>1 Samuel 16.1-13</i>	
Arpa waicuriñe buaputēriñe mera buaputē	
īhmupu Davi Opá Saure	145
<i>1 Samuel 16.14-23</i>	
Filisteos masure wuagure Goliat waicugure wejēpu Davi .	146
<i>1 Samuel 17.1-18.5</i>	
Opá Saúl Davire īhaturigu, īigure wejēdiaripu	149
<i>1 Samuel 18.6-20.42</i>	

Davi, Opú Saúl īgu wejēdiacū īagu īgupú duhrigā wapú ..	150
<i>1 Samuel 21-23</i>	
Pesibu Davi opú Saure īaripú. īgure wejēdiabiripú	152
<i>1 Samuel 24-27</i>	
Opú Saúl gajirā mera game wejē sīria wapú. īga porā sāre wejēcāñorā	156
<i>1 Samuel 28-31; 1 Crónicas 10</i>	
Opú Saúl murare gohrotogú Davipú opú ñajapú	158
<i>2 Samuel 1-6; 8-10; 1 Crónicas 11-16; 18-20; 26.29-27.34</i>	
“Mare õpa itamugura,” arī apipú Goāmu Davire	160
<i>2 Samuel 7; 1 Crónicas 17</i>	
Opú Davi ñetariaro īga iiquerecāta īgu ñiero iirare cādijipú Goāmu	162
<i>2 Samuel 11-12</i>	
Goāmu wihire erā iiborore amuyupú Davi	165
<i>2 Samuel 24; 1 Crónicas 21.1-26.28; 28.1-29.22a</i>	
Goāmure umupeorā erā bayarie baja gojapú Davi	168
<i>2 Samuel 22-23; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105.1-15</i>	
Salomón opú ñaja gohrotopú, īgu pagú Davire	169
<i>1 Reyes 1.1-2.12; 1 Crónicas 29.22b-30</i>	
Israel masa weca opú árīnugapú Salomón	171
<i>1 Reyes 2.13-4.34; 2 Crónicas 1</i>	
Opú Salomón Goāmu ya wihire iidorepú	174
<i>1 Reyes 5-7; 2 Crónicas 2.1-5.1</i>	
Goāmu wihire “Mu ya wihi árīburi wihi ãhraa,” arī apipú opú Salomón Goāmure iri wihiré	175
<i>1 Reyes 8.1-9.9; 2 Crónicas 5.2-7.22</i>	
Opú Salomón baja doberi opanijagu turagu wapú; bajarā masa erā masigu áripú	177
<i>1 Reyes 9.10-10.29; 2 Crónicas 8.1-9.29</i>	
Bugú wagú Salomón Goāmure tarinugapú	179
<i>1 Reyes 11; 2 Crónicas 9.30-31</i>	
Israel yeba pe yeba duca wariyoro	180
<i>1 Reyes 12.1-24; 2 Crónicas 10.1-11.4</i>	

Opú Jeroboam, Efraín waicuro	
majarā weca opú árīpu	181
<i>1 Reyes 12.25-14.20</i>	
Nadab, Baasa, Ela, Zimri, Omri, oā árīpehrerā Efraín	
ya yeba majarā weca oparā árīñorā	184
<i>1 Reyes 15.25-16.28</i>	
Roboam, Abías, Asa erā Judá yeba majarā weca oparā	
árīñorā	185
<i>1 Reyes 14.21-15.24; 2 Crónicas 11.5-16.14</i>	
Opú Acab waicugu Efraín yeba majarā weca opú īgu ñegu	
áricū Elías īgure īgu fiero iirare werepu	186
<i>1 Reyes 16.29-19.21</i>	
Opú Acab īgu ñero iira dipuwaja, Goāmu īgu dipuwaja	
moaborore werepu Elías īgure	193
<i>1 Reyes 20-21</i>	
Josafat waicugu, Judá yeba majarā weca opú árīpu	194
<i>1 Reyes 22.1-50; 2 Crónicas 17.1-21.1a</i>	
Acab mura magu Efraín yeba majarā opú ñajaru. Eropigu	
Eliseo, Elíare gohrotopu	196
<i>1 Reyes 22.51-53; 2 Reyes 1-3</i>	
Goāmu īgu turari mera ii ïhmupu Eliseo	199
<i>2 Reyes 4-5</i>	
Siria yeba majarā surara, Efraín yeba majarā mera	
game wejēcū Goāmu Efraín yeba majarāre itamupu	202
<i>2 Reyes 6.8-8.15</i>	
Judá yeba majarā opú árīpu gajigu Joram waicugu	206
<i>2 Reyes 8.16-24; 2 Crónicas 21.1b-22.1</i>	
Jehú waicugu, opú Acab mura ya wihi majarāre	
wejēpehocāpu	206
<i>2 Reyes 8.25-10.36; 2 Crónicas 22.2-9</i>	
Joás waicugu Judá yeba majarā opú árīpu	207
<i>2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22.10-24.27</i>	
Judá yeba majarāre werepu Goāmu yare weremuhtagu	
Joel waicugu	209
<i>Joel 1-3</i>	

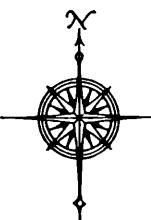
Joacaz, gajigu Joás, gajigu Jeroboam sā Efraín yeba majarā weca oparā gohrotomorā árīñorā. Eropigu	211
Amazías Judá yeba majarā opu árīpu <i>2 Reyes 13.1-14.24; 2 Crónicas 25</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Jonás waicugu Efraín yeba majarāre, Nínive waicuri macā majarā sāre werepu	212
<i>2 Reyes 14.25; Jonás 1-4</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Amós waicugu, Efraín yeba majarāre werepu	216
<i>Amós 1-9</i>	
Judá yeba majarā weca opu árīpu Uzías	218
<i>2 Reyes 15.1-7; 2 Crónicas 26</i>	
Judá yeba majarāre werepu Goāmu yare weremuhtagu Isaías waicugu	219
<i>Isaías 1-6</i>	
Jotam waicugu Judá yeba majarā opu īgu árīra puhru	
Acaz waicugu opu ñajapu	221
<i>2 Reyes 15.32-16.20; 2 Crónicas 27-28; Isaías 7.1-9.7</i>	
Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre werepu Isaías	222
<i>Isaías 9.8-12.6</i>	
Judá yeba majarāre, Efraín yeba majarā sāre werepu Miqueas waicugu	223
<i>Miqueas 1-7</i>	
Asiria yeba majarā Efraín yeba majarāre bajarā wejē, erā wejē duanirāre aīgā wañorā. Eropirā Efraín yeba majarā ya macāri cohmoa wayoro	225
<i>2 Reyes 14.26-29; 15.8-31; 17</i>	
Őaga Ezequías waicugu, Judá yeba majarā weca opu árīpu	226
<i>2 Reyes 18-20; 2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Isaías waicugu, Israel masare Judá yebague erā wasirinirāre, puhru erā dujariburire were gojabeopu	229
<i>Isaías 40-66</i>	
Manasés, Amón , Josías waicurā, Judá yeba majarā oparā eropa gohrotoniguirā árīñorā	233
<i>2 Reyes 21.1-23.30; 2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6</i>	

Goāmu yare weremuhtagu, Sofonías waīcugu, Judá yeba majarāre werepu	236
<i>Sofonías 1-3</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Habacuc waīcugu Judá yeba majarāre werepu	236
<i>Habacuc 1-3</i>	
Joacaz waīcugu, Joacim waīcugu sā, Judá yeba majarā weca oparā árīnorā	238
<i>2 Reyes 23.31-24.7; 2 Crónicas 36.1-8; Jeremías 22.11-12; 25-26; 31; 36</i>	
Caldeo yeba majarā yujurā yeri Judá yeba majarāre Babiloniague aīgāñorā	240
<i>Daniel 1-3</i>	
Joaquín waīcugu Judá yeba majarā weca opu árīpu	244
<i>2 Reyes 24.8-17; 2 Crónicas 36.9-10; Jeremías 22.24-30; 29.1-14</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Ezequiel waīcugu Judá yeba majarāre Babiloniague árīrāre werepu	245
<i>Ezequiel 1-24</i>	
Caldeo yeba majarā opu Nabucodonosor īgu surara mera Jerusalénre cōhmocū iipu	246
<i>2 Reyes 24.18-25.21; 2 Crónicas 36.11-20a; Jeremías 21; 24; 27.12-28.17; 32-35; 37-39; Ezequiel 17.11-18</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Ezequiel dipaturi werepu Judá yeba majarāre, Babiloniague árīrāre	247
<i>Ezequiel 33-34; 36-48</i>	
Opu Nabucodonosor gorowereri masu wapu	249
<i>2 Reyes 25.27-30; Daniel 4</i>	
Media yeba majarā, Persia yeba majarā sā Caldeo yeba majarā mera game wejē tarināga, baja yebari majarā weca oparā ñajañorā	250
<i>Daniel 5; 7-8</i>	
Yeeare Daniere babiricū iipu Goāmu	252
<i>Daniel 6</i>	
Darío sā, Ciro sā, bajarā masa weca oparā erā árīcū, pahru erā waburire quērogue masicū iipu Goāmu Daniere	254
<i>Daniel 9-12</i>	

Goāmu yare weremuhtagu Zacarías Jerusaléngue	
dujarinirāre werepu	259
<i>Zacarías 1-14</i>	
Pahi Esdras waīcugu Jerusaléngue waha wapu	260
<i>Esdras 7-10</i>	
Jerusalénre erā sāhri sāra sāhriore erā cōāra sāhriore	
dipaturi amupu Nehemías, Israel masa mera	261
<i>Nehemías 1-7</i>	
Esdras Nehemías mera Israel masare Goāmu ya dorerire	
tarinuga dorebiriñorā	265
<i>Nehemías 8-13</i>	
Goāmu yare weremuhtagu Malaquías waīcugu	
Israel masare werepu	267
<i>Malaquías 1-4</i>	
Goāmure ñaro umupeogure “Ñero tariporo” Satanás	
ígua arīcū peegu “Jau,” arī yahripu Goāmu	268
<i>Job 1.1-2.10</i>	
Job urerā ígu mera majarā mera weretamupu	271
<i>Job 2.11-14.21</i>	
Dipaturi Job mera majarā ígu mera weretamuñorā daja .	273
<i>Job 15-21</i>	
Job mera majarā dipaturi ígure arīriñorā daja	275
<i>Job 22-31</i>	
Gajigu Job mera wereniguipu	276
<i>Job 32-37</i>	
Goāmu yahripu Jobre	277
<i>Job 38-42</i>	
Goāmure Israel masa umupeo erā bayara áhrraa	279
<i>Salmos 1-150</i>	
Salmo 1	279
Salmo 2	280
Salmo 8	280
Salmo 19	281
Salmo 22	281
Salmo 23	282
Salmo 34	282

Salmo 37	283
Salmo 40	284
Salmo 51	284
Salmo 73	285
Salmo 91	286
Salmo 95	286
Salmo 100	287
Salmo 110	287
Salmo 118	287
Salmo 119	288
Salmo 121	289
Salmo 135	289
Salmo 139	290
Salmo 146	290
Õaro masirã erã wereri, Israel masa erã wereri áhraa	
Goãmu dorero mera	291
<i>Proverbios 1-31</i>	
Mamarãre õpa arã werepu opu Salomón	291
Opu Salomón ígu õaro masiri wereri gaji õpa áhraa:	291
Proverbios duhyari áhraa	292

Mapa 1 Abrahā, Isaac, Jacobo erā árīrasubuguere
ópa áriyoro i yeba Canaán waīcūri yeba.

Mediterráneo
waīcūriya
wuariya

Galilea waīcūri
ditaru

Siquén

Jordán waīcūriya

Sucot

Betel

Salem

Moria waīcudigu
útagu

Hebrón

Beerseba

Ohmayubiriri
ditaru

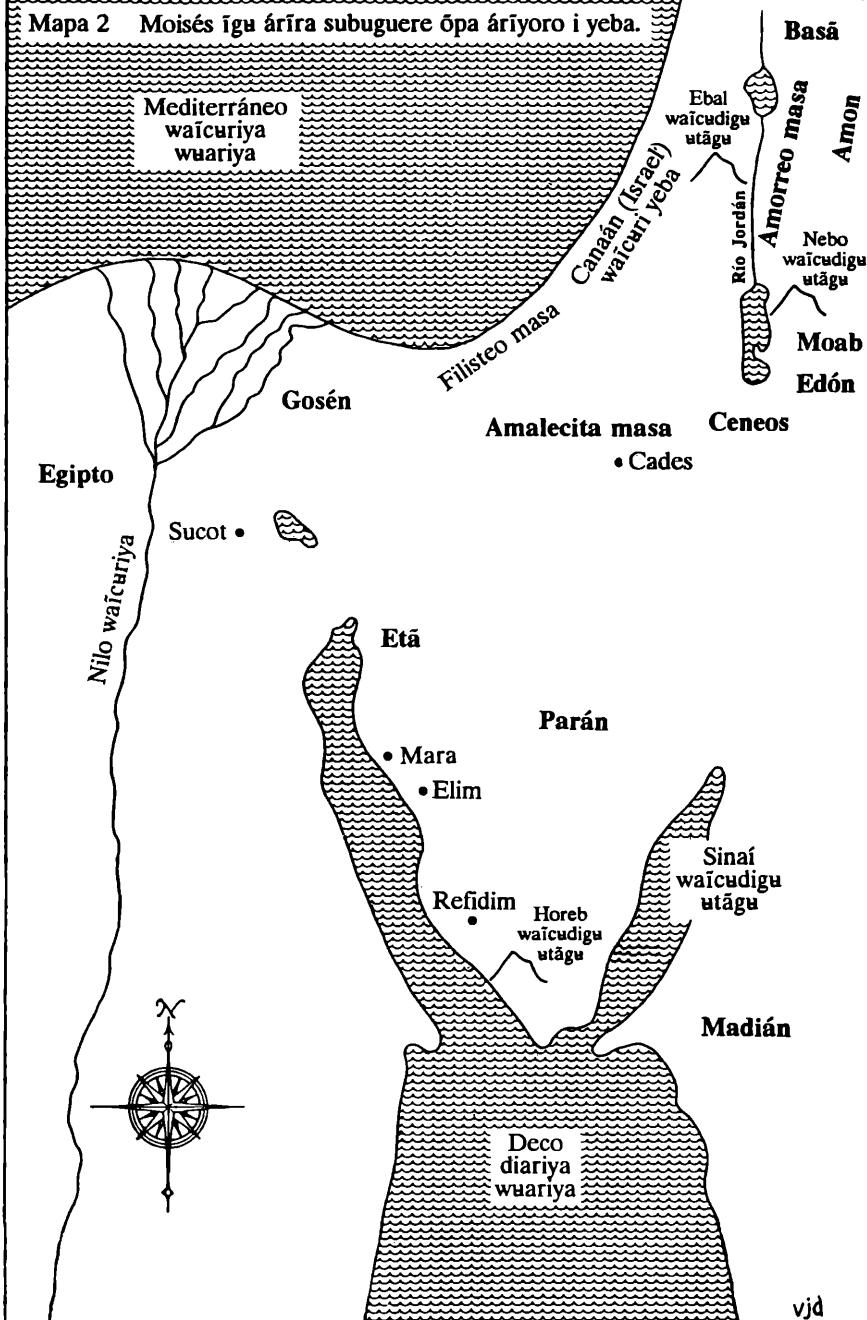
Zoar

Sodoma
Gomorra

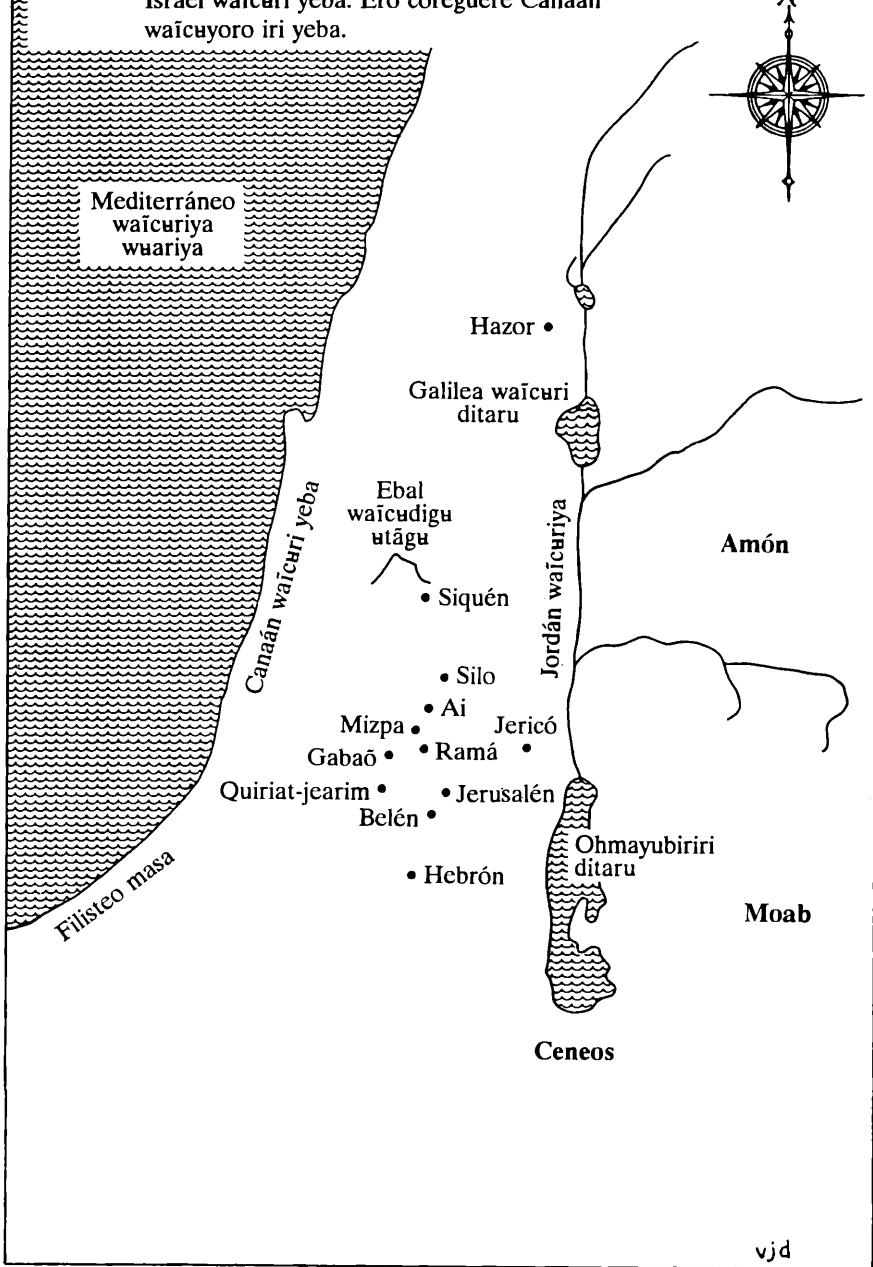
Seir waīcudigu
útagu

vjd

Mapa 2 Moisés ígu árira subuguere ópa árýoro i yeba.

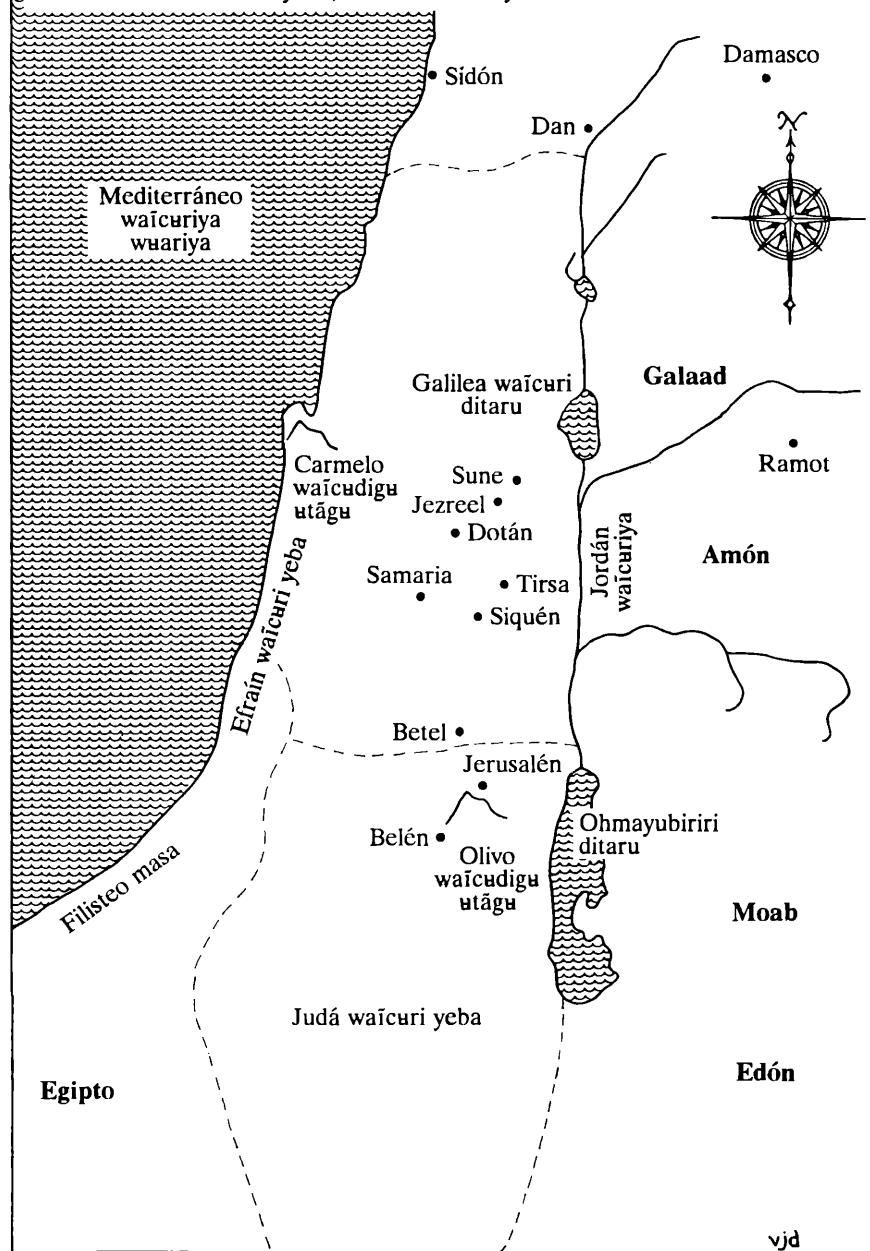

Mapa 3 Josué, Salomón sā erā áricū ópa árimuriyoro Israel waicuri yeba. Ero coreguere Canaán waicuyoro iri yeba.

Mapa 4 Israel masare duka wacū peyeba dujayoro,
Judá waicuri yeba, Efraín waicuri yeba mera.

Siria

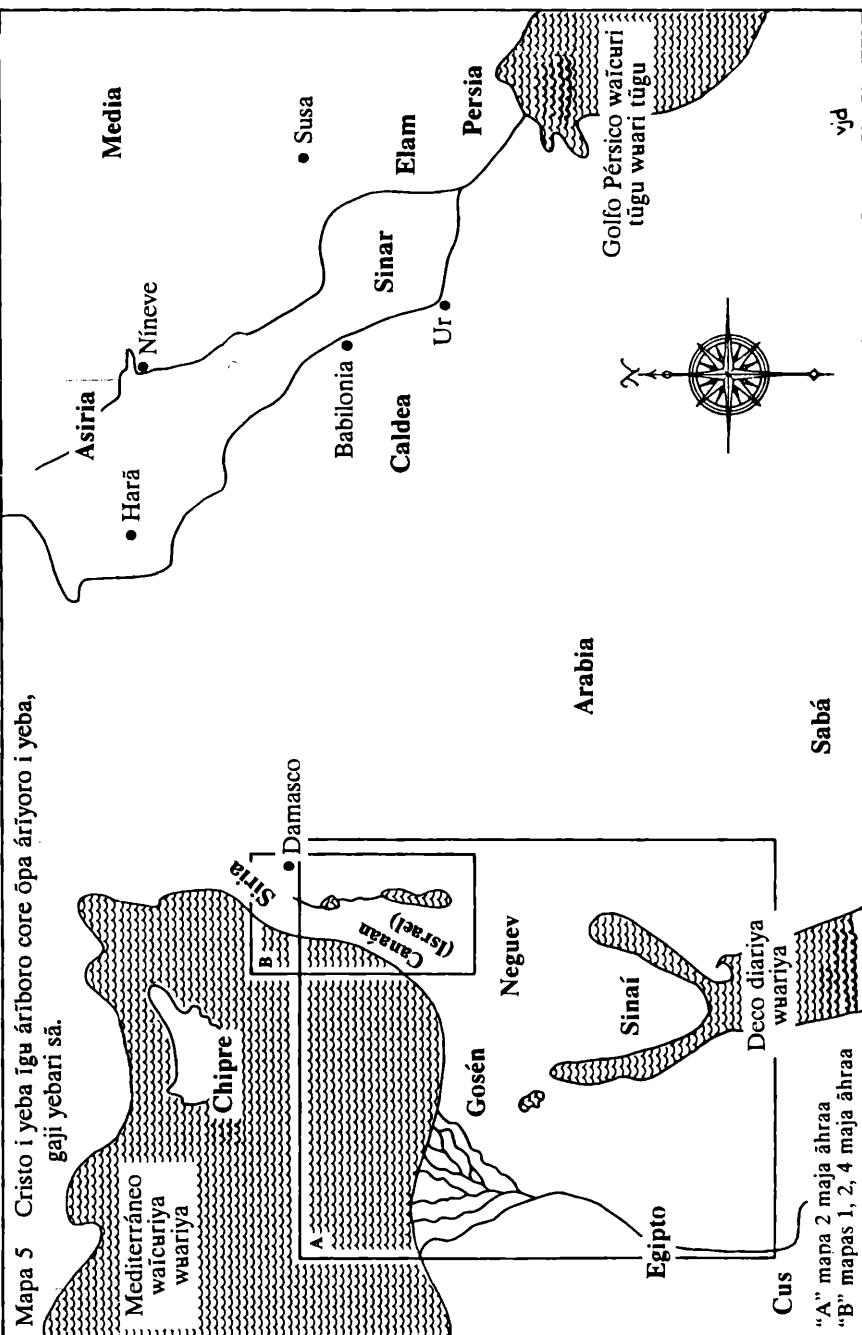

Egipto

Edón

vjd

Mapa 5 Cristo i yeba īgu áriboro core ópa áriyoro i yeba,
gají yebari sá.

"A" mapa 2 maja áhrraa
"B" mapas 1, 2, 4 maja áhrraa